

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

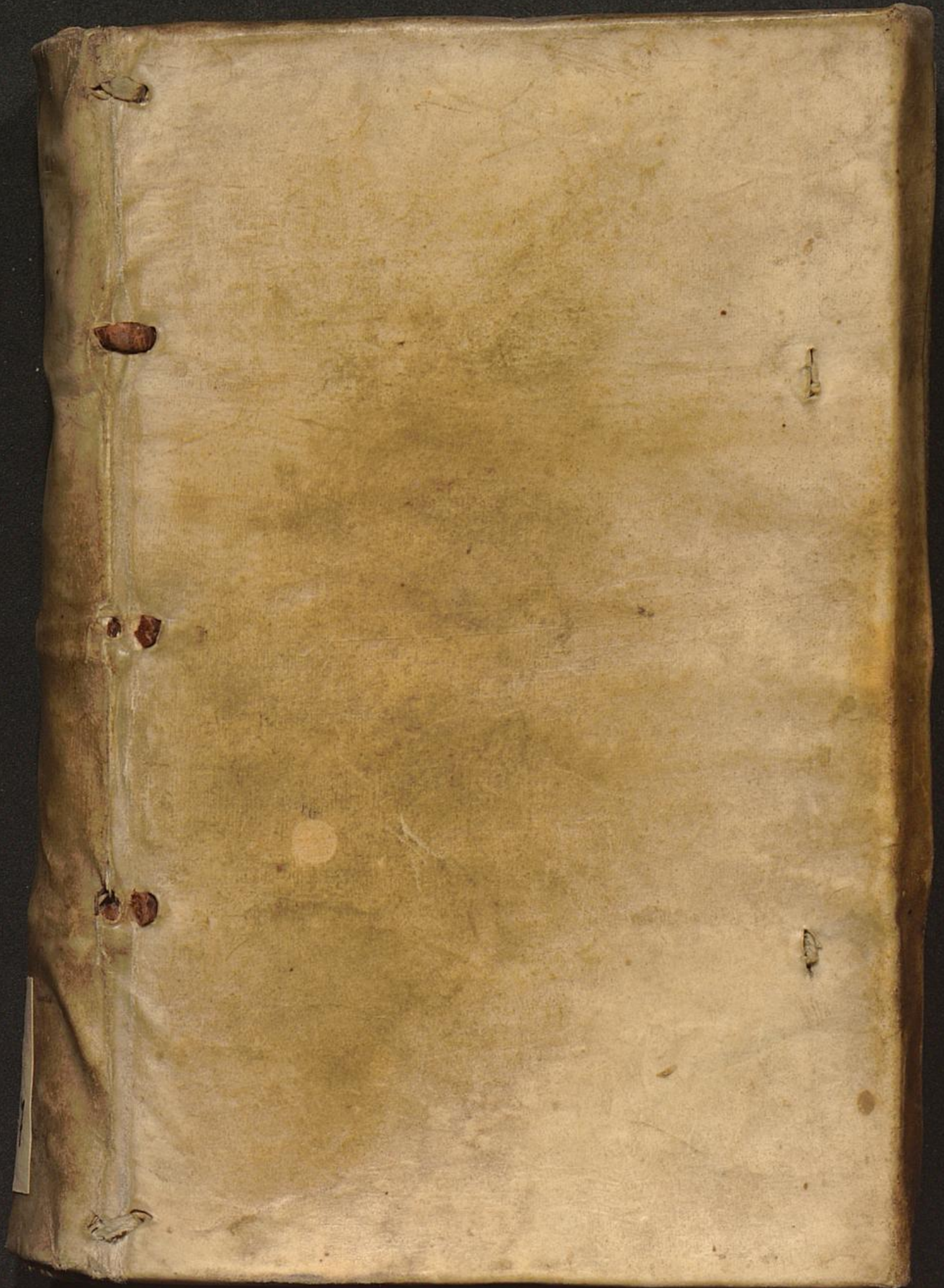
Universitätsbibliothek Paderborn

Ignatii Loiolae Vita

Maffei, Giovanni Pietro

Antverpiae, 1605

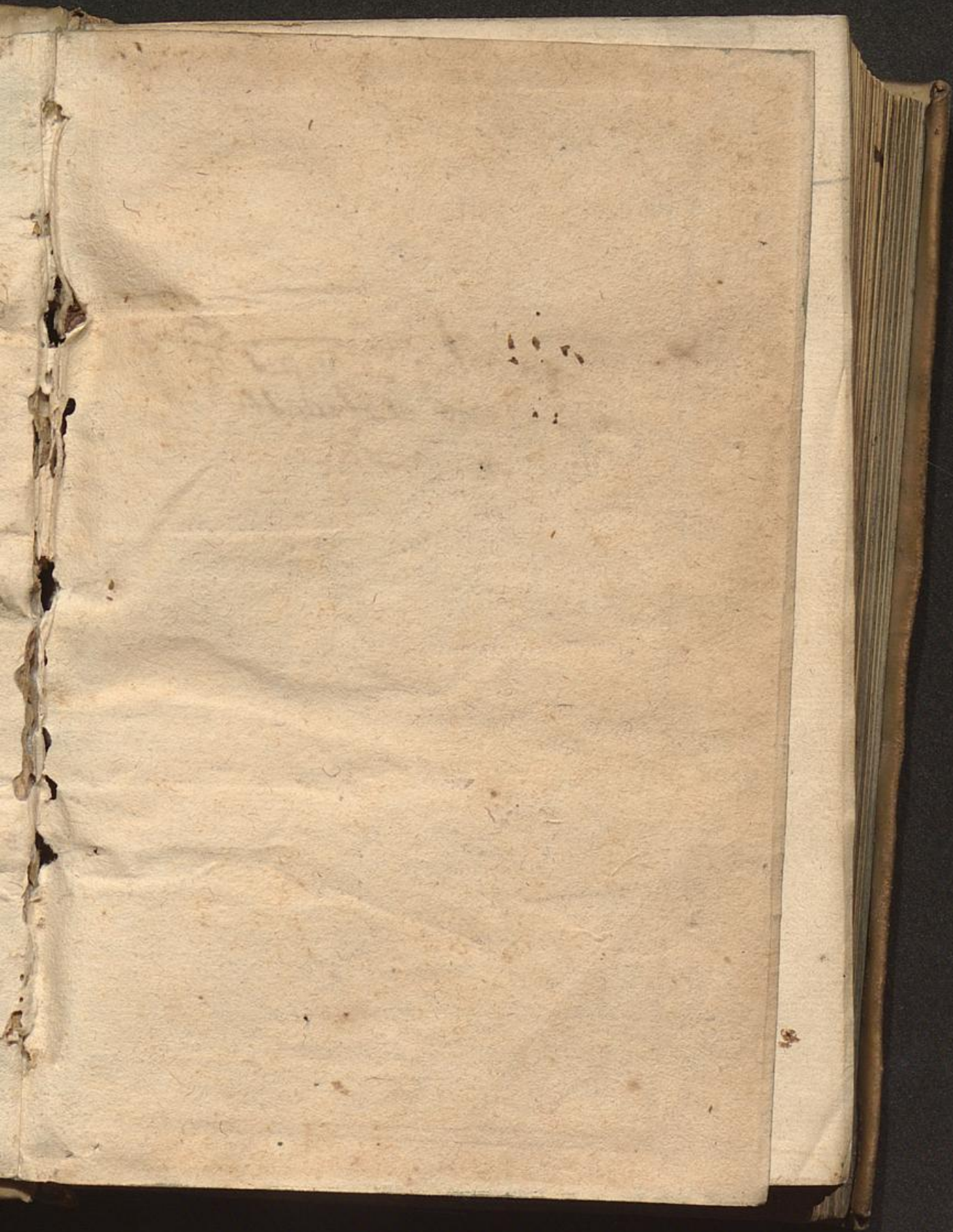
urn:nbn:de:hbz:466:1-11486

N 11

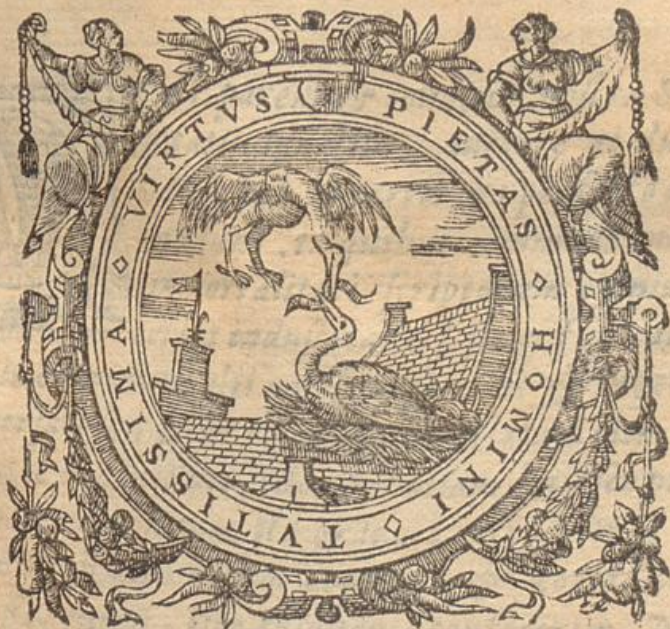
12

II. 49 47.

Ex Legato Domini Principis Ferdin:
Epi Paderb. et Altmasser:
Anno 1683

IGNATI
LOIOLÆ
VITA,
POSTREMO
RECOGNITA.

ANTVERPIÆ,
Ex Officina Martini Nutij, ad insigne
duarum Ciconiarum,
ANNO M. DC. V.

IGNAVITIA

LOIOLAE

VITAE

POSTREMUM

RECOGNITAE

ANNO M. DC. VII.

Ex Officina Martini Neuj, ad instigam
dantur Ciconiarum

ANNO M. DC. VII.

CLAVDIO

AQVA VIVÆ

PRÆPOSITO GENE-

RALI SOCIETATIS

I E S V.

Ioannes Petrus Maffei S. D.

*V*AE parens & conditor nostra So-
cietatis Ignatius, auctore ac duce
Deo gessit in terris; ea profecto di-
gna sunt, in quibus commendandis
immortalitati, scriptorum omnium
certet industria. Id scilicet fuit caus-
sa, cum in eo munere alii non sine pietatis & ingenii
laude versati sint, cur ego quoque, delatam olim ad
me à Patre nostro Euerardo nonnullam huiusce pro-
vincia partem, neque ita gravatè receperim; &
receptam, si minù cum apparatu & copia, cer-
tè cum fide curâ, Deo adiuvante confecerim. Nec
sanè dubium, quin, qui talem mihi laborem iniunxe-
rat, huic potissimum laboris eius & opera fructus ac
prima libamina deberentur. Nunc, quando, prius-
quam in vulgus exirent lucubrationes meæ, ad bea-
tos ipsius Ignatii complexus, uti speramus, ille dece-
sit;

4
 sit ei nempe, qui in utriusque Præpositi locum &
 curas nutu diuino successit, optimo iure dicanda fue-
 runt. Ac tibi quidem, Pater humanissime & opti-
 me, in præclarum illud exemplar dies noctesque in-
 tuenti, minimè dubito quin opus hoc quaecumque
 gratum acceptumq; futurum sit. Ceteris tot perinde
 iucundum ac fructuosum accidat; nimirum ab
 IESU, tuis incensis officio & ca-
 ritate precibus & sacrificiis,
 impetrabis.

JOHANNES PATER MARCUS S. D.

IGNA-

IGNATI
VITAE LIBER
PRIMVS.

Ortus eius, & educatio.

CAPVT I.

IN ea Hispaniæ regione, quæ ad Pyrenæum pertinet, ac vulgi sermone Guipuzcoa nominatur, in primis clara est Loioleia familia. Eius familiæ princeps Bertramus, Ognis & Loiolæ dominus, quæ loca sunt in finibus vrbis Aspeithiæ, in matrimonium ducta Marina Sone, æquæ clari generis femina, quinque suscepit ex ea filias, filios octo: quorum minimus natus fuit Ignatius is, quem Societas I. E. S. V. parentem agnoscit; cuius de vita & moribus, quæ nobis fuerint comperta, in vnius Dei gratiam gloriamque litteris mandare decreuimus. Hisce ergo parentibus natus Ignatius est anno post Virginis partum M. CD. XCI. regnantibus in Hispania Fernando & Elisabetha, cognomēto Catholicis. Ac de prima ipsius pueritia id vnum constat, haud ita seuera disciplina educatum à suis fuisse; atque ab ipsis incunabulis, vt in opulēta domo, profanos admodum hausisse spiritus: deinde litteris vixdum à limine salutatis, eum esset eximia & animi & corporis indole, continuo in Fernandi regiam à patre missum, veteri Hispaniæ more, quo in regno principum liberi ea ferè conditione ac iure nascuntur, vt maximus ætate dumtaxat in patrimonio imperioque succedat; reliqui, siue ad acuemdam gentis industriam, siue ad familiæ splendorem in vno capite retinendū, portiuncula quadam hæreditatis aspersi, que tenuem in victum cultumque sit satis, vel studiis doctrinæ militariæ dant operam, vel aulae regumque præsidio ad opes gloriamque nituntur. Hic ille cum honorarios inter ephebos aliquandiu apparuisset, aulicis imbutus moribus ad Antonium Manricum

sese contulit Naiarenſi ducē, ex iis, quos in Hispania magnates
 appellant; quo cū Loioleia gēri neceſſitudo verus intercedebat.
 Atque apud hunc domi foriſque in honore habitus, rei militaris
 tyrocinia poſuit: & quod iis ferme uſu venit, qui nondum celeftes
 delicias deguſtarunt, id ipſum Ignatio contigit, vt ardenti laudis
 humanæ studio & communis conſuetudinis impetu abreptus,
 cū eſſet in corporis ornatu elegantiffimus, equorumque & ar-
 morum uſu præcelleret, quod ſibi datum fuerat temporis ad ne-
 gotiationem ſalutis æternæ, id ille miſerabiliter, vt pleriq; mor-
 talium, partim in factionum rixarumque periculis, partim in a-
 matoria vœſania, & cætera ſæculi vanitate cōſumeret. Verumta-
 men inter eiufmodi vitia, & cœcos errores, præclara quadam e-
 micabant bonæ ac religioſæ mentis indicia. Primū enim in rãta
 licentia militari, tamque corruptis hominū moribus, quamuis a-
 nimo cōſternatus eſſet interdum, & multis vndiq; cinctus angu-
 ſtiis; nulla tamē ipſius atrocior vnquã audita vox eſt, quales mul-
 tæ a nefariis hominibus in Deum ac Dei prouidentiam vulgò ia-
 ctantur. Nec ſolū ab omni verborū impietate ſemper abhorruit,
 ſed etiã ſacra omnia ſacrorumque; antiſtites naturæ perpetuo in-
 ſtinctu admodum religioſè reueritus eſt. Erat præterea intactus
 ab auaritiæ ſordibus, & a lucri cupiditate vehementer alienus:
 quod cū alias, tum verò in expugnatione vr̄bis Naiaræ, quæ in
 Cãtabriæ finibus eſt, perſpici potuit: quã iure belli cū dux mi-
 liti diripiendã dediſſet, Ignatius, quãuis ad ipſum victoria pars
 nõ exigua pertineret; tamen nec præſentis prædę dulcedine, nec
 cæterorum exemplo adduci potuit, vt ſeſe alienę rei cōtactu pol-
 lueret; nõ Chriſtiano ſolū, ſed etiam ingenuo homine id indi-
 gnū exiſtimans. Quæ ipſius altitudo animi in priuatis quoque
 diſſidiis ac ſimilitudinibus eminebat, vt ſi quando ex certamine di-
 gnitatis (vt ſit) ad manus pugnamque veniſſet, ſi locus recõcilia-
 tioni daretur, illico vnã cū armis odiū omne deponeret, & cum
 inimicis in gratiã planè bona rediret fide. Neque verò eidē in ma-
 gnis arduisq; negotiis capeſſendis alacritas, vel gerendis cõſiliū &
 cautio deerat; quocirca inter quosdam Cãtabriæ populos graui
 orta ſeditione legatus ad eos a duce Naiarę, breui controverſias
 omnes magno partis vtriuſque cõſenſu & approbatione diremit:
 ac licet iuuenis admodum eſſet ætate, in agendo tamē, tractan-
 diſque hominū ingenis, iã tum ſenilis quedã in eo maturitas ap-
 parebat; proſus, vt negotiū nullū ferme ſuſceperit, q̄ nõ ad opti-
 mum exitū ſua lenitate ac virtute perduxerit: quãquã ob imperi-
 tiã rerū diuinarū, hæc tã egregia animi bona & quaſi talia non
 optimè

optimè collocabat interdum: ad hominum videlicet gratiam, ac sui ipsius incrementa iis artibus vtens, quas ad vnius Dei honorè & gloriam omnino referri oportuerat.

CONVERSIO EIVS AD CHRISTVM.

CAPVT II.

I VNC maximè in modum adolescentia atque ipso ætatis flore consumpto, cum annum ageret iam nonum circiter & vigesimum, à miserabili errore certoque æternæ vitæ periculo in rectum salutis iter summo Dei beneficio reuocatus est. Tota autem conuersionis ratio fuit eiusmodi: Ardebat eo tempore Hispania intestini belli tumultibus; quam nactus occasionem Franciscus Gallia Rex, Nauarræ Vasconum que Guipuzcoam attingit, Henrico Alibreto cognato suo recuperandæ, cuius pater ex eo regno Fernandi Catholici armis olim exactus fuerat; Andréa Foxiū, cognomento Asparotum, cū exercitu iussit in eas regiones impetum facere. qui celeritate vsus, cū aliquot loca improuiso aduentu cepisset, cumq; nobilitas Hærici cupida ad Gallum sese quotidie adiungeret; Naiaræ dux, qui Nauarræ summo cum imperio præerat, eius rei fama commotus, in vltiorem Hispaniam ad auxilia contrahenda profectus est, Ignatio paucisque præterea Pompelone custodiæ causa relictis. Ac ceteri quidem appropinquante Gallorū exercitu, magnitudine pedestrium & equestrium copiarum exterriti, & simul diffisi oppidanorum animis, tempori cedere & urbem relinquere omnino decreuerat: Ignatius verò, multis verbis homines ab eo cōsilio reuocare conatus, vbi se nihil proficere hortando perspexit, ardentibus oculis detestatus ignauiam perfidiamque, spectantibus omnibus in arcem solus introiit, paratus illam cum aliquot in præsidio relictis omni ope tueri: quo virtutis exemplo permotus alius quidam Ignatii in studio bellicæ laudis æmulus, eandem aleam subiit: reliquis verò salus, quàm aut fides aut gloria fuit antiquior. Ventum deinde in consilium est à custodibus de summa rei: cumque in tanta propugnatorū paucitate contra tantas hostiū copias negarent plerique locū obrineri posse diutius, ac seniorū præsertim sententiæ ad profectionem inclinarent; Ignatius, quo erat animi & corporis robore, quàm acerrimè sese rursus opposuit, remque disiecit. Interea Galli, resistente nemine, propiùs ad urbem accedunt, & magna ciuium voluntate admissi, castris ad arcem po-

IGNATIÏ VITÆ

§
 fitis, præfectum præsidii ad colloquium euocant. Ille accepta fide cū tribus dumtaxit egreditur, in quibus erat Ignatius, qui cū ab hostibus proponi conditiones iniquiores vidisset, exarsit, nimirum, easque conditiones tam acri ac vehementi oratione commilitonibus disfluasit, vt ad extrema omnia perpetienda potius, quā arcem deserendam cunctos accenderit. Nec mora: Galli omisso colloquio acrius instare, tormentis mœnia quatere, atque diruere, vndique ascensum tentare: Hispani contra, Ignatiū præsertim exemplo atque adhortationibus incitati, fortiter sese defendere, subeuntem hostem gladiis, telis, contis arcere; quoad Ignatio, ante alios dimicanti, globi vi, excussus è muro lapis laeuam haud ita grauius laesit tibiam; globus verò ipse quamquam impetu refracto subsiliens, dextram ad eò labefactauit atque confregit, vt è vestigio semianimis alienata mente, corruerit. Tum verò debilitati animis cæteri, & deditio facta. Ignatium porrò stratū, vel ad collegendam clementiæ famam, vel etiam virtutem in hoste admirati, Galli benignè suscipiunt, & in urbem ex arce translātū, in pristino hospitio collocant, medicisque adhibitis, & rebus omnibus necessariis diligenter curant. Huic Gallorum benignitati, pro sua animi magnitudine, egregiè respondit Ignatius. quippe tantum aberat, vt eos odisset, à quibus in illam calamitatem vitæque discrimen erat adductus, vt eū in lecto decuberet, singulos blādè comiterque compellans, omnia ferè sua in eos amoris causa diuiserit; atque hunc clypeo, illum pugione, alium thorace donarit. Interiectis deinde aliquot diebus, cū grauius laboraret, quā vt breui tempore sanari posse videretur; ad cæteram humanitatē illud etiam additum à Gallis, vt Ignatium lectica Loiolam vsque (neque enim longè aberat) deportadum curarent. qui peramanter à suis acceptus, cū ingrauescente in dies morbo periculosius ægrotaret, accersiti confestim vndique medici, crure inspecto, seuerè pronuntiant, ossa illa, siue id prioris chirurgi vitio siue itineris agitatione contigerit, nequaquam esse bene locata: neque verò, nisi ea coagmentatione denuo resoluta frustisque suo loco repositis, posse vllō modo fieri vt coalescant. Qua tam acerba denuntiatione Ignatius minimè exterritus, nō modò statim æquo animo sese paratum ostendit ad omnia subeunda, sed etiam inter ipsam curationem, quamuis esset asperrima, nullum aliud indicium dedit doloris, nisi vt coactos in pugnum digitos valde constringeret. Ex eò die morbus maiorem in modum est auctus; eumque iam Ignatius omnes ferè cibos haustusque stomacho fastidiente respiceret, aliaque in eò cernerentur lethalia signa; suorum admo-

admonitu sacris, quæ ad expiandum animum pertinent, ritè procuratis, ipso B. Petri Apostoli peruigilio, cunctis morèntibus, eò deductus est, vt medici prorsus actum affirmarent, nisi ante mediã eam noctem vis morbi remitteret. Venerabatur iam dudù Ignatius præcipuo quodam cultu principè Apostolorum: quin etiam eius laudes militariter olim carmine Hispanico celebrauerat: cuius profectò pietatis fructum non exiguum tulit: siquidem illa ipsa decretoria nocte per quietem videre sibi vitus est eundem Apostolum, opratam sibi valetudinem diuinitus afferentem. nec sanè in irritum ea visio recidit: quippe continuò leuari doloribus, ciboque refici est captus. Iamque Dei beneficio periculum mortis euaserat, magnaque suorum gratulatione melius habebat in dies: cum repètè animaduertit os quoddam genu sub ipso fœdus prominere: quod quoniam præter cetera incommoda impedimento etiam sibi videbat fore, quominus graphicè, quam sôleret ac veller, ocreatus incederet, (vt erat idem & patientiæ militari, & urbana munditiæ & elegantia apprime deditus) percontatus est medicos, possèrne vllò pacto deformitas tolli. qui cum respondissent posse vtiq; sed dolore omnium, quos ad eam diè sensisset, maximo & acerbissimo, propterea quòd in eam sedem fragmenta iam firmiter coaluerant, non dubitauit Ignatius, ingenti omnium vel admiratione vel metu, concinnum ac decorù corporis habitum anteferre manifesto vitæ discrimini: secarique de sentètia medicorum os iussit, clariore etiam, quam antea, fortitudinis ac patientiæ documento: quandoquidem in ea carnificina (quæ quo lentior, eo fuit horribilior) non modò ligari teneri se non est passus, verùm etiam iis, qui aderant, pauore propemodum exsanguibus, ab omni prorsus querimoniâ gemituque se ipse continuit. Post hæc, doloribus magna iam ex parte mitigatis, nondum tamen gressu recuperato, nec pedibus ad insistendù idoneis, interea dum iacentis corpus terrestres medici persasanare conantur, eiusdem animi vulnera curare medicus cœlestis aggreditur. Cum enim affixus lectulo Ignatius, fallèdi temporis causa, prophanù quem piã librù poposcisset ex iis, quos antea per otium lectitare cõsueuerat, diuino planè consilio factum est, nullus vt eò tempore domi liber esset eiusmodi: at verò longè meliores alii duo reperti sunt, Hispanico sermone concripti, quorum alterius, Vita Christi, alterius (quo selecta virtutum exempla continebatur) Sanctõrum flores, erat inscriptio. Ea videlicet lectio salutaris initiù attulit homini. Dum enim oblatos sibi libros variis locis quasi aliud agens delibat, sensim capi cœptus est pulchritudine

dine eorū, quę scripta reperiebat; atque aded inter ipsā lectionē, ubi quidpiam insigne cognouerat, subsistere, secum ipse deliberrans: Quid si præclarū hoc sancti Dominici facinus, quid si hoc sancti Francisci, Deo fretus aggrediar? Neque verò, cum hæc & alia sibi multa proponeret, res occurrebat vlla tam ardua, tamq̃ difficilis, quam non perficere sese posse generosa quadam alacritate consideret. Quæ cum apud se diutius agitasset, emergebant rursus rerum inanium voluntates, & sæcularia desideria: quorum sese nonnullis aded manciparat, vt dum eorum vel adipiscendirationem exquirat, vel potiundi spem animo cōcipit, plures interim horas per imprudentiam in ea cogitatione defixus hæreret. Tamq̃que priora illa propemodum exciderāt, accensosq̃que nuper igniculos pietatis, voluptatum illecebræ, & perniciofa rerum fluxarum blandimenta restinxerant; cum periclitanti seruulo diuina bonitas opem celeriter afferebat, ex eorum videlicet recordatione, quæ legerat, meliorem ei mentem & consilia saniora submittens. atque in hac item commentatione tamdiu morabatur, donec interuentu cuiuspiam aliò mentem animumq̃que conuerteret. Hac ille vicissitudine & quasi conflictu dies aliquot mirum in modum exagitatus, cum in eius pectore voluptas & virtus præter ex æquo certarent; contrarias in partes magna sua perturbatione distrahebatur, incertus animi, hancine viam an illā, cum primū posset, insisteret. Veruntamen inter alternas fluctuantis animi propensiones illud intererat, quòd blandis illis rerum fluxarum imaginibus, quamdiu præsentibus obuersabantur, tamdiu titillabatur Ignatii mens: ab euntibus verò succedebat illico amarus quidam torpor, & ægritudo, & sibi met displicentis animi rædium. At contra, præclari illi ad Christianam laudem impetus, cogitationesq̃que de adæquanda vigilantia & sobrietate Sanctorum, de votiuis peregrinationibus, de victu cultuq̃que in primis horrido & aspero; non modò cum aderant animum insolita quadam iucunditate mulcebant, sed in recessu quoque, tristitia subeunte nulla, securum hilaremq̃que præstabant. Sed enim tantū hoc ille discrimen, sæculi tenebris occæcatus adhuc, hebesq̃que ad subtiliora hominis interni iudicia, quasi ignotum quidpiam præteribat, quoad clariore demum oborta sibi luce, mentis acie accuratiùs in eam varietatem cœpit intendere; ac denique non sine admiratione quadam animaduertit, ab illis cogitationibus, vt erant inanes ipsæ, sic se ieiunum & aridum, ab his autem, velut à pabulo salutari, latum vegetumq̃que discedere: liquidoq̃que perspexit, fucata & insidiosa voluptas quantum à vero & solido

solido gaudio & suauitate distaret. Atque hanc primam de intimis animi sensibus motibusque ratiocinationem habuisse fertur Ignatius: ad quam ubi maior deinde rerum diuinarum vsus accessit, tantam in spirituum discretione (quæ consummata sapientiæ virtus est) solertiam atque peritiam est consecutus, vt egregia etiam illius generis præcepta in eo libro, qui Exercitiorum appellatur, posteritati reliquerit. His ergo obseruationibus & assiduis librorum monitis è lethali animæ veterno excitatus, antea vitæ peccata & infinitam in se Dei clementiam aliquando capit agnoscere; nec solum de mutandis in posterum moribus, verum etiam de expiandis omni ratione delictis, placandoque numine, seriò cogitare. Atque in hanc deliberationem ingressus, denuo sese ad Christi domini Sanctorumque sectanda vestigia occulto quodam instinctu acriter sentiebat impelli, & eorum præcipuè, qui in se ipsi quàm maximè duri ac seueri existissent; artium quippe spiritualium & Christianæ philosophiæ rudis & ignarus adhuc, omnem ferè sanctitatis & officii perfectionem in asperitate vitæ & in voluntaria corporis afflictatione statuerat. quocirca iam tum agitabat animo, simul atque per valetudinem liceret, nudis pedibus Hierosolymâ petere, ac frequenti verberatione longoque ieiunio tantas peccatorum pœnas vltro suscipere, quantas videlicet ab excelso magnoque animo, salutare odium sui, & ardens diuinæ gratiæ promerenda studium exigebat. Iamque rectis euntem sensibus, & optima quæque experientem, longè vehementiùs incitauit diuina visio. Etenim nocte quadam vigilanti, augustissima specie ac beatissimo lumine fulgens, MARIA virgo vnà cum paruulo IESV non modò sese palam ostendit, verum etiam incredibili benignitate spectandam aliquamdiu præbuit: quo viso mirificè recreatus Ignatius, tantum repente odium fastidiumque concepit eorum, quæ apud cæcos mortales prima putantur, ac præsertim quæ cum inhonestâ voluptate coniuncta sunt, vt omnes rerum illarum quàm diuturno vsu ac verustate corroboratas imagines ex hominis memoria confestim aspectus ille deterferit. Accessit ad hæc illud quoque non leue Dei beneficium, quod ei in omnem deinde vitam proprium ac stabile mansit: vt quotiescunque sublatis in cœlum oculis astra suspiceret, (quod sanè sæpe faciebat ac diu) mortalia cuncta illi repente foidescerent; & miro quodam æternæ patriæ desiderio raperetur.

AD MONTEM-SERRATVM RELIGIONIS
CAUSA PROFICISCITVR.

CAPVT III.

INTEREA simul & animo & corpore conualescens, è lectulo surgere, & intra cubiculi fines paulatim crura explicare atque ingredi cepérat; nihilque longius ei videbatur, quam vt de cognatione sua & de domo patris exire, & præterita vitæ peccata quam acerrimè vindicare sibi liceret. Sed quia nondum erat ad iter faciendum idoneus, constituit interim præclarissimas quasque Christi Domini Sanctorumque res gestas memoria causa describere: atque ad ipsam exquisiti cuiusdam nitoris & elegantia codicis comparato, quæ de virtutum exemplis præcipuè admirabatur, in eum codicem vario picturæ genere quam compositissimis & quâ clarissimis litteris ordine referebat. Atque huic operi dum insisteret ardentius, quamquam sua de instituendo nouo genere vitæ consilia mortalium nulli aperuerat; hæc tamen tanta scribendi ac legendi assiduitas, cōtemptus corporis, frugalitatis amor & parcimonie, sermo quotidianus non ad urbanitatem, vel ad ambitionem, vt antea, sed ad modestiam pietatemque compositus: hec igitur, & alia non obicura immutati animi indicia, celeriter illi domesticis prodiderunt. In his Martinus Garzia frater natus maximus, qui demortuo iam pridem Bertramo in domatu rei que familiaris administratione successerat, suspicatus id quod erat, Ignatium vel morbi vexatione vel eorum qua legerat admonitione compunctum, ac pertæsum vitæ prioris, nouum aliquid ac magnum moliri, atque etiam fortasse nuntium rebus humanis velle remittere, commotus animo vehementer, hominem senocat, variisque interrogationibus blande percontas, ad extremum per communes parentes perque fortunas omnes obrestatur & oblectat, videat etiam atque etiam quid agat, quò progrediatur, neu quid noui consilii capiat, quod vel ipsi munitum & exploratum ad gloriam & opis iter impediatur, vel sempiternam Loioleia familiaris dedecoris notam inurat. Ad quæ Ignatius breuiter, quo se quam primùm a fratre expediret, satis memorem fore sese respondit officii: & simul, quoniam de recuperata propemodum eius valetudine ad Naiaræ ducem nuntii venerant, in oppido finitimo, cui

cui Nauarræ nomen est, eo tempore commorantem; veniam à
 fratre petiit ducis pro amicitia reuifendi; ac peream causam, duo-
 bus dumtaxat assumptis famulis, eques in viam se dedit, ac breui
 Nauarræ peruenit incolumis. Ibi duce amicisq; ita salutaris,
 vt arcana consiliorum suorum quàm accuratissimè regeret, simul
 etiam certa pecuniæ summa in vsus pios insumpta, Barcinonem
 petere, vt Hierosolymas inde contenderet, famulosque dimittere
 statuit, quo liberius remotis arbitris in suum sequere corpus, & de-
 bica vitæ licentiùs actæ supplicia à semetipso posset exigere. So-
 lus ergo per summam dissimulationem Nauarræ protectus, pri-
 mum omnium religionis causa celeberrimam Beatæ Virginis æ-
 dem adire decreuit, quæ in Monte-serrato à monachi Benedicti-
 nis incolitur, estque Barcinonem è Nauarra petentibus minimè
 deuia. Deinde reputans apud animum suum partim voluptates,
 quibus antea indulserat, partim etiam periculosum & graue bel-
 lum, quod sibi rursus à carnis illecebris atque ab inferioris ani-
 mæ viribus imminebat, omni ratione se contra domestici hostis
 insidias muniendum est arbitratus. Ergo non solum instituta,
 ex quo die Loiola discefferat, consuetudinem obfirmato retinuit
 animo, vt singulis noctibus penæ nomine se acerrimè verberaret,
 sed etiam ratus nullum continentia præsidium posse firmius in-
 ueniri, quàm Dei matris eiusdemque Virginis perpetuæ patroci-
 nium, recenti præsertim illius in se clementia ac benignitate in-
 uiratus; in eius maximè clientelam fidemque confugit, ac studio
 virtutis incensus, illico fecit vt eidem Virgini Beatissima sese ir-
 reuocabili voto castitatis obstringeret. Quod religiosi animi ob-
 sequium & sacrificium pro sua infinita bonitate rarum & gratum
 Deus ipse videtur habuisse: quandoquidem, ipsa Virgine depre-
 cante videlicet, ex eo tempore ad extremum vsque diem Ignatius
 planè omni sensu libidinis caruit. Ceterùm quo facilius omnes
 intelligant, quàm sit periculosum & anceps, in Christianæ philo-
 sophiæ curriculo sine rectore ac magistro versari, non omittà hoc
 loco quod ambulanti in feruore spiritus per eos ipsos dies Igna-
 tio contigit. Erant eo tempore in Hispaniæ finibus, Maurorum
 multæ reliquiæ: quos nefariæ superstitioni Mahometis addictos,
 Fernandus Catholicus haud ita pridem è suo pepulerat regno.
 Ex ea igitur fæce quidam insidens mulo, Ignatium fortè affecu-
 tus, comitem sese illi adjunxit; ac nonnulla primùm (vt sit) de iti-
 nere sciscitantur, variis deinde sermonibus eò deuentum est, vt
 de singulari Mariæ virginitate differerent. quam cum nefarius
 ille ante partum quidem integram illibatamque fuisse fateretur,
 à parte

à partu verò nequaquam; contrà Ignatius ab eiusmodi errore
 quibuscunque poterat rationibus hominem reuocare contende-
 ret; post multam altercationem magis magisque obstinatus im-
 pius ille, cum oblatam sibi veritatis lucem intueri nolleret, repente
 non sine rabie quadam subditis mulo calcaribus antecessit, seque
 celeriter ex Ignatii conspectu proripuit. Quo facto vehementius
 irritatus Ignatius, parum abfuit quin citato gressu persequere-
 tur abeuntem, & pugione confoderet; facinus indignum exi-
 stimans non tam contemptum relictumque superbè se, quam
 de summa castimonia & sanctitate Regina Angelorum ausum
 fuisse vilissimum caput ore polluto detrahere; cumque militari
 etiam tum spiritu religionis officiique momenta perpenderet, se-
 se vix pietati satisfacturum putabat, si tantas blasphemias pa-
 teretur inultas, neque ab impuro dæmonis mancipio pœnas
 petulantis linguæ reposceret. Verumtamen incitatum iam gene-
 rosi pectoris impetum retardabat suspicio latentis in tam spe-
 ciosa cogitatione piaculi; metusque probabilis, ne per hanc ani-
 maduersionem, & cœleste numen, & eam ipsam, quam defendere
 conabatur, Virginem offenderet. Cum igitur multa secum a-
 gitasset, motu corporis pariter atque animo varius; ad extre-
 mum, sanè quam præcipiti consilio statuit ad biuium vsque pro-
 cedere, vnde Maurum ex habito colloquio ad proximum pagum
 nouerat diuertisse. in eo biuio laxatis omnino mulæ; qua vehe-
 batur, habenis, ita de re tota interpretari, vt si bestia ipsa per
 se Mauri vestigiis insisteret, nō dubitaret quin accepta futura es-
 set vltio Majestati diuinæ: sin minus, pro certo putaret, nequaquã
 id à se officii Deum Beatamque Virginem postulare. Hac ille
 mente processit ad biuium: cumque pagus ille, quem diximus,
 abesset diuerticulo passuum non amplius quadraginta, via facili
 ac spatiosa; planè diuinitus factum est, vt sponte sua iumentum
 angustiore via Barejnonem versus iter arriperet. Atque hunc in
 modum Ignatius in re tam graui, nullo pia ipsius studia regere pe-
 riclitatus, lethalis noxæ crimē feliciter effugit, quã sapientius. In-
 de progressus ad vicum à Monteserrato haud longè distantem, de
 peregrinatione Hierosolymitana, deq; asperiore vita quã primū
 incunda mirè sollicitus, viatorium ibi cœmit ornatum, sparteos
 videlicet calceos, casarem è sacco tunicam, funemq; pro baltheo,
 cornatilem baculum, & in vsum aquæ cucurbitam. Quæ omnia,
 vt Christi paupertatem non erubescere, & peruersam recti vere-
 cundiam deponere paulatim assuesceret; suspensa propalam ex
 ephippiis ad montem vsque latus aduexit.

ACTA

ACTA EIVS IN MONTE-SERRATO.

CAPVT IV.

Quò simulatque peruenit, templum ingressus, ac numine salutato, nihil antiquius habuit, quàm vt per sacram totius anteaactæ vitæ confessionem contractas animi sordes elueret. qua confessione in primis fideliter atque accuratè de scripto peracta per triduum, summa deinde cum veneratione ad Sacramentum altaris accessit. Contulit etiam cum eodem patre, qui sibi confitenti aures dederat, omnia sua consilia cogitationesque de imitatione Sanctorum, quæ ad eam vsque diem prorsus nemini patefecerat. præterea, quicquid habuit pecuniæ, totum id in Christi Domini gratiam pauperibus benignè diuisit. Dein silentio noctis eius, cui dies festus Angelicæ salutationis illuxit, pretiosa vestimenta, quibus erat ornatus, quàm occultissimè potuit, pannoso cuidam ex infima plebe largitus, confestim oprato illo sacco sese alacer induit, ac fune præcinxit; dextro pedi, quòd ex reliquiis morbi singulis etiam tum noctibus intumesceret, calceum induxit è sparto; sinistrum vtrique nudum relinquere, & capite item nudo prorsus decreuit indecere. Sed quia non ignorabat plurimos pallio tenus esse philosophos, vestemque faciliùs multo mutari quàm mentem; omni ope sibi enitendum existimauit, vt illa exterioris amictus insignia, ad intimos animi sensus occulta quadam affinitate pertingerent: Cumq; accepisset in more positum; olim fuisse, vt nobiles equites, antequàm in ordines referrentur, in sacris ædibus noctem vnã armati excubarent, (quod in Hispania peruigilium armorum appellant) militarem illum ritum ad rudimenta Christianæ perfectionis in semetipso transferre constituit. Igitur gladio ac pugione, quibus antea mundo meruerat, è tholo suspensis, nouo instructus armorum genere, totam eam noctem peruigil ante aram sanctissimæ Virginis, modò stans, modò nixus genibus, præteritorum veniam demissè precari, diuino cultui deuouere sese, ac beatam præcipuè Dei matrem intenta supplicatione propitiare non destitit. Atque hunc in modum Christianæ militiæ nomen ex animo dedit Ignatius anno post Christum natum M. D. XXII. quo ferme ipso tempore, vt à multis non sine admiratione quidem animaduersum est, Marrinus Luther infamis hæresiarcha, magnis in Germania motib⁹ excitatis, iussus à Carolo V. Imperatore adesse Vormatiæ, malè pressum ad eam diem virus opinionum suarum effudit

effudit in illo conuentu palam, Sediq̄ue Apostolicæ & Catholicæ
 veritati nefarium atque impium bellum temulentus indixit; ve
 satis appareat, cum maximè furiam illam contra omnia diuina
 & humana iura legesque sacratas obarmaret Satanas; tum ex al
 tera parte, præter alia militantis Ecclesiæ robora, nouum etiã
 hunc ducem excitatum diuinæ prouidentia nutu, quem Christus
 Imperator & ipsum, & sectatores ipsius, obligatos religionis ar
 ctissimæ Sacramento, adactosque nominatim in verba Romani
 Pontificis, furori ac libidini hæreticæ prauitatis opponeret.

ARDORES EIVSDEM IN STUDIO

P O E N I T E N T I A.

CAPVT V.

SACRA igitur vigilia, quemadmodum dicebamus,
 exacta, quo celebritatem hominum famamque
 sanctitatis vitaret Ignatius, nondum certa luce,
 relicto monachis jumento, pedes ipse, obuoluit
 etiam tum factis altero crure claudicâs, per sum
 mum laborem a Monteferrato discessit, & e viâ
 militari paulo post deflexit ad oppidum Barcinonensis agri Mi
 noressam, (hodie Manresam vulgus appellat) nouem ferè mili
 bus passuum à Monteferrato: vbi antequam longinquæ & peri
 culosæ peregrinationi Hierosolymitanæ sese committeret, seque
 te præsertim Barcinone per id tempus pestilentia, deuio & obse
 ro loco aliquandiu delitescere, & humilitatis Christianæ, quæ e
 terarum est parens custosque virtutum, solida jâcere fundamenta
 decreuerat. Interea mendicus ille, quem Ignatius pridie suis ve
 stimentis induerat, cum ex insolito ornatu in furti suspicionem
 venisset, illico a loci magistratibus comprehenditur, & diuinam
 humanamque frustra implorans fidem in vincla cõjicitur. Cam
 que inter quæstionem ea sibi a viro quodam nobili clam donata
 jurejurando affirmaret, notasque corporis, ignatus nominis, e
 deretico conquiritur exemplo diligenter Ignatius, cum nusquam
 appareret, mittitur ad eum insequendum festinè viator; qui ægre
 procedentē facile consequutus, quærit ex eo, num cui quidpiam
 in Monteferrato donauerit. Ad eam vocem, id quod erat, suspica
 tus Ignatius, substitit; coactusque innocentis periculo, pauper
 euidam vestimenta sese pridie largitum esse confessus est: cumque
 viator porrò instaret, quis tu, aut cuias? nullum omnino ad ea
 verbum

verbum Ignatius reddidit. sed itinere cæpto perrexit tacitus, casum insonitis apud se miserans, ac semetipsum incusans, qui ne benefacere quidem sine ipsius cui benefaceret damno, vel certè discrimine, didicisset. Vt igitur Minorellam accessit, oppidum ingressus quo dicebamus amictu, ad publicum infimæ plebis hospitium precariò sese contulit; ibique sanctæ paupertatis ac pœnitentiæ studio inter egentes ac sordidos quam exsequemur vitam exorsus est. Victum ostiatim precibus infimis emendicare quotidie: totam hebdomadam, excepto die Dominico, ieiunare; in ipso cibatu simplici pane contentus, atque vbi sitis vrgeret, aqua profluente; somni parcissimus humo nuda cubare, auctoque supplicio, singulis diebus ter sese flagellis quàm acerrimè cedere. Ad hæc, horas quotidie septenas genibus nixus in oratione vocali persistere; nam eius quæ mentalis dicitur, usum & consuetudinè adhuc ignorabat. Præterea sacrificio marutino; Vesperarum & Completorii officiiis attentissima cura semper intererat; obibat etiam octauo quoque die sacra Confessionis & Eucharistiæ mysteria. Et quoniam superioribus annis (vt diximus) & humanæ laudis famæque appetentior, & munditiarum ornatusque fuerat studiosior: vt vitium vtriusque diligentia pari neglectu repèderet, natalium suorum generisque splendorem, ne quis illi honos haberetur, studiosè celare; & capillū, quem pro eius seculi more promissum impensius comere curareque consueuerat, relinquere capit impexum & squalidum: quin etiam vngues ipsos excrescere per diurnam incuriam pati: atque in hoc tam aspero tamque horrido vitæ instituto, constanter id omne refugere, quod vllam posset afflictæ carni delectationem aut leuamen afferre. Itaque cum esset decoro vultu, & egregia totius corporis firmitate; detractis paulatim viribus, omnis ille vigor acerrimi bellatoris & forma viridis iuuentæ profus elanguit.

MOLESTIÆ SCRVPVLORVM, AC TENTATIONES EIVSDEM.

CAPVT VI.

EIUSMODI vitæ cursum aliquandiu securus Ignatius magno animi fructu sine vlla offensione tenuerat, nondum gratiora prælia & occultas dæmonū artes expertus, quibus incauta mens hominum ad præclara tendentium, si præferunt suis viribus ipsi confidant, facilè in fraudem inducitur; cum

B

repentè

repentè quædam illi objicitur species, cuius, quamuis identidè
 apparentis, formam & figuram satis explicare non posset, multis
 distincta luminibus, & grato quodam splendore collucens, quod
 spectrum diabolicum postea, vt dicemus, agnouit, iisdemque se-
 rè diebus cum se illuue & squalore oblitum animaduerteter, a-
 trox illa cogitatio nec opinantem inuasit: Quæ, malum, ratio te,
 miser, impulit, vt relicta patria, cognatis, amicisque potentibus,
 pedore ac dira macie deformatus tristissimo & obsoletissimo ve-
 stitu, vel stipem in triuiis corrogares, vel inter infimas plebis mi-
 nutæ quisquilias latères inglorius? nõnne intermissa militia ho-
 noratæ stipendia, dulcissimosque æqualium conuictus, & pristi-
 næ fortunæ cultum victumque, maiore cum tua tuique sangui-
 nis dignitate repeteres? Hæc & alia id genus vbi animo vehemē-
 ter obiecta, auctorem sensit Ignatius illico: & quãuis initio pau-
 lisper ea recordatione commotus, tamen vt se collegit, illam ita
 cõstanter ab se reiecit ac repulit, vt vltro etiam familiaris, quã
 antea, sese cõtibus atque colloquiis egentium & mendicorum
 insereret; qua submissione victus princeps auctorque superbiæ,
 rursus Ignatio templum ingredienti ad officia diuina celebra-
 da, quibus mira cum attentione ac perseuerantia quotidie dabat
 operam, vt diximus; incæpti operis molem ac difficultatem ita
 repræsentauit, quasi eius ærumnas & incommoda miserans dice-
 ret: Hem infelix Ignati, annis vtique septuaginta, quot ætas tua
 recipit, in tantis tibi laboribus in tanta vitæ asperitate degendū
 est: quos tu præsertim vrgente senio tolerare qui poteris? Tu ille
 fortiter, nec sine contemptu: Quasi verò, inquit, mihi tu vel vnius
 diei spatium præstare possis. Hæc duo prima post conuersionem
 Ignatius de summa rerum cerramina subiit: quorū vtroque cur-
 piter superatus humani generis hostis, vbi se irruptione & aperta
 vi nihil proficere intelligit, longè diuersa bellandi ratione, dolo
 cuniculisque grassari constituit. Neque abnuic Christus, pugna-
 rum eiusmodi iustissimus arbiter: qui vt neminem supra id quòd
 potest oppugnari permittit, sic militibus suis, quos gratiæ diui-
 næ præsidio & liberæ voluntatis arbitrio ad omnem virtutē ex-
 ercet, ne parta semel victoria per otium torpeant, nouam in dies
 gloriosi triumpho materiam deesse non patitur. Est igitur in da-
 monis artibus, quas ad bonorum perniciem assidue meditatur,
 illa vel pessima; vt quos ita videt studio virtutis ac religionis ad-
 dictos, vt inde terrestrium vel honorum spe vel commodorum &
 voluptatum illecebris auelli non possint, hos per speciem ipsius
 met honetti, quod adamarunt, ad immoderatam inedia & car-

his macerationem acrioribus incitamentis impellat, eosdemque prateriti temporis piacula reputantes, ac caelestis iræ seruili metu perculsos, in singula momenta misero quodam angore sollicitet, id autem eo consilio, ut vel planè defecti viribus, per causam recuperandæ valetudinis paulatim ad socordiam atque ad ignauiam delabantur; vel assidua scrupulorum agitati molestia, dum se ipsi calumniari non desinunt, si minus inertia, certè defatigatione ac lassitudine ab incepto desistant; cuius vtriusque cladis vitiam ne tam multa nobis quotidie exempla suppeterent. Hæc igitur eadem fraus Ignatium quoque in discrimen adduxit. Obtinuerat ille, (quemadmodum dicebamus) ex quo sese ad Christum adiunxit, in summa vitæ austeritate perpetuam animi tranquillitatem atque lætitiā; quam ne ex quotidiana copia vilem duceret, neu suis ipse meritis per insolentiam adscriberet; ab iis, quas diximus, tentationibus capiti illi Pater caelestis vniuersam repente subtrahere, sic ut interdum, cum maximè gaudens exultaret in Domino, tunc subito nulla præcedente significatione, prorsus exui nudatque se omni gaudio & iucunditate sentiret: nec iam in precibus, neque in psalmis, neque in cæteris, quibus assueuerat, pietatis officiis vllam inueniret omnino delectationē aut requiē: idque cum ei frequenter accideret, attonitus rei nouitate, animo suspenso ac mirè sollicito, causas eius varietatis & immutationis inquirere, ac dubitare apud se, rectène confessionem in Monteferrato, quam diximus, peregisset? quidquàmne omisisset, quod ad integram criminum accusationem attineret? ac proinde num idcirco fortasse Deum adhuc iratum experiretur? Quæ ille dum anxius agitatur, arrepta occasione diabolus perturbandi hominis, deq; suo statu deijciendi, hanc ipsam suspicionem atque formidinem instilit illi vehementer etiam atque etiam incutere. Ex eo tempore tyro vanis agitari terroribus, dies noctesque fletibus iungere, nullam capere partem quietis. Itaque dum amissam recuperare conscientia pacem, & hærentem visceribus pestem omniratione conatur euellere; non satis habuit peccata vetera, quorū de confessione ambigebat, iterum iterumque apud sacerdotem exponere; sed etiam cuiusdam concionatoris monitu, qui Minoræ per eos dies agebat, totius vitæ noxas, quotquot reuocare in memoriam potuit, in libellum relatas, quod ad Monteferratum antea fecerat, quam accuratissimè rursus explicuit. Sed (quod sæpe contingit) quod sibi adiumento fore putabat, id erat ei contrarium maximè; si quidem ipsa commemoratione rerum, quas aliquando obliuisci oportuerat, fiebat ut, etiā si quid

ipsa die mitigatum fuerat, recrudesceret. Nec iam tantummodo superiorum annorum delicta occupatum animum amarissima superstitione torquebant, sed etiam presentis temporis cura pauorque, ne inuisa Christo sua essent studia, neu Dominum suis omnibus dictis, factis, cogitatis offenderet. Quocirca multis iam rebus frustra tentatis, vnum dumtaxat occurrebat illi remedium, nec sanè spernendum; vt sacerdos pro potestate omnino sibi posthac eiusmodi suspitionibus ac recordationibus interdiceret. Sed id ipsum cōsiliū ad eum deferre non audebat, peruersa videlicet ratiocinatione delusus, ac veritus ne sibi minus ea medicina prodesset, cuius auctor ipsemet extitisset. Inter has ergo curas, graui pressus mœstitia, cum ita iaceret, vt nulla iam res mitigare dolorem posse videretur; inuasit hominem atrox & seua cogitatio, vti ad luctus miseriaeque finiendas ē fenestra cubiculi (Dominicanorū hospitio tum fortè utebatur) semetipse præcipitem daret. Quam ille cogitationem ope diuina cum acerrimè repulisset, subit animum firmitas & constantia cuiusdam anachoretæ, quem in Patrum historia legerat, impetrandi gratia nescio quid, quod vehementer optaret, omni cibo tamdiu abstinuisse, quoad per eam abstinenciam, propitiato numine, voti compos existeret. & quamquam periculosa admodum ea ratio videbatur, metusque suberat, ne tam audaci incæpto Deum irritaret potius, quam reconciliaret sibi; tamen tota re apud se diu multumque agitata, ne quid omnino intentatum relinqueret, illum ipsum rigorem perseuerantis inediae sine vlla dubitatione experiri constituit, atque ita experiri, vt nihil interea de quotidiana precatione, verberibus, & cætera corporis maceratione remitteret. Dies igitur vnus, duo, tres, quatuor, nec tamen aut linq̄ui animo, aut molestia liberari. itaque ad septimum vsque diem obfirmata mente ieiunium extendit, extendissetque porro, ni sacerdos idem, cui sua non modò vitia, sed etiam bona & intimos omnes animi recessus ac latebras diuino quodam instinctu nudas & apertas habebat, pro imperio veruisset eum longius progredi, minis insuper additis, ni paruisset, illum à sacra corporis Christi communionē prohibendi. hac igitur tam seuera denuntiatione deterritus, cibum sumpsit Ignatius, & illo quidem ac postero die fuit illi quies: tertio verò eadem illa peccata rursus occurfare memoriæ. quarum cogitationum initia dum admittit, incautiùs, ac species (vt fit) speciem adducit; sensim in pristinos fluctus æstusque solitudinum reuolutus; cum ex vna parte, prius instaurandum Confessionis mysterium iudicaret,

ex altera verò id sibi non modò non profuisse, verùm etiam nocuisse antea cerneret; ex vehementi fluctuatione tam graue tædium præsentis miseræ mentem eius inuasit, non quidem vt de morte oppetenda, sed vt de abijcienda seueriore disciplina, & seculi commodis repetendis magno quodam impetu cogitauerit. Verùm in tantis tenebris ac procellis nutanti, & in magnum adducto periculum, peropportunè radius diuinæ bonitatis affulsit, cuius beneficio diabolica discussa caligine, totius tentationis exordia progressusque attentè considerans, liquido comperit, omnes illos conscientiaæ stimulos, vanasque suspiciones, à malo spiritu fraudulenter immissas; ac proinde sine vlla dubitatione constituit, præteritæ vitæ labes, quòd ad confessionem attingeret, perpetua obliuione cõterere. Atque in hunc modum, singulari Dei beneficio, non modò infelicem illam sui calumniandæ miseriam ac pœnam euasit ipse, verùm etiam alios curandi, qui eadem ægritudine laborarent, mirâ à Patre luminum facultatem & scientiam est consecutus.

IGNATII PROPECTVS IN SPIRITV.

CAPVT VII.

HISCE igitur periculis perfunctus Ignatius, ac veluti auulsus ab vbere; majores quotidie efficiebat in solida virtute processus: & quo acrior ac diuturnior probatio fuerat, eo magis idoneus euasit ad noua omnipotentis Dei charismata capienda: in quibus fuit illud eximium. Cùm enim religionis causa ædem Pauli Apostoli extra oppidum peteret, & in ipso itinere ad Rubricatum amnem, qui Minoreßam interfuit, constitisset; nec opinanti repente diuina quædam oborta lux est tanta, tamque mirifica, vt momento penè temporis nullo magistro quàm plurima clarè perspexerit non solum de fidei Christianæ mysteriis, verùm etiam de aliis vel subtilissimis philosophorũ quæstionibus atque decretis: quasi nitidissimo quodam in speculo perspicuè cerneret ea, quæ post multam accuratamque lectionem, maximosque labores ac vigilias, vix demum solèt homines intelligentia comprehendere: atq; in eo cælesti prorsus intuitu, non sine summa animi voluptate, diutius acquieuit. Quo tãto tamque insigni accepto beneficio, cùm ad agendas Domino gratias accessisset ad Crucem in propinquo defixam; oranti sese deuo in aëre spectrum illud objecit, de quo diximus antea, sed

(quæ nimirum virtus ac potestas est Crucis) nequaquam pari splendore vel pulchritudine; itaque quod suspicatus pricegnatius fuerat, tum denique clarè perspexit esse cœmonium eodemque deinde læpius apparente, tantum abest vt moueretur, vt illud etiam baculo per contemptum abigeret. Atque eius serè generis per id tempus planè diuinitus alia multa percepit. Quodam die, dum indicta publica supplicatione Minorellæ religiosum agmen instruitur; & Ignatius interim beatissimæ Virgini psallit, insistens gradibus templi Dominicani; subitò in Deum ita rapta mens eius est, quasi per apposita quædã, & maximè illustra symbola, Trinitatis ipsius numen augustissimum cerneret distinctū personis, ynum essentia. Qua visione tanto gaudio est delitutus, vt neque in ipso mox agmine lacrymis & singultui crebrò temperare valuerit, neque verò totum eum diem alia vlla de re, nisi de sanctissimo illo fidei Christianæ mysterio, disputare: neque cetera similium & exemplorum varietate & copia, vt cuncti obstupescerent: quin etiam per eos ipsos dies non dubitauit homo, litterarum propemodum ignarus, librum de Trinitate conseribere quoquo potuit stylo: vsque ad eò cœlestes typi, quos diximus, in eius memoria atque intelligentia diuinas illas rerum altissimarum notiones impresserant. Ac licet antea quoque & monadem in triade, & in monade triadem sanctissimè coleret, suasque & naturæ diuinæ communiter, & separatim singulis personis preces hymnosque persolueret; ab hoc tamen raptu longè studiosior & ardentior euasit in eodem officio pietatis, eamque laudabilem consuetudinem ad extremum vsque vitæ retinuit, sic, vt præcipuam caperet voluptatem, & proprio quodam sentu rerum cœlestium afficeretur, quotiescunque sanctissimæ Trinitati sacra perageret. Neque verò fuit hic finis mirabilium visionum: siquidem rursus per significationes arcanas, & mystica quædam exempla, oblatas est eius menti modus ipse, quem in huius vniuersitatis molitione summus ille rerum opifex tenuit: quas illustrationes atque doctrinas, vt omnino vires naturales excedunt, sic postea negabat Ignatius posse verbis adumbrari, ne dum exprimi. Præterea cum sacrificio Missæ in eodem templo Dominicano interesset, dum à sacerdote de more hostia salutaris attollitur, aperitissimè vidit Ignatius illa specie Christum Deum eundem & hominè verissimè contineri. Factum est etiam aliquândo, (sid que ipsimet, qui interfuerunt, testati sunt) vt alienatus à sensibus, à Completorio Sabbati ad alterum vsque proximi Sabbati Completorium in altissimo quodam excessu persisterit; qua ipsa hora, multis adstantibus

bus qui rei totius euentu attentè expectabant, quasi è profundo somno excitatus, repente sustulit oculos, Iesum perquam suauiter inuocans; atque interim pii quidam homines mortuum rati, utique terræ mandassent, nisi contemplati omnia diligentius, ac pertentato corpore, latentem in eo vitam ex tenui cordis palpiratione sensissent. Ad hæc, intento precationi, sese non semel tū Christus Dominus tum Virgo mater ostendit. quibus, & aliis id genus clementiæ diuinæ subsidiis, in recta fide vsque adeo cōfirmatus est, vt etiam si nulla exstitissent Christianæ religionis monumenta vel testimonia, nequaquam tamen dubitasset, ex iis tantummodo quæ Deo sibi aperiente cognorat, mortem pro defensione catholici veritatis oppetere; & qui paulo antè vix vocalis nosset orationis vsum, paucis mensibus tantam rerum spiritualiū peritiam ac tantam Dei familiaritatem est nactus; vt quidam, eius omnia vel dicta vel facta curiosè obseruantes, intēpesta nocte supplicentem animaduertent (eleuante spiritu sarcinā corporis) quatuor circiter cubitis à terra sublimem: & quidem ex confortio sermonis Domini (quod de Moysè scriptum legimus) sota facie mirum in modum radiante.

DE STUDIO COLLATO AD PROXIMOS ADIUVANDOS.

CAPVT VIII.

QVÆ omnia, quamquam egregia atque expetenda per se, tamen eo pluris erant in Ignatio faciendā, quo magis erant cum aliorum fructu & utilitate conjuncta. Nam in cæteris ornamentis ac beneficiis, quæ in eū Deus plena manu congescit, illud equidē vel præcipuū duxerim, quod in tanto perfectionis ardore non dedit illi spiritum solitudinis, animū vè vni sibi vacantem, sed Christianæ prodagandæ fidei cupidissimū, ac mirè studiosum diuinæ gloriæ saltuisque cōmunis. Cū igitur acta eius in Monteferrato (quamduam ea ipse occultissima voluerat esse) institutamque vitæ asperitatem ac sanctimoniā vicinis locis fama vulgaret, ac nobilitatē viri præcipuè, rumor (vt fit) etiam in maius attolleret; ingens hominum concursus ad eū fieri cæptus partim visendi gratia, partim etiam cōsulendi; quos ille vt omni conatu quàm acerrimè ad Christum adiungeret, ne squalor ille nimius & diutina illuuias ad se adeuntibus terrorem incuteret; primū deponere sordes, & externum cor-

poris habitum cepit aliqua ex parte componere: deinde cum intelligeret difficilem in primis & ancipitem esse curationem animorum; quo cautiùs rectiusque in re tanta procederet, ope diuina simpliciter etiam atque etiã implorata, suã conuersionis originem ac seriem, variasque tentationum procellas ac tenebras, & subsequitam mox tranquillitatẽ ac lucẽ, quam accuratissimẽ secũ erpendens, demum ex iis quã partim cœlesti magistro dictante perceperat, partim etiam ipsemet experiendo cognorat, de fructuosa ratione meditando orandique præclaras obseruationes & saluberrima præcepta conscripsit: qui liber (vt antea dictum est) exercitiorum spiritualium titulo, tempore procedente deinceps ab eodem auctus atque recognitus, & Romani Pontificis iudicio ac testimonio comprobatus, ita multos omnis ætatis atque ordinis homines, tum in eligendo genere vitæ, tum in componendis moribus, perturbationibusque sedandis, ac præsertim in retinenda constantia saluari, mirum in modum iuuat, iuuatque quotidie; vt iure optimo videatur hoc nõ in postremis numerandum esse remediis, quæ diuina bonitas hac hominũ ætate vel ad corrigenda sæculi vitia, vel ad renouandã veterem Ecclesiæ disciplinam clementer adhibuit. His ergo meditationibus, quos ad bonam perfectæ virtutis frugẽ Ignatius reperiebãt idoneos, paulatim & quasi per gradus cepit excolere: ceteros interim precibus monitisque, prout sese dabat occasio, a vitiorũ fœditate deterrrens, atque ad studium æternæ beatitudinis incitans; idque eo libentius atque securius, quòd communicandis iis, quæ a Domino adceperat, nihil interim sibi religionis ac spiritus deperire sentiret. Nec solùm venientes ad se benigno excipiebat alloquio, sed etiam inuitatus interdum ab aliis ad prandium, minimè recusabat accedere; nimirũ eo consilio, vt ex re & ex tempore sumpta occasione, qui se in Dei gratiam terrestri pauissent cibo, eodem ipse vicissim spiritualibus epulis & opportuna quapiam adhortatione reficeret. Atque in hunc ferè modum adiuuante Domino permultos ad arctam salutis semitam à via lata & spatiosa traduxit.

E GRAVI MORBO PERI-

CLITATVR.

CAPVT IX.

SED in eiusmodi curam dum incumbit ardentius, nec tamen interea ferè quidquam de assiduitate precandi ac de quotidiana vitæ asperitate diminuit, morbum ex ingenti labore cõtraxit
ad eò

adeò periculosum & grauem, vt sauiente atrociter febrì proximè ad mortem accesserit; quo tēpore & oppidi magistratus periculo viri permoti, publicè diuersorium illi curarunt necessariis rebus instructum: & prater aliam amicorū turbam, honestæ matronæ, quæ vitandæ pestilentia causa Barcinone sese eò receperant, certatim ægrotanti assidère, & nocturnas agere excubias, perinde quasi in vnus vita salus omnium verteretur. Atque his populi officiis, ac pia sedulitate bonorum, ereptus è præsentì vitæ discrimine, in id ipsum iterum ac tertio recidit ob eam causam, quòd nondum planè confirmatis viribus (blandimenta videlicet carnis & veteris hominis malitiã veritus) præpropere festinatione ad pristinas occupationes corporis animique redierat: quarum pondere oppressus, denique didicit ipse, aliisque deinde præcipere solitus est, imbecilla valetudine minuendos labores, curandumque tali tempore, vt quantum de consuetis exercitationibus infirmitas demat, tantum ad Dei gloriam & proximorum ædificationem æquitas animi & exemplum Christianæ fortitudinis addat. Vetabat idem etiam corpus debito somno ciboque fraudari, multis eo tempore doctus experimentis, vt moderata sobrietate vegetatur animus, sic immoderata vigilia vel inedia vires adeò frangi ac debilitari, vt mens earum ministerio destituta, vix munere suo fungi, aut ad contemplationem rerum diuinarum possit exfurgere. Vexatus igitur, vt dicebamus, diuturna & periculosa ægrotatione, demum ita conualuit, vt ex reliquis morbi dolore stomachi molestissimo subinde cruciaretur: quapropter calceos induere, & panni crassioris tunica cinerea, & capitis tegumento contra sæuitiam hyemis munire sese priorum hominum benignitate præcibusque coactus est.

DE INANIS GLORIÆ VI-
TIO SUPERATO.

CAPVT X.

ACESSIT ad illa corporis ægrotantis incommoda, grauis etiam animi cruciatus, ab importuna quadam inanis gloriæ tentatione profectus. Dum enim ingrauescente morbo conscientiam suam diligentius excutit, seque ad extremum comparat mortis agonem, subiit illi repente, se iustum esse, neque villo pacto sibi de sempiterna beatitudine dubitandum. Cui suasioni dum resistere vi summa conatur, intelligens vt quisque sibi

B §

maximè

maximè placet, ita Deo maximè displicere; diuturnum & anceps intra sese certamen tanta tentatione metuque sustinuit, ut miris modis quotidie torqueretur, majoremque ex offensionis diuinae formidine, quam ex ipsa grassantis morbi vehementia, metumque sollicitudinem caperet. Versabat videlicet in omnes partes hominis animum dæmon callidus, Christi permissu; & quem desperationis jaculis paulo antè superare nequieverat, eundem rursus nimia confidentiæ ac vanitatis elatione supplantare & evertere nitebatur. Sed contra eiusmodi cogitationes Ignatius, & in ipso (ut diximus) morbo, & recuperata postmodum valetudine, cum diutius dimicaret; partim agendis identidem Domino gratis, partim naturæ humanæ fragilitatem apud se reputando; denique diuino præsidio detestabile hoc ingrati animi vitium ita debellauit, euulsitque radicitus, ut postea, quotiescunque salus animarum aut Dei gloria postularer, sua non minus bona quam mala, sine vlla prorsus cenodoxiæ titillatione, palam & ingenue expromeret.

DE PROFECTIONE HIERO.
SOLYMITANA.

CAPVT XI.

INTER hæc anni ferè spatio exacto, partim spiritualium rerum scientia instructus, partim etiam arte quadam & consuetudine regendarum animarum imbutus, cum nihil vulgare aut exiguum agitaret animo, sed egregia quædam & ardua in Dei gloriam ab ipso conuersionis initio concepisset; Hierosolymam, quod iamdudum habebat in votis, petere omnino constituit, non tam ut Christi Domini sacratissima incunabula cerneret, (tamen si id ipsum vehementer optabat) quam ut in conuertendis ad Euangelii lucem infidelibus, qui ea tenent loca, vel operæ pretium faceret; vel certè martyrii palmam, cuius avidissimus erat, acquireret. Sed hoc suum de prædicando Euangelio consilium, vitandæ scilicet humanæ laudis causæ, nemini prorsus aperiebat: peregrinationis verò propositum, cum necessariò amicis patefecisset, multi primùm id ei multis rationibus dissuadere, obtestari etiam & orare ne populum, ab se nuper è somno vitiorum excitatum ad studia virtutis pietatisque, repente desereret, neu se ipse, affecta præsertim

valesu-

valetudine, itineri tam longinquo ac tam periculoso committeret. deinde cum nec precibus nec suasionibus eum de sententia demouere possent, insistere saltem & vigere, ne in comitatus abiret; multa posse in tam remotis ignotisque sibi regionibus ac tanta rerum humanarum varietate contingere, quæ præsentem cuiuspiam fidelis operam solationque requirerent. Omnino probabilia videbantur asserere, & humano iudicio rem aestimantibus etiam necessaria; nec verò deerant homines impigri, peritiquelinguarum, qui se illi comites laboris ac periculorum libenter offerrent. Verum Ignatius, quæ erat animi altitudine, in cælum semper intentus, atque a diuina providentia usquequaque pendere mirabiliter cupiens, amicis cuncta sua in eum studia profertentibus ita remisit, ut diceret, in præcipuis hominis Christiani virtutibus non modò fidem & charitatem esse, verum etiam spem. Eius porò comparanda gratia certum sibi esse non modò sine viatico, sed etiam sine comite iter id ingredi; quòd clarè perspiceret, si, qualia multa possunt homini accidere, peregrinanti præferret, sibi quidpiam euenisset, fieri non posse quin aliqua saltem ex parte comitis præsidio fideique confideret: proinde quidquid in eo spei locasset, id utique ex ea detractum iri fiducia, quam totam in vno Deo clementissimo parente ac rectore vellet esse repositam.

NAVIGAT IN ITALIAM.

CAPIT. XII.

HAc igitur mente sub initium anni M. D. XXIII. magno omnium dolore Minorissa profectus venit Barcinonem, ut in Italiam ex eo loco trajiceret. cumque per opportunè paratam ibi nauem offendisset, egit cum nauarcho suppliciter, ut se mendicū egentemque gratis admittere ac transportare ne grauarietur. cui nauticum quidem ille se remissurum promisit; ea tamen conditione, ut nautici saltem panis, quod erat necessarium, secum inferret. Eo responso cum vehementer angeretur Ignatius, quòd comitatus copiam, quamuis exiguam, cerneret inopiæ illius, quam sibi summam proposuerat, legibus aduersari; post multas anxiasque cogitationes totam rem denique permittere statuit arbitrio Sacerdotis, quem sibi paucis illis diebus Barcinonem tum suæ conscientiæ iudicem tum interpretè diuinæ voluntatis elegerat. Ille re cognita, Ignatio respondit, a qua postulare

gauras.

nauarchum: proinde non resistendum esse, nec verò timendum, ne si cibaria, tã vilia præsertim ac necessaria, sibi parauerit, quidquam idcirco contra consilium perfectæ paupertatis admittat. Tum Ignatius quamquam soluto vixdum religione animo, tamè partim sacerdotis impulsu, partim etiam metu occasionis eius amittendæ; emendicata de more pecunia, panes in nauem impofuit, & ne quid præterea secum inferret, paucos qui superfuerant nûmos reliquit in ipso littore: deinde solutis anchoris die quinta Caietam non minùs periculosa quàm celeri navigatione delatus, Romã pedibus iter intendit, ac prima nocte diuertit ad villã militibus refertam; quibus nefaria quædam ac turpia molientibus tanto animi ardore ac vociferatione se objecit, vt illi partim verborum pondere, partim constantiæ miraculo obtupefacti, à flagitioso conatu destiterint. Inde laboribus maximis, cum sequente per eos dies pestilentia luridus ipse ac macilentus, tectis ferè atque oppidis arceretur, denique in urbem Romam haud ita acriter custoditam, lassitudine ac fame panè confectus, introit ipso Dominico die Palmarum: cumque venerabundus religiosissima quæque loca obiisset, Adriani VI. Pont. Max. pedes exoleuatur. Mox paranti Venetias ire, vt in Palæstinam inde transmitteret; rursus Hispani amici nonnulli, qui Romæ eo ipso tempore versabantur, profectionem dissuasere cum aliis rationibus, tum præcipuè navigationis longæ & infestæ periculis proponendis; quippe cum paulo antè, per summum nominis Christiani aequè damnum ac dedecus, Turca Rhodum insulam expugnasset, quo nuntio videlicet omnis Italia cohorrerat. Sed cum Ignatius ab instituta peregrinatione nullo terrore posset abduci; illud saltem hortari & orare institerunt, ne se daret in iter eiusmodi sine pecunia, tum in alios vsus necessaria, tum vtrique ad naulum pro trãmmissione soluendum. nam vt Venetias emendicato victu peruenisset, quæ deinde ratio quæ spes homini externo & ignoto foret, in tam remotas regiones trajectum nanciscendi gratuitum? Proinde rectè amiceque suadentibus ne resisteret, iuuarique se in Christi gratiam aliquo saltem viarico pateretur. Cum hæc & alia eiusmodi asseuerantes pariter ac miserantes ingererent; sapius eadè iterando, cunctantem ac tergiuersantè denique perpulerunt, vt in ipso discessu aureos aliquot nummos acciperet. quo ille subsidio oneratus veriùs quàm instructus, non multum processerat viæ, cum rem totam attentè contemplans, seque ipse accusans grauitè, quòd de fiducia diuina humano metu se dejici, fixumque paupertatis propositum oblato auro passus esset infringi; parum absuit

abfuit quin omnem pecuniam illico indignabundus abjiceret: sed quia id prodigum ac Deo ingratum fore videbatur, decreuit certe in obuios pauperes paulatim infumere. quod cum alacriter præstitisset, breui & nummis omnibus vacuus & stimulis conscientiae liber euasit. Pergentem porrò Venetias, eadem quæ supra memorauimus incommoda & difficultates itinere pænè toto vexarunt. Sæuebat etiam tum locis aliquot fœda lues atque contagio; dispositique custodes aditus oppidorum assiduè tuebatur. Ignatium verò ex ipso corporis habitu vel in summa cœli temperie metuisse. Obsita erat squalore vestis & horrida; color exanguis, cauum macie caput, conditi introrsum oculi, & inanes faucium sinus. quocirca fiebat, non solum vt exclusus à diuersoriis omnibus pernoctare sæpe cogeret in publico, sed etiam vt pallore & macie peremptum, rigentemque, prætereuntes aliquando nonnulli ceu monstrum quoddam aut triste simulacrum horrent. Ipse verò linguæ imperitus, ignarus itinerum, cum præ defatigatione sæpe deficeret; ad Fossam tamen Clodiam Deo adiuuante peruenit, quo ex emporio breuis & quotidianus Venetias trajectus est. Ibi certior factus à viatoribus, obseruari Venetiis omnia diligentissimè, & è suspectis præsertim regionibus venientes accessu prohiberi; flexit inde itinere terrestri Patauium, quorundam consilium secutus, qui id ipsum periculi metuentes, faciliorem sibi ex ea vrbe Venetias transitum fore sperabant: iidèque Ignatium adjunctum sibi comitem, præ imbecillitate haud ita æquantem gradus, in campis circumpadanis repente destituunt, vnius ope Christi subnixum: qui sanè pro sua infinita clemètia laboranti serulo in tanta solitudine minimè defuit, sed proxima nocte sese illi, quemadmodum antea sæpe fecerat, visendum obtulit, recreatumque mirificè, intra ipsa Patauina mœnia primò, deinde Venetias, sine vllò errore aut difficultate perduxit. nemo quippe ex Patauinis custodibus ad portas, nemo ex Venetis exploratoribus ad insulas frequentiores appropinquantem (cum nauim ingressi de more singulos vectores diligenter excuterent) Ignatium, nulla munitum valetudinis tessera, ne appellauit quidem: mirantibus, cognita postmodum re, Clodianis desertoribus illis; quibus per adulterata videlicet symbola introitus in urbem vtramque non sine magna vel sollicitudine vel contentione patuerat. Venetiarum vrbis, in recessu intimo sinus Adriatici, ea regio ac situs est, vt leniter stagnantes ex alto aquæ illam ex omni parte circumluant. ea inclytæ vrbi & ad merces copiasque inuehendas opporruna receptacula, & contra hostiles incurfus muni-

menta

menta firmissima sunt. Ex iis porrò æstuariis, maiores minoresq; curipi totam urbem intercurfantes, variis mæandris ac flexibus ita distinguunt, vt, quot in partes pedibus, in totidem ferè mari aditus sit; egregio sanè vel artis vel naturæ miraculo. Inde vicorù, insularum, ac pontium ingens numerus: vt qui diutius ibi versati non sunt, viarum locorumq; modò varietate modò similitudine saepe fallantur. Sed contra eiusmodi ambages certù paratumque remedium est maxima multitudo cymbarum, quæ vsqueuaq; dispersæ, nominatim ad omnia & publica & priuata loca quælibet haud ita magna mercede trajiciant. Ignatius navi Parauina, ex qua quæ per Medoacû flumen assiduè cõmeant, in area Marciana sub noctem expositus, cum neque vias ad publica xenodochia nosset, nec portitori conducendo suppeterent nummi; assuetus longioris vsu malè cubare, sub porticu Procuratoria, quam appellant, ascendentibus iam se tenebris, vacuum opificis cuiusdam fulcrum elegit, in quo fessos artus vtcumque reficeret. Tenet fama, licet rursusque multorum est memoriæ traditum, dum ille ibi noctem exigit, vicinum senatorem M. Antonium Triuisanum (quæ ipsi multo deinde post eiusdem ciuitatis principem vidimus) cælesti voce excitatum, increpitumq; quòd in multa veste molliq; strato decumberet ipse, cum interim Dei famulus peregrinus non longè à vestibulo illius ædium jaceret in publico pauper, & omni humana ope ac solatio destitutus. itaque ingenti metu & horrore perfulsum profiliisse confestim, & quæsitum diligenter Ignatium excepisse perhonorificè. Sed ille postridie cum in amicum veterem Cantabrum incidisset, a lautiore hospitio sese ad eum familiariter transtulit.

NAVIGAT IN PALÆSTINAM.

CAPVT XIII.

IBi cum aliquamdiu moraretur, in omnem nauigandi occasionem intentus; ecce tibi nouæ amicorum pugnae, (quos illi vbiuis breui conciliabat cognita viri virtus atque modestia) eum variis terroribus ab instituta peregrinatione reuocare conantibus; quibus ille, Deo fretus, ita resistebat, vt diceret, pro certo habere se, vt cætera cuncta deficeret, vel vna solummodo tabula quò cupiebat vti que peruenturum. Nec eum sefellit bonitatis diuinæ fiducia. Cum enim eo anno formidine Turcarum, vt diximus, Cir

fito minor esset in Iudæam peregrinatum numerus, & quotquot
 erant, simul omnes paulo antè soluissent; desperata iam à cæteris
 re, Ignatius repentè fit certior, nauem in Cyprum parari patricio
 Veneto, prætori eiusdem insulæ designato: cum quæ inde non ig-
 noraret breuem atque facilem esse trajectum in Palæstinam; nul-
 lo adhibito deprecatore, cum tamen multi nec aspernandi sup-
 pterent, ad Venetorum Ducem Andream Gritum adiit ipsemet,
 insigni non minùs humanitate quàm prudentia principè: ac Deo
 fauente facilè ab eodem impetrauit, vt gratis in Cyprum vsque
 deueheretur. Sed interea dum prætoria ornatur nauis, in febrim
 Ignatius incidit, factum diuinitus est, probandæ scilicet eius con-
 stantiæ causa, vt quo die pharmacum hauserat, eo ipso nauæ si-
 gnum profectiois ediderint. qua re minimè conturbatus Igna-
 tius veniam petit ab hospite; qui pertinaciter ipsum etiam atque
 etiam retinere conatus, cum nihil omnino proficeret, consulitur
 medicus. ille verò sine cunctatione respondet, hominem ad in-
 toritum ruere. Attamen Ignatius nihilo magis immutatus, & cæ-
 lestis nimirum medici ductum sequutus, felici sanè cõsilio (quod
 tamen admirandum potiùs quàm imitandum aliis duxerim) flu-
 ctuante etiam tum in stomacho portione conscendit; factumque
 est Dei beneficio, vt ora soluta, inter nauigandum, ex ipsa ma-
 ris agitatione tantam vim pestiferi ac vitiiati humoris euome-
 ret, vt morbo planè leuatum sese celeriter senserit. Recuperata
 valetudine institit suo more, quoscunque poterat factis di-
 ctisque ad virtutem & pietatem adhortari. cumque in eadem na-
 ui per summam impudentiam committi graua quædam flagitia
 comperisset, non dubitauit apertum dedecus detestari palàm; &
 impuros illos homines tanta orationis acrimonia reprehendere,
 vt ii facta cum nauis conjuratione molestum sibi monitorem in
 deserta quadam insula exponere, atque ab suo conspectu & con-
 suetudine procul amouere decreuerint. quam rem odorati è ve-
 ctoribus quidã Hispani ad Ignatium pro amicitia detulere, sua-
 dentes etiam atque etiam, vt in loquendo cautiôr esset, sibiq; cõ-
 suleret. sed ille nihilominus turpiter peccantes objurgare perre-
 xit, diuinæ providentiæ ope subnixus: cuius beneficio factum est,
 vt ad insulam sceleri destinatam appropinquantes nauæ, aduer-
 so repentè vento rejecti, volentes nolentes Ignatium in Cyprum
 vsque peruenerint: vbi cum stare ad salinas peregrinam nauem,
 de qua supra diximus, audisset; illuc itinere terrestri se contulit:
 in eamque gratis admissus, nihilo plus viatici secum intulit,
 quàm in priores intulerat; Christo vno videlicet frerº, qui tota illa
 nauis.

navigatione sese illi non semel ostendit; eumque magnopere confirmavit; ac denique incolumem ad portum Palæstinae perduxit.

PALÆSTINÆ LOCA SANCTA
PERLVSTRAT.

CAPVT XIV.

INDE cum cætera peregrinorum turba progressus, ut ad conspectum sacratissimæ vrbis est ventum, incredibilem ex ipso illius intuitu cepit animo voluptatem; ac deinceps partim in comitatu, partim etiam solus, loca illa Christi Domini, MARIÆ virginis, & Apostolorum nobilitata vestigiis, eximio quodam animi fructu venerabundus haud semel obiit: modò inclyti quòdam templi reliquias, modò sepulchra Prophetarum intuens: hîc nascentis & vagientis; illic docentis, & miracula parrantis filii Dei monumenta considerans. Vbi verò ad loca eiusdem acerbissimis pœnis insignia, & morientis in cruce sanguine consecrata, atque ad defuncti sepulchrum accederet; effusus in lacrymas, humo pia oscula imprimere, immortales agere Domino gratias, incredibili quadam spiritus dulcedine & suauitate compleri. Ad hæc, antiquum beatissimæ Virginis domicilium, itemque locum instituto primùm Eucharistiæ mysterio & sancti Spiritus aduentu memorandum, & alia eiusmodi quàm plurima, quæ per otium deinde reuiferet, à mystagogo quàm accuratissime addiscere. Erat Ignatio iamdiu deliberatum, ut diximus, in angustiis illis Iudææ sedibus pedem figere, atque ad conuertendos ad Euangelij lucem infideles toto pectore incumbere; quòd non reperiret vel vbi sanctius in terris vitam degeret, vel in quo munere fructuosius operam collocaret. Neq; plurimis iam experimentis diuinæ bonitati confidere, & in diem paruoque viuere assuetum, rerum, quæ ad corpus pertinet, habebat cura vlla sollicitum. Id verò laborabat vnum, fragilitatis humanæ videlicet conscius, ne spiritui quotidie deficienti, & noxarum sordes aliquas contrahenti, opportuna sacræ pœnitentiæ ablutio & cœlestis panis alimèta deessent. Quam ad rem idoneum ratus ministerium fratrum è Franciscana familia, qui loca illa religiosa tuentur, & peregrinis aduenientibus præstò solent esse; adit ille ad custodem cœnobij, ac litteras ei, quas ex Italia commendatitias attulerat, reddidit; & quod ad conuersionem infidelium attinet, nihil ei suorum

suorum consiliorum impertit; voluntatem verò suam in eisdem sedibus commorandi habitandi que demonstrat: rogat proinde, ut se fratres dumtaxat tecto recipiant, sibi que Cōfessionis & Eucharistiæ sacramenta ministrent: se, quæ ad victum cultum que spectent, nullo profus eorum incommodo curaturum. Custos, partim commédatione amicorum, partim postulari moderatiōne permotus, bene sperare iubet Ignatium, ita tamen, ut rem in aduentū Prouincialis Ministri differret, qui per eos dies in Bethleem oppido versabatur; nec dubitauit Ignatius, quin æquè facilem Prouincialem esset habiturus, atque custodē habuerat; itaque cūm reditus iam peregrinorum instaret, litteras ad amicos in Occidentem scribere aggressus est, quibus eos de suo statu faceret certiores. Cūm igitur maximè scriberet, quòd in posterum diem peregrinis erat indicta profectio; ecce tibi à custode nuntius, adesse Prouincialem, & Ignatium accersere; ad quem bonæ spei plenus cūm extemplo adiisset, collaudat ille primò piā hominis voluntatem; sed re apud se diligentius deliberata, videri sibi ait satius, ut recedat; id què; cūm alias ob causas, tum verò quòd ante id tempus nonnulli eodem studio accensi, dum securius vagantur, à Turcis excepti, vel misere periissent, vel certè in acerbè seruitutis calamitatem incidissent, quos deinde propter officium ac vicinitatem Franciscani fratres non sine magno cænobii detrimento redimere cogebantur, proinde se in diem insequentem cum cæteris peregrinis ad iter accingeret. Ad quæ cūm ita respondisset Ignatius, ut sibi certū fixum que esse affirmaret, Hierosolymis omnino restare, simul que modestè significaret, se, quāuis aliter sentiente Prouinciali, nequaquam, nisi aliqua oblata religione, à proposito recessurum: tum ille potestatem se à summo Pontifice habere subiunxit sacris interdicens, si quis inuito se ibidem remanere conatus esset: iam que potestatis eius diploma proferre paranti confestim Ignatius, ut omnia ecclesiastica iura & imperia valde reuereretur, nihil prolato opus esse respondit, credere se quæ diceret; & quoniam ita iuberet, dicto audientem fore. Dum igitur ad hospitium tendit mærens, ut se ad reditum compareret; acris illum incessit repentè cupiditas montis Oliueti illius celeberrimi reuiscendi, quo in summo cernuntur adhuc IESV Christi ascendentis in cælum expressa vestigia: ac ne quis fortè in tantis temporis angustiis impedimento sibi esset, re nemini patefacta, & (quod periculosius est) nullo propter inopiā Turca secum adhibito ex iis, qui mercede conducti peregrinis in ea regione præsidio sunt; solus ad montem excurrit: cum que a

C

custo-

custodibus non admitteretur, cultellum è calamaria theca detractum mercedis loco iis dedit, sacri montis cacumen subit alacer, & diuinorum pedum notas multa cū prece & ingenti gaudio veneratus, ad Bethphage properauit: vbi dum singula curiosè perlustrat, subit illius animum subitò, minùs diligenter in Oliueti fastigio sese animaduertisse, vtra ex cæli plaga dextrum vtra sinistrum esset Christi vestigium: qua dubitatione quasi quibusdam calcaribus incitatus, illico ad montem recurrit, adnotauitque intentis oculis vel minutissima quæque sic, vt locus in posterum dubitationi non esset: vsque adeò inexplebile studium sacrosancta illa redemptionis humanæ mōimenta & incunabula Christianæ religionis penitus etiam atque etiam cognoscendi recolendi que mentē eius inualerat. Interea, cū abellet diutius, nec in turba peregrinorum appareret, ad Franciscanos defertur desiderari ex eo numero Ignatium. Franciscani suspicant id quod erat, ac veriti ne per eā solitudinem Ignatius in aliquod vitæ vel seruitutis discrimen incurreret, Armenium quendam in eo cœnobio ministrantem ad illum perquirēdum celeriter miserunt; qui descendenti ex Oliuero commodum Ignatio factus obuiam, fuste primū ac truci vultu acriter minitari, ac temeritatem asperè admodum increpare: deinde immissa manu & brachio ferocius apprehensum, ad diuersorium trahere minimè sanè renitentem, quin etiam nouo cælestis gaudii rore perfusum, quòd inter eas contumelias Christum sibi præsentem, & vsque ad hospitium præeuntem, incredibili quodam genere consolationis aspiceret.

IN HISPANIAM REDIT.

CAPVT XV.

VT igitur postera dies illuxit, cum reliquo peregrinorum agmine Ignatius abiit præ desiderio tristior, & relicta prouinciā sine fine respiciens: nec ramen, quoniā præsentis necessitate victus inde recederet, de muniendo in posterum sibi quandoque reditu ac mansione desperans. Cumq; primo traiectu Cyprum tenuisset incolumis, tres ibi onerarias in Italiam paratas offendit: quarum vna erat Veneti mercatoris, maxima, & omnibus rebus instructa; altera minor, sed bene firma, Turcarum: tertia Christianorum, parua, & malè compacta. Acceteri peregrini, quòd tempus erat hybernum & obnoxium tempestatibus, pro se quis que tendere, ac certa mercede pacisci,

vt in primam ascenderent: cumque Ignatius propter egestatem
 à nauarcho repudiaretur, iisdem illum enixè precari, vt hominè
 sibi notum, probū, atque adedò sanctum ne recusaret admittere;
 quibus ille non minùs amare quam ineptè facetus: Atqui san-
 cto nihil opus est (inquit) nauis; calcabit æquora multorum ex-
 emplo. neque vnquam exorari se passus est: sed magno ei stetit
 caullus & contumacia. Cùm enim Ignatius inde per contem-
 prum exclusus, facile obtinisset iisdem deprecatoribus, vt in il-
 lam debilem gratis admitteretur: cumque simul omnia nauigia
 vento secundo soluissent; repente cooritur atrox adedò ac saua
 tempestas, vt Turcica nauis in omnium conspectu miserantium
 in modum fluctibus hausta, nullo prorsus euadente perierit; Ve-
 neta verò in scopulos illisa naufragium fecerit, saluis tamen ho-
 minibus: terra tantùm, qua vehebatur Ignatius, minimè valida,
 ventis ac fluctibus diu multumque agitata, altero denique men-
 se in Apuliam sacera ac valde fella peruevit: quo ex loco ipse de-
 inde Venetias petiit; tam longa & periculosa nauigatione mirè
 vexatus. Etenim studio paupertatis, quæ fuit illi semper omni-
 bus commodis & emolumentis antiquior, nudis cruribus hye-
 me sæuiente conscēderat, femoralibus tantùm è tela, concisaque
 ad humeros aploide; ac scissili tunica breuiore semiamictus, cum
 è celo densa caderet nix, ac tristi gelu cuncta inhorrescerent;
 atque ad has cæli iniurias accedebant quotidiana vitæ discrimi-
 na, vigiliæque, & cætera maris incommoda: quibus ille pa-
 nè confectus cùm Venetias peruenisset Ianuario mense anni
 M. D. XXIV. ab hospite Cantabro clementer acceptus, num-
 misque aliquot ad iter faciendum, atque ad fouendum stoma-
 chum nimio frigore languentem panni quodam frusto donatus,
 Ferrariam venit; ibi maximum vrbs templum ingressus, dum re-
 ligiosè numen adorat, mendicus quidam ex iis qui sacrarum æ-
 dium vestibula cōterunt, precatōni apprime intentum intrui-
 tus, confestim ad illum accedit, manūque ad stipem porrigit
 supplex: cui cùm Ignatius ex ea quam habebat pecunia nummu-
 lum hilari vultu dedisset, atque is (vt fit) rem ad cæteros pauperes
 deculisset, alius aliusque deinceps ad Ignatium accurrere: quos
 ille cùm se per Christū obsecrantes frustrari fas esse vix daceret,
 a minori bus nummis ad maiores paulatim progressus, breui to-
 tam crumenam ita penitus exhausit, vt sibi deinde ad cibum illo
 die capiendum ostiatim emendicare necesse fuerit; quam rem
 pauperes iisdem mox conspicati, & maxima quadam admiratio-
 ne correpti, sanctam, sanctam illico exclamant; quibus plausibus
 33713

vocibusque nequaquam inflatus ipse, cum vno bonæ conscientie
 testimonio niteretur, Genavam inde sine vlla cunctatione profe-
 ctus est. Graue per id tēpus inter Christianos Reges vigeat bel-
 lum; & præcipua quæque Cisalpinæ Galliæ loca vel Hispaniis
 vel Gallicis præsiidiis tenebantur: cūque ob id ipsum valde infe-
 sta cordibus ac atrociniis itinera esse constaret; admonitus à bo-
 nis quibusdam viris Ignatius est, vt per occultos tramites à via
 regia declinaret, ni cum ingenti vitæ periculo in manus militum
 vellet incidere. At ille, quem ardens odium sui & amor imitandæ
 Christi patientiæ intrepidum redderet, rectā nihilominus ire
 perrexit; neque ira multum viâ processerat, cum ad oppidum ne-
 scio quod in stationes circūsidentium Hispanorum incurrit, qui
 tam periculoso ac suspicioso tempore exploratorē sine dubio ta-
 ri, comprehensum Ignatium, & in domunculam quandam sedu-
 ctum, blandè primū interrogant; deinde omni vestimento, &
 ipsis denique calceis ferociter exuunt, singulas partes proterè
 simul & curiosè pertractant, num quid ad obsessos vel nuntii vel
 litterarum afferat, diligenter exquirunt; cum nihil eorum quæ
 putauerant, neque percunctando elicerent, neque persequendo
 inuenirent; ira commoti: Atqui te Præfecto sistemus, inquirunt,
 & confessionem, quam pertinaciter suppressis, exprimemus: cum
 nihil recusaret Ignatius, ac tantum modo peteret, vt sua se tonica
 tecum incedere paterentur; illi verò, ludibrii & ignominie cau-
 sa, brachia tum per media castra vulgo inspectante atque iridente
 perducunt, quam ille tam insignē contumeliam excepit ac subit
 alacer, cum aliis nominibus, tum præcipuè quòd interea sibi spe-
 cies quædam est obiecta Christi Domini, cum a Pilato per mediā
 urbem ad Herodis tribunalia missus esset, ab eo per summam in-
 iuriam atque indignitatem spreto & illuso; & vniuerso iridente
 ac sibilante populo, per hominum ora semel iterum quæ tradu-
 cti: cuius opprobrii se quoque factum esse vt cumque participem,
 mirificè lætabatur: sed vbi ad Præfecti diuersorium appropin-
 quauit, repentino quodam timore perfusus, capit subito cogita-
 re apud se, quonam modo ipsum alloqueretur. Etenim Ignatius
 quòd olim in regia, sermonis flosculos & verborum elegantias
 nimium studiosè captasset, ad eam vanitatem expiandam, con-
 sulto post conversionem instituerat rudi & agresti sermone cum
 ipsis quoque dynastis ac principibus agere; & quo magis vulgi
 contemneretur, omne liberalioris educationis & nobilitatis in-
 diciū studiosè calare; tum igitur subiit illius animum, expedi-
 re ne tali tempore quidpiam de suscepta seu tarditate seu rusti-

citat
 man
 plun
 mod
 dere
 habe
 tis p
 præ
 nen
 illo
 pite
 nin
 cul
 trac
 qua
 san
 ctu
 Abi
 mag
 dere
 mo
 cto
 dere
 inn
 verb
 aliu
 tum
 acce
 moc
 diu
 mer
 dim
 Por
 tum
 Bar
 ra p
 vali
 inge
 20
 sul
 tri
 m

citate deponere. Sed cum rem totam accuratius intruens, ab hu-
 mano timore profectam animaduertisset; vsque aded in semeti-
 ipsum animo concitatus est, vt nulla habita ratione periculi, non
 modo mutata consuetudine, ad orationis lenocinia non descen-
 dere, sed nullum prorsus neque gestus neque verborum honore
 habere Praefecto decreuerit. Quae res cuiquam fortasse temerita-
 tis potius quam consilii videatur esse; sed vtique seruorum Dei,
 praesertim in ipso seruiore poenitentiae, facta vel dicta ad com-
 nem sensum, ac normam exigenda non sunt. Cum igitur coram
 illo stecisset, vt erat seminudus & squalidus, ne apertio quide-
 capite, oculos humi defigit; multa ac varia sciscitanti nullam om-
 nino reddit vocem, tantum ad illam interrogationem: Esne spe-
 culator? non esse, respondit; idque ob eam causam, ne si nihil co-
 tradixisset, silentio ipso, quod aiunt, rem affirmasse, & merito
 quaestorem in suam perniciem efferasse videretur. Tum ille in-
 sanum ratus Ignatium, acriter milites increpat, quod in co-
 spectum suum, non bene cognita te, dementem adduxerint; & simul,
 Abigite hunc, inquit, liberumque dimittite; qua reprehensione
 magis magisque irritati, cum aduersus Ducem hiscere non au-
 derent, sui doloris poenas ab innooente Ignatio repetunt; nec
 modò iurgia & probra certatim ingerere, sed etiam impetu fa-
 cto, pugnis, cubitis, calcibus hominis latera faciemque contun-
 dere, mirabiliter in ipso verberum dolore latantis, quod aliquid
 innoxio sibi ad Christi exemplum perpeti contigisset. Cumque
 verberando & conuitiando fessi denique destitissent, miseratus
 alius quidam miles excepit exanimem, ac fouit, ciboque recrea-
 tum insequenti luce tutum abire permittit. Sed antequam Genuam
 accederet, rursus in statua Gallorum incidit; verum euentu ad-
 modum dispari, siquidem Dux, vt eum in Guipuzcoa natum au-
 diuit Vasco ipse eidem regioni finitimus, quasi popularem ele-
 menter agnouit, ac benignè tractari à militibus iustum postridie
 dimisit incolumem. Inde cum Genuam peruenisset, Rhodericum
 Portundum ibi offendit Cantabrum, Hispaniensi classi praepo-
 situm, in Fernandi quondam regia sibi notum; cuius beneficio dū
 Barcinonem trajicitur, nihilo pacatiori vsus est mari, quam ter-
 ra paulo antè vsus fuerat. Etenim à piratis conspecta nauis, qui
 valida per eos dies classe infestum habebant mare Ligusticum,
 ingenti nautarum labore metuque manus infectantium effugit.

BARCINONE AD STUDIA LITTERARUM AGGREDITUR.

CAPITULO XV.

Ignatium, Hierosolymitana cōmōratione, prohibeum, grauis coquebat cura, quid ageret, quodnam potissimum vitæ genus eligeret, ac multa secum agitati venerat illi dudum in mentem, cœnobium aliquod ingredi maxime dissolutum, ut ibi, dum lapsum religionis disciplinam & verbo & exemplo conatur ad veterum instituta recte erigere, & ceteris aliqua re prodesset, & ipse interea (quod necessarium futurum videbat) ab eis, qui restringi se vellent, multa pro Christi nomine pateretur. Sed incertus num id maxime ad Dei gloriam pertineret, quam videlicet vnam in omni actione spectare conueuerat, multa ac diligenti prece & ieiunio explorat inuicem voluntatem: ac diu perplexus, in eam remque mentem sese diuinitus plane sensit impelli, ut sine dubitatione statueret, primam operam suam, qualis qualis esset, nequaquam intra vnus familiaria cancellos includere: deinde, quo latius pateret utilitas ac fructus animarum, eiusdem consilii ac propositi idoneos aliquot ad legere socios atque adiutores: postremò, ut sine hominum admiratione, versari in adiuuandis hominibus posset ad facti Spiritus vinctiōem, doctrinæ quoque subsidium ac literarum cognitionem adiungere, præsertim quòd ea cōmōdatione facultatem etiam repetendam atque obtinendam Hierosolymitanæ prouinciae (scilicet illi cura vivebat in pectore) facile se ab ecclesiasticis magistratibus aliquando impetraturum sperabat. Et quidem quòd ad literarum studia pertinet, cum nōdum intelligeret quàm illa sibi totum hominem ferè vindicent, ratus posse interim se annuis quoque adiuuandis vacare; Minorellam ad gregem illum suum reuera decreuerat, vbi & sparsa in hominum mèribus pietatis virtutisque semina ad bonam frugem perducere, & Cisterciensis cuiusdam monachi, spectatæ sanctitatis ac doctrinæ viri, tum consuetudine perfrui, tum industria erudiri magnopere cupiebat. Sed cum illum, contra quam putarat, demortuum reperisset; Barcinonem sibi studiorum idoneam sedem putauit fore, propter eam maxime causam, quòd cum paupertatem perpetuò coleret, nihilque ab domo sua & cognatis accipere decreuisset: in ea vrbe multos habebat spirituali necessitudine sibi coniunctos: in his Ardebalum quendam peritum, ut locis ac tēporibus illis, Iudimagistrum; & Elisaberham Rosellam primariam feminam, quorum

quorum alter operam illi gratuitam in docendo, altera in quotidianos vsus quidquid opus esset benignè detulerat. Ut igitur Barcinonem reuertit, seque Ardebalò dedit in disciplinam, reuertascere in gratiam Christi matura iam ætate vir (quippe tertium circiter ac trigesimum agebat annum) & elementarius prope modum fieri non erubuit. Caterùm ad illa spinosa rudimenta grammaticæ capiendæ, ediscendæque verborum inflexiones & nominum, cum alia erant ei impedimento, tum illud præcipue, quòd animum ad rerum caelestium sensa concipiendæ longo iam vsu promptum & agilem, si amandi vocabulum vel alia quæpiam eiusmodi vox admonuisset eorum, quæ piè ac religiose cogitare & commentari consueuerat, subito pænè abstractus a sensibus, in contemplationem diuinæ caritatis ac sempiternæ beatitudinis tota mente raperetur. Ex quo fiebat, non solum ut nihil hõni mandare memoriæ posset, sed etiam ut si quid antea imprellum esset, id ipsum concursu nouarum & præstantiorum imaginum illico deleteretur, quæ ipsam rem, quasi futura prælagiens, pro sua parte adiuuabat etiam vaser humani generis inimicus, eo maxime tempore crebra intelligentiæ lumina eidem offerens, & recondita patefaciens scripturæ sacræ mysteria. Quod ille cum cerneret, cumque adhibito sæpe conatu euagationem hanc frustra cohibere tentasset, pro ea discretionè spirituum quæ diuturna exercitatione parauerat, facilè sensit diaboli fraudem sese a litterarum studio reuocare conantis, ac, quo consilio Barcinonem sese contulerat, id ipsum labore ac diligentia consequi maiore in modum exoprans, hanc iniit rationem eius abigendæ molestiæ. Templum erat beata Virginis, cui a Mari cognomen est, gymnasio proximum; in id templum fuis ritè ad Deum eandemque Virginem precibus, Ardebalum pro amicitia accersit; rem illi tota, vterat, exponit; deinde se ad pedes abjicit homini, etiam atque etiam obtestans, ne ab incapto desistat; se vtrique, modo sibi panis & aqua nõ desit, in proximum biennium & eo amplius, si opus fuerit, ad scholas frequentem esse venturum, seduloque daturum operam litteris: petere & rogare, ut ab se quotidie non minus quàm a cæteris pensum exigat; cessantem, quasi quemlibet vnum è grege puerorum, arbitrato suo & verbis & plagis accipiat. Miratus viri humilitatem ac probitatem Ardebalus, bonum animum iubet habere, suamque illi operam denuo pollicetur. Atque hac submissione victus denique, damò abcessit, & importunis illustrationibus Dei beneficio recedentibus, operæ pretium Ignatius facere, & liberius in grammatice cognitione cœpit excurrere. Interea dis-

cendi mirabiliter auido, & omnia studiorum compendia perquirenti, iuafere nonnulli, ad pietatem videlicet cum elegantiore doctrina iungendam, vt Erasmi Roterodami, qui ea tempestate Latinitatis auctor idoneus habebatur, Enchiridion militis Christiani studios. perlegeret; quod ille facere cum cepisset, celeriter sensit ea lectione spiritus feruorem in se quasi frigida superflua restingui; consultoque per preces Deo ita librum illum abiicit, vt neque in manus postea sumplerit ipse, & multo post, Generalis creatus, omnia scriptoris illius opera in Societate I. S. V. legi vetuerit, nõ quod singula hæretico veneno infecta putaret; sed ne quis fortè captus faceris ac dicacitate viri, sensim, vt fit, ab incorruptis ad vitiosa descenderet. Nec tamen eo tempore Ignatius, quamquam studio litterarum adeò intentus, contueta caritatis officia & studium pœnitentiæ omisit, quin immo cum Barcinonem valentiore, quam inde abierat, stomacho reuertisset, nõ ille quidem ad saccum rediit, neque orationi ita multum temporis tribuit; sed tamen vestitu admodum vili vsus est, & calceos ad ostentationem vitandam ita perforauit, vt soleis paulatim magis magisque disceptis, hyeme iam sæuiente, nudis humi plantis incederet: atque etiam subleuius operis, erepto è scholasticis exercitationibus tempore, institit pia passim colloquia serere, plebè intimam doctrinæ Christianæ præceptis imbueret; quosdam etiam spiritualibus exercitiis, ad virtutem ac perfectionem informare. Quarum rerum admiratione permoti præ cæteris viri quatuor, se se ad Ignatii ductum atque institutum aggregarunt, (quibus tamen, vt suo loco videbimus, in proposito constantia defuit) Callistus quidam, qui auctore Ignatio peregrinationem Hierosolymitanam nuper obierat; alterum Artiagã cognomento appellabant; tertius fuit è Gotholaniæ Proregis familia, nomine Cæzres; ad quos vltimo loco Ioannes adolescens natione Gallus accessit. His ille sociis auctus; tamen si studiorum metam quamprimum attingere optabat, quo liberius omnem curam atque operam in hominum salute consumeret; tamen quod sibi nõdum sit firma grammaticæ fundamenta jecisse videbatur, numquam adduci potuit, vt ab Ardeali disciplina discederet, (quãuis ad superiores artes vulgò idoneus haberetur) quoad insignis quidam Theologiæ doctor, cui sese excutiendum examinandumque tradiderat, facto periculo, ad reliquorum sententiam accessit. Cuius auctoritatem & iudicium ne contempnere videretur, licet ipse sibi haud sanè placeret, ad grauiora studia Complutum vnã cum sociis abiit.

EIVSDEM COMMORATIO
COMPLVTENSIS.

CAPVT XVII.

IBi cum ad publicum xenodochium suo more diuertisset: articulum, ut appellant, curriculum inuit non admodum felici successu: quippe qui eadem illa præpropere festinatione incitatus, nullo panè seruato vel ordine vel discrimine disciplinæ, multa & varia vno eodemque tempore aggressus est; & in logicis terminis, quos appellant, in phisicis Albertum, in Theologia Magistrum sententiarum (qui maximè libri tum in Hispania regebantur) euoluere, & plures quotidie in scholis audire cœpit interpretet; quæ res in speciem utilis & compendiaria vel maximo ei in id ipsum, quod properabat, impedimento fuit. Etenim, quod in rebus humanis ferè sit, cum auidè sequeretur omnia, nihil propemodum assequeretur: & ipsa varietas ac multitudo rerum tum intelligentiæ tenebras tum verò memoriæ perturbationem & confusionem afferebat. Ad hæc illud etiam accedebat incommodi, quòd in summa paupertate non solum ex emendicato vivebat ipse cum suis, verum etiam aliorum inopiam ac difficultates, conquisitis vndique eleemosynis, magno labore & corporis & animi subleuabat. Præterea, quod eius cursum vel maximè retardauit in litteris, tanta cupiditate ardebat errantes animas ad bonam mentem atque ad legem Euangelicam reuocandi, ut se, quamuis alieno tum tempore, continere non posset, quo minùs & in scholasticorum circulis de vera virtute ac pietate sermones injiceret, & in triuuis pueros plebemque fidei Christianæ præceptionibus erudiret, & omnium ordinum homines passim ad cultum Dei studiumque religionis acri ac vehementi oratione incitaret. Quibus adhortationibus cõmoti multum cum ad sanitatem & officium redirent, & crebris altisque suspiriis veram cordis contritionem ac pœnitentiam restarentur; ab imperitis quibusdam Ignatius in suspensionem & crimen veneficii vocari est ceptus: quasi homines oratione sua cardiacos redderet. Præterea cum insignes quædam in populo repente morum ac vitæ mutationes existerent, & major in dies hominum concursus ad Ignatium fieret; breui rem ad sacros Inquisitores Toletum pertulit rumor. Gliscebatur eo maximè tempore apud Germanos Luthoriana pestis, manabatque malum quotidie latius. Quin etiam

in Hispania ipsa, insani conatus eorum qui sese illuminatos ferebant, paulo antè magistratum diligentia oppressi fuerant. Quocirca sacri Quasitores in omne eiusmodi contagionis periculum excubantes animo, atque ex hac hominum frequentia & inusitato agendi genere veriti ne quod nouum incendium existeret, Complutum celeriter aduolant, in Ignatii doctrinam ac mores diligenter aequè ac dissimulanter inquirunt. cum nihil neque dictis neque in factis à recta fide alienum inuenirent, Ignatium ne appellant quidem; tota re delegata Vicario Archiepiscopo, Ioanni Figueoæ, qui deinde Regio consilio praefuit, Toletum ipsi ad sua tribunalia reuertuntur. Neque ita multo post Vicarius ipse, magis vsurpandi iuris causa, quam quòd rem ulla animaduersione dignam putaret, ad Ignatii diuersorium adit quietè & pauca quadam ab eo percunctatus, ad extremum exponit, inquisitum in ipsius & sociorum vitam esse acriter, neque inuentum quidpiam vitiosum; proinde more suo animarum saluti operam daret, cum eo tamen, ut non vno eodemque omnes habitu incederent, ne cadi tempore nouam aliquam lectam inducere viderentur. Natiui coloris lanea veste cuncti utebantur, iussit ille Ignatium & Arriagam nigro, Callistum & Cacerem rufo colore distingui, adolescentem Gallum nihil mutare, nec recusauit Ignatius; ut erat magistratibus apprime obediens. Interjecto deinde quattuorferè mensium spatio, cum nihil de instituta docendi ratione remitterent, nec persuadere sibi Vicarius posset, homines idiotas, in iis tractandis quæ ad Christianam fidei dogmata pertinent, nusquam labi; rursus in eos clam insitit quarere, sed cum nihilominus sana cuncta reperisset, rem totam sine vilo iudicii tumultu suppressit. Nec tamen ita multo post Vicarius idem tertiam in Ignatium quaestionem exercuit, quorundam calumniis ac suspitione compulsus. Confluebat ad nouum doctorem audiendum, ut diximus, populi turba promiscua, in iis feminae duae honesto loco natae, & grandis matris mater, & filia forma eleganti. haec publicis Ignatii adhortationibus incitatae, ut est sexus ad pietatem propensus, adeò exarsere, ut cuncta Hispania valetudinaria peragrarè, & in Christi Domini gratiam toto vita sua tempore pauperibus ministrare decreuerint. Hoc animi propositum Ignatio cum aperuissent, dissuasit ille magnopere cum alias ob causas, tum ne cuius oculos animumque sollicitaret aspectus adolescentulae; non deesse Compluti pauperes, quos officii causa, si vellent, inuiserent, posse etiam operam dare sacro Eucharistia ferculo prosequendo, & alia id genus obire per multa, vniusque sexui, aliter us etiam paratim magis congruentia.

Quibus

Quibus rationibus & simul auctoritate viri deterrita, cogitata in quidem illa deponere provinciam; verum tamen eadem agitata spiritus vi, temperare sibi postea nequiverunt, quo minus incóluto atque incóscio prorsus Ignatio, pedibus ac mendicantium specie aliud genus peregrinationis longæ difficilisque susciperent. Giennium in Barica est vrbs, quam nonnulli Mentefam Oretanorum falso putarunt, sacro Sudario in primis visenda, in quo crucem sibimet bajulantis expressa Christi Domini adoratur effigies. Ad id Sudarium venerandum, pedibus, ut dictum est, paucis admodum concessis profecta, duodecim ferme dierum itinere, cum in vrbe non apparerent, admiratio primum affinium ac vicinorum orta: deinde ubi a familiaribus cognitum est peregrinatum habitu petiisse Giennium, variè pro suo quique sensu rem interpretari, nonnulli probare factum, plerique reprehendere quod eo loco femina sine comitibus nullo apparatu se in iter periculosum dedissent. Doctor verò Cirolius, cuius in tutelam erant mulieres, auctorem eius cõsiliu suspicatus Ignatium, vehementer excanduit, facinus indignum exclamans, hominem externum & ignotum in aliena patria suis concionibus cuncta miscere, & ipsas matres familias a cura domesticarum rerum auocare, nobiles verò puellas in pudicitie discrimen adducere. Atque his querimoniis Vicarium perpulit, ut Ignatium in carcerem, misso repente viatore, conjiceret. Erat aestiuum anni tempus, & satis laxa custodia, itaque ad eum, totis iam illis finibus celebre, vel spectandi vel audiendi causa plurimi ventitabant, quibus ille securitate mirabilium Christianæ doctrine rudimera, tum etiã, ubi res exigeret, spiritualium exercitationum præcepta more suo tradebat. Georgius quidem Nauerus, insignis ea repestare doctor, & magna apud Carolum Casarem gratia, cum ad eum visendum accessisset, animi magnitudinem & dicendi vim admiratus, ut primum ad suos domum reuertit. Hodierna die vidi Patulum (inquit) in vinculis. Iamque septimumdecimum diem ibi transegerat non solum innoxius, verum etiam prorsus ignarus cuius criminis nomine accerferetur; cum eius interrogandi gratia (multa quippe ad eum ab iniquis delata fuerant) Vicarius ipse cum scriba publico in carcerem venit. At primum (ut fit) variis quaestionibus versat in omnes partes Ignatii animum: dein sciscitatur ex eodem, obseruet ne Sabbata. cui ille: Vtique, in honorem beatæ MARIÆ Virginis (inquit.) nã ceteroquin & Iudaicos ritus in honore, & verò Iudæum patria mea fert nullum. Postremò, nostin, ait, mulieres quasdam duas matrem & filiam? Cum Ignatius annuisset, Numquid auctor illis fuisti (adjungit) peregrinandi Giennium?

Nihil

Nihilverò minùs, ait Ignatius: quinimmo credas mihi iurato verum, eiusmodi concursationes, & itinera in vniuersum vtrique dissuasisse me: & si profectè sunt, me ignato atq; adeo inuito profectas. Tum hilari vultu Vicarius, humeros Ignatii leniter apprehendens: At qui ob id ipsum, inquit, in custodiam te scito fuisse cõiectum. His ita peractis, ac tota serie quæstionis per scribam in commentarios relata, Vicarius abiit. Interea peregrinatione confecta, secundo & quadragesimo denique die mulieres reuertuntur, è quibus Ignatii innocentia clarè perspecta, venit in carcerem scriba, & Vicarii sententiam Ignatio recitat: qua primum iubebatur ipse cum sociis cæterorum scholasticorum habitu incedere, deinde quadriennii perfiniebatur spatium sacræ Theologiæ cognoscendæ, ante quod exactum spatium, de fidei Christianæ mysteriis ad populū verba ne facerent. Quibus auditis, quod ad habitum pertinet, nihil sanè recusabat Ignatius, dummodo in id ipsum egenti sibi necessaria præberentur: illam verò temporis finitionem ægre admodum tulit, quòd ea re sibi viam ad procurandam animorum salutem obstrui cerneret. Itaque sine ulla dubitatione Salmanticam ad sua prosequenda studia migrare constituit, cum sesquiannum circiter Compluri moratus, inter eas ipsas difficultates & occupationes, non nihil tamen è logicis, physicisque, & ex ipsis Theologiæ fontibus degustasset. Sed interim ad gloriam Dei, ne quid in doctrina moribusque suis resideret infamiae, Toleranum Archiepiscopum (cuius in diocesi Complurum est) sibi ex itinere ad eundem, totamque ei rem gestam & omnem consiliorum suorum rationem explicandam existimavit. Is erat Alfonso Fonseca, morabaturque eo tempore Pintæ: à quo benignè acceptus, animatusque ad cæpta strenuè promouenda, nec non instructus viatico, Salmanticam venit, quò comites iam antè præcesserant; quorum ille diuersorum ignorans, primū omnium sacram ædem ingreditur, vbi orantem conspicata pia quadam mulier, instinctu videlicet numinis, vltro ad eū accessit, & sciscitata nomen, ad socios iam sibi notos læta perduxit. Verum Ignatio ne Salmantice quidem quietè de se diutius licuit. Cum enim quod supererat à studiis otii, in cohortandis ad virtutè ac pietatè & priuatim & publicè nō modò plebeiis, verū etiā principibus viris insumeret; neque verò, adiuuante Domino, frustra operà collocaret, omnium in se oculos repentè conuertit, urbemque totam celeriter eius nominis fama peruasit. Erat omnino inuisitata res, & ipsa nouitate valde mirabilis; laicos homines, & externa re nulla differentes à cæteris, (etenim eos Figheroa suo sumptu Cõ-

pluri

pluci scholasticorum vestimentis ornat) Apostolico ac pastora-
 li propemodum munere fungi palam, & sacerdotes ipsos ad par-
 tes suas ritè obeundas accendere. Et cum eiusmodi vitæ genus
 valde probarent, suspicerentque permulti; tum verò non deerant,
 qui totam rem secus interpretarentur, ac diligentius cautiusque
 examinandam putarent. In iis Dominicani fratres è diui Step-
 hani præclaro cœnobio, quamquam eorum pro potestate non erat
 eiusmodi quaestio, tamen, quo erant caritatis ardore, sat suum ra-
 ti quod communem ad rem totius Ecclesiæ pertineret; Ignatium
 noscere, spiritumque ipsius, & doctrinæ genus, & vitæ institutum
 expendere omnino constituunt. Interim ignarus huiusce consilii
 Ignatius confessarium ex ipso cœnobio sibi delegerat. Is igitur
 confessarius aduenam iussu Vicarii (nam Prior seu cœnobiarcha
 tum aberat) in proximum Dominicum diem ad prandium inui-
 tat, nec rennenti, Fac (inquit) paratus accedas; quaerenda ex te nõ
 pauca. Ac nihilominus, vbi dies aduenit, sine cunctatione promif-
 sa fecit Ignatius. Exceptus est cum vno è comitibus Callisto co-
 miter. Sublatis deinde mensis, vtrumque Vicarius cum eodè con-
 fessario & alio è fratribus in sacellum quoddam seducit, cõsident
 omnes. Tum blando vultu Vicarius Ignatium intuens, gaudere se
 admodum inquit, ac valde probare, quòd ille cum sociis Aposto-
 licum in morem peregrinando populos doceat, atque ad cultum
 Dei ac studium pietatis impellat. verumtamen auere se nosse qui-
 bus maximè litteris operam dederint. Cum id quod erat, Igna-
 tius, minimè doctos fateretur esse: Quid igitur, inquit, expertes
 doctrinæ, conciones de rebus diuinis habetis? Nos verò nequa-
 quam concionamur, ait Ignatius; verùm de virtutis pulchritudi-
 ne, de vitii fœditate, cum occasio sese dat, familiariter & ex equo
 loco differimus, atque homines ad odium peccatorum amorem-
 que probitatis hortamur. Ad ea Vicarius: Sed vtique de virtutibus
 vitis que sine liberalium artium cognitione disputari nõ potest,
 vel a magistris & libris accepta, vel infusa diuinitus: vos verò ne-
 que litteris neque doctoribus operam dedistis, vt ipsi fateamini:
 restat igitur vt Spiritu sancto vobis hæc tradita sint. atqui hoc
 ipsum est de Spiritu sancto, quod maximè quærimus. Tum Igna-
 tius vt peti se vidit repentino dilemmate, cum aliquantulum sub-
 stitisset: De his, inquit, hæcenus. Cum nihilominus instaret ille,
 ac Spiritus sancti verbo hominem vrgeret, oppressus Ignatius tẽ
 perseveranti interrogatione, in eodem tamen gradu constantia
 perstitit, seque nihil præterea responsurum affirmavit, nisi quibus
 legitimè interrogandi jus esset. Quo loco Vicarius: Itane verò?
 inquit.

inquit. Cùm noua impostorum secta quotidie pullulenti, & in errore ac fraudem ita multos inducant; vos in reddenda uestra doctrina ratione tergiuersamini? Atqui efficiam ut omnino reddatis. Triduum deinde in sacros cœnobii fines detinentur, atque humanissimè tractantur à fratribus. Eo spatio exacto, ecce tibi à Baccalaureo Fria, Vicario Salmanticensis Episcopi, notarius ambos perducit in carcerem, includitque separato à reliqua reorum turba conclau, mirum in modum squalido ac peruerusto, odorisque deterrimi; cuius rectum medium stipes ligneus fulcibat, ac stipiti ferrea catena erat affixa dodrantium longitudine circiter nouem, bifida ad extremum serie. huic ergo catena altero utrumque pede adstringunt, sic, ut nusquam alter sine altero progredi aut loco penè mouere se posset. Igitur tota ea nocte, per sumum corporis incòmodum nulla capta quiete, in hymnis & canticis perstitere. postridie ut per urbem uulgata res est, continuo boni uiri complures cum stragulis, culcitrisque, & ciborum apparatu adfuerunt, quorum benignitate recreatus Ignatius, ac paulo clementius haberi deinde in ea custodia captus est. Itaque, ut antè Compluri, sic eo tempore còkursus ingens hominum ad eum fieri, ad quos ille admirabili tranquillitate de contemptu rerum humanarum, de futuro extremo iudicio, deque sempiternis præmiis atque suppliciis differebat. In his Fracisco Mendozæ (qui postea S. R. E. Cardinalis & Episcopus Burgenis est mortuus) miseranti casum ipsius, & amicum ex eo querenti, grauitèr ne ferret custodiam & vincula: Tuumne malum tibi uideretur esse carcer? inquit Ignatius, atqui scito, urbe Salmantica tota non ita multas esse còpedes, manicalue, quin ego plures Christi Domini causa uehementer exoptem. Interea Baccalaureus Fria ad carcerem accedit, Ignatiū & Callistū diuersos interrogat, ac variis percontationibus, quales haberi a iudicibus solent, utriusque sensus & animum diligenter explorat. Cùm illi congruentia responderent, nec modò sibi, sed etiam inter se mirè constarent, denique librum Exercitiorum, de quo inaudierat, poscit: nec recusat Ignatius: quin etiam sibi præterea esse tres in eadem urbe socios aperit, editque diuersorii nomen, ac notas, quibus inueniri sine errore possint: neque uerò superstitit ille nullis licitoribus eos in carcerem tradere inferiorem; ne quod his colloquium cum Ignatio nequa communicatio consiliorum esset. Post hæc, ablatum Exercitiorum librum & ipse in accuratè perlegit, & examinandum præterea tradidit tribus Theologiæ doctoribus: qui dum singula diligenter expendunt, accidit interea res ad innocentiam Ignatii & Sociorum declarandam

randam non leuis momenti. Cùm enim cæteri, qui in vinculis tenebantur, per negligentiam custodum effracto carcere omnes repente dilapsi essent; Ignatius comitesque soli in summa fugiendi licentia postridie ibidem inuenti sunt, & cunctis admirantibus, approbantibusque, confestim in amplam domum & commodam inde magistratum jussu traducti. Citatus præterea Ignatius ad Baccalaureum & reliquos libri sui recognitores, cùm & de Exercitiorum ratione & de præcipuis fidei Christianæ mysteriis multa ex eo quærentur, paucis ac demissè præfatus, neque se vacasse admodum litteris; & quæcumque sentiret, diceretve, Ecclesiastico judicio & censura cuncta submittere; ad singulas quæstiones de sanctissima Trinitate, de Incarnatione Domini, de Sacramento Eucharistiæ, aliisque complures ita respondit, vt iudices ipsi pænè obstupescerent. Præterea è iure canonico proponitur ei difficilis quidam nodus, quem ipse, cùm item responsa Doctorum se ignorare dixisset, illico soluit egregiè. Postremò jussus primum Decalogi præceptum, vti consueuerant ad populum, sic ibidem repente explicare; in eam sententiam vsque ad eò variè & copiosè dixit, vt omnem illis præterea interrogandi cupiditatem exemerit. His rebus ita peractis, cùm dies vinculorum esset secundus iam & vigesimus, vnà cum sociis euocatur ad iudicum sententiam audiendam. cuius erat summa, innoxios eos & ab omni hæretica labe intactos videri, ac proinde posse arbitrato suo in adjuandos homines ac plebem erudiendam incumbere: tantùm ne intra quadriennium in Theologiæ studio exactum, quæ cogitatio lethali quæ veniali crimine teneretur (qui locus in toto pænè iure Pontificio ac Theologia difficillimus est) auderent ipsi per se definire atque statuere: id autem propterea quòd in Exercitiorum libro signa quædam tradita viderant iudices ad peccata capitalia à venialibus dignoscenda: quæ tamen, quòd nihil continerent à recta fide alienum, nominatim improbare nò audebāt. Recitata sententia; cùm honorificè tractatum ab se Ignatium putarent iudices; ille verò suis rebus è conscientia apprime confidens, vehementer indoluit, ab iis quos veræ & Catholicæ fidei tutores ac præfides agnoscebat, nullo in suis neque dictis neque scriptis deprehenso vitio, tamen in re tanta tamque necessaria sibi silentium imponi; atque iter ad excolendos ac pro viribus adjuandos homines impediri. Quæ ipsa res inclinatū iam antè animū eius impulit, vti satius iudicaret ex hisce difficultatibus, quas in Hispania objici sibi subinde videbat, ad scholas Parisienses in Galliã vltro sese trāsferre:

vbi

vbi tū ob suam nouitatem & eius linguæ inscitiam sibi minus inter negotii putabat fore, tum propter illius academiae celebritatem atque frequentiam non defuturos deinde, quos ad suum institutum, atque ad Apostolica vestigia sectanda perliceret.

LUTETIAM PROFICISCITVR.

CAPVT XVIII.

ET quoniam ad iter adeo longinquum & anceps non idem erat sociis animus: atque etiam, vt maximè incolumes eo peruenissent, incertum erat, apud ignotas nationes quam copiam in studiis litterarum degendi essent habituri; communicato cum his consilio statuit Ignatius antecedere solus ipse Lutetiam: & siquidem res facultatem habitura videretur, vt eos ibidem alere posset, ipsos euocare per litteras; sin minus, tota de re facere certiores, vt quamquam diuersis locis, eadem tamen conjunctione animorum, emenso interim philosophiæ ac Theologiæ curriculum, intermissam ad tempus consuetudinem Deo volente deinde repeterent. Rebus igitur ita compositis, quâquam è præcipua Salmaticensi nobilitate multis agrè ferentibus, ac maiorem in modum renitentibus, vigesimo circiter die quàm è custodia exerat, in viam se dedit Ignatius, onustum libris assellum præ se agens, ac Barcinonem deuenit. Hic verò, vt inter veteres amicos ac familiares, omni ope certandum illi fuit, vt se à lachrymis atque à complexu catorum auelleret, etiam atque etiam deprecantium ne patriam cum externa regione mutaret, neu se tali tempore in manifestum vitæ periculum vltro demitteret. Vigebat adhuc bellum inter Hispanos Gallosque, & circa regni vtriusque præcipuè limites infesta latrociniis loca, & recentes multorum cædes ad metum proponebantur. Sed ille nec terrore nec precibus de suscepto consilio demoueri se passus, certe illud recusare non potuit, quominus tum ad sumptus itineris, tum ad necessaria Parisiis comparanda, nummorum aliquid partim in numerato, partim in nominibus ab Elisabetha Rosella & aliis quibusdam amicis acciperet. Quibus ille subsidiis ac præcipuè diuinæ bonitatis opemunitus, hyeme summa, pedibus, vt solebat, nullo duce vel comite inde profectus est sub initium anni M. D. XXVIII. cumque lanuarium totum in itinere posuisset, Februarii mense Lutetiam sospes introiit. ibi quod ad studia pertinet, respiciens perexiguam præteriti temporis fructum; rationibus suis accuratè sub-

ductis, ad Dei gloriam statuit in litteras toto pectore incumbere; cumque experiendo iam cognouisset, eam esse humanæ mentis imbecillitatem, vt in plura vno eodemque tempore vix atque, ægre sufficiat, damnata priore festinatione, in posterum, cõpendiis omiſſis, regia via procedere, & studiorum suorum nouum initium ordiri decreuit. Igitur ad Montis acuti collegium itare quotidie, ibique inter procacium puerorum greges, matura iam ætate vir, grammaticæ rudimenta repetere non de dignatus est. Simul etiam de stato precatationis tempore, & vexatione corpusculi, quo plus orij ac virium studio superesset, multũ imminuit, sic tamen, vt illa præcipue tria nunquam omiserit: primum, vt quotidie sacrificio Missæ religiosè interesset: alterum, vt octauo quoque die post pœnitentiæ sacramentum cælesti pane sese reficeret: extremum, vt bis quotidie sua eius diei dicta, facta, cogitata quàm diligentissimè recognosceret; conferensque hodiernũ cum hesternò die, hebdomadam cum hebdomada, mensẽque cum mense, suos in spiritu vel progressus vel regressus perquam accuratè exploraret atque perpenderet. Procuracionem quoque alienæ salutis, & institutam consuetudinem agendi cum proximis, tantisper dum litteris ac præsertim philosophiæ vacaret, aliqua ex parte remisit, nunquam tamen omnino deposuit.

EXTREMÆ INOPIÆ INCOMMO-
DA SVPERAT.

CAPVT XIX.

IAM verò satis vsu ipso edoctus, quantum detrimentum studiis afferat mendicitas, & cura tolerandæ in singulos dies vitæ; & nihilominus optans Christi Domini & Apostolorum exemplo nihil prorsus in hoc sæculo possidere: piorum benignitate ac facultatibus totam rem ita moderari constituit, vt neque in diem, vt antea, precario victiraret, & nihil idcirco de voluntariæ paupertatis proposito meritoque deperderet. Sed ea res primis vtrique mensibus minimè cessit illi è sententia. Cùm enim sese in Hispanorum aliquot contubernium contulisset, qui plurimi Parisiis ipso belli tempore versabantur, & exactam è syngrapha Barcinonensi pecuniam cuidam ex eadem natione custodiendam dedisset, eam ille clã suos in vsus non optima fide conuertit, cumque postea reddendo nõ esset, reliquis iam nũmis insumpris Ignatius, & a locupletibus amicis, quorũ ope adiuuari posset, lō-
D go in

go interuallo disunctus, tanta subito rerū omnium inopia oppressus est, vt ei cibum ostiatim quæritare quotidie, & in hospitalem sancti Iacobi domum, infinis precibus exorato eius loci præfecto, demigrare necesse fuerit graui sanè incōmodo. Quippe Lutetia Parisiorum, vrbs in primis Europæ totius & magnitudine & celebritate visenda, trifariam est diuisa, partem vnā, quam Sequana fluuius insulam efficit, regia vetere, foro, & tribunalibus nobilem, vulgò Ciuitatem appellant; altera, quæ nouam regiam continet, Oppidum dicitur; tertia pars, iam inde à Carolo Magno dicata Musis, Vniuersitas nominatur; in hac, præter cæteram incolarum turbam, scholastici maximè inhabitant; ac numerantur ibi collegia p̄multa libero aditu, cum suis vnumquodque liberalium artium discipulis & doctoribus, & præfecto collegii, quem Primarium vocant. Igitur ex ea vicinitate in sancti Iacobi hospitium, quod procul inde est in suburbio, extrema necessitate compulsus Ignatius, in tanto locorū interuallo, cum aliis afflictabatur incommodis; tum verò quòd cum ante lucem in academia inciperent scholæ, nec nisi nocte desinerent; ipse, illius hospitij legibus, nec manè ante solis ortum egredi poterat, & vespere ante occasum regredi cogebatur, sic vt inter eundem & redeundum, quamuis industrio ac vigilanti discipulo, multum & de magistri dictatis & de tota scholarum exercitatione deperiret. Cui tanto detrimento cum in præsentia nullum aliud remedium occurreret, consilium cepit more scholasticorum egentium ea conditione locandi operam suam alicui ex academiæ Primariis, doctoribusve; vt quod sibi à rebus domesticis otii superesset, id totum in scholastica disciplina studiisque doctrinæ consumeret. Sed magis magisque probante Deo constantiam & patientiam viri, conditionem eiusmodi, quāuis magna adhibita diligentia, nactus est nullam. Itaque deiectus hac spe, cum id ærumnosæ vitæ genus aliquam diu tolerasset; & quos in Hispania reliquerat socios, de statu rerum suarum per litteras monuisset, hortatus vt ibidem ex condicōto circulum studiorum absoluerent; rationem iniit multo cōmodiorē, vt indicōtis vacationum feriis, in Belgium, atque interdum etiam in Angliā siue Britanniam, ad Hispanos negotiatores excurreret: quorum benignitate cum facillè obtinuisset annuam pecuniæ summam Lutetiæ toto studiorum tempore certis pensionibus exigendam, cōmodius multo capit in liberalium disciplinarum cognitione versari. Cumque octodecim ferè menses Latinæ linguæ tribuisset in Mōtis acuti collegio, in collegiū cui à sancta Barbara nomen est,

LIBER PRIMVS:

si

est, ad Philosophiæ studia transit alacritate mirabili: ac primùm occurfantes denuo rerum cælestium importunas imagines, quàmquam eximia cum animi delectatione coniunctas, eadem spiritus constantia, qua superiores illas, iterum ab se reiecit ac repulit; deinde magistris attentè audiendis, multa ac diligenti eorum quæ audierat cõmentatione, quotidianis denique gymnasii exercitationibus, triennio & mensibus sex (quod spatium temporis curriculo philosophiæ in academia illa tribuitur) ita profecit, vt honorifico magistri iudicio ac testimonio, (is erat Ioannes Pænaphilosophus) post consueta certamina, ritu solempni, laurea cæterisque doctrinæ insignibus decoratus sit. Post hæc in cœnobii Dominicani gymnasio sacram Theologiam aggressus est, ingenti sanè labore & industria, cum præter cæteras lucubrationes, hyeme sæuiente, quotidie manè ante lucem ad scholas, quæ illa circiter hora ibi habebantur, accederet; atque ex eo studio tantum Deo adiuuante percepit, quod satis esset ad fidei doctrinæque suæ rationem, sine suspitione vlla nouitatis, ex Patrũ decretis atque auctoritate reddendam.

VARIE PROPTER CHRISTVM EXERCETVR.

CAPVT XX.

NEQVÆ verò, quamuis interim à plebis catechesi atque à publicis actionibus abstineret, idcirco tamen, quoad per scholas licitum est, ab adiungendis ad Christum hominibus animandisque ad studium verè laudis & gloriæ destitit; quapropter multi nec infimæ sortis viri, priuatis ipsius colloquiis ac monitis incitati, partim castigato vetere luxu, Christianæ disciplinæ seueritatem induerunt; partim etiam solempni voto varia religiosorum instituta professi sunt; partim denique, ingenti academix totius admiratione, in Christi gratiam pecunia egentibus distributa, pauperem vitam agere, atque aded ad conculcandum penitus omnem sæculi fastum, & expianda superbix crimina, palàm per vicos & compita manum ad stipem ipsi porrigere, victumque palàm emendicare cœperunt; quos tamen amici, rem indignè ferentes, cum neque precibus neque minis à proposito reuocare valuissent, facta manu denique ab hospitali domo sancti Iacobi, quò sese cõtulerāt, vi armisq; in pristinum academix diuersorium ad sua prosequenda studia retraxerunt. Ignatius vero tantam eiusmodi rerum inuidiam subiit, vt præter cæteras in-

D 2

iurias

IGNATII VITÆ

§ 2
 iurias & maledicta, falsis etiam criminationibus ad sacrum In-
 quiritorem semel iterum delatus sit. Is erat ea tempestate Mat-
 thaus Ori, ex Dominicana familia Theologiæ magister, tum e-
 ruditione tum probitate conspicuus; qui accusatorum fraude
 comperta, Ignatium non absoluit modo, sed etiã miris ornauit
 laudibus, ipsumque Exercitiorum librum, qui præcipuè in suspi-
 cionem crimenque vocabatur, tantum absuit vt damnaret, vt si-
 bi etiam eiusdem exemplum Ignatii permissu desumpserit; præ-
 terea ab solutionis ac sententiæ formulam, publici scribæ chiro-
 grapho & signo munitam, quam contra iniquorum calumnias,
 quandocunque opus esset, proferret, tametsi minus gratum id
 potentibus quibusdam viris fore videbat, Ignatio petenti cõces-
 sit. Neq; verò pro Christi nomine solum hac falsæ accusationis
 procella defunctus Ignatius est; sed eorum ipsorum opera, qui
 illum deinde vel maximè dilexerunt, virgarum quoque publicè
 periculum adiit. Mos est Parisiis in scholasticos improbos ac se-
 ditiosos, ad sancendam academiæ disciplinam, in hunc ferè mo-
 du animadvertere: Dissimulato consilio, ad condictam diem in
 aulam collegii Primarij magistrique nodosa instructi virga cõ-
 ueniunt, comprehensumque repente noxium, & in medio con-
 fessu nudatum, certo plagarum numero singuli afficiunt. Id sup-
 plicii genus cum ad sensum corporis peracerbum est, tum verò
 ad ignominiam ac dedecus longè turpissimum, deque ipsius loci
 nomine aula vulgò appellatur. Hunc igitur cruciatum ac noxam
 maleficis constitutam, Ignatio infanti, quòd condiscipulos fe-
 stis præcipuè diebus à schola ad oratorium & sacra mysteria Cõ-
 fessionis Altarisque traduceret, vehementer iratus magister ipse
 Ioannes Penna parauerat, Iacobo Gouea Lusitano collegii Pri-
 marij in suam sententiam facillè adducto, quippe qui iam antè
 priuatim erat infensus Ignatio, quòd familiarem quendam suum,
 Amatorem nomine, seuerioris vitæ præceptionibus imbuisset,
 atque (vt pietatem ferè interpretantur homines) infatuasset ab-
 ductum à curis inanibus, & iucundo conuictu amicorum, atque
 à pristina consuetudine. Vt igitur dicta supplicio dies illuxit; ad-
 uentans iam ad scholas ab amico fideli maturè monetur Igna-
 tius, ne intra collegii septa vtrique illo die inferat pedem, cõcita-
 tos in eum esse omnium animos; pœnas aulae daturum extemplo, ni ca-
 ueat. Ad cuius rei nuntium ancipiti deliberatione distractus Igna-
 tius, quòd & pro Christi nomine verbera & contumelias perpe-
 tuè minime optabat, & supplicii apud homines adeò turpis infam-
 ia metuebat, ne complures è iuuentute, ipsius opera iam ad me-
 liora

Hora conuersos, nec dum in bono stabiles, à sua cōsuetudine at-
 que auctoritate auocaret, iterque sibi ad alios etiam deinceps
 Christo lucrificandos abrumperet, totam rem ad ipsius Gouea
 arbitrium iudiciumque rejicere statuit: quod ille re cognita de-
 creuisset, id ex diuina maximè gloria & voluntate futurum; neq;
 de eiusmodi sententia ullis amici denuntiationibus precibusve
 demoueri se passus, quamquam horrenti poenae immineris acer-
 bitatem & renitenti carni vim fortiter intulit: ingressusque col-
 legium, & recta Goueam petens nondum è cubiculo egressum,
 placido ac sereno vultu, & altam animi pacem ac securitatem in-
 dicat: Si meae mihi (inquit) existimationis & incolumitatis, quā
 diuinæ gloriæ salutisque animorū cura prior esset ac potior; ne
 quaquam hodierno die pedē intra fines huiusce collegii posuif-
 sem; neque enim antequam huc venirem, ignarus eram Gouea,
 quantum è vestra omnium indignatione dedecoris, quā acerba
 tormenta me maneant. Sed quoniam nihil omnino mihi vel ad-
 meritum optabilius vel ad veram dignitatem præclarior ducō,
 quam Christi Domini causa, tam grauia rāq; multa pro me per-
 functi, vicissim probra, plagas, mortem denique perpeti; idcirco
 nimirum ad scholas accessi, & vltro memet in tantum & corpo-
 ris & famę discrimen obieci. Verum enim verò mihi non modò
 quid votis meis ac desiderio, sed etiam quid proximorum ratio-
 nibus & sempiternæ saluti conducat, caritatis lege consideran-
 dum est. Multos habeo adolescentes Dei beneficio nuper è cœne
 flagitiorum emerfos, ac vix dum auullos ab improborum pesti-
 lenti consortio; hos ego vereor, ne si me in tam honesto conuen-
 tu publicè vapulasse constiterit, à meo sermone congressuque
 prorinus auocet infamię metus; ac proinde, vt sunt flexibiles ho-
 minum voluntates, ad eadem illa saxa, quibus paulo antè adha-
 serant, ingenti dæmonum gaudio, & feruor ætatis, & prauæ con-
 suetudinis æstus abripiat. Simul etiam (verum vt fatear) tui me-
 Gouea doctorisque mei Pennæ me miseret, qui Christianam pie-
 tatem ac fidem sacramento profelsi, cæterisque ad exemplū in-
 stitiæ virtutisque præpositi; CHRISTI famulum, CHRISTI
 causam agentem, ad eò acerbè insectamini; & qui, qua poena lex
 affici iubet eos, qui scholasticos deprauare, magistris illudere, se-
 ditiones conflare voluerint; eadē dignū iudicatis eum, qui iuue-
 tutē à vitis, doctores à iurgiis, academiam à tumultibus vindica-
 re conatur: quæ quoniam mecum ipse reputans, non leuis mo-
 menti ducebā esse, quamquam cupidus inimicorū odii vel meo
 sanguine explendi, tamen pro nostra necessitudine deesse nolui,

“quominus eadem tibi quoque, integra etiamnum re, consideran-
 “da proponerem. Mihi, vt dixi, pro Christi nomine vexari ac tor-
 “queri optatissimum est: iamque si videtur, sponte ad patibulum
 “pergo; tu, Lutetia Parisiorum, à sanctæ Barbaræ collegio, in eius-
 “modi causa tale documentum vel pietatis vel æquitatis dari an-
 “expediat, pro tua sapientia ac religione constitue. Vix dum Igna-
 rius dixerat, cum Gouea, vir & ni concitaretur aliunde, suopte
 mitis ingenio & tum instinctu diuino valde compunctus, illico
 capta damnauit, ac maiorem in modum detestatus est; apprehē-
 sumque amicissimè Ignatium deduxit in aulam, quò iam colle-
 gæ cum reliqua turba parati conuenerant. Ibi silentio indicto,
 repente contra omnium expectationem de Ignatii laudibus o-
 rationem instituit; viri fortitudinem, innocentiam, caritatē ex-
 tollens; se ipsum & cæteros, qui innoxio periculum struxerant,
 vehementer accusans; quam in sententiam cum multa dolenter
 grauitèrque dixisset, ad extremum obortis lacrymis, ad Ignatii
 genua præcidit, precatuque delicti veniam, & apud cæteros illū
 in admirationem gratiamque restituit, & ipse in omni deinde vi-
 ta Ignatium & socios præcipuo amore studioque complexus est.

DE SOCIIS AD IGNATIUM ADIUNCTIS.

CAPVT XXI.

HA S C E igitur aliasque eiusmodi insectationes atque
 pericula Ignatius Christi causa contraxit, at tamen idem
 plurimorum quoque sibi gratiam ac benevolentiam o-
 ptimis artibus peperit. Fuit enim in illo, præter diuinitus infusa
 charismata, mirum etiam atque efficax ingenium & studium ad
 animos hominum demerendos. In principum amicitias oppor-
 tunè insinuare sese, easdemque obsequio & submissione tueri, pa-
 res facilitate ac suauitate morum allicere; inferioribus & egen-
 tibus auctoritate, opera, necnon è suis angustiis etiam pecunia
 præstò esse; morbo aliquo laborantes vel cum valetudinis & cõ-
 tagionis periculo adire, solarique amantissimè; eorum quibus
 cum viueret, agerèrve, vel difficultatem naturæ & arrogantiam
 perpeti; vel ineptias ac stultitiam, quoad ira res ferret, exsorbere
 dissimulatione mirabili; ad aliorum arbitrium ac voluntatē, qui-
 buscunque rebus honestè posset, semper accommodare se ac fle-
 ctere; omnibus denique in Christi gratiam omnia fieri: vbi peni-
 tus in hominum sensus ac voluntates irrepserat, tum demū offi-
 cius

cius ac benevolentia comprehensos occupatosque, pro suo que-
 que captu, sensim & cautè progrediens, Christiana religionis &
 officii præceptionibus excolebat. Atque his ferme artibus, & si-
 mul sanctimoniam ac frugalitatis exemplo, multos, vt diximus, à
 turpi ac flagitiosa vita non modò ad sobrietatem & continentiam,
 sed etiam ad contemptum rerum mortalium, atque ad salutaria
 consilia Christi conuertit. Complures præterea hæreticos, gras-
 sante iam tum peste Luteriana, tempestiuus disputationibus mo-
 nitisque conuictos, ad sacra Quæstorum tribunalia volentes ad-
 duxit; & cum sancta Romana Ecclesia in gratiam secreta abiur-
 ratione restituit. Iam verò, quod ei vel in primis propositum ini-
 tio fuerat, vt aliquos ingenio doctrinaque præstantes ad suum
 institutum ac vitæ rationem aggregaret; in id ipsum per Theo-
 logiam maximè tempus incubuit: adiunxitque sibi, Deo bene iu-
 uante, iuuenes nouem ex academia vniuersa lectissimos. quorum
 primus fuit Petrus Faber Allobrox, pago Villareto Gebennensis
 diocesis humili natus loco, sed egregiè pius, quippe qui duode-
 cimo ætatis anno per summum sanctimoniam studium virginitatè
 Deo vouerat; idemque ad litteras à vita pastoralis traductus, tantum
 ingenio industriaque profecerat, vt eum in locis Aristotelis diffi-
 ciliores magister ipse Penna consuleret. Hunc igitur Ignatius
 & studiorum & contubernii communione sibi conjunctum, li-
 cèt socium gloriosi operis ipso initio destinasset, non tamen cõ-
 tinuò illi rem aperuit, neque ad tantam perfectionem impellere
 confestim aggressus est; sed conscientiam excutere, & in se ipsum
 quotidie diligenter inquirere primùm edocuit, deinde ad totius
 antè actæ vitæ noxas per sacrâ Cõfessionè expianda adduxit, po-
 stremò, cum iam philosophiæ curriculum exegisset, spiritualibus
 exercitationibus perpoliuit; adeò propensum ad pœnitentiam,
 tantoque animi ardore successum, vt hyeme summa, cõcretū glacie
 flumè Sequanā plaustris impunè premètib; in separatâ Iacobçi
 vici domuncula propositas meditationes, & quidem infidès niui,
 sub dio peregerit, sexque ipsos dies omni prorsus cibo potuque
 abstinerit, in diem longius vtique protracturus, nisi eum, re a-
 nimaduersa, cõsultoque suppliciter Deo, vetuisset Ignatius; & sanè
 respòdit operi fructus. Cū enim antea in eligèdo certo vitæ ge-
 nere Faber mira animi sollicitudine variisq; scrupulorū mole-
 stis adedò torqueretur, vt præ nimio angore sese in auias abdere
 solitudines, ibiq; radicibus herbarū victitare penè decerneret; ex
 hac spiritali exercitatione vocari se vnà cū Ignatio ad animorū
 subsidium non dubiè sentiens, tantā ipse pacem ac trāquillitatē

conscientiæ consequutus, ut ex vehementissima tanquam agitatione ac salo placidum tutumque portum se denique natum esse profiteretur. Ex eodem contubernio Franciscus quoque Xaverius nobilis Cantaber, idemque non vulgari eruditione, quippe qui laurea magistrali donatus Lutetia postmodum publicus Aristotelis interpres extiterit, quamquam principio ita non studiosus Ignatii, ut eius pietatem (ut fit) etiam procaciter irideret; tamen viri tum patientia tum obsequiis adeo delinuit, ut ad illius ductum abitriumque sese omnino contulerit. Huc & diuitiarum affluentia, & virido ingenio, & viribus corporis præferocem, admirabili prudentia ac lenitate mansuefecit Ignatius, in eamque rerum humanarum desipientiam & caritatis ardorem paulatim adduxit, ut inter ipsa Exercitia spiritualia, tum a carnis macerationem quattuor dies ieiunus omnino transegerit; tum vero, quod inter iuuenum greges desultor eximius, corporis agilitate sibi nimium placuisset; ad eius præcolum vanitatis, membris valido fune perstrictis, non sine acri sensu doloris dies aliquot in commentandi prandique labore atque attentione perstiterit. Hic est Xaverius ille, qui non multo deinde post, Ioannis Lusitanæ regis rogatu, ex auctoritate Pontificis Romani missus in Orientem, plenus Apostolico spiritu, tota India maritima summis laboribus ac periculis peragrata, in ultimis Iaponiorum terras Euangelii lumen primum intulit, atque ingenti infidelium numero ad CHRISTVM adiuncto; multis claris miraculis, in ipso aditu Sinarum excessit è vita. Porro Xaverium & Fabrum imitati sunt Iacobus Laines Seguntinus, qui deinde Societate nostræ proximus ab Ignatio præfuit, vir de Christiana republ. in primis optimè meritus; & Alfonso Salmeron Toleranus, Græcis & Latinis literis admodum eruditus: uterque confecto Compluti philosophiæ curriculo, Parisiosque partim Theologiæ causa partim etiam Ignatii noscendi gratia profecti, cuius de laudibus iam tum in Hispania, constanti hominum sermone, multa cognouerant. Accessit ad hos etiam Nicolaus Bobadilla Palentinus, doctus iuuenis, & philosophiam publicè professus in oppido Hispaniæ Pintia: itemque præstanti indole Simon Koterigius Lusitanus; & post aliquanto Claudius Iaius Gebennensis, & Ioannes Codurius Ebredunensis, Paschasiusque Broetus Ambianensis, Fabri præcipuè (cuius iam erat nomen Parisiis celebre) monitis & exemplo permoti. Hi omnes, impulsu planè divino, cum alter alterius consilium ignorarent, post exactissimam

cotius

totius vitæ confessionem spiritualibus exercitiis ab Ignatio perquam diligenter exculi, vehementi quadam spiritus motione sese non quidem in umbram ac solitudinem, sed in solem ac pulverem euocari ad prælia Domini prælianda senserunt. nec fuit è nouem vllus fere, quin ad propitiandum celeste numen, eiusque voluntatem suppliciter exquirendam, præter cæteram abstinentiam & incommoda voluntaria, tridui, vt minimum, totius incediam sponte pertulerit, nimis audaci fortasse consilio; nisi eos & multorum exèpla & feruor simul ætatis ac pietatis exculet. Hosce igitur socios Dei beneficio nactus Ignatius, (quorum tres erant superstites hæc scribente me, Salmeron, Roterigius, & Bobadilla) quod iam diu moliebarur & agitabat animo, re ipsa aggredi primo quoque tempore statuit; vt Hierosolymam Pontificis maximi permisso repeteret, gentesque finitimas Christiana quondam religione præstantes, deinde Mahometis nefaria superstitione deceptas, vel à miserabili errore ad veritatem Euangelii reuocaret, vel certè (quod erat proximum) sanguinem ac vitam in causa rãpia tamque gloriosa profunderet. Neque sanè difficile fuit, cæteros iam sponte currentes, & Dei amore incensos, in eandem sententiam & propositum adducere. & quia plerique Theologiæ studia nondum absoluerant; ne interim conceptus ardor animi refrigesceret, & simul vt ipsorum eo gratiùs diuinæ maiestati obsequium esset, quo maiorem sibi met ipsi necessitatem seruitutis ac religionis imposuissent; implorato beatissimæ Virginis patrocinio, ac sancti Dionysii Areopagitæ, cuius in tutela Parisii sunt, in æde suburbana, quæ mons martyrum dicitur, sub Confessionis & Eucharistiæ mysteria sese voto obstrinxere singuli, emensis Theologiæ spatiis, continuè mortalibus rebus nuntium remittendi, atque in paupertate perpetua seruiendi gloriæ diuinæ salutique animorum: ac nominatim, ad constitutam diem Hierosolymam eo cõsilio nauigandi, vt in conuersionem infidelium toto pectore incumberent, palmamque martyrii studiosè captaret. id consilium si qua re impediretur, anni circumacto spatio denique Romam adirent, suamque operam summo Pontifici Christi Vicario ad spirituale proximorum auxilium sine vlla vel præmi pactione vel temporum aut locorum exceptione deferrent. Id votum in eo templo vouere ingenti consensu & alacritate, anno post Christum natum M. D. XXXIV. decimo octauo Kal. Septembris, quo die Assumptionis Mariæ Virginis anniuersaria gratulatio celebratur. idemque votum eodem loco dieque pariter anno proximo ac tertio renouarunt, atque ea res tum ad con-

spirationem ac vinculum animorum, tum ad confirmandas suscepto consilio mentes omnium, mirificè valuit. Incendebat præterea studium alter alterius omni genere officii & caritatis duce ac moderatore simul Ignatio, quem omnes ut parentes eundem & vnicè diligebant, & valde reverebantur. ac primò spirituales modò apud hunc modò apud illud agitare cæteris; ibi suauissima de rebus diuinis habere colloquia, & sese mutuo ad Christianam laudem & decus hortari; deinde in studiorum disculturibus locisque obscurioribus adiuuare inter se; & lucubrationes quisque suas, lumenque doctrinæ & ingenii, cum resceret, in commune conferre: præterea inuicem sibi omnibus in rebus adesse certatim: denique à frequenti Sacramentorum usu, & assiduitate precandi meditandique, nullo pacto recedere. quibus rebus & varias dæmonum insidias tentationesque, contra eos ab incognito reuocare, vicerunt: & breui tanta coaluere cõcordia, ut quamquam è diuersis nec non infensis inter se orti nationibus, gratia tamen superante naturam, intra eosdem altiparietes, atque ad eò ex vno propemodum omnes vtero in lucem editi viderentur.

LIBRI PRIMI FINIS.

IGNA-

IGNATIÏ VITÆ LIBER SECUNDVS.

Aeger Hispaniam repetit.

CAPVT I.

INTEREA Ignatius graui morbo, partim è maximis laboribus vigiliisq; , partim etiam è Parisiensis cœli grauitate contracto; vexatusque subinde stomachi iam pridem affecti doloribus acerbissimis; post multa remedia incassum adhibita, iubetur à medicis ad patrium solum & incunabula se referre; quod vnum ad inueteratas corporis ægrotudines certissimum per fugium vulgò arbitrantur. Nec recusauit ille, nō tam valetudinis ratione, vel desiderio suorum adductus, quā duabus aliis maximè causis; primū, vt quibus olim in regionibus, malo publico, iuuenilis licentiæ ac vanitatis ipsemet specimen extitisset, ibidem ad spiritualem ædificationem vicissim aliqua Christianæ humilitatis atque modestiæ documēta præberet; popularesque suos & verbo & exemplo ad studium pœnitentiæ salutaris accenderet. deinde, vt, quoniam sociis aliqua erant in Hispania rei familiaris tricæ; eas eodem itinere atque opera ipse expeditet; neque per eam causam illi vel auocarentur à studiis, vel recenti etiam tum vocatione, & expeditionis tam arduæ tamque laboriosæ consilio, patriæ dulcedinis ac domesticæ tentationis, qua nulla ferè periculosior est, aleam subire cogerentur. Simul etiam, è relictis olim in Hispania sociis, cogitabat, si quem in proposito constantem inueniret; secum in eandem expeditionem educere. Cæterum ne quid è suo discessu res Parisiensis caperet detrimenti, primū commilitones ad perseverantiam ac fidem paucis adhortatus, Petrum Fabrum, & annis & vocatione antiquissimum, illis præposuit; cui interim obtemperarent, quem pa-
rentis

IGNATII VITÆ

60
 rentis ducerent loco: deinde tempus certum edixit iisdem appro-
 bantibus, quo tempore cuncti, rebus omnibus præter viaticum
 & necessaria scripta ex voto abdicatis, nauigaturi Hierosolyman
 Italiam peterent, seque iam antegressum Venetias conuenirent.
 Dicta profectio dies est viij. Kal. Februarii, anno M. D. XXXVII.
 ineunte, qua die Apostoli Pauli conuersio beata recolitur. His ita
 constitutis, anno M. D. XXXV. per autumnum tempus ipse non
 ne lacrymis mutuique amoris magna significatione singulos in
 digressu complexus, cum vellet de more pedibus quaquam agro
 corpore proficisci, coempto à sociis equo uti coactus est: breuique
 partim ex ipsa uestigatione locorumque mutatione, partim etiam
 è studiorum intermissione morbo leuatus, Pyreneo superato Gui-
 puzcoam prouinciam attigit. Eius de aduentu propinqui festi-
 præmoniti ab iis qui hominem ad Aquas Augustas, quam hodie
 Baionam appellant, in transitu agnorant; extemplo, quod regi-
 limes latrociniis infestus esset, armatos homines ad eum excipie-
 dum tuendumque dimiserant: atque hos primùm Ignatius in Gui-
 puzcoæ finibus, deinde etiam, quæ iam tum erat fama de sancti-
 tate viri, clericos omnes agmine composito ad oppidum Aspheli-
 tiam honoris causa obuios habuit. cumque ab iis & ab ingenti
 præterea gratulantium turba deduceretur ad ædes paternas, ille,
 ut ostenderet quantum opere ab eiusmodi fastu pompaque abhorre-
 ret; ut primùm potuit, ex eo comitatu sese proripiens, ad publicam
 hospitem domum diuertit, victumque continuo emendicare o-
 stitiam cepit; frementibus videlicet cognatis, eamque rem (ut se-
 rè deprauata sunt Christianorum quoque iudicia, & pauci ex ani-
 mo crucem amplexantur) summi dedecoris atque ignominie lo-
 cosibi ducentibus. Deinde, quamquam inuitis iisdem, institit ple-
 bem Christianæ doctrinæ rudimentis imbuere, priuatique col-
 loquiis eos qui ad se ventitabant, è peccatorum veterno excita-
 re, festis verò diebus etiam conciones habere tanta hominum fre-
 quentia, ut cum eos templa non caperent, in agrum prodire ne-
 cessariò cogeretur, vulgoque arbores audiendi causa conscende-
 rent. Et sanè operæ fructus egregius Dei beneficio constitit. Cõ-
 plures ad virtutem ac Dei cultum a vitæ prauitate cõuersi, multa
 sublata discordia, & odia inueterata restincta, contra aleatores
 lata publicè lex, pœnæque propositæ: institutum præterea, ut
 preces pro salute quotidie funderentur eorum omnium, quibus
 lethalis noxæ piaculo obstrictis, in singula momenta exitialis exitus
 immineret: itemque ut ex Ecclesiæ Romanæ consuetudine sa-
 lutationis Angelicæ signum daretur manè, meridie, & vespere.

iam

iam verò graua quaedam vitia, quæ non in populum modò sed etiam in sacerdotes irrepserant, magna ex parte correcta. deniq; morbo incurabili affectis, & extrema pressis inopia, ne vel oppido errarent, vel strati passim in compitis cælum miserabili questu complerent, publico sumptu consultum. Atque hæc leges morelque custodiendi, ne (quod ferè fit) bene cæpta propediem obsolescerent, curam & munus Loioleia familia, placata postmodum Ignatio, sibi desumpsit. qui cum in eo xenodochio aliquandiu ita versatus esset, vt satis appareret ipsum exemplo Christi Domini laboribus & paupertate multo magis, quam otio & rerum affluentia delectari; ad extremum quotidianis propinquorum precibus exoratus, ne cognationi aut nihil omnino dedisse, aut etiã inimicitias palam denuntiasse videretur, in paternam domum ex hospitali se transtulit; ibique aliquot moratus dies, restituta domestica disciplina, cunctis ad officium ac pietatem animatis; valentior multo quam Lutetia discesserat, ad sociorum expedienda negotia proficisci constituit. Atque hinc nouum ecce tibi certamẽ Ignatium inter & cognatos exoritur; cum ille pauperis habitu profus & pedes iter facere destinasset animo: illi contrã, quoniã quidem eum apud se diutius retinere non possent, certè non nisi bene comitatum & pecunia instructum abire permetterent. Verum certaminis denique is fuit exitus, vt Ignatius ne frustra diutius tenderet, ad viã modicum in speciem deduci se passus, breui domum & famulos & cætera cuncta remisit, pedibusque porro perrexit; Gallicano equo ministris valetudinarii iam antè relicto, quem illi deinde in Ignatii memoriam, veluti sacrum & immunem ab opere, vagari in pascuis ad extremum vsque senium permisere. Ignatius igitur Nauarra primùm, deinde Castella peragrata, mandatisque recentium sociorum exhaustis, de veterum statu ac voluntate cognoscere nequaquam omisit: verum illi partim expectationis ac moræ tædio victi, partim etiam aspero virtutis itinere fatigati, in alia ferè omnia dudum abierant. Ioannes tantum Gallus, ne de animi salute periclitaretur, monasticæ se addixerat vitæ. Callistus ab animorum cura ad pecuniæ lucrum studio repente conuerso, in Indiam nauigauerat, vnde aliquantopost benenummatus ingenti omnium admiratione, qui eum antea norant, Salmanticam rediit. Cazares cum Segouiam patriam petiisset, mollioris vitæ commodis & domesticorum consuetudine delinitus, otio ac voluptati sese dederat. Artiaga verò, curriculum honoris & ambitionis ingressus, & è Commendatorio factus Episcopus, cum aliquandiu in eo dignitatis gradu vixisset, ad

extre-

extremum ægrotus, epota per imprudentiam veneni laguncula
(cùm duæ starent, altera salubris aquæ, altera sublimati, quod ap-
pellatur, medicamenti) miserabili genere leti defunctus est.

VENETIAS INGENTI LABORE
CONTENDIT.

CAPVT II.

IGnatus ergo cùm in Italiam properaret, & hosce quos diu
socios tam longè lateque dispersos in vnum redigendi atque
ad pristina reuocandi consilia spes nulla se ostenderet; occul-
ta Dei iudicia secum expendens, fufis pro ipsorum salute ad supe-
ros precibus, Valentiam venit, vbi videlicet nauem stare paratam
audierat. ibi dissuadentibus multis ne se tali tempore mari com-
mitteret, quòd præter cæteras difficultates etiam nobilis archi-
pirata Aenobarbus loca opportuna & littorum flexus valida ob-
sideret classe; nullis terroribus de sententia decessit Ignatus. &
nauis prædones quidem effugit, veruntamè fœdissima tempesta-
te coorta, clauo defracto, fufisque armamentis, cùm iam de
salute vectores nauæque omnino desperassent, lacera & quassa-
ta fluctibus Genuensem portum ægerrimè tenuit. Atque hæc ita
maris incommoda non sanè leuius terrestris itineris discrimè
excepit. Cùm enim solus ignarusque regionum Ignatus per A-
pennini tramites Æmiliam peteret, viam ingressus initio spacio-
sam, sed in arctum deinde magis magisque coeuntem; stu-
dio procedendi sensim in eas penetrauit angustias, vnde se-
se expedire humana ope vix posset. Primò igitur sollicitè vestigi-
facere, deinde cùm neque progredi neque iam regredi tutum
esset, in exilitate salebrosa & horrenda crepidine, torrente ra-
pido minaciter superfluente, hæsit aliquantisper stupenti si-
milis, vbi repente sese tot periculis cinctum animaduertit. Sed
ad extremum fidenter implorato diuino auxilio, quod vnum re-
liquum esse videbatur, humi procubuit; & genibus manibusque
reptando, quadrupedis instar, ac prominentia modò saxa modò
à saxis enata virgulta prensando, tandem euasit labore, quos ad
eam diem pertulisset, omnium maximo. Inde per immensa
altitudinis inuias rupes ac solitudines diu errabundus, cùm ad
radices montium denique deuenisset, omnia rursus offendit
partim niuium tæbe partim etiam hybernis imbribus impedita.
Cumque nihilominus vrgeret progrediendi necessitas, via cetera
rima
rum
lapid
tus. a
ne q
ri, i
ipso
gine
ma
sun
Sed
ter
vto
ma
leg
qu
to
ras
foci
to
om
pri
De
uer
tum
non
turi
nar
qu
red
rer
add
com
pos
per
pro
bus
se
mu
qui
cili

rima (& est mollis & cretosus ager, ac semitæ per horum tempo-
rum incuriam exiguo munimento, nec vllis, vt olim, strata
lapidibus) cum profundo ac tenaci limo diu multumque lucta-
tus, ad Bononiæ portas tandem aliquando peruenit. Atque hîc,
ne quid deesset ad probandam æquitatem ac patientiam vi-
ri, ad cæteras miseras illud etiam ludibrium accessit; vt in
ipso vrbs introitu, è ponticulo in fossam, limo cœnoso mar-
gine lubricante, decideret, emerfusque luto deformatus ac
madidus, ab iis qui tum aderant, non sine joco & facetiis (vt
sunt procacia in alienis malis hominum ingenia) rideretur.
Sed ille nimirum identidem exerceri se à Patre cœlesti pruden-
ter intelligens, & in gratiarum actione persistens, sole siccatis
vtcumque vestibus, lassitudine ac fame confectus, cùm vrbs
magnam partem frustra emendicando perambulasset, in col-
legium Hispanicæ nationis demum exceptus, ibique dies ali-
quot clementer est habitus. Inde cùm itinere iam facili & cer-
to Venetias peruenisset, exacta pecunia quam illi per trapezi-
tas eadem Elizabetha Rosella benignè curauerat; interea dum
socios è Gallia præstolatur, in varia pietatis opera ex institu-
to cœpit, incumbere. Nec sanè frustra: siquidem complures
omnium ordinum homines partim Christianæ doctrinæ præce-
ptionibus imbuit, partim ab impura & flagitiosa vita ad castum
Dei timorem studiumque virtutis eodem Deo adjuuante con-
uertit. Quibusdam etiam primariis viris, tum patitiis indidem
tum externis, praua animi affectione ac vitio laborantibus,
non sine copioso fructu, spiritualium exercitiorum expertæ vir-
tutis medicinam adhibuit. In iis Didacum Guiam & Step-
hanum germanos fratres è præcipua nobilitate Cantabriæ, sibi
quondam Compluti familiariter notos, ac tum Hierosolymis
redeuntes, earundem commentationum beneficio tantam ad
rerum diuinarum intelligentiam & humanarum contemptum
adduxit, vt omnibus diuitiis & honoribus abdicatis, CHRIS-
TIANI consilia omnino sequi decreuerint. Atque hos imitatus est
postmodum Baccalaureus Hozius, item Hispanus, Theologiæ
peritus: qui cùm ad easdem commentationes peragendas valde
propensus esset, verumtamen ex quibusdam iniquorum sermoni-
bus haberet suspectam Ignatii doctrinam ac dogmata; demum
se Ignatio exercendum atque colendum ita commisit, vt
multos in cubiculum, quò secessit, secum afferret libros,
quibus Ignatii dicta scriptaque ad sanctorum patrum & con-
ciliorum trutinam expenderet. Sed vbi appositas ab Ignatio
epulas

epulas degustavit; tantum absuit, ut in iis veneni deprehendit
 quidquam, ut etiam ardenti quodam rerum cœlestium amore in-
 flammatus, mortalibus commodis nuntium sponte remisit, ac
 que ultro ad Ignatii voluntatem & vitæ rationes adhaerit. Et
 Veneta verò nobilitate in primis eo secessu ac meditatione pro-
 fecit Petrus Cõtarenus Zachariæ filius, is qui multo pòt, magis
 cum integritate ac sanctimonix laude, Paphensem Episcopatum
 administravit. Sed & aliorum ex Ignatii consuetudine insigni
 vitæ morumque mutatio est consecuta. Quæ quoniam nec ab ob-
 scuris hominibus & incolis celeberrimæ civitatis fiebant, brevis
 ut aliis locis antea, sic tum Venetiis Ignatii pietas in crimen inur-
 diamque vocari cœpta, non ferente diabolo, tantam sibi prædam
 è faucibus eripi: statimque vulgatum ab eiusdem emissariis est,
 Ignatium pravitatis hæreticæ semel iterumque convictum in
 Hispania elapsum è custodia, in Galliam profugisse; ac proinde
 eius effigiem ab Hispanis Inquisitoribus ignominix causa publi-
 cè concrematam. eundem Parisiis novas molientem res, infici-
 temque perniciosæ doctrinæ labe scholasticos: ubi delatum suum
 nomen ad sacra tribunalia odoratus fuisset, fuga præcessit li-
 storum manus & consilia magistratum. Quas criminationes
 Ignatius cum non modò in vulgus, iniquorum opera sparsas, ve-
 rum etiam ad Legatum Apostolicum Hieronymum Verallum,
 qui deinde S. R. E. Cardinalis fuit, delatas inaudisset, non tam de-
 sua, quam de Sociorum existimatione sollicitus, ultro ad Legatum
 adiit, & acriter institit, ut eorum criminum quæstio exerceretur.
 quod ita factum, & veritate comperta, honorificè à Legato est
 absolutus, incumbente in eius causæ cognitionem Gaspare Do-
 cto legati affecla; qui ex eo tempore Ignatium vnicè dilexit, ac
 sacratissimæ domui Lauretanæ deinde præpositus, in Societatem
 vniuersam plurima egregiæ voluntatis officia contulit.

VENETIAS AD IGNATIUM SO-
 CII VENIUNT.

CAPVT III.

DVM hæc in Italia gerit Ignatius, interim bello inter
 Christianos ingravescente Reges, cum exercitu formi-
 dabili Cæsar per Insubrum & Allobrogum fines in Gal-
 liam irruerat. Ea fuit sociis Ignatii causa & profectiois mate-
 randæ, & itineris per Thuringiam, seu Lothoringiam atque Ger-
 maniam

maniam, sanè incommodo anni tempore faciēdi. Igitur pecunia rebusque omnibus, præter viaticum & scripta, in Christi Domini gratiam distributis, mense Nouēbri anno circiter post discessum Ignatii, suo quisque baculo innixi pedites viam capessunt, & quidem tanta cum alacritate ac feruore spiritus, vt ne à Iacobo quidē Laine, viribus nondum è recenti morbo recuperatis, extorqueri potuerit, quominus & pedibus ambularet vt reliqui, & inter ambulandum insuper inualida membra discruciatet hispidio in primis & horrenti cilicio. Vestitus erat omnium, vt peregrinorum & pauperum, nequaquam elaboratus, & ad modestiā submissionemque compositus; pendebat è scapulis mantica ex corio, in qua sacra Biblia & breuiarium asseruabantur, & scripta, quæ diximus. Rosaria verò, ad catholicam fidem vel inter ipsos hæreticos profitendam; palam gestabant è collo suspensa. Hospitium ingressi, primùm omnium, nullo adstantium respectu, nixi omnes genibus Deo gratias agebant; eundem in egressu pariter sibi propitium precabantur. Sobria & frugalis erat mensa; oratio ac meditatio non solum in diuersoriis, verum etiā in ipso itinere plurima; sacerdotibus, qui tres erant, sacrificantibus, ceteri quotidie cælesti reficiebatur pane, sermo nisi de rebus diuinis aut necessariis ferè nullus; in decernendo, si quid in deliberationem incideret, mira concordia: in superandis viarum difficultatibus periculisque, summa constantia & æquitas animi. Autumnales pluias tota ferè Gallia pertulerunt: occurrere mox Alpes panè obstructæ niuib; multa fuere subinde famis, frigoris, defatigationis incommoda subeunda: nihil se illis obiecit tam arduum aut tam extimescendū, quod eorū quemquā à concepta religione officioque deduceret. Atque hac disciplina pacisque custodia, cum omnibus, per quorum fines transierant, populis bonus odor in Christo fuissent; cunctis nō catholicis modò, sed etiā hæreticis nouum ac religiosum agmē magna cum approbatione mirantibus, ad tertium Idus Ianuarias anni MDCXXXVII. Venetias ingenti omniū gaudio & mutua gratulatione sospites ad Ignatiū peruenerūt. Atque vbi paululū è longa contentione ac lassitudine quietis est captum, statim Hierosolymitanæ prouinciæ consilia renouantur; primùm omnium, rati gratiora superis fore sua studia, si ad ea summi totius Ecclesiæ Pastoris auctoritas & consensus accederet, simul atque hyems remitteret, tunc vel maximè saua, Romam ire constituunt, & à Pontifice maximo ius tum ad sacros ordines, titulo voluntariæ paupertatis; tum ad mansionem Hierosolymitanam, & prædicationem Euangelii,

sine ullo interdicti metu suppliciter petere. Interea Venetiis ne-
 cessarent, atque adeò ut quadam quasi rudimenta futura mili-
 taria ponerent; publicis valetudinariis inter se distributis, ægrotos
 ac pauperes omni ope adiuuare instituerunt: Confessionis & Eu-
 charistiæ sacramenta gratis ministrare, qui per sacerdotium po-
 terant: cæteri solari iacentes, afflictos mœrentesque spe cele-
 stium bonorum erigere; adesse animam agentibus, cunctos
 denique ad patientiam fidemque adhortari: nec modò spi-
 ritualibus officiis fungi certatum, sed ne vilissima quidem ac
 seruilia corporibus pauperum curandis defugere ministe-
 ria; sternere lectulos; euerrere sordes; purgare scaphia; cada-
 uera defunctorum ritè curata humi condere, interdum pariter no-
 ctuque omnibus præstò esse tanta cù alacritate ac diligentia; ut
 cuncti obstupescerèt, vulgatoque rumore, principes etiã viri ad
 spectaculũ cõuenirent. Quibus in officiis cum aliorũ omnium, rã
 Xaverii præcipuè caritas ac virtus enituit. Is cum in quendam inci-
 disse morbo Gallico misero deformatum, atque ad eius aspectũ
 exhorruisset, ut ea re infringi ac debilitari sensit caritate in pro-
 ximum, ita repètè in semetipsum excanduit egregius. Christu mi-
 les, ut manantem sanie ex ulceribus purulentis, (cuius rei vel mē-
 tionem aures delicatae refugiant) obfirmato animo, semel iterũ
 que nõ dubitavit exfugere: qua re nõ modò se ipsum in præsen-
 tia præclarè vicit, sed etiam in omne tẽpus propriam quandam
 atque perpetuã in elephantiacos atque vlcerosos clementiam &
 misericordiã est consecutus: quam deinde, vbicumque terrarum
 fuit, quotiescumque se dedit occasio, diligenter exercuit. Quidã
 etiam è sociorum numero, pauperẽ lepra toto corpore coopet-
 rum, cum præfectus nosocomii non admitteret, in suum lectum
 accepit ipse. cumque manè surrexisset cunctis ingemiscensibus
 eadem ipse quoque morbi sceleritate correptus; postridie non si-
 ne miraculo prorsus illæsus atque intactus apparuit. Hac & alia
 eiusmodi verã pietatis & officii documenta cum in ea vrbe de-
 didissent, (quorum ibi grata in multos annos deinde memoria vi-
 guit) appetente iam vere, uti condixerant, Romam cuncti ferè,
 præter Ignatium, discesserunt. Ipse tum ad parra in Domino reti-
 nenda, tum ad expedienda quæ ad nauigationem pertinerent, ibi-
 bidem interea substitit. Atque illi quidem eadẽ ferè disciplina,
 quam suprã diximus, iisdemque imbrum difficultatibus, iter in-
 gressi; ad superiorem parcimoniam ac frugalitatem illud etiam
 addidit, ut neque ullo prorsus viatico, diuinæ tantum providen-
 tiæ bonitatisque fiducia, Romamque contenderent; & quia tum

Cineralium seu Quadragesimæ tempus erat, quotidie, quamquã in tantis laboribus, ritu catholico ieiunarent. Nec sanè defuit illis & exercendæ spei, & Christi Domini inopiam ac perseuerantiam aliqua saltem ex parte imitandi materies: acciditque aliquando, vt cum panis dumtaxat frustulum singuli manè sumpsissent, imbre densissimo stagnantibus latè campis, vt alicubi pectore tenus aqua pertingeret, nullo præterea cibo, millia passuum ferme triginta nudis pedibus vno die peregerint, & quidè incredibili non modò tranquillitate animi, sed etiam hilaritate psallentes. Diuersorū verò cum propter inopiã excluderentur, & ad publica xenodochia de more confugerent, quamuis oppidò lassè, tamen iis, quæ supra diximus, caritatis muneribusungebantur: seque ipsi domare ac vincere magis magisque nitebantur in dies. Sanè Rauennæ quidã ex iis cum hospitalis lectuli sordes ac manatia tæbe stragula nauseabundus vitasset, quæ prima deinde occasio data est suimet puniendi, nõ prætermisit. In pago nescio quo pauper phthiriasi consumptus è vita migrauerat; cum in eum pagum nostri venissent, distributisque cubilibus nullum iam superesset, nisi quod phthiriacum fouerat, Pater ille amissam nuper palmam recuperare vehementer exoptans, nudus illico per summum animi ardorem easdem subiit lodiçes, ibique sese identidè versans, cum ingentes animalium greges ea tota pauisset nocte; ad sudorem vsque defatigatus, non leues ab se prioris fastidii ac deliciarum pœnas exegit. Denique sanctam Urbem ingressi, vt sacra Apostolorum limina & præcipuæ religionis templa castè obierunt, à Petro Ortizio Hispano Cæsaris procuratore ad Pontificem maximum introducuntur. Is erat eo tempore Paulus III. è gente Farnesia, cuius nomini plurimum utique nostra Societas debet. Consueuerat autè super mensam non fabulatores aut mimos inducere, sed præstares philosophos atque Theologos; & ipsemet, veritatis indagandæ atque illustrandæ causâ, ponere de quo inter se disputarēt. ea erat grauissimi senis & prudentissimi Principis oblectatio. Ad has ergo disputationes post pedum oscula Patres adhibiti, cum egregium qua Christianæ humilitatis atque modestiæ, qua eruditionis & ingenii specimen præbuisset; nõ modò quæ volebant de sacerdotio, deque Hierosolymitana prouincia, libere atque approbâte Põtifice impetrarunt, sed insuper pecunia ab eodè instructi & fausta cum prece dimissi sunt. Ad quam deinde pecuniã, cum è nationis maximè Hispanicæ collatione accessisset, quæ aureorum amplius ducetorum summam expleret, loci, ne quid ex eo viatico præterquam in usum votiua navigationis

attingerent, apud mensarios pecunia omni deposita, & Romæ victum emendicantes, admirabile dedere spectaculum iis, qui coram Pontifice disserentes illos audierant: & deinde quemadmodum venerant, sic Venetias prorsus egentes ac vacui reuerterunt.

SACRIS INITIATUR IGNATIVS: ET DE
REBUS AB EODEM ET SOCIIS IN
Veneta ditione gestis.

CAPVT IV.

POST hæc, diligenti adhibita præparatione, cum ad eiusdē Legati Veralli pedes perpetuæ paupertatis & castimonia nūcupassent vota, diuini amoris igne succensi, mirate ac maiorem in modum approbante populo, sese denuo ad pristinos illos labores & assidua pauperū ministeria retulerunt. Deinde in exitu mēsis Iunii, diui Ioan. Baptiste die natali, Ignatius & reliqui laici per omnes ordinum gradus ad apicē sacerdotiæ Vincencio Negosantio Fanensi, Arbensū Episcopo, euecti sunt, tanta nō modò ipsorum, sed etiā ipsius Episcopi lætitia & animi voluptate, vt sese inter eiusmodi cæremōnias nihil vnquam simile sensisse affirmaret. Interea Patribus nec; in eā diem vlla fuerat in Palestinam transmittendi facultas; & eō ipso tempore, cū graue bellum ex fœdere Christianorum principum Venetos inter & Solymanum Turcam exarsisset, sublato repētē commercio, omnis non modò peregrinorum, sed etiam institorū nauigatio conqueiuit; vt satis appareat, caeleste numen irarum gētibus iis, quæ creditum sibi regnū Dei per summum olim scelus negligentiamque amiserit; Apostolicum hunc deuotūque sibi manipulū in alias longè nationes atque prouincias iusto iā antè iudicio destinasse. taque propter eam quæ dixi causam, spe trajiciendi sublata, quamquā voti religione soluti videri prope modum poterant, tamen ne quis omnino scrupulus animis insideret, sine anni uertentis, vti Parisiis antè decreuerant, prorsus exspectare, sequenter tum ad sacerdotii primitias diuinæ maiestati libādas omni diligentia cōparare; tum etiā post multam precationem & abstinentiā proximis operam ex instituto nauare constituunt. Id quo liberiūs atque commodiūs facerent, è tantæ vr̄bis celebritate ac frequentia in finitima eiusdē ditionis oppida aliò atque aliò recepere sese: vt si fortè (quod tamen in præsentia vix fieri poterat) bello sedato præter opinionem transitus patuisset, è propinquo Venetias cuncti simul accurrerent. Franciscus ergo Xauerius &

Sal-

Salmeron ad mōtē Celsū (id vico nomen, ab vrbe Parauio mil-
libus passuum ferē quindecim) secessere: Ioannes Codurius, &
Hozius, Taruisium: Claudius Iaius, & Simon Roterigijs Bassa-
num, oppidum agri Parauini; Paschasius & Bobadilla, Veronam;
Ignatius verò, Faber, & Laines cū Vicetiam petiissent, hanc vi-
tæ rationē iniēre: Erat extra urbē domuncula ruinosa & deserta,
nullis foribus aut fenestrarum obicibus, vento cuiuslibet peruia. id
sibi diuersorium, ne cui molestiam exhiberent, atque vt ab urba-
no strepitu remoti liberiūs vni Deo vacarent, memores insuper
stabuli quod Regem ipsū Angelorum nostra causa nascentem
olim exceperat, vnanimis delegerūt, quotidianis muneribus ita
inter se distribuendis; vt vnus ad custodiam diuersorii & paucula
victus ministeria remaneret, (qui ferme erat Ignatius, quòd pro-
pter nimiam lacrymarum copiam grauitè ex oculis laboraret)
reliqui duo urbem ingressi, cibum in singulos dies emedicarent:
quod ab ea functione superesset otii, totum id omnes cœlestium
rerum contemplationi tribuerent. In hoc vitæ genere cū qua-
draginta iam dies non minori cœlestium donorum copia, & ani-
morum voluptate, quàm corporum vexatione & carnis incom-
modo perstitissent, quanto nimirum spatio temporis Christum
ipsum Dominum ac magistrum, antè quàm turbæ sese commit-
teret, abstinuisse cibo & in eremo cum bestiis latuisse meminc-
rant; ad eos reuēsendos Taruisio repente Codurius affuit, cuius
accessu læti, cū spiritus vehementiam ex ea solitudine, assidui-
tate precandi, ieiuniisque conceptam diutius cohibere non pos-
sent; ad CHRIS T I gloriam ex vmbra in arenam prodire, & quæ
diuinitus acceperant bona, cum proximis communicare consti-
tuunt. Nec mora: Vicetiam ingressi, descriptis inter se celeberrimis
oppidi partibus, eadem omnes hora de rebus diuinis ad po-
pulum dicere incipiunt, nullo prorsus aut loci apparatu aut pō-
pa verborum. In triuis plateisve, prout cuique locus obtigerat,
desumpto ex aliqua fortè officina scamno pro suggestu vtēban-
tur; populum elata voce, & in gyrum actō supra verticem pileo,
ad concionem inuitabant; sermo, vt peregrinorum & hospitem,
ex variis linguis ferē mistus, ac minimè proprius. Verumtamen
is erat orationis impetus, aded graues ac veræ sententiæ, tanta in
omni gestu atque habitu pietas, denique is ardor in oculis emi-
cabat, vt peritissimus quisque rerum æstimator hos demum esse
Christianos, concionatores germanosque præcones Euangelii
dictitaret: multi etiam, qui rei nouitate illecti cum cæteris initio
per iocum lasciuamque ludibundi confluxerant, prudentissimis

eorum præceptis & dicendi grauitate permoti, deposita paulatim petulantia. Longè alii atque accesserant dimissa concione recederent. Quòd si quis deinde seorsum ad Patres adiret, veritatis & officii studiosior, hunc verò humanissimè acceptum, proprius ingenio priuatis institutionibus ad omnem virtutem ac religionem informabant. Illud verò præcipuè re adiuuabat, quòd neque inanes plausus, vt diximus, fucata oratione captarent; neque inter ipsam concionem, aut vbi peroratum esset, quamquam in summa rerum omnium inopia, quidquam à circumfusa multitudine vel peterent ipsi, vel etiam vltro delatum acciperent; breuique constare caput, paupere tecto ciboque cõtentos, & ab omni auaritia & vanitate abhorrentes, non aures populi scalpere, sed vulneribus omni ratione mederi; nec suum potius, quàm Dei proximorumque negotiũ agere. Atque haud sanè dissimilis fuit cæterorum Patrum in sua cuiusque prouincia probitas & industria; vt etiam aliqui ex magnis laboribus & incommodis extremum adierint vitæ discrimen. Neque ita multo post, cum euocati ab Ignatio vt de rebus communibus agerent, cuncti Vicetiam conuenissent; tanta animorum inclinatio ac beneuolentia populi Vicetini erga peregrinos apparuit, vt qua nuper in vrbe, tribus duntaxat, cibarii panis, ac ferè mucidi, quotidiana vix ciuitatione colligebatur, quod satis esset ad vitam ægerrimè tolerandam; in eadem, ipsis iam vndecim, ex voluntariis ciuium elemosynis omnia ad victu cultumque necessaria largè ac benignè suppetent. Ibidem igitur primas diuinæ maiestati hostias immolauere noui sacerdotes, vno Ignatio excepto, quippe qui ad se comparandum ampliùs adhuc tẽporis sibi sumpserat, & Romæ postea sacrificandi fecit initium ad ipsum Præsepe & incubula Christi Domini, quæ in aede sacratissima beatæ Mariæ ad Niuës religiosè coluntur.

IGNATIO ROMAM APPROPINQVANTI
CHRISTVS APPARET: ET VNDE SOCIETATI IESV NOMEN INDITUM FUERIT.

CAPVT V.

ET quoniam expeditioni transmarine præfinitũ anni spatiũ erat in exitu; & infestũ adhuc classibus mare, quid proinde agendũ esset, Patres inter se deliberãt: nec dubiũ fuit, quin, vti Lutetie vouerãt, cuncti sese ad fidei Catholicæ propagatione, & animarum

marum auxilium; Sedis Apostolicæ cultui, & Romani Pontificis obsequio manciparent. Cuius officii procuratio (quoniam satis id esse videbatur) Ignatio & duobus primariis patribus Fabro & Laini mandata est, Romam adirent, & (quod bene verteret) CHRISTI Vicario hæc sociorum studia ac vota quàm primùm exponerent. Interea reliqui, ne conceptus è diuturna meditatione & sacrificiis feruor ac spiritus euanesceret, non modò se ipsi diligentissimè custodire, sed etiã præsidii diuini fiducia proximis omni ratione opitulari decernunt. ac præcipuis vrbibus inter se descriptis, præsertim in quibus litterarũ studia florere & frequentissima iuuentutè versari cognouerant; Godurius Hoziusq; Patavium, Roterigius & Iaius Ferrariam, Xauerius & Bobadilla Bononiã, Paschalius & Salmeron Senas profecti, eadem ferme ratione quam paulo antè Vicetiã adhibitam diximus, & priuatim & publicè cù hominibus agere, eosq; è lethali flagitiorũ veterno excitare, atque ad contemptum rerũ mortaliũ & cogitationè futuri sæculi omni conatu atque artificio impellere atque adhortari ceperunt. Cumque ipsa nouitate rei omnium in se oculos atque ora vertissent, paucis mensibus, Deo aspirante, non modò id effecere, quod maximè optabant, vt magni animorum motus & insignes ad Christum conuersiones existerent; sed etiam, quod minimè laborabant, vt ipsorum nomen ac fama Italiam ferè totam ingenti cum admurmuratione peruaderet. At Ignatius Romam duobus quos dixi comitibus rectà contendens, & ab eorum altero quotidie corpus CHRISTI religiosè casteque suscipiens; MARIA virgine potissimùm præside atque adiutrice, sese ad sacrum suo tempore faciendum, ac multa pro Christi nomine subeunda, dies noctesque simul intèta quadam animi cura, simul inæstimabili spiritus dulcedine, & noua diuini luminis copia præparabat. Etenim ex quo primùm Hierosolymis rediens ad litterarum studia in Christi gratiam animum adiecerat, de rerum celestium contemplatione, vt diximus, non sine magna difficultate remiserat multum, seque ipse Domini caritate, spiritali consolationi deliciisq; sponte subduxerat. Sed studiorum exacto curriculo, deinceps & Veneriis, & in Vicetino secessu, & in hoc de quo dicebamus itinere, tã crebra diuinitus lumina, tam liquidas animi voluptates, eadem scilicet Virgine fauente percepit, vt in antiquum statum illum Minoreffanum (quem postea ob singularem & eximiam illius temporis in se Dei benignitatem religioso ioco primitiuam suam Ecclesiam appellare consueuerat) non solum ex integro, sed etiam cum fœnore sibi restitutus esse videre-

tur. Sed præter cætera, quæ, quòd mortalem naturam exsuperant, verbis exsequi difficillimum est; quo die Romam accessit, res ei contigit vel ad memoriam posteritatis insignis, vel ad confirmandum in proposito Ignatium cæterosque haud mediocriter efficacem. Etenim orandi causa non longè ab Vrbe templum ingresso, qualia passim imposta militari viæ cernuntur, statimque, vt saepe solebat, abstracto a sensibus, atque alta quadam animi contemplatione defixo, clarissima in luce per speciem illi sese Deus pater ostendit, Iesu filio baiulanti crucem, & crudelissimis affecto supplicii, præsentem Ignatiū sociosque cõmendans, quos ille cum in fidem ac patrocinium libentissimè recepisset, ad Ignatium placido & sereno vultu conuersus, hæc ipsa effari verba dignatus est: **Ego vobis ROMÆ PROPITIUS ERO.** Quo tanto tamque diuino solatio mirum in modum erectus & confirmatus Ignatius, ac socios deinde compellans: **Quid nobis, ait, Romæ futurum sit, fratres, in crucem ne an in rotam agi nos velit Deus, ignoro. vnum scio, quidquid eueniat, Iesum Christum nobis propitium fore, ac simul totius visionis ordinem exposuit.** Quæ res non in præsentia tantum illos insolita quadam lætitiâ & voluptate perfudit, sed etiam in posterum contra omnes difficultates atque pericula magnopere corroborauit ac muniit: atque id ipsum vel in primis fuit causa, cur Ignatius confirmatæ post modum Societati salutare potissimum Iesum nomen indiderit, quam tamen deinde verbo scriptoque minimam vocare solitus est, quòd reliquis religiosorum familijs (quas item societates Iesu licet optimo iure appellare) cunctis omnino tum de splendore tum de antiquitate concederet.

**IGNATIUS ROMÆ CHRISTIANÆ REI DAT
OPERAM: IN CASINATI MONTE ANTI-
man Hozii cælum intrantem videt.**

CAPVT VI.

IGITUR tam secunda numinis voluntate tamque liberali promisso mirum in modum læti, sic tamen vt non sine mysterio Christum Dominum crucifixi maxime habitu apparuisse apud se reputarent, cum gratiarum actione ac prece sanctam Urbem ingressi, nihil antiquius habuere, quam vt viatici nomine sibi numeratam anno priore pecuniam, quoniam quidem navigationis consilia in irritum cecidissent, prorsus ad nummum ipsam a quibus acceperant, redderent; quæ, vt pote sacra, in alios pieta-

nis vsus & opera expenderetur. Deinde, quemadmodum antè cõ-
 uenerat, suam & reliquorum operam Pontifici maximo in Apo-
 stolicis præcipuè functionibus, citra honoris titulos & dignitatis
 insignia, detulere. Neque aspernatus est pia Patrum studia Chri-
 sti Vicarius: atque in præsentia, donec eiusmodi aliqua sese offer-
 ret occasio, iussi Faber & Laines in almo Sapientiæ Gymnasio sa-
 cras litteras profiteri. quo munere dum alter in bibliis explican-
 dis, alter in scholastica Theologia, vt appellant, pari cum erudi-
 tionis ac pietatis laude perfunguntur, atque etiam sæpe coram
 ipso Pontifice de grauibus rerum diuinarum quæstionibus dispu-
 tant; interim Ignatius proximorum saluti de more operam naua-
 bat cùm aliis artibus, tum verò spiritualibus præsertim exercita-
 tionibus, quippe ad curandas perturbationes admodum efficaci
 virtutisque iam pridem expertæ remedio: quibus ille per eos dies,
 præter cæteram turbam, insignes aliquot viros diligenter exco-
 luit. in iis Gasparem Contarenum Cardinalem, grauissimum Se-
 natorem, eundemque temporibus illis (quod eius varia moni-
 menta præclare testantur) ingenii & doctrinæ facillè principem.
 Is Ignatii prudentia & consuetudine vsque aded caprus est, tan-
 tumque eius præceptis consiliisque profecit, vt qualem dudum
 optauerat animi regendi moderandique magistrum, denique se-
 se Dei beneficio nactum esse affirmaret. idemque tradita sibi Ex-
 ercitia (quod exemplum apud hæredes hodieque asseruari perhi-
 bent) sua ipse manu perquam accuratè descripsit. Hunc imitatus
 Cæsaris procurator, (de quo supra dictum est) Petrus Ortizius
 Theologiæ doctor insignis, easdem exercitationes ad Christi Do-
 mini gloriam & suam salutem omnino experiri constituit. Id quo
 liberiùs simul & fructuosius faceret, procuratione interim vica-
 rii delegata, cum paucis quotidianæ vitæ administris & Ignatio
 præceptore in montem Casinatem secessit, quo in monte anti-
 quissimum & nobilissimum cernitur sancti Benedicti cœnobium.
 Ibi, remotis arbitris, maxima diligentia dies ipsos quadraginta
 piæ meditationi ex Ignatii præscripto vacauit; idque tanto cum
 animi fructu, tantaque accessione virtutis, vt quamquam Chri-
 stianam philosophiam multo antè professus, tamen se tum demũ
 verè philosophari cepisse fateretur. ac parum abfuit, quin grãdis
 iam natu vit, & Imperatoris legatus, illico mortalibus rebus ab-
 iectis magno animo sese ad laboriosum Ignatii vitæ genus adiũ-
 geret. sed cùm id neq; per ætatem liceret, neque per suscepta ne-
 gotia; certè quod proximum fuit, egregiè præstitit, vt & sancti-
 moniæ ac pietatis exemplo in posterũ sui ordinis hominibus per-
 luceret,

luceret, & Societatem deinde nostram, quibuscumque posset rebus, perquam studiose ornaret atque defenderet. Non omittenda videtur hoc loco res memorabilis, quæ Ignatio in illa Casinate commoratione diuinitus accidit. Dum enim pro salute Baccalarij Hozii, quem grauius agrotare cognorat, Domino supplicat, repente vidit in spiritu (quod ipsum ibidem D. Benedicto fertur olim in obitu Germani Episcopi contigisse) animam socii loci clarissima radiantem deducentibus Angelis in sublime ferri, atque ipsa demum cæli beatissima regna conscendere. eidemque Ignatio, paulo post, dum ad rem diuinam accedit, in ipso Missæ introitu, Sanctis omnibus ritè appellandis, lucidissimū cælestiū agmen subito apparuit, sic, vt in iis Hozium eximio fulgore micantem sine vlla dubitatione dignosceret. Qua ex vtraque visione tanto est gaudio delibutus, vt multos dies præ dulcedine lacrymis temperare nequiverit. Huic Hozio Patauium (vt diximus) prouincia nuper obtigerat. vbi dum in officio, singulari cum industria & fide versatur, ex ipsa rei nouitate suspectus, & coniectus in carcerem ab Anriscite Patauino, moxque ab eodem dimissus perhonorificè fuerat. cumque acrius denuo in proximorum salutē incubisset, è magnis diurnis nocturnisque laboribus lethali morbo correptus, ex hac vita migrauerat, cum aliis miræ cuiusdā sanctimonix relictis indiciis, tū verò quòd qui ante obitum subniger fuisset, ac vultu deformior, in eiusdem demortui facie tantus repente nitor ac venustas apparuit, vt eo spectaculo Codurius cōsors prouinciæ animum exsaturare & præ lætitia fletum cohibere non posset. Huius igitur tam felici exitu maiorem in modum gauisus Ignatius, è Casinate Romam vnà cum Ortizio peracta commoratione regrediens; obuium habuit in itinere Franciscum Stratā Hispanum, præclaræ indolis iuuenē, sibi antea non ignotum: qui cum è cuiusdam principis viri familia, pertæsus aulicæ vitæ, militandi causa Neapolim peteret, vno Ignatii cōgressu atque sermone (quæ hominis erat in dicēdo vis) à sæculi stipēdiis ad Christi vexilla facili negotio traduci se passus est: ac variis deinde locis, eiusdē Ignatii missu, & Societati nostræ & rei Christianæ vniuersæ cōcionator egregius haud mediocriter profuit. Hoc igitur auctus commilitone Romam Ignatius reuertit: ad quem deinceps aliquot etiam alii rebus gerendis idonei diuino impulsu paucis diebus adiuncti sunt.

ROMAM

ROMAN PATRES VNIVERSI CONVENIUNT: VETEREM plebis erudiendæ morem & frequentem vsum Confessionis & Eucharistiæ restituant.

CAPVT VII.

QUÆ dum ardens Christi amore diligenter agit Ignatius, interim Patres cæteri, sua quisque prouincia benè gesta, Romam (vti decreuerant) circa mediam Quadragessimam conuenere. Is fuit annus post Christum natum M. D. XXXVIII. Testo recepti sunt à Quirino Garzonio ciue Romano, ad villam Minimorum fratrum cœnobio proximam. Ibi in summa omnes egestate precario vicitantes, communi cõsilio ad rem Christianam pro viribus adiuuandam aggressi, permissoque Antistitem varia Urbis templa sortiti, concionibus primû ciuitatem ad omne officium atque virtutem vehementer accendere; deinde etiam veteri Ecclesiæ instituto plebem puerosq; Christiana catechesi (quæ iam diu obsoleuerat) vicatim erudire institerunt. Ac licet piis eorum studiis dæmon omni conatu se opponeret; tamen partim exemplo vitæ, partim assiduitate dicendi hortandique cû alia multa propediem assecuti sunt, tum verò præcipuè, vt sacræ Confessionis & Eucharistiæ frequens vsus (quo nihil est humano generi salutaris) diaboli fraude iam pridem extinctus, magno vtique Christianæ Reipub. commodo in principe magistræque orbis terrarum Ecclesiæ reuiuisceret. ex quo deinde paulatim effectum est, iisdem scilicet adiutoribus, non solum vt in Italia, Gallia, Hispania, cæterisque Catholicis Europæ regionibus, verum etiã vt in ipsa India, atque adedò in vltimis terris, vbi paulo antè feræ dæmonum dapes & nefaria sacra viguerant, iam nunc, ingenti bonorû gaudio, per pœnitentiæ Sacramentum frequenter elutis animi sordibus, diuina passim cõuiuia celebrètur.

FALSIS CRIMINIBVS CIRCVMVENITVR
IGNATIVS, ET ABSOLVITVR.

CAPVT VIII.

QUÆ nimirum satanas futura præfagiens, ipsis rerum initiis per se suosque satellites obuiam ire non distulit. Augustinus quidam erat ex Eremitana familia concionator; prorsus indignus eo nomine atque ordine. Is Lutheris impii sectator occultus, per ambages identidè perniciosa dogmata spergebat è pulpito: ac miris artibus auditores à recta in Deû fide atq; à Rom. Põtificis auctoritate sensim abducere conabatur. Id autè eo fideliùs, qd per eos fortè dies Põtifex aberat, maximis de rebus,

rebus, quæ ad salutem Ecclesiæ pertinebant, in fines Galliæ Narbonensis Nicæam vsque profectus. Hanc rem odorati è Patribus quidam; ne ad perniciem animorum latius manaret; communi consilio totam ipsi cognoscere atque inuestigare non dubitant, ad eum concionatorem audiendum cum cætera multitudine semel iterumque conueniunt; quæ ratio disputandi sit, qui scopus totius orationis diligenter attendunt, neq; verò peritos dogmatum, quæ per id tempus in controuersiam vocabantur, diabolicis ministri sefellit astus, ac latens lupi sub ouis pelle rapacitas. Itaque satis iam comperta atque explorata re, primùm ex Euangelii præceptis priuatim ad hominem adeunt; quid ad se delatū, quid auribus ipsimet suis deinde perceperint, iis potissimùm verbis exponunt, quibus non de populi modò salute sese, verùm etiam de ipsius qui populum pestifera contagione inficeret, pro Christiana caritate sollicitos esse demonstrant: rogant, hortantur, denuntiant, praua dogmata corrigat, ambigüe dicta, quæque ad contemptum Sedis Apostolicæ & Ecclesiasticarum traditionum ac rituum facile trahi possint, ad conciliorum decreta normamque sinceræ fidei quamprimum interpreteretur: utique à deprauidanda Romana ciuitate atque à perturbâdo ipso veritatis fonte in posterum abstineat. Ille (qui fastus hæreticorum est) homines nimirum idiotas ex habitu ratus, eorum dicta primò eleuare & eludere; deinde vbi se variis vrgeri ac premi argumētis & rationibus vidit, versante animum simul ira metuque, pauca præfatus que ad occultandam in præsentia improbitatem valerent; cum tantis promissis Dei famulos ab se dimisit. Deinde vt se è timore collegit; diabolicis actus furis, & amicorum opibus fretus, quos ille sibi multos parentesque parauerat, ad institutam agendi consuetudinem pari scelere atque impudentia rediit. Quod vbi sensere Patres, in re tam atroci tamque periculosa nequaquam lenibus rati opus esse remediis; consilium cepere dignum hominibus diuinæ gloriæ studiosis, dignum sacræ Theologiæ doctoribus; ut improbi concionatoris mendacia palam & ex superiore loco suis ipsi concionibus refutarent. Id ergo cum facere instituisset, bonis maiorem in modum approbantibus, cognita re Lutherianus vehementer excaudit; vocatisque ad se confestim amicis rabiem doloremque suum impertiit; etiam atque etiam obrestant, ne tantam ac tam insignem injuriam inultam esse paterentur. Illi, & eadem laborantes opinionum insania & magistri ignominia valde commoti, facta conspiratione, Ignatium & socios omnino dolo per fas ac nefas euerrere, nec modo fama, sed etiam, si res procedat,

procedat, vita spoliare constituunt. Primum igitur tota Vrbe fideis criminibus dissipant, Ignatium sociosque omni scelerum genere coopertos, tum in Hispania, tum in Gallia, quin etiam nuper Venetiis, saltæ religionis & probri flagitii que dānatos; & elapso è iudicium manibus, ad corrumpeudam iuuentutem specie pietatis Romam se contulisse; sibi, quod bonis artibus nequeant, id, alios criminando accusando que, per suam injuriam quætere, ut sibi apud imperitum vulgus famam sanctitatis eruditionisque conciliant. Cum, aures nacti secundas, hæc & alia id genus quam appositissime ad veritatis imaginem & per se ipsi & per emissarios oppido sererent; tantam in inuidiam & odium breui seruos Dei adduxerūt, ut eos multi iam quasi facinorosos ac fugitiuos horrerent; ipsorumque congressum & consuetudinem vulgò refugerent. Cūque iā res è sententia fueret, læti successu aduersarii, præterea promissis ingentibus onerant subornantque, qui iisdem ferè nominibus, quæ sparsa in vulgus fuerant, apud Urbis Præfectum infantes accuset. Has verò partes inexpiabili scelere sibi desūpsit Michael Hispanus quidam, qui iam antè Parisiis in Ignatiū debacchatus, ac deinde singularibus ab eodem Ignatio lucrādi fratris mirabiliter cupido prouocatus officiis, egregiam viri beneficentiā (ut ferè fit) minimè vulgari perfidia atque impietate repēdit; atque ut Ignatiū & socios familiariter nouerat, cōfictis quā maximè ad similitudinem veri criminibus, apud Præfectum sanè magnā in suspitionē cunctos adduxit. Omnino res erat insigni infamia; nec modò in vrbe vulgi sermonibus terebatur, sed apud exterarum quoque nationes atque prouincias aduersariorū nuntiis ac litteris percrebuerat, Ignatianos cū suo capite denique manifestorū scelerū hæresisque conuictos teneri: videlicet, ut quas noxii variis locis effugissent pœnas, eas iusto Dei iudicio Romæ in celeberrimo totius orbis terræ teatro pertoluerent. Interea Ignatius totius machinationis nequaquā ignarus, fretusque tum præclaro conscientie testimonio, tum etiā Christi promissis, qui se illi Romæ propitium spoponderat fore; omnes inimicorū impetus totaque belli procellam inuictò animo sustinebat. Deumque vnà cum sociis pro aduersariorum salute precabatur assidue. Iamque causæ dicendæ tempus appropinquabat; cum incidit in eius manus epistola, quæ antea Michael, recentibus quibusdam Ignatii meritis delinitus, (quippe vel ferrea pectora interdū patiētia & caritate fleclūtur) ad amicum nescio quem summa cum Ignatii & sociorum laude perscripserat. Ea videlicet epistola, delatoris causam jugulauit. nāque ubi iudicii aduenit dies; citato ad tribunal Ignatio, multa
in eius

in eius vitam ac mores improbè mentitus est Michael. ad quem cum Ignatius admodum sedatè respondisset, prolata ad extremam epistola ac recitata, institit ab aduersario quærere, nunquid eorum rerum meminisset? num chirographum agnosceret? Tum ille inopinata percussus, victusque conscientia, repentè pallefactus titubare, frigido sudore perfluere. quod ubi animadvertit Praefectus (is erat Benedictus Cõuersinus, vir prudens, & in causis cognoscendis apprime versatus) confestim suspicatus coitionem & dolum, data opera Michaëlem diligenter interrogat; cumque in obscuris vestigiis ad ipsa fraudis cubilia peruenisset, seuerum calumniæ vindicem sese præbuit: ac multis verbis increpitum calumniatorem (quamquam Ignatio pro ipsius periculo deprecante) insuper multauit exilio. Post hæc Ignatius flagitare & vigere, uti conspirationis nefariæ principes, quæ priuatim in circuitibus & cœtibúsque iactarant, eadem coram Praefecto palam ac legitime exponerent, ut sibi diluendi crimina & se sociis que purganda copia fieret. Misso igitur viatore, vadimonium obire coguntur. At illi, veteratores & callidi, & cum in foro iudiciis que sua multumque versari, tum etiam recenti Michaëlis malo facti coitores, ubi ad tribunal adfuere, per summam dissimulationem se de Ignatio ac socijs & sentire quam optimè, & ad eam diè sensisse respondent: neque vllum esse crimen, quod ipsi quidem in eorum vitam morésque conjiciant. Atque hæc & alia eiusmodi coram iudicari nimirum fore, ut Ignatius præclarè secum actum existimas, quod imminens calumniæ periculum euasisset, tam elusti profertim accepta satisfactione proinde quiesceret. At ille multa magna, quæ ad iuuandam Ecclesiam pertinerent, mente ac cogitatione complexus; veritúsque ne si quid suspicionis incommoda, aut si qua dedecoris nota nascenti Societati adhæresceret, pro omnes in posterum ipsius conatus irritos redderet, vel certe magnum rebus gerendis impedimentum afferret, à Praefecto etiã etiã postulare, ne fictæ aduersariorum palinodia fidè haberet: cui quippe alia tū sermonibus tum per epistolas longè latèq; vulgasse, ac quæ tunc ad tēpus accommodata, iudicii metu perterriti exerint. quæ nisi à magistratibus ritè cognita & quaesita publicè coarguantur, malo videlicet publico per summum nefas hauriam in Societate magnam infamiam. proinde iure se postulare, ut in sua dicta vitamque omnem diligenter inquirat; se subiectè ad causam vsque cognitam in vinculis habeat, ac prout res ipsa cõpererit, ita pronuntiet. Hæc igitur, & alia id genus, Ignatius. Contrà, aduersarii, veriti ne si quæstio perageretur, ingenti loco perirent

periculo ac damno paterent ipsorum artes atq; mendacia, per se suosque omni ope contendere ac niti, vt Præfectus ab instituta cognitione desisteret. Iamque, vtpote qui plurimum opibus & gratia poterant; in suam sententiam non modò Præfectum, sed Legatum etiam, qui Vrbi pro Põtificæ summo cum imperio præerat, Cardinalem Neapolitanum adduxerant. quinetiam ex ipsismet Ignatii sociis non deerant, qui, aduersariis iam à suscepta actione deterritis, & sponte cedentibus, non vltra instandum, vitandas lites, paci & quieti consulendum esse censerent. At verò Ignatius in posterum longè prospiciens, eòque iudicio non tam suam, quàm Christi Domini causam agi prudèter animaduertens; nullis neq; minis neq; promissis nec suasionibus de sententiã deduci se passus est. cùmque omni ad eã rē conatu nõ semel adhibito, propter aduersariorũ gratiã atque potètiã nihil planè proficeret, nõ dubitauit, cõsulto per sacrificia precèsque Deo, ad ipsismet Põtificis maximi fidè opemque cõfugere, qui Nicæa per eos dies, adulta iam ætate, redierat, & in Tusculano secessu valetudinis causa morabatur. Facili ergo ad principem aditu, quo die venit, admissus Ignatius, Latino sermone (quippe qui nondum satis Italicè nosset) eidem ex fide retulit, quo consilio à militari vita sese ad animorum auxilium atque ad litterarum studia trãtulisset: ac dum rem Christianam pro virili parte administrat, quoties, quot locis, quibusve nominibus accusatus & absolutus fuisset. Nuper etiam ab Hierosolymitana peregrinatione bello prohibitum (quod Pontifex ipse non ignoraret) se, ceterosque eiusdem instituti laborisque socios, qui se vitamque suam ad Christianæ religionis amplificationem Sedi Apostolicæ mancipassent, cùm maximè in vrbe Roma populũ docere insistent, parati que in omnẽ quamuis arduam atque longinquam expeditionem, eiusdem Pontificis reditum nutũque auidè præstolantur; circumuentos repenti iniquorum insidiis, & summam in inuidiã non modò in vrbe, sed etiam apud remotas nationes adductos, ne id quidem à magistratibus obtinere posse, vt iusta in suos mores vitamque crimina in cognitionem vocentur. Sibi quidem propriæ utilitatis & nominis rationem (quamuis ea per se negligenda non sit) minùs antiquam esse: sed quoniam eodem iudicio & ipsorum existimatio & animarum salus agatur, (omnium enim qui ad rem publicam accedant rationes, non veritate solũ, sed etiam fama niti) petere se & orare, ne grauetur pro sua sapientia ac potestate perficere, vt Præfectus Urbis inchoatam quæstionem primo quoque tempore peragat, ne in Vrbe

totius

totius aequitatis parente, contra paucorum factionem opeſque nullum inopia ac ſolitudini præſidium fuiſſe videatur. Sub hæc audita Pontifex bono eſſe animo iuber Ignatium; & collaudata (quod antea fecerat) ipſius & ſociorum induſtria & pietate, Præfecto per codicillos imperat, iudicium utrique reddat Ignatium cauſam ritè cognoſcat, feratque pro veritate ſententiam. Et quidem hoc loco ad eſſe mihi animis velim eos, qui Deum res humanas negligentem circa cæli cardines otari non minùs inepti quàm impiè fabulantur; ex iis quippe quæ conſequuta ſunt, nemo ſanus paternam cæleſtis numinis curam ac providèntiam in ſuo non clarè perſpiciat. Cùm enim tota aduerſariorum actio eamximè calumnia niteretur; Ignatium ſociosque variis locis tunc damnatos, ambuſtosque iudicii, flamma per dolum effuſiſſe; cùmque longum & operoſum eſſet, nemine præfertim neceſſariam eam rem impendia ſubeunte, ex tam remotis diſunctisque provinciis rei geſtæ ſeriem litteris conſignatam reſtituſque firmatam ex forèſi formula petere; planè diuinitus factum eſt, ut quot in Italia, Gallia, Hispania Ignatii iudices exiſtiſſent, ſub ipſum ferendæ ſententiæ tempus Romam ferè omnes alius alia de cauſa conuenerint. Ioannes Figheroa, quondam Archiepſcopi Toletani Vicarius, is qui Compluti primùm de Ignatii fama capiteque cognorat, grauibus de cauſis Neapolim à Cæſare miſſus, in reditu cōmodum Romæ ſubſtiterat. Venerat eodẽm è Gallia Pariſienſis Inquiſitor Matthæus Ori, Dominicanus, apud quẽ Ignatius, ut ſuprà dictum eſt, ſemel iterùmque ab improbis fuerat accuſatus. Denique in tempore Gaſpar etiam Doctus à Venetiis adfuit, qui habitæ in ea vrbe in Ignatium quæſtioni præſtiterat. Hi omnes in iudicium adducti, aduerſariorum commenta detexere, cum ſumma teſtificatione virtutis ac pietatis Ignatii. Præterea litteræ ciuitatum, apud quas Italia tota Patres aliquodiu vixerant, per idem tempus allatæ, magnū pondus ad illuſtranda ipſorum merita & refellendas iniquorum calumnias attulerunt. Iam verò Hercules quoque, ſecundus hoc nomine Dux Ferranſium, qui Patribus familiariter uſus, iisdẽmque peccata ritu Chriſtiano conſeſſus, ex eorum etiam manibus corpus Domini ſumpſerat; libentiſſimè fecit non modò ut per epiſtolam, ſed etiam ut per legatum, perſpectæ ipſorum innocentia ac ſanctitati debitum teſtimonium laudẽſque tribueret. Quibus rebus adductus Vrbi Præfectus, vrgente præfertim Pontificis iuſſu, quamquam aduerſariis omni ſtudio contrà nitentibus, denique ſua ſententia Ignatium & ſocios omni non modò culpa, ſed etiam culpæ ſuſpicionẽ libera-

liberavit verbis amplissimis, eiusque sententiæ, ad vindicandam infantium famam, varias in prouincias testato descripta exempla dimissa; quibus ex rebus dici vix potest quantum Patribus vtrique honoris & existimationis accesserit. Atque hac maximè ratione diu suppressa atque occultata veritas extulit aliquando sese, ac malitia superata, processit in mediũ: quæque machinam èta diabolus ad teneram adhuc Societatem deformandam atque adeo præfocandam artificiosè parauerat, ea ipsa, moderante rōnumine, in eius maximè decus & incrementa cesserit. At vero infidiatorum longè dissimilis fuit exitus. Namque administer cōscelerata calumniæ Michaël, fraude patefacta (quemadmodum dicebamus) in exilium actus est: E. ducibus verò (quos nominare hoc loco necesse non est) vnus paulo post iudicium graui corruptus morbo, semet acriter ac dolenter inculpans, cum insigni facinoris detestatione diem obiit; alter, cum deinde manifestis hæreticarum opinionum indiciis teneretur, maturè sibi fuga consuluit, effugiemque suam pro se iudicibus cremandam reliquit; tertius eodem nomine cōprehensus, & cognita causa perpetuo addictus carceri, ad extremum tandem mortem iam imminente resipuit, eidemque animam agenti quidam è Societate ad vltimum vsque spiritum assedit; quæque illi tempori tribui solent, pietatis & caritatis officia præstitit. Porro Lutherianus ille concionator, qui totam conspirationem scelusque conflat, in tra catholicorum castra per fraudem aliquandiu versatus, cum religionis ac pudicitiae simulationem vltra sustinere non posset, larua deposita, palam fidei & continentiae bellum indixit, atque ad optata hæreticorum lustra popinasque se contulit.

IGNATIVS ET CÆTERI PATRES DE CONSTITVENDA SOCIETATE DELIBERANT.

CAPVT IX.

HA cigitur falsa accusationis procella Ignatius sociique defuncti, primùm omnium (vt æquum erat) ingentes & vniuersi communiter & singuli priuatim, egere diuinæ clementiæ gratias: deinde, partim quòd aliqui subinde ad Ignatii institutũ aggregabantur; partim etiam quòd inaudierant, aliquot è suo numero varias in vrbes atque prouincias iã tũ rogatu Principum à summo Pontifice destinari; visum est faciendum, vti de stabilieda quã maximè ad Dei gloriã salutemque animarum

Societate primo quoque tempore inter se consulerent; ad eam quippe diem, communi tantum officio ac pietate ducti, sine certis & propriis legibus ac magistratibus vixerant. Ergo precationibus, ieiuniis, & sacrificiis in eam rem quam accuratissime adhibitis, quotidiana vitæ munera laboresque ita partiti sunt, ut diurna tempora Dei verbo, consuetisque functionibus; nocturna verò privatis inter se colloquiis, & necessariae consultationi darent. Prima igitur nocte quæsitum est, verum Pontificis iussu digressi, prout se daret occasio, suam quisque sine aliorum consensu vel respectu rem agere; an potius, quâquam corporibus locisque disuncti, animorum tamen conspiratione, & meritorum cōmunionē, ut adhuc fuerant, sic in posterum coniuncti esse deberent. Dictisque sine variatione sententiis, nullum fuit dubium, qui n̄ tam suavis, tamque arcta societas, Dei proflus munere et tam diuersis moribus linguisque coalita, omni conatu studioque retinenda foret, tum ne qua Spiritui sancto iniuria fieret, à quo diuinitus fuerant in eam consensionem adducti, tum verò, ne cōcordiæ atque vnitatis bonum amitteretur, quo nihil est ad res magnas atque arduas moliendas, & obstantia quæque perumpenda, valentius. Cùm hæc & alia multa in eam sententiam ingenti a laetitate & gaudio spiritali pro se quisque dixisset, magno pere incensus ad mutuam caritatem & benevolentiam animis, cæteris ille dimittitur. Proximo deinde confesso de religione relictum est, placeret ne ad vota duo, Paupertatis Castitatisque suscepta, tertium perpetuæ item Obedientiæ adiungere, & e loco corpore eligere, qui cæteris ampla cum potestate præficeret. In eam rem, quod maioris momenti videbatur esse, diu proferri placuit, spatiumque seorsum singulis ad deliberandum dari, atque interim Instauratis præcationibus & sacrificiis, diuinæ sapientiæ iumen opemque diligenter expasci. Ut igitur eius consultationis dies aduenit, omnium in vnum congruere sententiæ, quâdoquidem Christum Dominum ac magistrum sibi pro viribus imitandum cuncti susceperant, quoniam ille sese perfectum atque integrum holocaustum Deo parenti pro salute humani generis obtulisset, proflus oportere ut ipsi quoque pro suo modulo Christum effingerent; ac quemadmodum singulorum corporis bona per voluntariam inopiam, corpus ipsum per castimoniam Deo immolatum esset, sic animus quoque ante cælestes aras per obedientiam spiritalis victima caderet, præsertim cùm hoc sacrificio nullum diuinæ maiestati gratius aut suauius esse constaret. Ergo sine controuersia deligendum videri, cui omnes in terris tanquam Christo

parerent; cuius in verba iurarēt; denique cuius sibi nutum ac voluntatem instar divini cuiusdam oraculi ducerent. Hisce ita constitutis, deinceps quæsitum de huius ipsius potestate, utrum certo dierum spatio definitam, an verò perpetuam esse oporteret. Perpetuam esse placuit omnibus, idque cum alias ob causas, quas commemorare hoc loco necesse non est, tum verò ut negotia gratuita, quæ ad conficiendum non modò plenæ libertatis, verum etiam longi ferè temporis indigent, leniter & ex animi sui sententia possent ad exitum sine vlla trepidatione perducere. Additum ad hæc, ut Societatis candidati, cum aliis experimentis, tum verò præcipuè spiritualibus exercitationibus, peregrinatione, & infirmis publici alicuius valetudinarii ministeriis probarentur. Itemque, ut qui Societatis instituta profiterentur; ii ad tria solemniora, quæ nobis cum alijs dicatis Deo familiis ferè communia sunt, quartum nominatim adiungerēt, quascunque ad fidei vel infidelium terras Christianæ rei causa Pontifici maximo ipsos mittere placuisset, eò sine vlla tergiuersatione, atque a deò sine vlla non modò mercede, sed ne viatici quidè petitione proficiscendi; ac simul, concepta verborum formula sese obstringerent, puerili ætati per catechesim erudiendæ; quòd eo remedio nullum ferme efficacius foret ad intemeratam fidem tuendam, ac prauæ religionis prohibenda contagia. Hæc igitur & alia id genus nonnulla per eos dies ab Ignatio patribusque decreta sunt: eidemque Ignatio negotium datum, ut ea in summam redacta, Pontifici maximo primò Apostolica auctoritate sancienda atque approbanda proponeret; deinde ut eadem ipse postea per otium fusiùs explicaret ordinarètque, & quàm accommodatissimas ad Societatis vocationem & spiritum leges canonè que prescriberet.

PATRES IN VARIA LOCA PONTIFICIS
IUSSU DISCEDUNT.

CAPVT X.

SV hæc ferme decreta, Pontifex maximus aliquot operarios ab Ignatio in varias agri Ecclesiastici vineas postulauit. Id nostræ Societati fuit Apostolicæ peregrinationis exordium. Ennio Verulano, S.R.E. Cardinali per eos dies cum amplissima potestate legatio Parmensis obuenerat. Huic, Pontificis iussu, legationis comites & rerum spiritalium administri duo, Petrus Faber & Iacobus Laines, ab Ignatio dati: Senas verò in Etruriâ Paschasius,

sus ad instaurandam sacri cuiusdã cœnobii disciplinam ab eodẽ
 Pontifice missus est. In Ænariam seu Inarimem intulam. pacifi-
 cationis gratia non levis momenti, Nicolaus Bobadilla: Brixiam
 in Cenomannos ditiois Venetã, Claudius Iaius grauib; item
 de causis abiit. Ac per idipsum tempus etiam in extremas terras
 primũ Societati paruit aditus. Brasiliã orã, & præterea
 quidquid inter inaccessum olim Bonã spei promontorium vlti-
 mosque Sinas interiaceret maritimi tractus, Indo & Gange supe-
 rato, Lusitani, armatis classibus, ante annos aliquot ingenti au-
 su & labore, æquẽ fortiter ac feliciter aperuerant; neque Ioannẽ
 hoc nomine tertium Lusitaniã Regem, insigni virtute ac pietate
 virum, vlla magis augebat cura, quam vt barbaras illas nationes
 à misera dæmonum seruitute ad vnius veri Dei notitiam cultum-
 que traduceret: atque ob idipsum, quos in ea mitteret loca præ-
 cones Euangelii, & moribus & eruditione præstantes, tota Euro-
 pa impendio conquirebat. Eius rei conscius Iacobus Gouea, is
 qui Parisius in ipso virgarum periculo singularem Ignatii fidem
 virtutemque ingenti cum admiratione cognorat, procul dubio
 statuit, illum & socios ad Indicã expeditionem forequam ac-
 commodatissimos, quoniam quidem ab Hierosolymã accessu
 bello impediti, quemadmodum audierat, in Italia substitissent.
 Neque tamen quidquam eius consilii ratus impertiendum Re-
 gi, antequam ipse Ignatii voluntatem explorasset; pro amicitia
 ad illum scribit, quam libente Lusitaniã Rege, quam spatiosa
 bonorum industria pietatiq; campus in India pateat. sibi qu-
 dem, quando illum & socios ab Hierosolymitana curatione at-
 ceat bellum, sanctissimis ipsorum studiis provinciam in primis
 aptam videri. Si conditio placeat, vltro semet apud Regem totius
 negotii fore interpretem pollicetur. Ad ea cum gratiarũ actioe
 rescripsit Ignatius, neque se neque socios esse iam sui iuris, quip-
 pe qui summo Christi Vicario semetipsi perpetuo nexu Obedie-
 tiã mancipassent; proinde agendum esse cum Romano Pontifi-
 ce; quidquid ille iussisset, id verò sine mora facturos. Quo acco-
 pro responso Gouea, cum facillẽ speraret a Pontifice impetrã
 posse rem totã Regi suo per litteras aperiri, ipsumque ex epistola
 Ignatii ad eum mittit cum summis illius & sociorũ lau-
 dibus, etiam atque etiam suadens, vt eiusmodi virorũ opera po-
 tissimum vtatur, neu tam præclaram occasionem elabi patiarur
 è manibus, qui similem fortasse nullam sit in posterum habito-
 rus. Laud incassum adhibita hortatio; quippe Rex & sua sponte
 iam incitatus, & Gouea talis viri monitis & auctoritate perme-
 tus,

eus, confestim Petro Mascarenia, suo apud Pontificem maximū
 Oratori, mandat mox in Lusitaniam redituro, det operam vt quā
 plurimos ex Ignatii disciplina secum deducat, Euangelii causa
 mittendos in Indiam, eaque de re cum Ignatio quam primū ag-
 gat: si res cum illo minū procedat, omni conatu cum ipso Pon-
 tifice trāsigat, vtiq; ne sine tali comitatu reuertatur ad se. Hoc
 tam severo mandato legatus accepto, sine cūctatione Ignatium
 conuenit, ac pauca præfatus (vt fit) conciliandæ beneuolentiæ;
 mandatum sui Regis exponit, Patresq; minimum sex in missio-
 nem Indiam postulat. Ad quem ille submissa oratione, tam ho-
 norifico Regis de se iudicio gratias cum egressit, eadē ferme qua
 ad Goueam respondit: quod ab se peratur, totum id è summi Pō-
 tificis voluntate imperioq; pendere; qui tamē, si quid ego sen-
 tiam quæris, (inquit Ignatius) vnum aut alterū fortasse tibi cō-
 cesserit, plures vero nequaquam. At ille cum nihilominus in eo-
 dem postulato persisteret, Dei fidem & hominum testans, nusquā
 operam collocari fructuosius posse; tum Ignatius, quasi futura
 prælagiens, familiari ac placido vultu: Deus, inquit, meliora,
 clarissime orator; quippe si è tam exiguo numero, lex vnā dum-
 taxat in provinciam demas, quantulum, quæso, reliquo terrarū
 orbi supererit? Neque tamen idcirco ille ab incepto desistit; quo-
 niam Ignatium flecti posse diffidat, ad ipsum adit Pontificē, nar-
 rat quid sibi ab Rege mandatum sit, suppliciter etiam atque etiā
 obsecrans, ne in tam honesta causa, tamque pia, frustrari se Re-
 gemque suum concepta peropportuni subsidii spe patiatur. Hic
 Pontifex, quamquam lætus ab vrbē Roma potissimū, vt par e-
 rat, peti sacri Euangelii nuntios, & insuper, tanto Regi tamque
 de Romana Ecclesia bene merito gratificari vehementer exo-
 prans; tamen, vt in tali negotio, ne videlicet seruis Dei ad omne
 paratis obsequium abuti pro potestate videretur, (qua erat leni-
 tate ac sapientia vir) audito legato, rem ipsam probauit, de nu-
 mero ad arbitrium reiecit Ignatii. Is proinde (sanè quā aggre-
 ferente Mascarenia, neque tamen aspernante quod datum est)
 post multas in eam rem fufas ad superos preces, quemadmodum
 antea significauerat, duos dumtaxat glorioso muneri destinauit,
 Simonem Roterigium Lusitanum, & Nicolaum Bobadillam, qui
 cum idcirco Romam euocatus, grauiter ischiade laboraret, ne-
 que legatus Regis maturo iam reditu expectare diutius posset;
 ægro Bobadillæ, sibi que vicem eteptam dolenti, Franciscus Xa-
 uerius repente sufficitur. Erat omnino laboriosa prouincia, i-
 terque lōginquam: & cum ferè nullā in spē reditus, tum verò im-

apertum panem quotidie vitæ discrimen. Sed quæ alios ab eiusmodi consilio retardassent, ea ipsa incitamenta fuere Patribus cum se quisque tali sorte præ cæteris beatum existimaret. Ac Simon quidem parata in Lusitaniam nauis celeriter antecessit; at deinde Regis Lusitanicæ iussu procerumque rogatu, quamuis inuitus, in eadem prouincia substitit. Xauerius autem, uti delatum acutum est, confestim exsiluit gaudio, datoque sibi tempore vix quousque satis esset ad laceram attritamque tunicam resarciendam, & salutandos fratres; cum legato postera die profectus est, immortales agens Domino gratias, quod se denique voti compotè effecisset. Perperuas quippe clades pereuntium ex ignoratione Dei, in vltimis regionibus, animarum, iam antè miserari, & melius potissimum Indicæ magnitudinè crebris consueuerat usurpare sermonibus. Quin etiam per quietem non semel erat sibi visus Æthiopem in humeros sustulisse vsque adeo ponderosum, ut ipsi oneris magnitudine excitaretur è somno mirè defatigatus, mentisque omnibus dolens: continuoque rem omnè Iacobo Latino patefaciebat eiusdem cubiculi socio. Hæc igitur fuere nostris hominibus Pontificicæ missionis initia: Partesque in varia deinceps loca profecti, maiorem in modum aucta Societate, institutisque, supplementi causa, tota ferme Europa collegiis domibusque, eas Deo duce atque adiutore gessere, quæ proprio & quidem iusto volumine ipsæ per se ad enarrandum indigeant.

IGNATIUS PLEBI FAME PERICLI
TANTI SVCCVRRIT.

CAPVT XI.

NE QUE verò Ignatio & cæteris, qui remanserant Romæ, negotium defuit. Erat annus à Virginis partu MDXXXVIII. insignis annonæ caritate, ac per hyemem præcipue tanta frugum inopia, ut passim iacentes in publico pauperes, furore fameque confecti, miserandum in modum expiraret. Quod spectaculo commotus Ignatius, tantæ calamitati sibi omni ope tubueniendum putauit. Iamque è Garzonii villa cum suis in Urbis frequentiora loca migrauerat, laxiore sibi ab amicis domo condita ad circum Flaminium, in ea regione quæ sancti Angeli ad forum Piscarium hodie dicitur. In eius igitur domus ampla conuersione sceno stragulisque dispositis, & in pauperum alimenta electosynnis vndique corrogatis in omnes partes dimisit, qui in id bonum

spiritum, vt quæque periclitatē extrema inopia inuenissent, vel inter manus, prout res ferret, vel gestatoria sella deueherent. Cū strenuè curaretur, adhibitis etiam, vbi opus esset, adiutoribus bajulisque, breui numerus decumbētium ad quadringentos ascendit. Hic verò, eodem Ignatio præfide ac duce, Patrum fratrumque sese caritas ac virtus exeruit. Diluculo quotidie linteati omnes ad imperia accipiēda præstò aderant. Inde ad sua quisque officia discurrere sine vlla perturbatione vel tumultu; alii recens illatos pauperes clementer exuere, & calida elutis corporum sordibus in lectulo collocare; alii assidere languentibus, eosdemque amicissimis consolari verbis. hi cibos aut domi excoquere diligenter aut aliunde missos instruere, illi fercula inferre, & longa inedia propemodum enectis pretiosos liquores instillare: hi cubilia sternerē, illi scopis pavimenta purgare: denique certatim omnes munere suo ita fungi, vt præclarè testarentur, in minimis illis agnoscere se Regem regum & Dominum dominantium. neque verò corpora solum egentium, sed animi quoque eadem opera curabatur. Plurimi quippe rudes, Christianæ doctrinæ præceptis probe instituti, multi à turpi quæstu fraudibusque deterriti, & quod caput est, sacra omnes confessione expiati, ac pane cœlesti longo interuallo refecti sunt. Deinde, vt aliqui cōualuerant, succedentibus inuicem aliis, cum tegumentis ad frigus arcendum & certo pecuniæ subsidio mittebantur. Ea res per Urbem vulgata, magnā populi beneuolentiā cōciliauit Ignatio. atque ad eam Christianæ humilitatis caritatisque officinā visendā, interdū promiscua turba, noctu verò etiam viri principes ventitabant: ac tanta fuit exempli vis, vt quidam, cum præsentēs non suppetere sibi nummi, depositis illico in vsus pauperum vestimētis, domum seminudi reuerterint. Alii etiam sancta æmulatione incitati, eiusdem conditionis homines, quorum non deerat passim copia, hospitio susceptos benignè curarunt. Multi præterea proceres, in gloriosi operis perfectionem, Ignatio pecuniæ summam ultro detulere non leuem. Qua in re Margaritæ Austriacæ Caroli V. filia, Octauio Farnesio nuptæ, Placētiorū & Parmēsū hodie duci, pietas ac beneficentia vel in primis enituit. Atque eius pecuniæ, cū Ignatius intelligeret, se vel maxima eorū qui contulerat voluntate, partē aliquam in suas & suorum necessitates erogare posse, tamen tanta fuit religione vir, vt ne obolum quidē nisi in externorum pauperum commoda insumpserit, relatis in codicem accuratè nominibus, vt omnium prorsus ratio constaret. Atque hunc maxime in modum labor ad exactam vsque hyemem secunda

ciuitatis

ciuitatis ad murmuratione perductus . ac vere demum in eunte,
frumenta partim ab iis qui suppresserant, sponte prolata; partim
à magistratibus aliunde conuecta sunt . Ea re non mediocriter
annona laxauit; grauique perfuncta periculo plebs, Deo adiuua-
te, ad solitos quæstus & opificia rediit.

CONFIRMATVR A PONTIFICE MAXI-

MO SOCIETAS.

CAPVT XII.

INterea, cum ad Ignatium studio religionis aliqui subinde se
adjungerent; nequaquam immemor ille, quod ad Societatem
confirmandam attinebat, negotii paulo antè suscepti; quid-
quid à publicis occupationibus otii datum est, in eam ipsam rem
diligentissimè contulit . ac primùm totius instituti formulam
(fusiùs postea explicandam) ad certa capita dilucidè redegit ac
breuiter. deinde nactus opportunitatem, quòd Pontifex maxi-
mus per autumnum ferias è turba negotiisq; Tibur sese receperat,
eam formulam auctoritate Apostolica sancendam eidem Pòti-
fici suppliciter obtulit per Gasparem Contarenum Cardinalem,
de quo supra dictum est, ob egregiam virtutem sapientiamque
Principi in primis acceptum, nostrique ordinis amicissimum. quia
ille ubi perlegit; confestim: Spiritus, inquit, Dei est hic, ac multa
præterea in eam sententiam adiunxit; quare consideret recètem
huiusce manipuli ardorem, tali tempore diuinitus excitatum, ab-
sistis Ecclesiæ rebus non leui tum præsidio tum ornamento fu-
turum. Verumtamen, vt in tanta re ne minùs consultè quidpiam
statuisse videretur, totum negotium delegauit tribus viris è sacro
Collegio Cardinalium, apud quos minimum loci fore putauit
gratiæ. In iis fuit Barptolemeus Guidicionius Lucensis, vir diui-
ni humanique iuris apprime peritus, idèmq; nouarum religio-
num adedò non amicus, vt de iis ad certum numerum redigendis
librum etiam conscripisse dicatur. Is, præiudicata iam causa, col-
legas nequaquam propensos in Ignatium facilè in suam senten-
tiam adduxit, certamque propemodum confectamque rem con-
silio & auctoritate sua pænè discussit. Quod ubi sensit Ignatius,
parum præsidii ratus in hominibus esse, ad opem diuinam de-
more confugit, ac præter ieiunia, supplicationes, cæteraque ad
numen propitiandum adhiberi solita, cælestes insuper hostias eo
tantum nomine per se & per amicos immolauit ad tria millia.

LIBER SECVNDVS.

qua procuratione, intra finem anni vertentis, cum cæterorū tum præcipuè Guidicionii ita immutata voluntas est, vt cum de multitudine religionum cohibenda idem quod antea omnino sentiret, huic tamen refragari se vltà negaret posse, diuino videlicet monitu & occulta spiritus operatione vehementer instinctus. Ita qui diu valde anxios habuerat Patres, eorumque spem variis frustrationibus propemodum extinxerat, idem vnà cum cæteris collegis repentè placatus ac fauens, rem vltro suscepit, commendauitque Pontifici, Tibure denuo commoranti; qui libentissimo animo & Societatem ipsam & Societati inditum nomen ritè sanctèque approbavit V. Non. Octobris, anno MDXL. idque restatum voluit esse publicis litteris eodem die locoque datis, cum eam tamen, vt in vniuersum socii ne plures sexaginta numerarentur. Ea videlicet fuit nouellæ Societatis quædam quasi probatio. siquidem triennio post, cum variis locis atq; prouinciis Deo aspirante constaret egregius opere fructus; ab eodem Pontifice limes ille omnino sublatus est, liberumque Ignatio & successoribus relictum, cui libet petenti Societatem dare. quod item apparet diplomate dato pridie Idus Martias, anno M. D. XLIII.

PRÆPOSITVS GENERALIS CREA-

TVR IGNATIVS.

CAPVT XIII.

IGITUR post multas difficultates approbata denique Societate; gratiæ primùm (vt æquum erat) actæ superis, quorum benignitate res bene feliciterque vertisset; deinde, quoniam in dies à Pontifice emissio Patribus imminabat; è suo corpore Præpositum Generalem (sic enim qui cunctis præesset appellare placuerat) primo quoque tempore deligere visum est. Societatis autem status per id tempus erat eiusmodi, Franciscus Xauerius & Simon Roterigijs in Lusitaniam erant profecti. Petrum Fabrum Cæsaris legatus Ortizius ad Vormatiensè cõuentū Pontificis permissu in Germaniã adduxerat. Iacobus Laines Parmæ, Claudius Iaius Brixia, Senis Paschasius agebant. In Brutios Nicolaus Bobadilla discesserat. Cum Ignatio Romæ duo dumtaxat è Patribus versabantur, Salmeron & Codurius: tyrones verò qui nomen dederant Societati, partim apud Ignatium erant, partim studiorum causa ab eodem Parisios missi, necessaria ad bellum spirituale arma enixè parabant. quidam etiam ad res domesticas componendas

70
 aendas in Hispaniam profecti; & concionibus iam tum & collo-
 quiis, ingenti hominum approbatione, Societatis nomen longè
 lateque vulgauerant. Hoc Societatis statu, cum Præpositi eligendi
 tempus adesset, Patres, qui quidem in Italia erant, per litteras
 moniti, quod rei Christianæ commodo facere possent, creandi
 Præpositi causa ad Urbem accederet; sub initium Quadragesimæ
 anni MDXLI. conuenere omnes, vno dempto Bobadilla, quem
 in oppido Bisiniano tum maximè res gerentem abduci rursus ad
 opere Pontifex noluit. Is & cæteri qui longiùs aberant, suū quis-
 que in scheda suffragium ritè obsignatum, partim in discessu
 reliquerant Romæ, partim deinde misere inclusum epistolis. At
 primùm tridui supplicatio indicta, veritūque inter ipsos de Præ-
 positi electione colloquium est. deinde coniectis in urnam sche-
 dulis, triduum insuper continuatæ preces: ac septimo denique die
 legitimè extractis recitatisque suffragiis, Præpositus declaratus
 Ignatius, nemine præter ipsum Ignatium discrepante: namque is
 consultò, ne vnum nominatim ex omnibus deligendo, cæteros
 quodammodo notasse videretur; in scheda scripserat, se ad eum
 accedere, in quem plurima suffragia conuenirent, vno se dimit-
 tat excepto. Igitur explorata iam numinis voluntate, ad Ignatiū
 venerabundi accurrunt Patres. at ille, parendi nimirum longè
 quàm imperadi cupidior, se uero vultu iubet eos abstinere, negat-
 que se munus viribus impar suis vlla ratione subiturum: multum-
 serio disputat, cur alium potius quemlibet sibi sufficere debeat.
 Sed videlicet quibus rebus putabat voluntates Patrum aliò posse
 transferri, ea ipsa vel maximè studia eorum incendebant. nihil
 enim ad conciliandos homines æquè valet, atque animi modera-
 tio atque submissio. quo factum est, vt nihil eorum quæ ad me-
 nus detrectandum Ignatius afferebat, aliquandiu non modò ad
 animum admitterent, sed ne ad aures quidem. Sed post multam
 denique altercationem egre Ignatius tenuit, vt ampliùs in ter-
 tium diem obsecratione protracta, rursus in suffragium iret.
 quo die cum idem prorsus omnium consensus exstaret, neque in
 „ locus tergiuersationi videretur esse; tum Ignatius: Quandoqui-
 „ dem vos in me potissimum eligendo perstatis, inquit, ego autem
 „ meæ conscius infirmitatis, vestro iudicio salua religione assenti-
 „ ri nequeo; reliquum est, vt huiusce controuersæ arbitrum deliga-
 „ mus eum, qui mihi à confessionibus est; quòque, vt scitis, vtor di-
 „ uina voluntatis interprete. (is erat ante cõditam Societatem frater
 quidam Theodosius ex ordine Minorum, cõnobii quod ad
 sancti Petri in Monte aureo, qui fuit olim Ianiculus, appellatur.)
 Quod,

Quod, ne frustra diutius tenderent Patres, eo facilius concessere, quòd minimè dubitabant, quin ipsorum suffragii prerogatiuam ille quoque sua sententia comprobaturus esset. neque eos fefellit opinio. Cùm enim rem totam ad eum detulisset Ignatius, imbecillitatem suam corporis animique commemorans, dein etiam atque etiam obtestans, vt se tanto onere leuatum vellet; ille cognita re tantum absuit vt precibus Ignatii cederet, vt etiam obiurgauerit hominem, quòd, tam explorata diuina voluntate, Spiritui sancto diutius restitisset. & simul, ne dissimulationi esset locus, vltro adiit Patres, ac de suo responso certiores fecit. Quibus rebus denique victus Ignatius, omni spe in vno Deo rei bene gerendæ reposita, de dit manus, diemque constituit x. Kal. Maii, quo die ad auxilium diuinum implorandum præcipua septem Urbis templa simul omnes obirent, & in diui Pauli potissimū (quoniam eius maximè Apostoli vestigia sequerentur) solemni professione suæ religionis vota susciperent. Vt igitur ea dies adfuit, in eo templo ad sacellum beatæ Virginis, vbi tum Eucharistia custodiebatur, quod sacellum ad imos gradus est aræ maximæ, sub ipsam cælestis panis communionem, ipse primùm qui sacrificabat Ignatius, tum ceteri sua quisque vota clara voce de scripto ex Apostolici diplomatis formula nuncuparunt. deinde sumpto ex Ignatii manibus corpore Domini, post gratiarum actionem, factatissima eius ædis loca religiosè cùm adissent; circa aram maximam, sub qua Petri & Pauli Apostolorum ossa condita sunt, cūcti consistunt, sientesque præ gaudio, & suauissimè amplexantes inter se, gratulantur denuo superis, quòd captis adfuerint, suamque Societatem arctiori vinculo colligarint: deinde reliqua tēpla pari læritia ac pietate circumcunt. Quibus rebus ingenti omnium consensu & cōspiratione peractis, magistratum Ignatius iniit. ac primùm omnium, ad cōstituendam domesticam disciplinam adiecit animum, quæ digna tali instituto, digna Christianæ Philosophiæ professoribus haberetur. Itaque ad ceteros prouocandos, atque ad iacienda in tyronum animis veræ humilitatis fundamenta, in sordidis culinæ ministeriis aliquandiu versatus est ipse, tanta cum alacritate ac diligentia, quasi tū primùm, ad suā ipsius emendationem, vitæ spiritualis curriculum esset ingressus, neque tamen interea grauioribus negotiis deerat, tēporibus ita distributis, vt quantum liceret, vtrique muneri satisfaceret. Accedebat adhæc summus paupertatis amor, summa in victu cultuque frugalitas: præterea in singulorum officiis exigendis erratisque puniendis admirabili mista lenitate seueritas: in subleuandis verò

omnium

omniū & animi & corporis necessitatibus, cura & vigilātia plerūquam paterna. cumque ad ea caritatis officia, prout res postulabat, opportunas insuper adhortationes & publicè & priuatim adhiberet; haud sanè difficile fuit, in animos, recentissimo tum Societatis spiritu sponte incēsos officio ac religione, eos mores eamque viuendi rationem inducere, vt (si cælestibus terrena cōparare fas est) intra illa tecta parietesque, angelorum in humanis corporibus quidam conuictus videretur esse, nullæ tum querimonix, nullæ detractiones, nulli susurri, quibus incommode suspiciones excitantur, & disjunguntur animi; sed acerrimum sui cuiusque deprimendi submittendique certamen; in superiorum iussis excipiendis exsequendisque alacritas ingens; mirus in communicando interpretandoque candor atque simplicitas; oculorum ac sensuum intenta custodia; studium precatiōnis ac solidæ virtutis ardens; quæque ex his rebus necessariò prouenit, admirabilis in magna nationum, ætatum, ingeniorum varietate cōcordia. Itaque conjectis, vt fit, omnium oculis in ordinem nouum, breui non ad nostros tantum, verum ad exteros etiam, salutaris exempli manare utilitas cœpit. Adolescens quidam, egregiis natura adjuuentis, è Septentrionali plaga Romam aduenerat, non modò Lutheriana tabe infectus ipse, verum etiam mirè cupidus eiusdè lōgè latèq; vulgandæ. Is cum ex occasione sese in hominū cæcus infereret, verbisq; venenatis clericorum vitam ac mores summè in inuidiam vocaret primùm, deinde abductis à sacerdotum reuerentia mētibus praua dogmata sensim instillare quotidie pegeret; patefacta re, iussu magistratum comprehenditur, qui eū & ipsi per se, & sacræ Theologiæ magistris adhibitis, illum ab opinionum infania reuocare frustra conati essent; ne quid intentum relinquerent, ætatem & ingenium miserati, prius quàm in eū lege ageretur, accersito Ignatio rem totam exponunt, quoniam ipsorum neque adhortationes neque minæ proficiant, habeat illi aliquandiu apud se, videat etiam atque etiā vt errantem ouiculū ad Ecclesiæ caulas aliqua ratione traducat. Ille clemēter acceptū hæreticum domum adducit; neque verò sapiēres iudices frustrata spes est. siquidem adolescens ab Ignatio sociisque amicissimè habitus; eorū dictis, factis, & institutis accuratè obseruadis paulatim affici atque immutari Dei beneficio est ceptus, & quā antea respuerat medicinam, libētius in dies accipere; ac demū perseuerantibus Patrum officiis, & diligentissima curatione, eō processit res, vt euulsis lethaliū dogmatū fibris, priorem pertinaciā gemebundus agnosceret; nec antè à salutari incepto desistit, quā

voluntaria abjuratiōe deestatus errores, ingenti bonorū tum admiratione tum gaudio cum Ecclesia sancta in gratiam rediit. Is deinde, quærentibus viris gravibus cur qui antea tot machinis oppugnatus peruicacissimè restitisset, Ignatii denique & Patrum hospitio & consuetudine vinci se passus esset, sine cunctatione respondit, se illorum non tam disputationibus argumentisque (licet in eo quoque genere valerent plurimū) quā spectatæ sanctitati virtutisque celsisse: quod ita apud se propè necessariò statuisset: à tam incorruptis moribus, tanta pace atque concordia, tam bonis operibus rectam in Deum fidem abesse, nullo modo posse. Quæ res documento erit hominibus nostris; licet ad conuertendas ad Christū animas ingenii ac doctrinæ præsidia requirantur, tamen inspecta vitæ morūque innocetia plus multo quā litteris aut concertationibus profici. Alius quidam filius familias, desertis liberalibus studiis, ac repudiata omni disciplina, prorsus indomitus & effrænis, cum neque à parentibus iam neque à magistris regi vllō modo posset: Ignatio traditur, cuius lenitate, itēque cæterorum Patrum præceptis atque institutis accuratissimè excultus, posita paulatim ferocia petulantiaque, cunctis admirantibus ita pudicos modestosque induit mores, vt vix minimum in illo vitium reprehenderes. Multi præterea omnium aratum atque ordinum, quos præceps in omnem licentiam natura cupiditasque corruperat, Ignatii consuetudine exemplisque incitati, collegere sese, atque ad bonam frugem Deo adiuuante rediēre.

GENERALIS IGNATIVS DENVO CATE-
CHISTAE MVNERE FVNGITVR.

CAPVT XIV.

PER eos dies nomen Societati dederat è Pontificia familia Petrus Codatius Laudensis, vir honoratus, & opulento sacerdotio præditus. Is, diuino prorsus instinctu, diuitiis & commodis omnibus propter Christum abdicatis, Marthæ munus in Societate sibi vltro depoposcit, & egregiè præstitit; in alimenta Patrum (erat autem Vrbe tota notissimus, & apud Principes gratiosus) eleemosynis vndique corrogandis. quæ res Ignatium & socios magna molestia liberauit; quippe quos in spiritualē proximorum salutem omni studio intentos, temporariæ curæ ad eam diem valde impediērant: Eiusdem Petri opera templum etiam proprium Societas nacta est sanctæ **MARIAE à Strata,**

non satis amplum illud quidem aut commodum, sed tamen in celeberrima vrbis regione, & ad Societatis functiones in primis idonea: cuius loco, dum hæc scriberemus, Alexander Farnesius Cardinalis, Pauli III. Pontificis maximi nepos, ædem nomini IESV magnificentissimam regio sumptu exstruebat. Ei templo deinde adjuncta domus est, quam hoc tempore patres incolunt, Philippi Archinti beneficio, Salassiorum Episcopi, qui tum Pontificis vices in diœcesi Urbana gerebat, viri de Societate vniuersa in primis optimè meriti. In eo igitur templo Ignatius, professionis lege, sex & quadraginta diebus Christianæ catechesi operam dedit è loco superiore, magna & assidua non modò plebis, verùm etiam præstantium virorum frequentia: prorsus, vt quidam ex optimatibus palàm gloriarentur, beatòsque se ferrent, quòd nullam omnino ex Ignatii concionibus omisissent. Agendi autem rationem sequebatur eiusmodi: Fidei præcepta, & mysteria cognitu necessaria, primùm ad vulgi captum explanabat, iterabatque, vbi opus esset, eadem sæpius: deinde opportunis digressionibus certos interim locos tractabat fusiùs, non tam ad ingenii, vel doctrinæ ostentationem, quàm ad pietatem excitandam, populùmque permo- uendum accommodatos. Idque tam veris grauibùsque sententiis, tam ardenti vultu oculisque, vt diuini amoris ignem vndique spirare videretur, minimè facatæ eloquentiæ vir, nec in singulas voces numerosque sollicitæ, sed ingenti animo, prout impetus tulerat, sua sensa prosequens. Itaque perorationem eius non ineptus populi plausus aut stulta facundiæ cõmendatio sequebatur, sed alta suspiria gemitusque, & anteaactæ vitæ detestatio salutaris: vt vel defixis humi oculis, tristes ac sibi met irati discederent, vel etiam illico sese ad sacerdotum pedes abjicerent confitendi causa, tanto cum fletu atque singultibus, vt linguam soluere aut vocem in verba formare vix possent.

SOCIETAS AVGETVR, DISTRIBUTVR
IN PROVINCIÆ.

CAPVT XV.

INTER hæc Societas majorem in modum crescere, sublati- que Pontificis decreto cancellis, quos initio idem Põci fex (vt dictum est) illi probandæ præfixerat, multi certatim ad
milli.

militiam spiritualem Ignatio dare nomina. Cumque noui ordinis sancta bonusque odor instituti operis maneret quotidie latius; Patres variis orbis terrarum locis vehementer expetebantur. Itaque ab Romana domo, tamquam à metropoli, disunctissimas in regiones, ciuitatum Regumque inuitatu, missæ coloniarum; domusque vel collegia ingenti approbatione constituta: primum omnium in Lusitania, atque adeo in ipsamet India, sumptu ac munificentia Regum Lusitanicæ; tum aliorum pietate in Hispania, Gallia, Germania, Italia. sed cum aliarum plerumque nationes auidè Societatem amplectæ sunt, tum verò Sicilia & inuitauit perhonorificè, & permissu Pontificis maximi acceptam, in primis copiosè ac benignè tractauit; adnitente præsertim Ioanne Vega Hispano, (qui regnum illud pro Cæsare administrabat) præstanti non minùs religione quam prudentia viro; cuius, etiam antea, dum Romæ legatus Cæsaris ageret, plurima & maxima in Ignatium & socios egregiè cuiusdam beneuolentiæ documenta constiterant. Itaque tam late iam fusa Societate, non modò collegiis domibusve rectoribus præficere, vt antea, sed etià Prouinciales præpositos, quos appellant, cum ampla potestate in singulas nationes describere coactus Ignatius est. Ac primum Lusitanicæ præposuit Simonem Roterigium, deinde Hispanicæ Antoniũ Araozium Cantabrum, Italianicæ Iacobum Lainem, Indicæ Franciscum Xauerium, Germanicæ Petrum Canisium, Gallicæ Paschasium Broetium, aliisque deinceps alios. Nam urbanam prouinciam, nisi si quando grauiori valetudine premeretur, ad extremum vsque, ipse administrauit. Interea de Societatis vniuersæ progressu mirè sollicitus, à singulis Prouincialibus per litteras pensum exigere; unicuique mandare diligentissimè quæ è re communi essent; Romæ verò, præter domesticæ disciplinæ curam, de qua dictum est, cæterasque functiones, multa & grauias quæ ad incrementum ac defensionem Catholicæ fidei pertinerent, partim cum summo Pontifice, Cardinalibus, Legatisque Principum coràm, partim etiam cum ipsis Regibus atque Principibus per epistolas interpretes agere. Accedebat ad hæc, sollicitudo ingens atque indefessus labor in subleuandis pauperum difficultatibus; orbium orbarumque educatione ac pudicitia procuranda tuendaque; & perditis mulierculis à turpi quaestu ad frugem & continentiam traducendis.

VARIAE

QVIIVS ille rebus dum Christi causam agit intrepidus multorum, ut sit, odia simulatesque contraxit. In iis aulicus quidam (cuius nomini parcutur) eo tempore potius & graciosus, cum abductam a se mulierculam, quam misere dolebat, & in male nuptarum, ut appellant, cœnobio collocari non posset: sauiore in dies concepta rabie, quam libido & amor incendebat, ita demum exarsit, ut panem furere videretur: ac primùm, facta manu, fenestras cœnobii lapidibus petere, custodes infestare, minari: deinde in Ignatium auctorem & socios in circulis cœtibusque omnia maledicta conferre, quin etiam ex occursum probris & contumeliis eosdem incessere: denique ad eos funditus euertendos improbiſſimas in ipsorum vitam calumnias dissipare: quæ domos primùm nobilium circumlatæ, celebratæque sermonibus (quos partim prona in deterius persuasio, partim vana illius artificium dolorque excitabant) ad Cardinales etiam, atque adeo ad ipsum Pontificem peruenerunt. Igitur vulgus, ut est pluma & folio leuius, quos nuper summa cum approbatione respexerat, eosdem repente contemnere, & acerbior in dies odio execrari, & singulorum caput dira imprecatione defigere: prorsus ut iam non modò cum proximis agere, sed ne pedem quidem ianua turò efferre possent. Principes verò, licet magna ex parte fictas criminationes putarent, tamen rati subesse profectò nefcio quid, quod tantæ inuidiæ flammam foueret; vel immutata vel certe labefactata in Ignatium voluntate videbantur. At Ignatius, quamuis à sua suorumque consuetudine multos abduci non sine rei Christianæ iactura cerneret, tamen ratus mitigari hominis ferociam posse, primò rem dissimulare, atque adeo officiis cum improbitate certare: deinde ubi malum serpere quotidie latius, & ipsa patientia corroborari audaciam sensit, non tam privato dolore, quam rei publicæ detrimento permoſus, ad Summum Pontificem adiit, ab eoque suppliciter impetrauit, ut criminum, quæ sibi suisque denuo objicerentur, acre iudicium exerceretur ab Archinto Vicario, & Francisco Michaëlio Urbis præfecto. Li, citatis omnibus ad quos criminum vel suspicio vel conscientia pertinebat, ac per diligètem inquisitionem calumniatoris fraude cõ-

per-

perita, Ignatium & socios non modò absoluerunt lata sententia, sed etiam debitis laudibus & honore verborum extulerunt, increpito valde aduersario, pœnâque proposita non leui, nisi à petulantia maledictisq̃ desisteret; nam, ne grauius in eum animaduertetur, Ignatio in primis deprecatore perfectû est; ita, q̃ antea semper, tum quoque Ignatii sanctitatem illustrauit hominum iniuria: & Deo duce virtus ac veritas, dum violatur, effulgit. Hisdem ferè insidiis postmodum appetitus Ignatius est à sacerdote quodam, qui cùm domum catechumenorum administraret, ferre non poterat in ea regenda familia maiorem à loci præsidi- bus Ignatii rationem haberi, quàm sui. Sed miser, Ignatio silente ac pro eodem orante, breui perfidiæ pœnas dedit; atrocibus enim antea vitæ sceleribus iusto Dei iudicio patefactis, quæ ad eam vsque diem asturè suppresserat, sacerdotio spoliatus & perpetuo carceri addictus est.

REGIMEN FEMINARVM A SOCIETA-
TE DEPELLIT IGNATIUS.

CAPVT XVIII.

INTEREA Elisabetha Rosella Barcinonensis, quæ Ignatii prima litterarum studia fouerat, Societatis I E S V coalitæ & confirmatæ fama commota, Romam ex Hispania contulit sese, partim vt Ignatium longo interuallo reuideret, partim etiam vt vna cum quibusdam aliis piis feminis ad normam illius atque præscriptum ageret vitam. Atque Ignatius quidè sospitem aduentum mulieri de se optimè meritæ gratulatus est, & omnia officia detulit, quæ saluo religionis instituto præstare posset: eorum verò feminarum suscipere sese negauit posse, plurimis grauiissimisque occupationibus impeditum. At illa nihilominus instare, sanctissima veteris amicitia iura testari; postulatâ equitatem obrendere: denique vbi magis magisque obfirmatum vidit Ignatium, ad aulicas confugit artes: atque vt erat nobili nata loco, per viros principes faciliè tenuit, vt Pontifex maximus Ignatio munus idipsûm, quod recusabat, iniungeret. Sed ea res magnum in Societatis commodum vertit, præter spem: ac nostros non solum in præsens, verum etiam in posterum à tam periculosa prouincia liberauit. Etenim Ignatius, Pontificis iussu ea procuratione suscepta, paucis diebus tantam difficultatem ac laborem sensit, dum querimonias mulierum audire, su-

perditiones euellere, inanibus & curiosis quæstionibus respondere identidem cogitur; ut panè plus ei negotii pauca femina, quàm Societas vniuersa faceretur. Itaque licet Elisabethæ, pro eius in se promeritis, gratificari admodum cuperet; tamen reputans apud se, quantum ex huiusmodi tricis detrimenti republica pateretur, simul etiam cogitans fore, ut harum exemplo aliæ deinceps religiosæ mulieres virginæve idem à Societate in posterum expererent; nequaquam ignarus quàm periculosa & suspicionibus plena sit ea consuetudo, priuati officii ratione prohibere communi utilitati, ac totum hoc genus administrationis à Societate prohibere omni ratione constituit. Igitur adhibita (quod in omnibus grauioribus causis faciebat) præparatione diligenti, imploratoque per iteratas preces & hostias cælesti præsidio, ad Pontificem accessit, verbisque supplicibus demonstrauit, ex onere sibi nuper imposito, quàm exiguo cum fructu quantum laboris ac molestiæ pertulisset; ea ipsa re monitum, quàm aliena sit à Societatis instituto eiusmodi præfectura, petere se & orare, ut non ab illis modò, sed ab omnibus in perpetuum seminarum collegiis gubernandis immunem Societatem esse iubeat; nõ defuturos aliorum ordinum idoneos homines, qui id munus libenter & cum fide obeant: sibi quidem & suis prouinciam videri minimè accommodatam. neque verò æquum esse, qui sese ad omnium gentium auxilium, sine vlla regionum aut locorum exceptione, CHRISTI Vicario mancipauerint, eorum operam & industriam, non sine graui communis rei damno, paucis regendis mulierculis implicari. Quibus rationibus, ita permotus est Pontifex, ut supplicanti omnia largè ac prolixè concesserit. Itaque Societati ab eiusmodi munere vacatio in perpetuum data, eiusque vacationis auctoritas testata est trinis deinde litteris apostolicis, quæ tempore procedente magno vsui fuere nostris hominibus ad eius generis pericula & molestias abigendas.

HONORIBVS IN SOCIETATEM NOSTRAM

IGNATIVS ADITVM OBSTRVIT.

CAPVT XVIII.

ATQUE iis difficultatibus perfuncta Societas, prospera Dei beneficio cursum tenere videbarur, cum noua rursus in eam coorta tempestas est, eo quidem grauior & periculiosior, quo in speciem lenior blandiorque. In iis, qui per Germaniam

maniam variis locis Domini vineam excolebant, Claudius Iaius, è primis Patribus vnus, virtutem & sanctitatem suam cum genti vnuerſa tum Romanorum Regi Fernando ita probauerat, vt eo Rex nullum prorsus ad curandas animas atque ad pastorale munus aptiorem existimaret. Is pro sua sapientia cum præclare intelligeret, regni causam cum causa religionis ita esse cõiunctã, vt quantum de catholica religione detraheretur, tantum de obsequio multitudinis & de imperii maiestate deederet; cõtra sæuientem eo maximè tempore Lutherianam pestem, velut vnicũ remedium, quam optimos animatum pastores & Episcopos omni diligentia conquirebat. Igitur vita functo per eos dies Tergestinarum Episcopo, quæ ciuitas est Istriæ, (cui tum prouinciæ, quã dixi lues, propter vicinitatem Germaniæ, imminebat) circumspicentis diligenter omnibus & personis & rebus, denique ecclesiam illã Claudio Iaiõ perspectæ sibi virtutis & doctrinæ viro tradere ac demandare constituit. Sanè, vt vulgò expetuntur huiusmodi sacerdotia, minimè timendum videbatur esse, ne delatum vltro præsertim honorẽ Claudius repudiaret: siquidem Tergestina cathedra cū in primis eius regionis ampla & honorifica est, tũ verò (quod potissimum hodie quæri solet) vectigalibus haud sanè cõtemnendis instructa. Verumtamen Rex, ne quid incscio Claudio cum Pontifice maximo ea de re transigeret; primũ omnium litteras ad ipsum Claudium dat, Tridenti per id tẽpus rei Christianæ causã commorantem, ac nihil cogitantem minùs; quarum erat sententia, Tergestinum gregẽ orbum spirituale custode, circumquaque fremẽtibus lupis, in maximo versari discrimine; dignam esse vigiliam caritate Iaii, studioq; hominum seruandorũ; petere se, vt si à Põtificè maximo id ei muneris onerisve imponatur, ne recuset subire; & populo vtilẽ & sibi gratã operã vehementer fore. Percussus inopinata re Iaius, primò cohorrui: non quo detestandũ quid sibi oblatũ putaret, sed quòd Episcopus, qua curã gerit animarũ, diuinam penè virtutẽ & omnibus numeris absolutã postulet sapiẽtiã: qua gradus honoris est, (& quidẽ ad cõtinendam in officio multitudinẽ ferme cū splendore opibusq; cõiunctus) a spiritu humilitatis ac paupertatis, quem profiteretur Societas Iesu, vehementer abhorreat. deinde, vt sese ex pauore collegit, fusus in preces lacrymasq; etiã atque etiã obtestatus est Deũ, vt ab se rãtũ discrimẽ auerteret; neu se primũ quasi ianitore speciosos titulos honorẽve in Societatẽ ad id tẽpus intactam inuehi sineret; tũ rescripsit ad Regẽ, multis rationibus ei suadens, vt eam honorifico iudicio decoraret alium digniorem; longè impa-

rem suam imbecillitatem esse oneri: ac demum ita conclusit epistolam, ut omittis ambagibus, quod petebatur, præcisè negaret. Quæ res iam satis incensum studium Regis multo vehementius inflammavit, quod ita statueret, tantam in summa virtute & eruditione modestiam nequaquam privata vitæ quasi tenebris delitescere, sed in editissimo fastigio, ut luceret omnibus, collocari oportere. Ergo cum ex litteris Claudii diffideret, vllis aut precibus aut promissis flecti eius animû posse; per Pontificè ipsum, inconsulto ultra Claudio, rem conficere statuit. Ad eum igitur quam accuratissime scripsit, quanto in periculo Tergestina civitas verlaretur Episcopo destituta: se quidem pro sua parte diligenter circumspexisse, quem nominaret aptum ei muneri, nec vllum inuenisse aptiorem Claudio Iaio, Societatis IESV presbytero, cuius innocentiam doctrinamque exquisitam plurimis rebus esset expertus; sed frustra per litteras tentasse eius animum, in studio Christianæ humilitatis ita defixum, & ab honorum insignibus admittendis vsque aded alienû, ut nisi pro potestate cogar, nulla sit spes laborantis illius ecclesiæ tam opportuno præsidio subleuandæ; proinde suppliciter se etiã atq; etiã orare & obsecrare, ut Claudiu pro imperio iubeat, delata sibi gubernacula munusque sine tergiuersatione recipere, quoniam ut quisque de se ipse minimè alta sentiat, ac proinde studiosè lateat, ita ecclesiasticis functionibus & ipso episcopatu dignissimus sit. Hæc igitur, & alia id genus multa, ad Pontificè, & simul Didaco Lasso mandat oratori suo, ut id ipsum & cum Pontifice, & cum quibus opus fuerit, quam diligentissime curet, prorsusque cõficiat. Eius rei fama cum per aulicos quosdã ad Ignatium peruenisset, primò haud ita sanè commotus est: nam & Claudii constantiæ & Pontificis æquitati ac sapientiæ confidebat, & eiusmodi petitiones iam antè Societas, Deo adiutore, nõ semel illuserat. Verumtamen ut quid esset rei clariù cerneret, cõtinuò Bernardinum Maffeiũ (qui tum erat Pontifici ab epistolis, ac postea in Cardinalium numerũ cooperatus est) vltro cõuenit, ac tota de re familiariter pro amicitia sciscitatur. Ille haud sanè grauate ipsam epistolam Regis ostendit, ad Pontificè summis cum Claudii laudibus & vehementi cõrentione perscriptam; qua lecta confestim Ignarius eadem de causa ad Regis oratorem Didacum Lassum adit; qui litteras item ad se propriè datas demonstrat, & quidem magna ex parte ipsius Regis chirographo, etiam atque etiam postulantis mandantique, det operam, ut Episcopatus ab se in Claudium collati primo quoque tempore auctor fiat Pontifex maximus, eiusque auctori-

auctoritatis diploma ritè cōfectum ad se transmittat. His cognitis Ignatius, vbi tam iniquo loco rem vidit esse, pertimuit; sed, i-
 za, vti nequaquam animo caderet: ac licet se talibus aduersariis
 longe imparē sciret esse, tamen fiducia numinis omni ope sibi
 contranitendum existimauit; atque in praesentia Didaco suade-
 re conatur, vt ab actione rationi Societatis tam aliena, desistat i-
 pse, & simul ab ea mente Regem aliquo pacto deducat; quibus
 verbis cum nihil proficeret, quin potius ab homine rideretur,
 domum regressus quam intentissimas preces & sacrificia de mo-
 re suis indixit: deinde nactus opportunitatē, faciliēque aditum,
 Pōifici demōstrauit, quanto res ea damno esset futura & Socie-
 tati nostrā priuatim, & Ecclesiā vniversā communiter; nō quo
 dignitatis gradus ac tituli ipsi per se mali atque improbandi sint,
 quippe ad Ecclesiā regēdam & ordinum discrimina retinēda in-
 ducti diuinitus: sed quod & perfectos viros requirant, quales pau-
 ci admodum omnibus saeculis existerint, & insuper ab huius mi-
 nimā Societatis instituto valde alieni esse videātur. Etenim qui-
 bus artibus quōve spiritu excitata & conflata sit, eodē profectō
 alendam & conseruandā esse: non amplitudinis & splendoris ni-
 mirum, sed humilitatis & parcimonīa. Quod si aditus in Socie-
 tatē honoribus pateat, multū vtiq; de vera caritate imminutū
 iri, quā nihil omnino habet in vita propositum, nisi vnus gloriā
 Dei: nam (vt sunt hominum ingenia) & cōplures fortasse ad hanc
 religionē accessuros opum cupiditate magis, quam diuini obse-
 qui studio: & qui nuper adscripti sint, magnitudine laboris &
 disciplinā asperitate defatigatos, vt primum praesentis pramii
 cōmodum affulserit, mutato repente cursu, nouā spei vehficaru-
 ros: atque vt maximē in officio cuncti persistant, tamen nisi pra-
 senti iactura eatur obuiam, sine dubio Societati exitialem (quod
 Deus auerteret) exitū imminere. Id adeo vel inde facile perspici
 posse, quod paucis illis annis, quattuor viris ex ea familia, praeci-
 puis totidem Episcopatus delati sint, quos nisi fortiter ab sese
 Patrum virtus & constantia reieccisset, videlicet alio deinceps at-
 que alio dilabente, breui miseram Societatē ipsis luminibus ca-
 rituram fuisse. Atque haec, quod priuatim ad conseruationem i-
 pius religionis atineat. Iam, si cōmunē spectemus vtilitatē, ne-
 mini dubium esse, quātum ex ea re detrimenti res publicā perce-
 ptura sit; nihil enim omnibus aetatibus aequē deplorandū fuisse,
 atque in tāta messis copia tantā operarum inopiam: atque ex ea
 ipsa paucitate, qui vnicuiquam agro addicti affixique sint, longē
 minus vtiq; perficere, quā qui Apostolico ritu soluti ac liberi om-
 nes

nes ecclesias perueniant, ad eamque potissimum reipublicæ Christianæ partem subleuandam accurrant, quam maxime labore cognouerint. Præterea, ad faciendam populis fidem, & animos permouendos, nihil esse efficacius vitæ ac morum exemplo, itaque adhuc Societatem (absit verbo inuidia) Ecclesia non mediocriter profuisse, propterea quod minimè ab eius dictis facta dissenserint, nunc autem, si ad id fastigium extollantur Patres, quomodo fieri posse, ut apud multitudinem, in seiam arcanorum, ambitionis ac leuitatis erimen effugiant? qua portò fronte, quo vultu, repetè aucti ac decorati ipsi honorum insignibus, de imitatione Christi, de fugienda gloria, de voluntario sui contemptu ac submissione verba facturi sint? Hisce aliisque causis Pontificem maximum etiam atque etiam obtestari atque obsecrare, ut quam Societatem primus auctoritate & benignitate sua confirmauerit, ornauerit, auxerit, eandem ab omni suspitione incòmoda velut esse liberam, suaque in eam beneficia tam periculoso præferri tempore tueatur. Audiit Ignatium Pontifex perbenigne, ut solebat, sic tamen, ut integritatem hominis admiraretur potius, quam consiliū approbaret. Itaque collaudata merito ipsius fide ac probitate, sensim flexit oratione, & contra sententiam Ignatii cum alia multa disseruit, tum verò ex veteri oraculo: Cor, inquit, regis in manu Dñi: quasi diceret, in Claudio eligendo tantam Fernandi Regis contentionem planè diuinitus existisse; ac proinde clarorem esse numinis voluntatem, quam ut obisti ultra oportere. Quæ cum Ignatius grauer ac dolèter accipere videretur, Pontifex, quæ erat lenitate, ne Dei famulum triste ac miserentem abire dimitteret, ad extremum iuber illū super ea re amplius consultare, precesque ad Dñm fundere; se quoque idem esse facturum. Interea Didacus orator negotium vrgebat acerrimè; iaque incitabat dies, quo die in Senatu de Tergestina ecclesia referendū erat, qua relignatius cognita, confestim Cardinalium partem omnium domos, quarum erant multæ longis intervallis inter se disunctæ, ingenti diurno & nocturno labore circumiit, singulis eadem illa terè proponens, quæ paulo antè Pontifici maximo. Sed videlicet eorum mentes iam antè occupauerat orator. Itaque mirè obfirmatos offendit in Claudii electione approbanda; partim quod tanti Regis voluntati fauerent; partim etiam quod vigiles & custodes Claudii maximè similes, tam formidoloso tempore, in Ecclesia propugnaculis atque speculis ipsimet collocandos putarent. Hac quoque spe deiectus Ignatius, vnum reliquum videbat esse remedium, si Fernandum ipsum Regem a suscepto

consilio per litteras auocaret, quem pro ipsius pietate virtutēq; ita in se suosque animatum nouerat, vt minimē dubitaret, quin cognita re, salutem Societatis, Tergestinorum rationibus antelaturus esset. Sed ne illa quidam ratio habebat exitum: quippe insequenti luce de Tergestina cathedra Senatus erat futurus. Ignatius igitur exelusus angustiis temporis, numquam intermissis ad Deum precibus, quasi ad extremum in rebus humanis perfugium sese contulit ad Margaritam Austriacam Cæsaris filiam, de qua supra dictum est, feminam per id maximē tempus gratia & opibus florentissimam. Hanc pro spiritali necessitudine, (erat enim illi a confessionibus) edoctam quanto in periculo Societas esset, infimis precibus obsecrat, vt Societatis causam in se recipiat, & imminuentem relationem auctoritate sua interposita tandem differat, quoad Regē ipse per epistolam alloquatur, & ab eo responsum accipiat. Fecit illa quod rogabatur, & illico datis ad Pontificem edicillis, optatam dilationem impetrauit. ea demum res aliquid laxamenti dedit Ignatio: etenim spatium nactus, ad Regē scripsit litteras, deprecationis & querimoniarum plenas; illum etiam atq; etiam per Christum obsecras, ne Societate nuper ad gloriā Dei tanto labore constatam sine causa perditum iret; nō ita de ipsius maiestate regniq; & se & socios esse meritos, vt ab eo nulla eorum existimationis, fame, salutis denique ratio habenda esset. non defore idoneos viros, qui rem Tergestinam capessant, sicut modò sui ordinis homines, qua cepissent paupertatis & humilitatis via, ad Christi gloriā & salutem animorum sine offensione pergere. id si (vt sperabat) permitteret, sese & socios immortalib; beneficio Regi obstrictos fore, precēsq; pro ipsius maiestate saluteq; nūquā intermissuros. Hisce aliisq; id genus incensis officii religione rationibus precibusque minimē restitit Rex: & quaquam inuitus, ramen suis rationibus amicorū utilitati posthabitis, quod vix fieri videbatur posse, per epistolam iussit oratorem suum ab instituta vel potius pænē cōfecta actione desistere. Quę res vulgata, & Pontificem maximum facile in Ignatii sententiam adduxit, & Ignatium ipsum ac socios affecit ingenti lætitiā. Itaque & in posterum supplicationes decreta, & in presentia solemnibus hymnis in gratiarū actionē publicē persolutus est. Ac pari deinde constantia sese Ignatius idem opposuit, cū nostris hominibus pinguis sacerdotia, quibusdam verò Cardinalatus etiā deferretur, ac nominatim Francisco Borgia Hispano dynastæ, qui amplissimis in eo regno perfunctus honoribus, diuino instinctu post vxoris obitum rebus mortalibus valere iussis, & sponte depo-

deposito Gandiensi Ducatu, magna hominum admiratione Societati se addixerat. Quamquam in Æthiopia legatione, quæ postmodum Lusitanæ Regis rogatu à summo Pontifice nostris injuncta est, cum ad eam functionem Ecclesiastica dignitatis insignia & honorum tituli necessariò quaerentur, imperanti pro potestate Vicario Dei resisti non potuit, præsertim cum peritæ rerum æstimatores argute conjicerent, novam hæc manum non ad opes & copias, verùm ad labores & aperta vita pericula destinari.

CONFIRMATUR A IULIO III.

SOCIETAS.

CAPVT XIX.

POST hæc, Paulus III. Pontifex maximus, senio cursuque confectus, è vita migravit, comitiæque nouo creando Pontifici, in magna studiorum ac voluntatû varietate in aliquot menses extracta sunt. Quo ipso tempore cum Vrbs, vt in diuturno interregno, annonæ difficultate vehementissimè laboraret, nostrisque numero in dies auctus, extrema fames adesse videretur; Ignatius cum aliorum, tum præcipuè sacri Collegii Cardinalium eximiam in se suosque benignitatem expertus est, quippe in summis occupationibus Patres augustos pia nostrorum hominum recordatio subiit; cõmunique consilio, ad eorum inopiam subleuandam non leuis pecuniæ summa, ex ipso Concilio transmissa est: enixè in primis fauente atque adiuuante Rodolpho Pio Carpeni, quem Ignatius iam antè sibi sociisque patrum ac protectorem, vt appellant, è summi Pontificis auctoritate delegerat. Ac rebus diu multumque agitatis, Pontifex denique declaratur Iulius, eo nomine tertius, qui quòd in Synodo Tridentina Legatus Fabrum, Lainem, & Salmeronè Theologos Apostolicos familiariter nouerat, multaque tum ex illorum ex aliis de Societatis instituto didicerat; Ignatio supplicari multa in Societatis incrementum ac rem admodum liberaliter tribuit; nec enim solùm prioris Pontificis de ordine nostro iudicia & acta firma rataque voluit esse; verùm etiam eundem ordinem nouis insuper ipse testimoniis atque decretis ornauit. Cuius rei publica diplomata exstant verbis amplissimis.

MAGI

MAGISTRATV SESE ABDICARE
CONATVR IGNATIVS.

CAPVT XX.

HISCE rebus ita peractis, cum satis in presentia communi rei consultum esse videretur, Ignatius qua erat humilitate, vigiliam suam alteri tradere, seque Generalatum omnino abdicare constituit. Igitur Patribus, quotquot communis rei commodo potuit, Romam euocatis, cum in consiliu convenissent, ne, ut olim, sibi forte coram dicenti reclamaretur, per epistolam disertis verbis exposuit, se, quivitia nosset sua, & initio iniurum, atque adeo coactum, Societatis gubernacula recepisse, & nunc graviore etiam valetudine atateque, multo minus idoneum esse tanto muneri, proinde pro Christi Domini sanguinem petere atque obrestari sese, ut sine vilo sui respectu, communitate prospiciant, & quamprimum sibi sufficiant vitam & animo & corpore firmiorem. Id quo liberius faciatis, inquit. Ego in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti, unius Dei ac creatoris mei, depono Generalatum simpliciter & absolute, meque abdicatio hoc munere, priusque & omnibus animam meam viribus obsecrorum profectos omnes, tum si quos professi adhibere ad hanc deliberationem volent, ut huic meo tam iusto desiderio faueant, praeterea oblationem libenter admittant. Haec epistola recitata, magnus animorum motus est factus, cum partim viri modestiam ac submissionem satis admirari non possent, partim etiam pro se quisque metueret, ne quis alius fortassis Ignatii voluntati assentiretur. Verum ut ad suffragia ventum est, idem plane consensus omnium in eo retinendo exstitit, qui olim fuerat in eligendo: & enixe petiti praesens negatum. Denique per internuntium iussus Ignatius alia omnia cogitare: etenim se quidlibet potius, quam alium gubernatorem ipso vivere passuros. Atque haec communiter: dimisso deinde concilio, priuatim singuli cum eodem expostulare, quod ab inceptis desistere, quod vixdum constitutam Societatem, omnique custodia regerem, quasi durus pater teneram adhuc filiam deserere conaretur. Pergeret porro, & publicam rem ordinaret, legesque prescriberet: Deum, cuius manus alligata non sit, in posterum quoque, sicut antea, piis ipsius conatibus adfuturum. Itaque Ignatius, quamquam inuitus, & religiosa quietis vitaeque privatae avidissimus, tamen ne minus dicto audies videretur esse, Patrum auctoritati ac precibus denique celsis, seque ad institutum opus legum scribendarum quam diligenter

diligentiſſimè retulit. Ac primùm, vnius Dei gloria ſalutèque animorum ſibi propoſita, Societatem vniuerſam, quo facilius adminiſtratio tota cõſtaret, certas diuiſit in claſſes: prouiditq; quòrum ingenio & cogitatione aſſequi valuit, cum vt cæteris vitiis, tum verò vt ambitioni & avaritiæ, quæ duæ pernicioſiſſimæ ſunt mortalium peſtes, omnino obſtrueretur aditus: veræque humilitati & paupertati quàm maximus & maximè diuturnus honor ab omnibus haberetur. Ad hæc, rationè præpoſiti Generalis creandi, nec non priuatam ac publicam diſciplinã, quæque alia cæteribus hominum regendis vſui ſolent eſſe, præſcripſit. Nec modò maiora, ſed minora quoque miniſteria curationèſve, certis legibus & præceptis, quàm accuratiſſimè perſecutus eſt. Haſ deinde leges, quamquam longo tempore ſummaque cura elaboratas & conditas, non tamen continuò pertulit, ſed per idoneos homines tota Societate promulgandas curauit, vt vſu ipſo & magiſtra experientia probarètur, ſatis ne ad Societatis propoſitum atque ad Apoſtolicam inſtituti formulam conuenirent. neque antiq̃ritas fixaſque voluit eſſe, quàm in proximo conuentu Patrum tota re agitata & planè perſpecta, legitimè ſancirentur. iſdèq; Patribus deinceps addèdi, moderãdi, immutãdi, ac demèdi, prout expediret videretur in Domino, plenè ius ac liberam poteſtatem reliquit.

SOCIETATI IN HISPANIA VALDE LABORANTI SYCERYRIT,

CAPVT XXI.

PER idem tempus Societas, videlicet ne lætiorè ſucceſſu tumefceret, vel ad otium ignauiamque delaberetur, vniuerſim in Europa regionibus diuino permiſſu vehementer excitebatur, idque partim ab inuidis & obreſcatoribus, partim etiam ab iis, qui temporibus ita periculofis tam inſolitam concionum frequẽtiã, tam affiduã Sacramentorũ adminiſtrationẽ, & reliqua inſtituti noſtri munera, genuſque doctrinæ ſuſpectum haberent. Quo in numero in aliis provinciis alii, ſed in Hiſpania vel acerrimus noſtrorum inſectator exſtitit, Ioannes Siliceus Archiepiſcopus Toletanus. Is cum à cæteris Societatis noſtræ miniſteriis valde abhorreret, tum Exercitiorum ſpiritualium, quibus noſtri eo tempore vel maximè in erudiẽdis hominibus utebantur, nomen ipſum pati non poterat. Compluti verò, in ſua diocèſi priorum ciuium liberalitate Collegium Societatis IESV repperit

excitatum, quò academia illa penè tota conflueret, ita ægre ferebat, ut de nostris è sua ditione pellendis toto animo dies noctesq; cogitaret. Sed cum in ipsos palam impetù facere vereretur, partim spectata vitæ innocentia, partim etiam virorum principum gratia, & summi (quod caput est) Pontificis auctoritate subnixos; iracundiæ suæ fulmina in populares suos, familiares nostros, apertè contorquet. Ac primùm, quòd è suo clero complures nostra disciplina ac meditationibus imbutos esse cognouerat, edito minaci, iuris in Ecclesia Tolerana dicundi potestate priuat sacerdotes eos, qui è nostra formula spiritualibus exercitationibus operâ dedissent; deinde, præsentî anathematis pœna proposita, vetat in academia Complutensi omnino quemquam à nostris hominibus Ecclesiæ sacramenta suscipere. Quæ res, utpote insigni infamia, varios illico rumores hominum Hispania penè tota commouit; cum alii nostrorum acta, mores, instituta defenderent; alii contra, non sine graui aliqua certaque ratione tantum antistitem ita de Societate statuisse disputarent. Nostrî, quamuis Dei clementia & conscientia testimonio freti, re tamen tam atroci tamque inopinata perculli, angebantur animo; neque tam ignominia sua, quam Ecclesiæ damno permouebantur, quod ex tanta hominum alienatione tantisque calumniis imminere necessario videbatur. Iraque cum obsecrationibus, & sacrificiis, & voluntaria corporum castigatione caeleste numen de more propitiassent; per communes amicos Archiepiscopum docent, nihil ab se vel contra Ecclesiæ rem vel contra ipsius Archiepiscopi dignitatem esse commissum, cur in rebus diuinis occupari, & nihil nisi Dei gloriam & proximorum salutem ex Apostolica auctoritate querentes, tantis iniuriis affici, præsertim in dicta causa, debuerint. Si quid secus ab inimicis ad eum delatum sit, se ad purganda crimina, atque ad omnem satisfactionem in Domino paratos esse; tantùm ab eo suppliciter petere, uti conceptam iram, ad causam vsque cognitam, pro sua sapientia ac pietate sustineat. Cum ille nihil idcirco de acerbitate remitteret, satisque apparet, nostri nominis odium altius in eius animo insedisse, quam ut euelli aut mitigari vlla ratione posset; Ignatii voluntatem atque consilium per litteras quam primùm exquirunt. Ille, circumspèctis rebus omnibus, Deumque per se suosque enixè precatus, ut ea res ad ipsius gloriam, salutemque animarum, bene ac feliciter eueniret; sine vlla dubitatione, si Archiepiscopus in incepto persistat, iubet nostros ad consilium Regium prouocare; litteras Apostolicas proferre: Societatis causam cum Christi causa coniunctam

unctam æquè moderatè ac fortiter agere. ipse interea ad Pontificem adit supplex, Archiepiscopi factum exponit, summi tribunalis opem & auctoritatem implorat, sine vlla tamen grauior querimonia vel exaggeratione verborum. Ac nostri quoque in Hispania ex Ignatii præcepto rem ad consilium deferunt, Pontificia diplomata & iura Societatis legitima ostendunt, oblitum sibi aditum ad proximos adiuuandos exposulant. Quæ nulla ipsorum culpa ab Archiepiscopo acta esse constaret, eundem denique exitum habuit res, vt & Regii consilii decreto, & Pontificis obiurgatione, Archiepiscopus edicta sua reuocare, nostrosque omni molestia atque ignominia liberare coactus sit. Quæ res lætitiâ bonis omnibus attulit eo maiorem, quo magis de nostra existimatione ac fama solliciti fuerant. Atque haud multo post, Archiepiscopo vita functo, nostri à Toletana ciuitate benignè inuitati & in iis ipsis ædibus publicè collocati sunt, quas idem Archiepiscopus paulo ante clericis quibusdam edificauerat, vt ab iis qui diuinam providentiam ex rerum humanarum eventis obseruant, non sine causa animaduersum fuerit, omnes tamen Præsulis in Societatem impetus & conatus eo denique recedisse, vt cum maxime nostros, opinionis errore deceptus, ex vniuersa Hispania pullos cuperet, tunc ipse in sua Toletana metropoli domum illis exstrueret ornaretque. Eiusmodi fuit igitur Hispaniensis illius procellæ transitus. Ac pari felicitate in aliis quoque prouincijs coorta in nos tempestates, Ignatii lenitate prudentique, sedata sunt: ac Dei beneficio vbiq; ferè Societas maiora dies incrementa capiebat.

DE IULII III. OBITVS, ET DE MARCELLI
II. IN IGNATIVM NOSTROS QVÆ BEN-
neuolentia.

CAPVT XXII.

INTER hæc Iulius anno Pontificatus quinto demoritur; cui Marcellus Cerninus Politianus ingenti bonorum omnium gaudio susceptus est. quidquid enim erat spei de publicis rebus, id panè totum eius Pontificatus annis vulgò desponderant. Ad hunc Ignatius pro veteri familiaritate cum adorandi & gratulandi causa venisset; arctè amplexatus hominem Pontifex, & suauissimè exosculatus, multa cum eo inambulans de fidei Christianæ propagatione deq; restituenda Ecclesiastica disciplina

ferio

serio contulit: atque ob id ipsum nonnullos ab eo petiit viros, quos haberet apud se consilii causa. Cæterum in primis dilexit Iacobum Lainem & Martinum Olaium, quorum videlicet vtriusque virtutem ac sapientiam optimè nouerat. nam de Francisco Xauerio, cuius fama rebusque gestis valde permouebatur, iam antè exorauerat, ut illum omnino Romam ex India reuocaret: quòd tanti viri videndi ruendique in eius amplexum miro quodam desiderio teneretur; quin etiam nostros, quorquor ea tempestate Romæ versabantur, ad se in palatium adduci iusserat: quòd hæc copias recensere, & singulos coram quasi bonus Imperator milites velle inspicere. denique multis de nostra Societate verbis vtroque habitis: Tu bellatores, inquit Pontifex, confice, nos vtemur. Cum ab eo congressu aliisque deinde colloquiis lætus admodum discessisset Ignatius, & optima spe Societatem impleisset, breui ea læticia cunctis euauit. siquidem Marcellus altero & vicesimo die quam Pontifex declaratus fuerat, febris extinctus, ingenti omnium lætæ Christianam rempublicam orbam ac debilitatam reliquit.

IGNATII OBITVS.

CAPVT XXIII.

SVCESSIT Marcello Paulus eo nomine quartus, qui cæ propter nonnullas interpositas offensiones acerrimus nostri ordinis inimicus fore putaretur, hominum opinionem longè sefellit. Nam & in Ignatium ipsum, cunctis admirantibus, perhonorificum sese præbuit; & Societatem multis rebus decorauit auxitque: & nostrorum hominum opera maximis in rebus Ecclesiæ plurimum vsus est: & de fundando collegio seu academia, quam in Vrbe Ignatius magnò reipublicæ Christianæ bono instituerat, serio cogitauit. Hunc Pontificem inter & Philippum Catholicum Regem exorto graui & periculoso bello, quod breui deinde compositum est; cuncta misceri, compleri armatis Vrbs, tympanorum ac tormentorum horrifico strepitu omnia personare; pacis artibus parum admodum loci esse. Quocirca Ignatius petrus temporum, & Societatis rebus vtrumque compositis, contemplandi studio secessit in villam, quam non longè ab æde sanctæ Balbinæ, ad Thermas Antonianas, in vsu præcipuè Romani Collegii, amicorum benignitate nuper extruxerat. Ibi, vel rectorio noui operis malè acceptus, vel vrgente iam senio, lethalem

thalcam

thalem in febrem incidit; sic, ut cum eius intima viderentur cordia, nullus in facie pallor, nulla in toto corpore signa mortis existerent. tantum insolita quædam lassitudo in membris ac morbo apparebat. Itaque domum relatus, in lectulo collocatur. ac certis confestim medici bono animo iubent nostros esse. At ille cum sibi ultimum diem instare sentiret, mirantibus cæteris, misit qui à summo Pontifice sibi decedenti salutarem expiationem & indulgentiam ritu catholico precaretur. deinde cum ad mediam noctem de more vigilasset, quin etiam nonnulla cum domesticis in rem Collegii transegisset; sopori se dedit; itemque qui aderant cubitum discessere, nihil admodum periculi suspicantes. at eodem manè postridie duo è fratribus, eius vitæ quotidianæ administrantibus, cubiculum visendi Patris causa introeunt; ad lectulum sensim accedunt, ac præter omnium opinionem vitali spiritu penè defectum offendunt. Accurritur illico ad socios, alii ad medicum abeunt; alii interea ad refocillandas vires (ut assoler) iusculum porrigunt; quibus ille cum nihil iam opus esse dixisset, seculum inter mortuis vocibus identidem appellans; placidissime effluit. Animam hora post solis ortum prima, feria sexta, pridie Kal. Augusti, anno post Christum natum M. D. LVI. Qui verò ad Pontificem pridie sub vesperam fuerat destinatus, quod nihil tale metueret, re in proximam lucem dilata, cum quod volebat, statim impetrasset libente Pontifice, & verbis amicissimis Ignacium prosequente: grauer deinde semet incusans, tempus non occurrit. Defuncti corpus tum inspiciendi tum exorandi causa dissectum summam viri abstinenciam & sobrietatem liquidò comprobauit. siquidem & stomachus venterque procul inanis, & præ siccitate diuturna mirè contractus apparuit: & occur ea ipsa de causa ita obduratum aridumque, ut penè lapidatoret. Sanè Realdus Columbus, egregius ea tempestate sector, qui aperiendo interfuit, in hepatis vena, quæ Porta dicitur, lapides tres sese inuenisse testatur in suo de Anatomia libro. ut pro miraculo non leui habitum sit, vitalibus adedò affectis, ac propensum exustis, hominem tam diu viuere potuisse, præsertim huiusmodi semper eodemque vultu exsequerè Præpositi Generalis officia & munera. Mortuus est autè anno ætatis quinto & sexagesimo, post conuersionis ferme trigesimo-quinto, confirmatæ verò Societatis sexto decimo. quam ille tam exiguo temporis intervallo tam longè lateque propagatam reliquit; ut iam tum ab ipsa constitutæ numerarentur prouinciæ duodecim, & in iis variis nostrorum domicilia ferè centum. Vulgata eius morte, ingens

confestim hominum concursus visendi causa domum est factus, atque hi manus, hi pedes certatim exosculari: alia rosaria, quæ vocantur, applicare corpori, multi etiam pilei vestiumve, quibus uti consueuerat, frustulum aliquot enixè rogare: quibus tamen modestiæ gratia nihil à nostris est datum. Corpus in eodem cubiculo, ubi exspirauerat, biduo ferme seruatum, Sabbarho sub vesperam inclusum arcæ, post exsequias mira populi frequentia celebratas, in templo nostro ad dextrum latus arcæ maximæ humatum est. ac statim præsentem operam ex Ignatii patrocinio nostri sensere. Non enim, ut multi putarant, orba tali parente Societas mœrori se dedit, aut contigit: quinimo sterere animis Patres; perque omnes ordines insolita quædam suauitas spiritus & mentium vigor, ad subeundos CHRISTI causa labores, & cæpta strenuè promouenda, peruasit.

LIBRI SECVNDI FINIS.

IGNA-

IGNATI VITÆ LIBER TERTIVS.

HAETIVS Ignatii toto vitæ cursu proposito, nunc pro-
cipua quædam de ipsius factis, dictis, ac moribus, & quibus
quo magis in promptu sint, per species exsequemur. Ac
primùm de studio precandi meditandique, qua laude in primis
Ignatius floruit.

DE ORANDI ASSIDVITATE, ET
STVDIO PIETATIS.

CAPVT I.

NITIO conuersionis, vt antè diximus
precandi contemplandique causa magna
sibi vim intulit, partim in rerum caducis
quibus assueuerat, vitanda recordatione
partim etiam in scrupulorum molestiis
igendis. Procedente deinde tempore, cum
magis in dies à contagione corporis, Deo
ad iutore, se abstraxisset, tantam eius gen-
ris facultatem adeptus est, non modò vt è cæli siderumque aspectu,
quo maximè capiebatur, sed etiam vt ex intuitu floris, aut
herbæ, aut leuissimæ cuiuslibet rei, confestim in Dei cogitatione
amoremque suauissimè raperetur. Idque nostris hominibus ce-
piebat esse familiarissimum, vt in singulis creatis rebus, quousque
eius fieri posset, creatoris potentiam, sapientiam, bonitatem ag-
noscerent. Eisdem monebat, vt contra quotidianas demonum
insidias, ne circumuenti repente in fraudem inducerentur; vel in-
structo, quod aiunt, agmine semper incederent, vel certe dissipatis
in varias curas & negotia vitibus animi tamquam receptaculis
eanerent statis horis diei; & in semet ipsi descenderent, suaque
omnia dicta, facta, cogitata, coram Deo quàm diligentissimè re-
purarant.

purarent, adhibito etiam monitore, si opus esset, vel memoriz
 vel etiam notiz causa: denique omnia probe contemplati, cō-
 tra id vitium maximè pugnam capesserent, quo vitio se præcipuè
 vrgeri & laborare sentirent; nec antè desisterent, quàm Deo du-
 ce de bellatum esset. Sanè ipse, quamquam se habebat semper
 in potestate, & ex diuini Bernardi præcepto, non se rebus tradere,
 sed commodare consueuerat; tamen, qua erat diligentia, in sin-
 gulas horas vltro inquirebat in se: idque, propter diurnam ex-
 ercitantem, nullo negotio; magisque ac magis in spiritu pro-
 ficere nitebatur, diem cum die, vt suprà diximus, hebdomadam
 cum hebdomada conferens: qui cursus ad candorem animi ac
 perfectionem certissimus est; neque id solùm, sed etiam statis
 quotidie temporibus, erepto ex summis occupationibus otio,
 contemplationi vacabat: quam ad rem aliquoties à domesticis
 etiam obseruatus est, hoc maximè modo se comparans: Vt enim
 superiorem ascenderat ædium partè, vnde liber esset prospectus
 ad sidera: stabat aliquantisper oculis in cælum defixis: tum pro-
 uolutus in genua, totius huiusce pulchritudinis conditorem sup-
 pliciter adorabat, deinde propter imbecillitatem, humili scabel-
 lo simul atque confedisset, continuè ex oculis vberes lacryma-
 rum rivuli profluebant; idque nullo profus vel singultu vel stre-
 pitu. Atque in hunc ferè modum, æquè animo & corpore im-
 motus, excipiebat diuini luminis radios, ac Patri cælesti mira
 quadam spiritus dulcedine iungebatur. Neque verò ad beatos
 hosce congressus tantummodo sub orationis horam compone-
 bat ille sese, verùm in perpetua quadam erat vigilia contra om-
 nes rerum mortalium illecebras, & otiosam mentis euagationè,
 nec minùs accuratè animum ab omni labe tuebatur, quàm qui
 pretiosis ornati vestibibus via lutulenta coguntur incedere: inten-
 ta erat custodia sensuum, quotidiana cuiuslibet omissionis con-
 fessio, iugis recordatio beneficiorū Dei, in aliorū factis dictisque
 interpretandis nulla temeritas; denique summa obseruabat cura
 quidquid ad Christi gratiam vel tuendam vel augendam quo-
 quo modo pertinere intelligeret. Mortalium rerum curas, ac
 præcipuè quæ ad affines cognatosve pertinerent, omnino refu-
 git, illud Apostoli dictum reputans apud se: Nemo militans Deo
 implicat se negotiis secularibus. Erat ei proneptis ex fratre, vir-
 go, quæ deinde Ioanni Borgia nupsit, hodie Philippi Regis apud
 Casarem legato; de hac in matrimonio collocanda cum ad eum
 subinde referretur, totà ille rem semper ad cognatos reiecit, nec
 adduci vnquam potuit, vt vel minimam eius negotii partem
 H attingeret.

attingeret. Oranti aliquando per hyemem clauso cubiculo allatas è Guipuzcoa litteras ianitor festinè reddidit; ratur gratissimas fore, quòd nimirum longo & locorum & temporum interuallo afferrentur; at ille fasciculum, vt erat ligatus, illico in ignem abiecit, re ipsa ianitorem admonès, qui sese cælesti militiæ addixerit, huic esse mortalia negligenda. Peregrinis hominibus, conditionem ipso interprete (quòd multum apud principes auctoritate valeret) in aula quærentibus, negabat sibi nisi cum summi Regis aula rem esse: ad eam si aditum optarent, daturum se operam, quantum labore ac precibus assequi posset, vt essent in intimis Regis amicis ac familiaribus; quo responso vulgato, minùs multum iam in eo genere molestiam illi exhibebant. Nihil maioris momenti aggrediebatur vnumquam, nisi attentè consulto ac propitiato Deo; nec vllum quamuis leue religionis obibat officium, quin eius animi ardor ex toto corporis habitu, ac præsertim ex fronte atq; oculis, emicaret; ex quo facilè existimari potest, qualem ille se in horaria precatatione psalmis que & in sacrificio Missæ præstiterit. Sanè, cum initio sacerdotii, in medio Lateranensi templo, Christi natalitia celebraret ad Aram sacris Apostolorum Petri, Pauli, & Andrea reliquiis inclytam, tanta est repente spiritus dulcedine delibutus, vt inter diuinam rem peragendam lacrymas tenere nulla vnumquam ratione potuerit. Quo tam insolito spectaculo commotus è circumfusa multitudo quidam, ac rem longè secus interpretatus, Francisco deinde Strata Ignatii administro in aurem insufurrans; Facinosum nempe virum, inquit, sacerdotem istum tuum, & omnibus flagitiis coopertum, qui conscientia stimulis agitur, crimina sua toto pænè sacro desseuerit. Visionum præterea exstat libellus ac luminum, quæ illi ferme sacrificanti obuenerit, quo maximè tempore Societate ordinabat: quas visiones ipsemet pietatis & memoriae causa in ephemeridem retulit. Eum libellum qui attentius legat, clarè perspiciat, qua præparatione, quo spiritu ad Sacramentum altaris ac cedere consueuerit. Septem etiam Urbis templa, & religione & Pontificum indulgentiis celeberrima, certis anni temporibus diligenter & castè visebat pedes, & quidè per hyemè lacernatus, haud sine mantelo: nec vlla corporis lassitudine, aut ceteros exemplo suo destitui, aut se tantorum bonorum cõmunionem fraudari patiebatur. Piacularia verò grana quæ dicuntur, & carcas agni cælestis effigies, pictasque Sanctorum icunculas, & alia id genus, quæ ab impiis irridentur, ita studiosè tuebatur, & caras habebat, vt in eius scrinio post mortem nihil ferè aliud apparuerit.

Pro Ecclesia catholica, ac nominatim pro Christianis Regibus & atq; principibus, quotidie ardentè orabat: pro summo vero Pontifice numquam sine vberissimis lacrymis. Et quoniam de uoluntate lacrymarum incidit mentio; non omittenda videtur hoc loco res memoratu digna. In cæteris ornamentis ac beneficiis, donum etiam lacrymarum Ignatius à Christo Domino acceperat, sic, ut in singulas preces illico fletus erumperet, qua consuetudine eodem denique adductus est, uti propter acrimoniam humoris paulatim exesa luminis vi, aciem oculorum panè amiserit; hac illè iactura, quod ad ipsum priuacim attinebat, non sanè mouebatur: quinimo triumphabat se in obsequio Christi oculos perdere. Sed quoniam id fieri sine magno communis rei detrimento non poterat, suorum præsertim accedente impulsu, precari Dominum instituit, ut sibi liceret interdum à lacrymis temperare, nec frustra, si quidem ex eo tempore tantum in lacrymas eius & arbitrium obtinuit, ut earum quasi habenas, prout vellet, adduceret idem atque remitteret. Quæ res cuiuspiam fortasse veritatis fidem excedere videatur: sed nobis utique in tam recenti memoria mentiendi causa non est.

DE CARITATE
 QVOD EIVS FVERIT DE PERFE-

CTIONE IVDICIVM:

CAPVT II.

Alicet precationi vsque adeò deditus esset, tamè eo studio, se vel à publica re administranda, vel à caritatis ceterarumque virtutum officiis minimè patiebatur abduci, & quamquam certum unicuique spatium temporis quotidie necessarium esse dicebat ad se colligendum, viresque diuinitus impetrandas; tamen eos nò ita laudabat, qui dulcedine solitudinis & diuinæ familiaritatis illecti, in arenam descendere, & suarum vitia euellere, deinde etiam proximos adiuuare negligere; quinimmo, pluribus doctus experimentis, aiebat, qui minus in eo genere sibi temperant, eorum plerosque (nisi periti cuiuspiam ductum sequantur, vel præcipuo Dei fulciantur auxilio) partim demonum illusionibus obnoxios esse, partim etià contumaces, & sibi placentes, & in sua sententià mirè obstinatos ac peruicaces euadere: qua peste nulla propemodù esset hominù cæcibus capitiore, itaq; suorum ille profectù nò tam ex còtinuata precatione, vel diuturno secessu, quàm è solida virtutis officiis, ac præsertim ex mansuetudine atq; animi equitate, spectabat. Cùm è familiari-

H

bus

bus nescio quis, fratrem præstanti religioni collaudans, ad Ignatium cum admiratione dixisset: En hominem iugiter preceationi vacantem: immo verò, mutata voce, en, inquit Ignatius, hominem sibi met acriter imperantem. Alium quempiam, quòd stomachosior esset natura, & subinde in amara verba prorumperet, sese fratrum consuetudini alieno tempore subtrahentem, Ignatius blandè compellans: Quin te, inquit, statutis horis in fratrum consuetudinem das? cum ille iracundiam naturæ bilemque prætenderet; Næ tu vehementer erras, ait Ignatius: etenim hæc & huiusmodi vitia non fugiendo, sed resistendo vincuntur. Denique licet piæ preceationis laude præcelleret ipse, vt dictum est, semper tamen spiritum, quem vocant mortificationis, spiritui speculationis anterulit; nam vt in eloquentiæ studio cum & ars & vsus ipse sit necessarius, longè plus tamen à sapientibus viris vsui quàm præceptioni tribuitur; sic in paradisi virtutibus cum & commentatio & actio requirantur; multo plus tamen agendo & pugnando, quàm speculando vel cogitando proficitur.

DE CARITATE IPSIVS IN DEVM.

CAPVT III.

CARITATE in Deum fuit, quanta par est eum esse, qui ipsius Dei gratia rebus humanis nuntium sponte remiserit; neque solùm eatenus Dominum amabat, vt præ illis reliqua omnia nihil duceret, quæ virtutis huiusce præcipua est pars: verùm inerat in amore voluptas mira: profus vt quantissimè pressus curis, ac molestiis fatigatus, in vnus Dei recordatione, & quasi amplexu, per summam delectationem acquiesceret. CHRISTVM verò Dominum ac liberatorem videndi sicuti est, tanta flagrabat cupiditate, vt eam ipsam ob rem solui corporis vinculis vehementiùs in dies optaret. Itaque si quando grauiorem incidisset in morbum; cõcepta migrandi spe, abstraheretur illico à sensibus, non sine magno valetudinis detrimento; quocirca mentem à cœlestibus rebus interim auocare etiam atque etiam iubebatur à medicis; & quoniam acerbissima Christi mors pro salute humani generis obita Ignatio semper obuersabatur, vicissim ille pro Christo per summos cruciatos quotidie cupiebat emori millies. Quoties verò ingesta in illum conuitia & ludibria reputaret apud se, non modò rei atrocitate permouebatur vt multi, sed etiam accendebatur generoso quodam imitandi studio; atque in semetipsum quàm tanti sceleris

auctorem

auctorem acerrimè exardescere: ac nisi eum cohibuisset existimationis ratio propter salutem aliorum, simulata dementia, ad plebem in se concitandam, nudus onustusque cornibus, aut alio scedo corporis habitu, prodire non dubitasset in publicum, & incessantes cœno vel stercore pueros, vocesque improbas, & spura, & omnes alias insanæ multitudinis contumelias libérrimè pertrulisset. Sed quoniã eiusmodi nulla se dabat occasio, certè quod erat proximum sedulo faciebat, vt immortalia Domini beneficia in se memoria coleret sempiterna, & in eiusdem vel indaganda voluntate, vel gloria quærenda, suas omnes curas cogitationesque consumeret; cuius rei vel hoc satis magno argumento sit: Inter ipsam negotiorum molem perditas meretriculas tanto studio conabatur ab impuritate auocare, vt si qua ex iis resipisceret, seque intra pudicitia septa recipere vellet, grandis iam natu vir, & præpositus Generalis, antecedere ipsemet, ac perductoris quoddammodo munere fungi, Christi causa non erubesceret. In quo eum admoneretur à quibusdam, frustra tempus ac laborem insumi, quippe insanibiles esse eiusmodi feminas, ac licet in presentia penitentiam ostenderent, breui tamen ad ingenium redituras: Ego verò, inquit ille, cuiuslibet istarum, vnus dumtaxat noctis impedisse flagitia & iniurias in Deum, omnis operæ ac vigilantia præmium duxerim.

DE CARITATE IN PROXIMOS.

CAPVT IV.

EX hoc tam incenso in Deum amore, egregia nimirum illa caritas in homines redundabat, quos quoniam pretioso eiusdem sanguine redemptos, ac proinde carissimos illi sciebat esse, quidquid in Deum non poterat nullius egentem rei, omne id, ipsius gratia, in proximos conferebat. Vt primum è peccatorum cœno emerit, cõfestim ad cæteros ex eodem cœno extrahendos incubuit, atque ob id ipsum (vti supra dictum est) ingenti labore & incommodo litteris operam dedit, & in Societate instituenda nihil spectauit aliud, nisi vt errantes animos ad rectum salutis iter omni ratione reduceret. Barcinone, cum in grammaticæ studio versaretur, eodemque tempore, animorum quoque salutem acerrimè procuraret, virginum quoddam collegium, cuius nomen consultò reticeo, soluta admodum disciplina corruptisque moribus, ad veterem sanctimoniam ac sobrietatem omni studio reuocare nitentur, suadebatque illis præci-

-piè frequentem usum sacrae Confessionis & Eucharistiae. Quam
 ad rem, temporibus illis insolitam, quo facilius eas adduceres,
 praere ipsemet illis palam deiecit, adhibito ad id Pualto sacer-
 dote, quo ipse ad confessiones utebatur, spectata virtutis ac lan-
 -titatis viro. Igitur ex eius manu corpus Domini cum summe
 sumpserit, seminis ex ordo spectantibus; tam praclaro exem-
 -plo & assiduis hortationibus incitata, pleraque ad salutarem
 -penitentiam officiumque traducta sunt. Quod nefarii quidam
 -amatores ubi sensere, aditumque sibi ad optata flagitia magis in-
 -dies obseptum videre, in extremam effertati rabiem, Ignatium
 -& Pualtum ex insidiis adoriri constituunt: ac die quoda e tem-
 -plo redentem verumque sustibus ita male acceperunt, ut Pual-
 -tus paulo post e vulnerum dolore sit mortuus; Ignatius vero dies
 -aliquot in lecto iacuerit, sed vix dum receptis viribus, nec alte-
 -rius nocere nec suo malo perterritus, ad instituta caritatis officia
 -ordii alacritate cumque eum vulgo monerent, ac per Deum obte-
 -starentur amici, ne denuo in capitis discrimen daret se. Quid
 -mihioptatus, inquit ille, quam pro Christo Domino meoque
 -iproximis emolui Parisius iam vicum a turpiculdam feminae con-
 -suetudine frustra se persequere conatus, cuius ille flagiti causa
 -vicum subinde petebat, non longè ab urbe positum, denique e-
 -gressus hominis & itinera dissimulanter explorans, detentum
 -eius consilium tale commentus est: Stagnum erat propter viam
 -qua transendum erat illi de morte; eò amare praeuertens Igna-
 -tius, tempestate perfrigida sese nudus aquis collo tenuis immer-
 -sit: ubique salutare amicum tetendit insidias; nam ut appropin-
 -quantem aspexit, Deum precatus ut eares virique, seheiter eue-
 -nisset; horribili repente in adversum intonuit voce: Quo, quo
 -miserime, properas? non intelligis, in quanto, versere periculo?
 -nonne intantum in te divina iustitia gladium videt? Perge por-
 -ro, perge nefariam istam explere libidinem. Ego me hic tam diu
 -tua causa macerabo, quo ad caelestes iras meo malo auertam abs-
 -siste. At ille subita voce percussus, atque ad Ignatii aspectum veluti
 -deprehensus, obstupuit: demiratusque caritatem viri, nec dubio
 -pudore concepto, retulit pedem, & in posterum Deo adiuvante
 -se ab illa pestifera familiaritate continuit. Alius quidam I-
 -gnatii alumnus, praestanti vir ingenio, magnos in virtute pro-
 -cessus effecerat, ac deinde (qua humana fragilitas est) labore vi-
 -ctus, daemone sollicitante, circumspiciebat fugam; quod ubi sen-
 -sit Ignatius, variis ad eum retinendum hortationibus monuit,
 -que incassum adhibitis, eò denique descendit, ut pro discipuli sa-
 -nit.

nitate totum triduum omni cibo potuque abstineret, precibusque
 cum lacrymis ad superos funderet; qua pena, tamquam remedio,
 languenti animo applicito, respiciuit ille, suumque errorem ge-
 mebundus agnouit, ac deinde in suscepto genere vitæ cum laude
 perstitit. Parisiis, ut antea dictum est, deposita pecunia fraudatus
 a contubernali, sic, ut ad sese alendum stipem emendicare deinde
 cogeret, magno studiorum detrimento, non modo iratus ami-
 co non est, verum etiam insigni beneficio rependit injuriam. Cū
 enim fraudator ille postea Hispaniam repetens, graui morbo ex-
 itinere implicitus, Rhotomagi substitisset, (quæ vrbs tridui ferme
 iter distat Lutetia) ingrauescente valetudine paulatim ad omniū
 rerū inopiam est redactus, cumque ut ignotus in alieno solo spē
 nullam subsidii cerneret, licet præterita meminisset, ac præclare
 sibi esset conscius, quam malè de Ignatio meritis fuisset; tamen
 tantam opinionem de eximia viri bonitate conceperat, ut non
 dubitauerit illum de suo casu per litteras facere certiorem, & a-
 liquid opis ab eo suppliciter petere. Tum Ignatius, quasi hære-
 ditas aliqua sibi obuenerat, sic alacer nulla interposita mora se
 in viam dat; Deum pro amici salute etiam atque etiā obsecrans:
 quinetiā, (quod longè mirabilius est) ad propitiandum illi numen,
 iter illud totum pedibus, nullo prorsus cibo potuque, ingenti ce-
 leritate confecit. Urbem ingressus, conquistum hominem ami-
 cissimè inuisit, affectum semianimèque sedulo ministerio recrea-
 uit, atque ubi morbo leuatus est, litteras ei commendatitias ad a-
 micos in Hispaniā dedit, & mendicato ab se viatico instructum
 in nauem imposuit, cum ille simul pudore gaudioque confusus,
 dexterā Ignatii tenens, Deum superosque omnes inuocaret ad
 gratiam illi pro se referendam, satisque mirari non posset, senes-
 cente iā mundo, tantum caritatis exemplum in terris existere. Per
 idem studiorum tempus, tamen multum de spiritali functione
 remiserat, numquam tamen potuit se continere, quominus ere-
 ptum ex litterariis occupationibus quotidie tempus aliquod in
 proximorum salute consumeret. itaque & condiscipulos ad vir-
 tutem ac pietatem ex occasione incitabat: & ex collatitia pecu-
 nia multorum subleuabat inopiam, & ægrotos visendo recrean-
 doque humanissimè solabatur. In iis cum ad quemdam adisset,
 graui & contagioso vlcere laborantem, & ministrandi causa, ut
 fit, decumbentem subinde attrectasset: in discessu metus Igna-
 tium subiit, ne ex eo contactu dextera pestilentiam contraxisset:
 quæ suspicio cum sollicitaret hominem vehementiùs, eumque
 ab huiusmodi caritatis officio in posterum auocaret: ille cogni-

ta fraude confestim in semetipsum exarsit: dexteramque in os identidem inferens, increpuit vltro: Qui de vna tantum tam anxius es, quid vniuerso corpori facies? Atque hac fortitudine & præsentem depulit metum, & ad eadem porro exsequenda pietatis opera sese vegetum atque hilarem præstitit. Atque hanc ægrotos adiuuandi consuetudinem non modò priuatus, vbiicumque terrarum fuit, verùm etiam Societati præpositus diligentissimè tenuit. Nam è nostris vt quisque in morbum inciderat, cuiuslibet esset ordinis, & ex tempore acciti medicum imperabat, ac nihil prorsus omitti eorum, quæ is præscripserat, oppigneratis etiam diuenditisque, si opus esset, lancibus, stragulisque, & cætera supellectili. Sanè, cùm ex laicis adiutoribus quidam sua conflictaretur febris: ad eumque refocillandum delicatiori cibo opus esset, qui quid nummolorum domi erat, denarios tres eam vnam in rem insumi iussit. ac resistenti paulisper obsonatori, nihilque præterea pecuniæ ad cæteros alendos superesse dicenti: Atqui nos quidem, inquit ille, valemus: arido pane contenti esse poterimus. atque ita languenti coemptum obsonium est. Ipsos verò decumbentes inuisebat subinde ipsemet, confirmans vnumquemque verbis planè diuinis atque cælestibus; dabatque operam, vt omni deposita sollicitudine, superioribus esse curæ se suaque salutè, sine vlla dubitatione sentirent. Homines vel de se ipso priuatim, vel de Societate communiter bene meritos diligentissimè coluit, nullumque in eos neq; viuos neq; mortuos grati ac memoris animi officium prætermisit. quippe non modò pro ipsorum salute Dominum per se suosque precabatur assidue: sed etiam, dùm viuerent, sæpe domum veniebat salutandi causa, eosdè que adentes ad se, quanquam alieno tempore, accipiebat in primis hilariter: deq; Societatis progressu, ac rebus præsertim Indicis, quarum ipsa longinquitas habet delectationem, pergebat amicissimè facere certiores: atque etiam, cùm opus esset, quibus rebus poterat, benignè adiuuabat. Hieronymo quidè Arzio, Hispano doctore, (quicquid erat ei magna necessitudo) non modò grauitè agrotanti frequens adfuit ipsemet, sed etiam fidelibus famulis destituto, probos & industrios è Societate viros ministrandi gratia submisit. Andreas Lipomanus patritius Venetus, quem Trinitatis Priorè appellabant, vir non pietate minùs quam genere nobilis, Collegio nostrorum hominum constituendo Parauit, opimum sacerdotium eiusdem vrbs addixerat, dimidia tantum parte vectigalium sibi quoad viueret reseruata. At verò Ignatius, ne se vinci pateretur officio; patentibus litteris eum vltro perpetuum sacerdotii

admi-

administratorē declaravit; neque è vestigialibus attigit quidquā, nisi quod ab ipso Priore quotannis ad paucos è nostris alendos per eleemosynam præberetur. quin etiam eius fratris filio pensionem decrevit annuam aureorum ad quadringentos: quam tamē bonus ille Prior nequaquam admisit. ac ceteros item, quorum beneficiis prouocatus esset, eximio quodam studio & obseruantia prosequutus est.

MANSVETVDO EIVSDEM ET COMITAS.
CAPVT V.

AB omni fastu & moribus imperiosis vehementer abhorruit. vestigiū in eo cōtumaciæ cerneret nullum. & quod difficillimum est, lenitatem ira cum grauitate miscebat, vt neque facilitas de auctoritate neque seueritas quidquam de suauitate detraheret. Parisiis per iocum inuitatus à nobili quodā, veller ne tridiculis ludere; (quibus in oblonga mensa per angustum fornicem eburnea pila trajicitur) Ego verò ludam, inquit Ignatius. At enim qua spōsione, subjicit ille. qui pecunia carcas? Tū Ignatius: Hac spōsione, respōdit, vt certo utique dierū numero tibi deseruiā: verū tamen, arbitrato tuo, si viceris tu; meo, si superior ipse discessero. Cū ea conditio placuisset: Age sanē. in certamen descenditur. cumque nihil minū calleret Ignatius, diuinitus factum est, vt in singulos omnino traiectus victor euaderet: subinde exclamante aduersario, se merito plecti, qui Ignatium prouocasset: seque diuinum iudicium prorsus agnoscere. Peracto deinde certamine, victum victor ab inanibus curis & occupationibus in aliquot dies abductum, è spōsione, spiritualibus exercitationibus diligenter excoluit: torpentemque situ ac deliciis animum ipsius ad salutarem Dei metum aeternaque vitæ cogitationem excitauit. Venetiis Patavium pedibus cū iter haberet, domestica eaque admodum attrita lacerna ob inopiā indutus, Iacobo Laine comite; pecuarius quidam puer, qui à via non longè armenta pascebat, conspectis eminus peregrinis, ad eos repentē propius aduolat: habitūque fortasse nouitate permotus, defixis procaciter in Ignatium oculis, cachinnos tollere, eidemque licentiū capit illudere. cumque Ignatius vultu placido substirisset; conuersus ad eum comes: Quin, ait, acceleras gradum pater, teque istius pueri petulantia subtrahis? Immo verò, inquit ille. cur puerum oblata sibi præter spem hac tanta oblectatione fraudemus? Itaque consultò etiam diutius

H 3

hæsit

hæsit in iisdem vestigiis, ac se curiosius intuendum ridendumque affatim proteruo adolescentulo præbuit: plus nimirum ex hoc qualicumque sui contemptu ac ludibrio hauriens voluptatis, quam alii ex vulgi plausu faustaque acclamatione percipiunt. Atque hæc mansuetudinis tenorem diligenter in omni vita seruauit: ac satis constat, annis ipsis triginta, quibus Christum sequutus est, neminem prorsus ab eo fuisse non modò contumeliosè tractatum, sed ne appellatum quidem acerbius. Si quid præciperet, roganti erat propior quam iubenti. Alloquendi verò eius causa nihil erat necesse tempus opportunum, aut molles captare aditus: qualibet adiuisset hora, siue corpore melius haberet siue deterius, prosperis æquè atque aduersis in rebus & accipiebat benignè, & patienter ad finem vsque sine interpellatione audiebat: ac nullumquamuis infimæ sortis hominem stare coram se, nedum aperto capite patiebatur esse, nec modò ex destinato congressu, verum etiam ex occurfu fortuito, fratres ita lætis intuebatur oculis, vt vel ex hoc, insitam animo in omnes beneuolentiam satis ostenderet. Amicos præterea, tum domesticos tum externos, interdum ad prandium aut coenam, siue, vt appellabat ipse, ad prænitentiam inuitabat; nec repudiabat si quis vltro se offerret: quin etiam interuenientes coenæ vel in ipso iam exitu nihilominus iubebat accumbere, & frustula panis ipse carpendo, & simulanda appetere, conuiuium consultò extraheret, quoad nouissimus quisque sine rubore aut sollicitudine per otium absolueret. Si quis ab eo quippiam sibi aliusve peteret; vel dabat hilarè, verbis etiam, quodajunt, munus exornans; vel si abnueret, causas afferebat eiusmodi; vt ille sese contemptum nullo modo existimare posset. ac tanta ipsius erat in eo genere vel efficacitas vel suauitas, vt qui ad eum legari à quopiam venerant, cum id quod volebant, minime impetrassent, Ignatii rationibus interdum ita victi pacatèque discederent, vt vltro ipsi mutata ratione apud eos, a quibus missi fuerant, ipsius causam pertinacissimè tuerentur.

GRAVITAS EIVSDEM, ET IN CVSTODIA
DISCIPLINÆ SEVERITAS.

CAPVT VI.

AB hac porrò comitate, quemadmodum austeritas, sic etiã leuitas omnis aberat & ineptiæ. Ita enim cõpositus fuit moribus, vt neque manum neque oculum membrumve aliquod sine causa & ratione moueret, & in statu, in celsu, accuba-

accubatione, sessione, decorum teneret. iam in loquendo fuit adeo consideratus & parcus, ut nullum planè verbum nisi consulto ac meditato proferret. neque figuris vel amplificationibus utebatur, sed rei gesta seriem & rationum momenta sine fuce exponebat. qua simplicitate plus valebat in persuadendo, quam alii calamistris & lenociniis. De se ipso, deque suis rebus, nisi necessitas coegeret, vel Dei gloria postularer, nihil dicebat vquam: ab aliorum vero factis dictisve exquirendis, nisi ad suam curam spectarent, omnino abstinebat. Consueuerat etiam eos reprehendere, qui de soluta Ecclesie disciplina deque emendandis Principum moribus temere disputarent: quam tentationem se fugasse dicebat consideratione extremi iudicii, & eorum quae tali tempore a semetipso proprie exigenda forent. quae si pro se quisque reputaret, haud ita facile homines in aliorum vitam inquisituros. Denique tanta inerat in eius sermone prouiso, tarditasque longo vsu parata, ut cum biliosus ac praeseruidus esset natura, pirutolus ob id ipsum ac lentus haberetur a medicis. Atque hi mores, cum admirabili vitae sanctitate coniuncti, incredibile est, quantum illi conciliarent venerationis. nam ut quisque intimus erat Ignatio, ita suspiciebat eum maxime. Ludouicum quidem Consaluum Lusitanum, qui domus Romanae minister aliquandiu vixit, magno rerum vsu, magna prudentia virum, dicere solitum accepimus: antequam cum Ignatio coram egisset, praclare sese vti que de illo existimare solitum, qui tali Societati praesisset. at veto, postquam ipso familiariter vsus est, Societatem magnifacere cepisse, qua Deus tali praeside ac moderatore donasset. Iacobus vero Laines, qui proximò ab illo Societatis gubernacula tenuit, ceterique Patres, quamuis humanissime cum illis Ignatius ageret, tamen eximiam viri virtutem ita reuerebantur, ut bene moratos vel parenti liberos, vel magistro discipulos, ad stare diceres. Quod si quando, (quod tam en per raro fiebat) rei necessitate coactus, vultum indueret seueriorem, & aliquem increparet asperius; tanta erat vis pondusque verborum, ut contra ne hilcere quidem auderet quisquam. idque praesertim in causa viri cuiusdam insignis apparuit; qui cum turbulentior esset, quam ut eum diutius ferri oporteret; cumque eius animum Ignatius blandis monitis praecipisque nequicquam sanare tentasset; ad extremum oratione conuersa, diuinam testatus iustitiam, ac caelestis irae minas intetans, tantum ardorem spiritus praese tulit, ipsi ut parietes testaque non dubio motu nutare & concuti viderentur. quo terrore percussus qui aderat, illico procubetes, Dei pacem precibus ac votis

expof.

exposcere. ipse verò qui accusabatur, exanimis ad pedes Ignatii sese confestim abiecit, ac supplex confusa voce, culpam veniam petiit, seque posthac in officio fore pollicitus est. Continebat autem in disciplina cum ceteros omnes, tum eos maxime, qui vel insigni eruditione vel generis nobilitate præstarent: quippe quorum dicta factave ad exemplum in omnes partes valeant plurimum. Otium verò, ut omnium vitiorum fomitem ac seminarium, in primis oderat: itaque duos trêsvæ rei familiaris adiutores, cum ad januam alieno tempore confabulantes è superiore loco aspexisset, illico iussit acervum lapidum in proximo situm in summam ædium contignationem sine cunctatione transferre. eodem tertio post mense cum ibidem iterum orientes animaduertisset, illam ipsam lapidum congeriem ut in eundem locum referrent, unde asportauerant, imperavit: amicè insuper admonens, nihil in Dei famulatu periculosius esse delidia. Cum quendam in tradito sibi munere valde remissum atque oscitantem inuenisset, quæsiuit ex eo, cuinam in tali ministerio daret operam, Deo ne, an hominibus? cum ille se Deo utique deseruire dixisset: *Plecteris* igitur, inquit Ignatius; nam in rebus humanis minus accuratè versanti iure forsàn ignouerit quispiam; at immortalis Deo ministrari negligenter, id verò nullo pacto ferendum est. Spectacula publicis, quamuis alioqui licitis, vel etiam sacris, adesse nostros non ita facillè permittebat. quòd si qui, facta potestate, se ad ea conferrent; eos etiam atque etiam iubebat, sine villo arrogantiæ seu leuitatis indicio modestiam ac submissionem tenere; cedere omnibus, & infimum semper locum (nisi aliter à circumstantibus cogerentur) eligere. Cum è Romano ab se nuper instituto Collegio adolescentes quosdam solutiùs in publico ambulantes vidisset; castigandos curauit palam, hortandòsque grandi oratione, ut quem haberent insitum animis pudorem ac verecundiã, cum externo item corporis habitu præ se ferret: & quoniam Apostolo teste spectaculum facti essent omnibus, cauere etiam atque etiam, ne superuacanea locutione, curioso oculorum obrutu, aliòve incondito gestu motuue corporis, quemquam offenderent; præsertim cum eo de genere toto, multa cum precatione lacrymisque, conscripta pulcherrima ipse præcepta paulo antè edidisset. Nihil noui moris in Societatem induci se inscio est passus: principisq; vigilantè & acriter obstitit: quippe qui exempli vim nosset, & rerum incrementa fallentia. Quosdam, qui ad vineam in iussu laborerant pila, laicum etiam saponem manus lavantem, haud impudè abire permisit; seditiosos verò, & alienæ laudis obtrectatores, & rerum

& rerum novarum cupidos, non diu tulit: sed omnia expertus,
 quæ ad revocandam dubiam indolem, & pejore loco positam fa-
 cere viderentur; si parum proficeret, ad extremum è Societate
 pellebat. neque per ea tempora carcerem compedève in Socie-
 tatis mores induci permisit, negans, qui vinculis constringendi
 forent, eosdem esse ad nostrum institutum idoneos. itaque custo-
 dia loco januam ostentare consueverat. acciditque aliquando,
 ut iusta de causa complures adolescentes exauctoratos vnà dimi-
 serit, atque huiusmodi ferè (quod silentio prætereundum nõ est)
 è Societate pulsus homines exitialem exitum sortiti sunt, satisque
 constat, alios contracta rixa interfectos, alios denique alio misera-
 bilis lethi genere periisse. In puniendo autem id sequebatur in
 primis, ut noxæ responderet animaduersio, & in suo quisque vitio
 plecteretur: supernacanea verba silentio, ignaviam labore, hono-
 ris cupiditatem ignominia lueret; ac ferme animaduersionum
 Ignatii genus erat illud: circulum humi describere, ex quo noxi-
 ne iniussu excederent: colloquiis certorum hominũ nominatim
 interdicere, verberationes ad præfixitum temporis spatium in-
 jungere, & alia eiusmodi. Noxas autem leuiiores & quotidianas
 intelligo; cuiusmodi in homines etiam studiosos perfectionis ca-
 dunt: nam grauiiores Ignatius minimè tolerasset. Solebat etiam
 sonibus, ad humilem mensam in triclinio accumbentibus, ob-
 jurgatorem inducere, infimæ plerumque conditionis hominem,
 sed ingeniosum & acrem; qui cunctis audientibus vitia reorum
 increparet, exprobrarétque religionis annos & negligentiam:
 idemque ceteros carptim nec opinantes repentè perstringeret;
 nimirum eqomandæ superbix causa, mentisque è pigritiæ veter-
 no excitandæ. Sed qui deliquerant, priusquam ex consuetudine
 punirentur, quàm lenissimè operam dabat, ut suam ipsi culpam
 agnoscerent; atque vltro sibi met multam irrogarent: quæ tamè
 si grauior videretur, confessione contentus; ita moderabatur, ut
 multum sæpe de acerbitate minueret.

EIVSDEM ANIMI SVBMISSIO, ET QVIDNAM
 DE VIRTUTE OBEDIENTIAE SENSERIT.

CAPVT VII.

NEGABAT, suo quidem iudicio, quemquam probè intel-
 ligere, quàm vehementer in se quisque diuinæ bonitatis o-
 perationem impediatur: quantavè illius beneficia & dona per so-
 cordiam

cordiam ignauiamque corrumpat. quo crimine sese accusabat in primis, atque ita de suis demissè & humiliter sentiebat, ut se mortalium omnium infimum & opis diuinæ maximè egentem putaret: sibi que cæteros omnes ad virtutem pietatemque & exemplo & incitamento fateretur esse. Priuatæ verò vitæ quanto desiderio teneretur, & initio declarauit in recusando magistratu; & deinde, cum ut redigeretur in ordinem, aliuque succederet, omni ope contendit. quod tamen consequutus non est; tamen obedientiæ studium, quibuscunque rebus potuit, semper ostendit. Romano quidem Pontifici, cuius in verba præcipuo Sacramento iurauerat, ita erat præstò, ut ad ipsius nutum sese paratum exhiberet confecta iam ætate, vnius baculi adminiculo, pedibus quocumque opus esset peregre proficisci, vel etiam nauigium ascendere planè exarmatum, sequè, eodem Pontifice iubente, mari verisque sine vlla dubitatione committere. Quem ipse animus vir quidam primarius cum haud satis probaret, & in eiusmodi re consilium prudentiamque requireret; prudentiam quidem, non obedientis, verum imperatoris esse, respondit Ignatius. Et sanè cum in Societate nostra virtutem hanc cæteris omnibus anteferet; tum nihil huic laudi tam contrarium dicebat esse, quam in superiorum iussis & consilio examinando moram, vel potius arrogantiam. negabatque obedientis nomine dignum haberi oportere, qui legitimo superiori non cum voluntate iudicium quoque submitteret. Id enim demum esse Deo gratissimum holocaustum, cum omnes animi vires, ac præsertim intelligentia & mēs, quæ summū in homine obtinent locum, in obsequium Christi coguntur. qui verò inuiti ac dissentientes, actu exteriori dūtaxat, iussa præpositorum exsequerentur; hos inter vilissima mancipia vel pecudes potius numerandos aiebat. Exstat eius epistola ad socios Lusitanos in hanc sententiam scripta, (qua nihil ego quidē in eo genere vidi subtilius) quam qui accurate perlegerit, facillè intelliget, quam iure Ignatius tantum huic vni mentis & rationis obsequio tribuendū putarit. Quin etiam in sermone quotidiano sepiissime usurpare consueuerat; qui ad superioris nutū, voluntatis propensionem solummodo, nō etiā iudicii consensionē accommodarent; eos altero tantū pede intra religionis septa versari. Neque verò eiusmodi præcepta verbis tantū explicabat ille, sed, quantum ei res & persona concederet, etiam factis. Medico quidem, quoties ægrotaret, ita se dicto audientem præbebat, ut eius monita pro oraculis duceret; ac quodammodo prudentiam penitus exuisse, & omnem suæ salutis

curam

curam & sollicitudinem in eundem projecisse videretur. Cū stomacho grauissimè laboraret aliquando, ex nimio videlicet hepatis calore, vt supra diximus; adhibitus medicus, quo domus eo tēpore utebatur adulescente nec peritissimo; frigida corporis constitutioni causam illico tribuit. nec mora, quidquid excogitare potuit ad corpus & præcordia calefacienda, præscripsit. ac primū fenestras foresque cubiculi, ne quid afflaret aures, obserari diligēter iussit; deinde languentem multa sub veste continere sese; postremò quàm calidissimo cibatu & exiguo mero, sed quàm austerissimo refici. quæ omnia Ignatius licet sibi, non leuibus argumentis, minimè accommodata sentiret, ac medicum ipsum nec literatissimum neque exercitatissimum sciret esse; tamen ne cū extremo quidem vitæ periculo contra eius edicta nihil vniquam effatus est. Æstas erat summa: calores vt in vrbe maximi: ingentistromatum pondere premebatur Ignatius: manabat è membris omnibus tanta sudoris copia, vt culcitrae ac vestes maderent; ac nihilominus ex præcepto se intra calida fomenta cohibebat ægrotus; ardebat siti, nihil omnino poscebat: discruciebatur doloribus acerbissimis, nullam edebat vocem; linquebatur animo interdum, neque tamen significabat; denique peruersa curatione eò adductus est; vt cū vltimum sibi discrimen adesse intelligeret, Societatis administratione Patribus delegata, aditu cubiculi domesticos prohiberet omnes, vno excepto valetudinarii curatore: atque id demum exstitit signum, desperata iam valetudine, se ad vitæ exitum comparantis. Itaque Patres in re tam subita consilio habito, cū non deessent, qui medici præsertim junioris placita reprehenderent; Alexandrum Petronium, ætate prouecta virum, & medicæ artis laude præstantem, extemplo acciri iubent. Is vt inspexit Ignatium, genusque & ordinem adhibitæ medicinæ cognouit; per summam indignationem vociferatur, hominem calore necatum esse: pandi confestim fenestras & ostia, leuari stragulis lectum, frigida haustus affatim dari æstuanti imperat: quæ res prioris medici inscitiam planè coarguit; siquidem refrigerato hepate, ventriculi tormina quieuerunt, & obedientiæ meritis Pater auctus, pristinam insuper valetudinem breui recepit. Rursus, cū ieiunia cineralia seu Quadragesimam quamuis affecto corporeculo perseveranter nihilominus obseruasset; ipsa denique feria quarta sanctioris hebdomadæ febris correptus est, nec dubitauit idè Alexāder, quin totum id ex imbecillitate nimia proueniret; quocirca pulli gallinacei esum ad vesperam illi præscripsit, abiitque admodum incertus animi, vtrum Ignatius tali tēpore iussa

facturus

facturus esset. redit deinde posttridie, quæritque sollicitus, num se refecerit pullo. cum annuisset Ignatius: Fatebor, inquit Alexander, ingenuè id quod res est. Complures non custodita solemnè abstinentia nihilominus hoc triduo in morbum incidere. quibus ego cum accersitus, carniùm cibarum indixerim, vix ægreque ab his impetraui vt obtemperarèt; propterea quòd per hos dies carniibus vesci nimis graue piaculum ducerent: tu contra, peractio iam panè curriculo, ad ipsas metas meo monitu nò recusasti desistere; hoc ego, Pater, satis mirari non possum. Ad ea Ignatius serena fronte, quæ animi tranquillitatem indicaret: Atqui obediendum est, inquit. nec plura in eam sententiam effatus est, quo responso mirificè delectatus Alexander, & sanctitatè viri magis magisque suspiciens, totà rei gestæ seriè ipsemet mihi deinde narrauit. Atq; ad sapientem hanc sanctamq; stultitiam cæcæ, vt ipse appellabat, obedientiæ; suos, vt essent ad subita ac seria promptiores, interdum fictis etiam in rebus erudiebat. Sacerdos quidam, edito iam signo, paratus ad sacrificium, & calicem tenens, cū è vestiario pedem efferret, per nuntium ab Ignatio, qui totà rē è propinquo obseruabat, repenti juberetur, sacro deposito ornatu, palliū sumere prodeūdi causa. Paruit ille sine tergiversatione, ac palliatus Patri confestim apparuit. Tum Ignatius quaerit ex homine; sit ne ægre passus, in procinctu iam ad immolandum subitò se juberi sacra deponere vestimenta, remque diuinam committere? Cū ille se ne tantulum quidem esse commotum affirmaret: Atqui me, scito (inquit Ignatius) non quo te in præsentia opus habeam, sed periclitandi tui obsequii gratia id fecisse de industria: & sic habeto; plus te sacrificio deserendo esse meritum, quàm si id ipsū, vt destinaueras, illico peregisses: nā & si altaris mysterium tanti apud Deum est, quanti profectò est: tamen, vt scriptum legimus, melior est obedientia quàm victimæ. Quendam etiam, cū maximè confessionem nobilis cuiusdam exciperet, consultò vocari ad se iussit. cū ille se peracto mysterio mox affuturum dixisset: accersit eum denuo: at ipse nihilominus contentis rogatu hæsit paululum. ac venienti demum Ignatius: Ita ne verò iterum, inquit, euocandus es? Et grauioribus verbis accipit hominè: non quo illius tum quidem opera egeret: sed obseruantiam & agilitatem experiri voluerat. Sic enim aiebat: cupere se, quemadmodum cæteræ Deo dicatæ familiæ, ex instituto aliæ paupertatem, aliæ silentium, aliæ psalmodiam, aliæ deniq; aliud præcipuo studio colerent: sic in Societate nihil haberi prius aut potius alacritate amoreque parendi: & maximè propriū in signe

nōstro
gorio
serta
lum
signa
linqu

p

V

qui
qua
apu
rō &
iura
rum
que
ani
cto
orn
tant
patr
qua
in S
vole
aue
tam
Qu
qua
die
vere
leo

nostrorum hominum esse Obedientiam; quippe quæ, divo Gregorio teste, virtus vna cæteras omnes animo inferat, inserta que custodiat. Hisce ergo artibus, & huiusmodi, subinde alumnos exercere consuevit: vt ad quamlibet Præfecti vocem aut significationem parati, vel inchoatum apicem in scribendo relinquerent: seque expeditos, vbi opus esset, illico sisterent.

PAUPERTAS EIVS ET CASTIMONIA.

CAPVT VIII.

VOLUNTARIAM paupertatem (quam ille religionis murum appellabat) ad extremum vsque constantissimè coluit; nec modò ipse proprium habuit nihil, sed ne alios quidem, quamuis genere nobiles, ac deliciis olim assuetos, quidquam habere permisit. quin etiam quemquam è professa domo apud Germanicum Romanumve Collegium nisi admodum raro & iusta de causa prohibuit vesci: quo nimirum, si opus esset, iurare verius posset, nihil omnino ad ipsam domum ex Collegiorum fructibus peruenisse. Pauperem autem spiritu eum sibi denique aiebat videri, qui erga ea quibus vteretur, sic esset affectus animo, vt instar statuæ cuiusdam videretur esse, quæ nullo pacto resistit recusante, quominus omni quauis pretioso amictu & ornatu confestim exuatur. Castitatis verò laudem Dei beneficio tantam adeptus est, vt ex quo die sese in beatæ Virginis fidem ac patrocinium contulit voto: nullam, vt initio dictum est, deinde, quamuis præferuidus natura, carnis tyrannidem senserit. Porro in Societate nobilissimam hanc virtutem tanto studio custodiri volebat, vt nihil omnino neque in dictis neque in factis lasciuium aut petulans appareret: ac quoad fieri posset, nostri cælestem vitam in terris agerent, ab omni corporis contagione sejuncti. Quia etiam in scholis Terentiū explicari, (ni perpurgatus esset) quamquam optimum Latinitatis auctorem & Romanæ comœdiæ principem, vetuit nominatim, quòd eum videlicet parum verecundum ac parum pudicum arbitraretur. Noluit igitur ea lectione puerorum animos imbui, ne plus moribus noceret, quam prodesset ingenii; ex quo facilè existimari potest, in cæteris rebus quàm acer & vigilans custos pudicitiae fuerit.

CAPVT IX.

ADVERSVS ea quæ videntur acerba, & contra omnes va-
rietates quæ in vita versantur, animo fuit semper ita præ-
senti, vt nūquam vel à statu naturæ vel à religiosi digni-
tate discederet. Romæ cum apud nobiles quoldam, vt so-
lebat, de rebus diuinis familiariter ageret, instituto iam sermo-
ne, trepidus ab domo nuntius ei repenti in aurem insuffurat, li-
ctores in domesticam suppellectilem à creditoribus immisos, cū-
cta miscere & euertere; vix ab eis impetratum sustineret tantisper,
dum ipse tota de re certior fieret. His auditis Ignatius: Bene ha-
bet, inquit: & inchoatam disputationem admirabili tranquillitate
animi absoluit. Quærentibus dein amicis quid subitæ rei
accidisset: Noster, inquit, œconomus, ad necessariam ædificatio-
nem ære alieno contracto, in præsentia soluendo non est; impa-
tientes moræ creditores ad auferenda pignora ministerium fo-
rense miserunt; ii perturbare dicuntur omnia; sed me res nō mo-
uet; nam strata si abstulerint, humi pro nostra paupertate cuba-
bimus; vnum vereor, ne inter tumultum, commentarii de religio-
ne pereant, magna cura & labore confecti; hos ego sanè velim
saluos; cætera negligo. Tum ii qui aderant, Patris patientiam ad-
mirati, facinus indignum exclamant; domum nostram aduolant;
prædesque pro Ignatio facti, satellitum proteruitatē magno cō-
uitio cohibent; neque ea res cuiquam amicorū fraudi fuit: liqui-
dem aureis ducentis ab Hispano doctore, cuius modò memini-
mus, Hieronymo Arzio, & quidem quid accidisset ignaro, poste-
ra die submissis, nullo ipsorum incommodo æs alienum est per-
solutum. Suscepta negotia in finem vsque perseveranter vrgebat;
neque verò, quos sibi locios expeditionum assumpserat, torpere
patiebatur. Vbi necessarium iter vel quid aliud grauioris mo-
menti destinasset in diem certam, præsertim si postularet occa-
sio, nulla vi tēpestatis aut alia quauis difficultate deterrebat,
quominus ad constitutum tempus cogitata perficeret. In adun-
dis principibus viris, quod ille necessariò & sæpe faciebat, cun-
ctas aula molestias, & indignitatem, & aulicorum contumaciam
deliciasque vorabat alacritate mirabili; acciditque aliquando, vt
aditu exclusus, commodam admissionem horas ipsas quatuordec-
cim ieiunus obsederit. Si quid, re bene perspecta, consiliariis etiā

adhibitis, decreuisset, haud ita facile se ab eo deduci patiebatur. Ad Ecclesiasticam disciplinam pro sua parte adiuuandam statuerat, ne quis ex aliis ordinibus, quamuis eruditione, aut eloquentia, aut alia qualibet laude clarus, in Societatem admitteretur: quineriam si quis per imprudenciam irrepsisset, qui vel die vnum in alienis castris fuisset, contra nitentibus interdum aduena propinquis, amicisque gratiofis, remittebat ad pristina signa, vel si minus pareret, certe è Societate pellebat: ne ceteri nimirum ordines de nobis conqueri possent, aut Societas quasi quoddam per- fugium defensoribus esse putaretur. Neque minorem animi fortitudinem praestitit in iis tuendis, quos, probato ipsorum spiritu & vocatione, in Societatem adscripsisset; quorum constantia cum parentibus (vt sic) per amplissimos etiam viros acerrime interdum oppugnaretur; Ignatius, vbi opus fuit, coram summo ipso Pontifice, suorum causam contra opes & gratiam, diuino fretus auxilio, sine vlla dubitatione metue, non solum defendit, sed etiam obrinuit. Itaque principes etiam viros Iulius III. Pontifex maximus festiue admonerat, ne cum Ignatio contenderent; utique non vellent è certamine victi discedere. Cum lege cauisset ne quis è nostris vel exsequiarum, vel sacrificii, vel cuiuspiam omnino ministerii nomine pecuniam aut eleemosynam vllam acciperet, nedum cogeret: eam ipse legem diligenter sancteque in omni vita seruauit: neque commisit vnquam, vt fidem suam, in rebus praesertim sacris, temere obligaret: vel (quod vitandum est maxime) specie pietatis quaestum facere videretur; quo in genere illud insigne memorant: Grauiter aegrotabat aetate iam deuexa idem Hieronymus Arzius; ad hunc, visendi causa (fuit enim in colendis amicitias diligentissimus) cum venisset Ignatius, hominemque benigno & spiritali alloquio recreare conatus esset: ille de futura vita sollicitus, aureos ducentos ad piacularia sacra pro se facienda sudario inuolutos instruit Ignatio obtrudere; quos cum obfirmato animo reiecisset Pater, quod diceret se alieno periculo doctum, ab huiusmodi conuentis iam pridem abstinere, neque plus oneris velle suscipere, quam quantum praestare cum fide posset: admiratus ille sanctimoniam & integritatem viri, eam ipsam summam paulo post ad eundem sine vlla conditione transmisit. Tum Ignatius sponte complures hostias ad expianda amici peccata decreuit: neque in officii & caritatis certamine vinci se ab laico passus est. Pacem & concordiam (quoad officium & Dei gloria pateret) non modò cum suis, verum etiam cum alienis omni cura studioque retinuit semper; & cauit ne, aut per se aut per suos, factò

dictōve quemquam offenderet. Cū Martinus Olanius, qui collegio Romano annos aliquot magna cum laude profuit, excellenti vir ingenio doctrinaque, theses aliquot de more proposuisset, in quibus erat caput de Immaculato, vt appellant, Conceptu beatæ Virginis; licet ea de re Ignatius pro sua egregia in Deum & Virginem pietate minimè dubitaret, tamen ne Fratres Dominicani, qui ad disputationē inuitabantur, id ægre ferrent, seque nominatim prouocari putarent, (cōtrariā enim sententiam auctore D. Thomā tuentur eorum plerique) eam thesem induci tollique omnino imperauit. Anno Christi nati M. D. LIII. cū Societas in Hispania, Deo adiuuante, maiorem in modum cresceret, grauiā in nostros crimina repente conficta ab iniquis, & Exercitiorū spiritualium præcipuè liber in suspicionem apud sacros Inquisitores magno apparatu artificioque vocatus est; quo nuntio Romam allato, multi auctores Ignatio fuere, vt se suoque omni ope tueretur; accusatorum calumnias & improbitatē in tanto præsertim suæ existimationis ac famæ periculo redargueret. At ille, conscientia testimonio ac Dei bonitate subnixus, nihil extrinuit, remque totam sine vllō tumultu magistratibus cognoscendam reliquit, quorū opera & veritas breui paruit omnibus, & ex eo tempore Societas in iisdem prouinciis felicioris in dies habuit progressus. Nec minor anno insequente in nostros, qui in Gallia versabantur, procella defrauit. Siquidem graui ab aliquot illustribus Theologiae doctoribus decreto proposito, vt que aded lacerata ac tantam in inuidiā adducta Societas est, vt eam nō modò profanum vulgus, verū etiam concionatores ipsi quotidianis probris & conuitiis è superiore loco proscinderent. Ei decreto criminibusque scripto refutandis cū se aliquot è nostris Ignatio paratos offerrent; ac res indigna minimeque toleranda cunctis videretur esse, verbis ex Euangelio desumptis Ignatius: Pacē, inquit do vobis: pacē meam relinquo vobis: neque certamen cum aduersariis vllō pacto suscipi est passus, quod diceret, proculdubio fore, vt ipsa dies & nostrorum innocentia factis probaret, & inimicorū cogitationes & consilia frangeret: id quod nō ita multo post Dei beneficio est factum: nam & accusatio tota breui consenuit, & ipsis criminationibus illustrata Societas radices in iis regionibus egit altiores. Admirabilem verò facilitatem, vel potius animi altitudinem, Romæ ostendit Pater in acerbitatis vicini cuiusdam iniuriis perferendis; namque is, vt nostros in proximam sibi domū immigrasse cognouit; cū Ignatium sociosque, vt alii multi, sine causa pessimè odisset; vna re valde

valde lætatus est, quòd vendendi suas ædes, quippe nostris valde
 opportunas, & conficiendæ pecuniæ præclaram sibi occasionem
 oblatam putaret. Ergo, vt peregrinum ad condiciones quamlibet
 iniquas cogeret, variis artibus patientiam hominis exercere cõ-
 stituit: ac primùm in atrii cuiusdam interjacentis, quod finibus
 nostris contineri constabat, possessionem impudenter inuasit:
 neque tamen Ignatius eam rem iudicio persecutus est. In id atriu
 deinde pavones, & alia demisit altitia; quæ obuertis in eam par-
 tem cubiculis nostris molestissimo clangore diu noctuq; obstre-
 perent: nequaquam expostulauit Ignatius; eidem, triclinii parie-
 tes in eam partem luminis causa perforare volenti, per summam
 contumeliam restitit ille: nihilominus quieuit Pater, atque ob
 id ipsum cæco aliquot annos triclinio est vsus. Cùm hæc maxi-
 mè ageret vicinus, vltro Ignatium ac socios tota Vrbe institit
 criminari, bipedumque nequissimos & cupidissimos dicere, qui
 in alieno solo, non contenti malè paratæ ingenti pecunia, domi-
 busque per falsam religionē occupatis, possessiones in dies con-
 tinuare, seque ipsum patriis ædibus pænè per vim exturbare cõ-
 tenderent. Quæ res cùm delatæ ad Ignatium essent, non modò
 sedato animo tulit, vt cætera, sed etiam ex eo die Dominum de-
 precari pro aduersario cæpit ardentius. Denique cùm ille diu-
 rna importunitate nostros ad quamlibet iniquum pretiũ per-
 duxisset, & piorum subsidiis domus tandem esset cõempta, ita ex
 ea migravit, vt, quasi mox æquanda solo esset, sic omnia inde fer-
 ramenta, fores, fenestrarum obices, atque ad eò elaborati lapidis
 quidquid potuit, secum asportauerit; neque tamen grauius ea de
 re questus Ignatius est, neque tali homini, aut vlli omnino mor-
 talium, vllò vmquam nomine litè intendit. Neque verò ab ho-
 minibus tantum, sed etiam ab ipsis pænè temporibus, inuictum
 animum præstitit; siquidem nulla vmquam vel domestica ino-
 pia vel publica annonæ caritate adduci potuit, vt cõtra Christi
 consilium de craftino sollicitus esset; aut, qui nomē Societati pro-
 fiterentur, modò ad institutum idonei forent, eos, quanquã in-
 genti pressus familia, repudiaret. Atque hoc eo magis homines
 mirabantur, quòd illo ipso tempore viri locupletes ac principes,
 inopiæ metu, multos è domesticis cõuictoribus non sine rubore
 dimitterent. Itaque cùm ex Ignatio quidã è familiaribus pro a-
 micitia sciscitaretur, quid ita alii diuites & pecuniosi in tantis
 annonæ difficultatibus familiã sumptusque minuerent; contra
 ipse nullis vectigalibus, nullo certo redivit fultus, eandem auge-
 ret? Non satis attendis, inquit ille, quæ sit vis ac natura virtutis

illius, quam in Theologicis virtutibus secundam Apostolus numerat; cui, certis & exploratis in rebus, locus esse qui potest: Spes enim, ut idem ait, quæ videtur, non est spes; nam quod quis videt, quid sperat? Neque verò timendum esse, ne qui aues cali pascit, & agri lilia splendidissimo vestit ornatu, quæ neque serunt, neq; neri, neque in horrea cōgregant; idē suis operariis, in Ecclesia vinea nullo stipendio laborantibus; necessaria ad exigendā vitā alimēta deesse patiatur. Quod ille videlicet cum iam inde ab ipsa cōuersione multis documentis præclare didicisset; tum verò post suscepta Societatis gubernacula magis magisque experiebatur in dies; quo in genere, ne sim longior, nonnulla subiiciam: Cum in sumptus quotidianos aliquando esset opus præsentī pecuniæ; atque ad nescio quid cōmendum Ioan. Crucius rei domesticæ curator exisset, incerta etiam tum luce quidam ei repente sacculum auro plenum obtulit, ac nihil effatus, illico sese è conspectu proripuit. Ioannes verò, quæ erat simplicitate, ut auri speciem vidit, illusionem ac præstigijs diaboli suspicatus, in proximam ad beatam Mariam supra Mineruam sese recipiens, diuinam opem suppliciter implorauit; domum deinde regressus, pecuniā inspectā & forma & materia probam repperit; Dei quæ clementiā ac benignitatem admirans, in ea quæ destinauerat, sine cuiusquam damno vel molestia insumpsit. Idem, cum in magnis rei familiaris angustiis Deo superisque in Laterano supplicasset; in reditu ad Colossæum theatrum illi subito vir quidam ignotus aureos centum in manum dedit, ac statim apparere desit. Quare Ioannes non tantā latitia quā horrore peresus, pecuniam domum attulit. Ignatius verò gratias quidem egit Domino, sed talibus iam pridē assuetus, nihil rei nouitate commotus est. Rursus nostris pecuniæ inopia laborantibus, quidam è Patribus dum nescio quid exquirat in arcula tomento scrutisque vilissimis plena; nihil minus opinanti venit in manus chartaceū inuolucrum aureis repletum ita nitidis atque micantibus, ac si tum primum ex officina prodirent: quo tam insperato subsidio præsentī egestati peropportunè subuentum est. Quodam die sub vespere, cum domi panes, vinum, ligna penitus defecissent; postridie manè, præter omnium expectationē, à nobili matrona vehes lignis onusta submittitur; ea ligna dū in cella vinaria, ut fit, cōdit ianitor; ianuam domus patentē reliquit imprudēs: recordatus deinde, cum ad occludendum accurrisset, repente modios aliquot frumenti & vini cados in ipso vestibulo reperit: neque adhibita quantavis diligentia unquam rescire potuit, quis ea dona misisset. Hæc igitur &

alia eius
stimam
nam in
curit
fama

IN
v
(
fed r
us d
max
illa r
omn
in iis
bat v
coll
sim
ranc
eili a
Ad e
que
tion
prim
cont
vide
ac m
liqu
cum
hor
loc
qua
offi
pib
dite
iis
suo

alia

alia eiusmodi subinde accidebant, quæ politico supercilio rem estimanti, friuola cuiuspiam fortasse videantur, sed certè & paternam in famulos, Dei providentiam satis declarant; & Ignatii securitatem atque fiduciam ab omni stultitiæ vel temeritatis infamia vindicant.

EIVSDEM RATIO GVBERNANDI.

CAPVT X.

IN consilio capiendo, & rebus gerendis, cum Deum semper, ut dictum est, accurata supplicatione consuleret, tum verò (quod mirum forrassè cuiuspiam videatur) non pietatis gustu, sed rationis ductum præcipuè sequebatur: ut non ratione spiritus dulcedo præiret, sed dulcedinem ratio. Hoc enim aiebat vno maxime belluis homines antecellere, quod hi ratione vtantur, illæ nequaquam. Idem ad exsequenda consilia, quoad fas esset, omnes artes & humana præsidia sic adhibebat, quasi omnem spem in iis repositam haberet; rursus ita Deum orabat, & ex eo pendebat vno, ac si nihil omnino in rebus humanis opis aut perfugii collocaret; atque hoc pacto (quod longè optimum ac perfectissimum est) prudentiam cum pietate iungebat; ipsaque negotia, tanquam onera paribus examinata ponderibus, quamuis difficili ac lubrico itinere, ad opratos plerumque exitus perducebat. Ad consultandum autem illud obseruabat in primis, ut in quaque re semper eius rei peritissimos adhiberet; qua communicatione ac lenitate nimirum assequebatur, ut & rationes iniret optimas, neque in arte sua se quisquam ab eo vel præteritum, vel contemptum, iure conqueri posset. Ac cæteris etiam in rebus videbat etiam atque etiam, ut vniuscuiusque dignitatis, ætatis, ac meriti ratio haberetur. Petronius erat Pisauensis, qui ante aliquot annos mortuus est, egregia pietate & virtute presbyter; is, cum tres minores natu germanos fratres ad Societatem suis adhortationibus perduxisset; eum semper Ignatius adolescentulis loco parentis ac præsidis voluit esse: neque de iis grauius quidquam, nisi ex illius auctoritate ac sententia, statui passus est. Ad officia vel negotia, quæ per se obire non posset, cum viris principibus transigenda, viros eligebat, rerum usu ac dicendi copia præditos; atque iis ita vel scripto vel verbis madata dabat, ut liberum iis omnino relinqueret, cum in rem præsentem venissent, suo ipsorum arbitratu cuncta ex re & ex tempore moderari.

Idemque sub vesperam ad se redeunti cuiquam ex iis, cum rei gestæ rationem ab eo reposceret, primum omnium: Satin' (aiebat) ex animi tui sententia? quæ liberalitas hominis & ipsi causæ proderat multum, & suorum illi mirè deuinciebat animos: & eodem ad exequenda negotia perquam alacres promptosque reddebat. Anno post Christum natum MDLIII. cum ad res in Lusitania componendas Michaëlem Turrianum legaret, haud ita pridem in Societatem admissum, licet ei varias præceptiones ac monita ediderit consigata litteris; tamen cum probè nosset fidem ac prudentiã viri, non modò permisit, vt, cum in prouinciam peruenisset, suo arbitratu cõsilia rebus aptaret; sed etiã permulta ei dedit folia pura, suo munita chirographo, quibus ille, prout opus esset, quidquid videretur, inscriberet; ac deinde ob signatas epistolas, cuiuscumque expediret, ipsius nomine redderet. atque hanc consuetudinẽ laxè cum procuratoribus ac nuntiis agendi semper magno cum emolumento retinuit. Quin etiã præfectis inferioribus minimè malignè suum cuique ius ac potestatem impertire cõsueuerat: cauebatque diligenter, ne, quæ per eos agenda forent, usurparet ipse; vel ea re quidquã omnino apud subiectos de illorum auctoritate vel existimatione minueret. Verumtamen iis ita laxabat habenas, vt easdẽ adduceret quoties vellent, nec non in eorum instituta moresque & administrandi genus dissimulanter inquireret. Exstat epistola ipsius ad Præpositum prouinciæ Lusitaniæ, in hanc sententiã scripta; cuius mihi pariem hoc loco inserere visum est: Neque verò Prouincialis aut Generalis Præpositi officium est, inquit, minuta quæque, ac temporaria præferim, in administrando sectari: sed cum ad personæ dignitatem honestius, tũ ad tranquillitatẽ animi tutius est, ea præfectis inferioribus delegare, & rei confectæ rationẽ ab eis deinde repetere. E quidem in meo fungendo munere id ipsũ sequor: atque huiusce consilii maiorẽ in dies fructũ capio, quippe cum & labore & sollicitudine leuari me magnopere sentiam. ac tibi quoq; valde sum auctor, vt curas & cogitationes tuas desigas in commodis & salute potissimũ vniuersæ prouinciæ: & in rebus quidẽ singulis ordinandis ac disponendis; cũ opus est, & ipse veriere, & hominum tuo iudicio peritorũ sententiã exquiras; cæterũ ab iisdẽ rebus per te curandis transgendisque vt plurimũ abstineas, sed instar excelsi cuiusdam motoris, orbis tibi subiectos æquabiliter & cum grauitate ciere pergas: à quibus deinde, vt à proximis causis, propria cuiusque effecta proueniant: quod si feceris, & plura, & magis tuo muneri conuenientia, sine tumultu ac trepidatione conseceris.

ris. Præterea illud est in hac ratione commodi, quod si quid in a-
 gendo peccetur, eius peccati præstat in tuis administris, quam in-
 te, residere culpam: ac multo magis decet, quidquid ipsi deliquere-
 rint, corrigi abs te, quam si tu erraueris, (quod perfacile est singu-
 la curiosius persequentis) te ab inferioribus emendari. Quod reli-
 quum est, nobis Dominus IESVS CHRISTVS ad ipsius voluntatem
 & clarè intelligendam & ritè exequendam pro sua benignitate
 lumen ac vires impertiat. Romæ xi. Kalend. Ianuarias M D L I I.
 Hanc Societatis gubernandæ regulam instinctu planè di-
 uino præcipit Ignatius, eamque in omnes partes plurimùm aiebat
 valere. Primum, quod inferiores præfecti, quo plus credi sibi, &
 quo liberalius tractari se vident, eo libentius, ne videlicet huma-
 nitate vincantur, vltro ipsi cum superiore communicent deinde,
 quod multo acrius ac studiosius versentur in opere: nam vt quis-
 que maximè suum habet negotium, ita summam in eius procu-
 ratione vigilantiam præstat. accedit, vt maior sit in dispiciendo
 ac statuendo claritas, maius auxilium Dei; quippe sicut in rebus
 communibus cum vniuersali præposito numen cæleste præcipuo
 fauore conspirat, sic idem propriis cuiusque præfecti muneribus
 suo quodam ac peculiari munere assistit. quorum si facultas &
 auctoritas a superioribus nimis arctè circūscribatur, & quæ per
 hæc tractanda sunt, illi suscipiant; primum ipsa diffidentia o-
 diosa est, & vt in alienis quodammodo rebus, continuo languet
 industria, deinde per eam cupiditatem & ambitionem, pecu-
 liaris ille, de quo dictum est, diuinæ gratiæ quasi concursus a-
 mittitur. præterea, cum ad rem bene gerendam & facultas &
 scientia necessariò requirantur, scientia plerumque inest ei, qui
 rem ipsam ex officio tractat, habetque subiectam oculis; huic si
 minuatur ius, & superior ipse, causa non æque bene cognita, rei
 transigendæ se immisceat: in genti profus malo potestas a cogni-
 tione seiungitur: atque hinc nimirum in omni cœtu suspiciones,
 discordiæ, rixæ, cum rectores & curatores non contenti suo mu-
 nere, alter in alterius partes inuadunt: perque summam confu-
 sionem tollitur discrimen officiorum, & ordo ille, quo nihil est
 in hac rerum vniuersitate præstantius. Ad hæc vbi is, qui destina-
 tus est quòpiam, certis alligatur præceptis, rarum est vt quidquã
 è sententia possit efficere. magna enim consilii pars est in tempo-
 re, & nouis quotidie casibus interdum ipsa negotiorum species
 immutatur: quibus in rebus cum religione occupatus animus
 hæret, dum fluctuat apud se, dum cogitur ad absentes referre: in-
 terim, irreparabili sæpe damno videlicet, occasionis præteruolat

ut si quod mendacium, ut sit, tempore procedente exstitisset, id
 ipso delatoris chirographo teneri & coargui posset. atque hoc
 temperamento fiebat, ut neque si quid gravius accidisset, ignora-
 ret Ignatius, neque innocentes per calumniam aut per factionē
 circumventi vel opprimi sineret. Idem omnes reipublicæ partes
 vigilanter curabat, neque committebat (in quo graviter à magi-
 stratibus ferè peccatur) ut dum unam amplecteretur, desereret
 alteram. Verùm tamen præcipua quadam fuit observatione in
 hominibus ad Societatem adscribendis, quam ille rem tanti mo-
 menti ducebat esse, ut cum alioquin è custodia corporis evolare
 quam primùm optaret, hanc unam ob causam in aliquot annos
 propagati sibi vitæ spatia cuperet; quoad nimirum tyrociniū for-
 mula ac disciplina ad Societatis usum & institutum probè con-
 stituta foret. Tyrones autem ille non à naturali quadam bonita-
 te, vel potius tarditate; sed à vigore magis ingenii, & rerum gerē-
 darum adjuventis, legebat: negabatque, qui ad populi negotia
 factus non esset, eundem esse ad ministeria Societatis idoneum.
 Quòd si quis bardum quempià eo nomine obtruderet, quòd ip-
 sum utique è sæculi naufragio diceret evasurum; nihilominus re-
 culabat Ignatius, neminem affirmans è Societate I. H. S. V. dicendū
 esse, qui ad suam unius, non etiam ad aliorum salutem, & acriter
 & scienter posset incumbere. Quos autem ad probationem ad-
 miserat, eorum spiritum dabat operam ut quàm plurimis expe-
 rimentis cognosceret penitus: neque illos tantùm ad suavē quē-
 dam sensum pietatis (quo imperiti omnia meriuntur) sed ad ve-
 ras ac solidas virtutes erudiebat: ac præsertim (quod sæpe iam di-
 ximus) ut ad nullius rei quamvis cæteroqui laudabilis amorem
 tamquam ad scopulum adherescerent, sed ab omni alia cupidita-
 te vel etiam propensione soluti ac liberi, ex vno tantùm superio-
 rum nutu ac voluntate penderent: neque assuescerent abditos
 eorum sensus exquirere, vel imperitia sciscitari; vel quem, qui-
 bûsve de causis, iidem aut supra cæteros tollerēt, aut etiam infra
 suo arbitrato deprimerent: sed illis omne iudicium & consilium
 à superis datum, sibi simplicitatis & obsequii gloriam esse relictiā
 putarent: essentque proinde ad omnia quamvis ardua & absur-
 da & subita paratissimi. Omnes omnium querimonias perbeni-
 gnè audiebat, ac solabatur verbis humanissimis. atque etiam di-
 ligenter curabat, ut salva religionis disciplina, & Præfectorū di-
 gnitate, unicuique satisfaceret. Neq; verò minori vigilantia & se-
 veritate Præfectos ipsos quàm reliquos omnes in officio cõtine-
 bat; quin etiam tanto plura maioraq; ab illis, quàm ab his, exigere
 solitus

solitus est, quanto superiores inferioribus, gradus & virtutum insignibus, antecellunt. Idem, in respondendo agendoque, simplicitatem ita cum cautione coniunxit, ut satis appareret, alteram alteri non modo impedimento non esse, verum etiam ornamento atque presidio. Suspensa, vel ambigua, vel obscura verba, perplexum de industria incertumque sermonem; uti barbaras artes, & subdola mendacii tegumenta, fideique ac societatis humanae perniciem, semper est detestatus: ac suo monstravit exemplo veritatis cultor eximius, quantum inter prudentiam & calliditatem interfit.

EIVSDEM RATIO PROXIMOS AD-

IVVANDI

CAPVT XI.

MIRÆ fuit solertia in sollicitandis mortalibus, & à diaboli seruitute ad Christi Domini obsequium traducendis. ac quibus artibus dæmon ad animarum perniciem vititur, easdem ipse (quoad liceret, ac fas esset) ad hominum salutem ac beneficium transferebat. Voluntates ac naturas eorum, quibuscum ageret, festinè odorari; ambitiosis splendida, avaris vtilia, voluptuosis iucunda proponere; & suo, quod aiunt, hamo vel esca quemque piscari. Iam in congressu, maximè Principum, id obseruabat in primis, ut sermonis initia illis daret, extrema reseruaret sibi: cauebatque ne de rebus etiam diuinis ineptè vel ad satietatem ac fastidium ageret. Tristem verò & horridam sapientiam (vtrique postquam in lucem hominum prodiit) semper vitauit: cumque philosophiæ nomen ipsum intelligeret, etiam si modestè tractetur, tamen satis odiosum esse per se; nihil in habitu suo, vel in genere vitæ, rarum aut notabile conspici voluit: ac semper sese, quibus rebus honestè ac religiosè potuit, ad comunem consuetudinem accommodauit; neque commisit, ut quod ipse non faceret, id in aliis reprehendere putaretur: prorsus ut, eius mores prima fronte vel eminus intuenti, vnus aliquis è populo videretur esse: verum quo propiùs illum inspiceres, quo diutius ac familiarius vterere: eo magis præstantiam virtutesque viri, tanquam odorem ex affricu, sentires: atque id ipsum est causa, cui nostris nullam in vestitu ornatuue religionis iniunxerit notam: sed quo faciliùs in hominum cætus & consuetudinem irrepererè, ac tempestiuus colloquiis vnumquemque adiunarèt, vbiicumque gentium

gentium versarentur, quam modestissimo eius gentis habitu iustificiter incedere: neque vllum dare signum animi à sensu communi vel ab humanitate abhorrentis. Idem valde vituperabat moderatores animarum eos, qui vel vna eademque via, ac ferme quam ipsi tenuissent, ceteros etiam ad studium virtutis conarentur adducere; vel, dumtaxat si quis ad pietatem esset sua sponte propensus, formandum regendumque susciperent: sed ipse nimirum vel ferros & barbaros homines non dubitabat aggredi, sic, ut à singulis quod dabatur acciperet: & quos ad consilia Christi prouehere non posset, certè ad præcepta sensim allicere nitebatur. atque ut bonus agricola non tantum rectas & fructuosas arbores, sed etiã deprauatas neque ita fertiles colit: easque vel ad miniculis erigit, vel circumcidendo castigat, vel sub aliena latentibus umbra cælum aperit, vel telluris vitio laborantibus mutat locum: sic ille, rerum difficultate nequaquam exterritus, dispiciebat in primis quod ingenium qua ratione tractandum esset; iisdemque sæpe morbis, pro varietate naturæ, non diuersas modò, sed etiam contrarias inter se medicinas adhibere consueuerat. Quòd si quem, omnia expertus, tamen è cœno peccatorum extrahere nequiuisset; non ideo contrahebat animum, vel se angori dabat, quasi oleum & operam perdidisset: sed conscientiæ & officii fructu contentus, acquiescebat in alto Providentiæ diuinæ consilio. De spirituum discretionem, (quam ille scientiam habuit maximam) deque moderandis affectibus, multa præcepit egregiè: quæ quoniam exstant scripta, (quem admodum initio diximus) nihil est quòd à nobis hoc loco ingerantur.

VITA EIVS QUOTIDIANA ET DOMESTICA.

CAPVT XII.

SOCIETATI Prepositus, de uera iam ætate; viuendi priuatim hanc ferme normam tenebat. Manè, ut primùm euigilasset, certum tempus dabat precationi & contemplationi bonorum cœlestium: deinde, si sacrificandum illi esset, (quod munus, propter summam animi attentionem, & corporis imbecillitatem, sæpe intermittere cogebatur) sacro, sub vesperam pridie, ad Urbis consuetudinem ordinato, & accuratè præcognitorem diuinam faciebat: quæ recitanda forent, vel in priuato sacello, nemine præter administrum adstante, contra morè Hispaniensem

nientem elata pronuntians voce. vsque ad eò Ecclesiæ Romanæ ritus omnes & cæremonias adamauerat. A psallendo quamquã inuitus abstinebat, quòd ei propter vim lacrymarum, & frequentem ecstasim, qua corpus mirè affligebatur, eiusmodi officio summus Pontifex nominatim interdixerat. A sacro, si cuius negotii causa prodeundum esset, comite vno prodibat: si minùs, admitrendis audiendisque vel domesticis vel externis operam dabat, serena parique semper, vt diximus, fronte: minimè suspiciosus ille quidem aut timidus, attamen apprimè circumspèctus ac prouidus; vt illi non facillè quisquam posset imponere. Actiones aures omnes è diui Basilii præcepto condiebat tacitæ precatiois sale: seque ipsam, vt dictum est, excutiebat subinde, ne quid labis ex quotidiano mortalium rerum vsu contraheret. A prandio, post gratiarum actionem, remissionis causa, de rebus haud ita seriis molestisve sermones habebat iucundos; qui tamen, vt plurimum, ad agendi & gubernandi scientiam facerent. Inde vel actibus publicis, vel subscriptioni lectionique epistolarum, tempus dabat: ac multa etiam, prout res exigeret, sua manu exarabat ipse, tum, si hora suppeteret, suorum acta recognoscebat. à cœna, verò insequentis diei negotia disponebat; accersitisque administris vel procuratoribus, sua cuique separatim dabat mandata; deinde cù eo, quem sibi à secretis elegerat, per otium agebat: eo demisso, ad multam noctem solus inambulabat innixus baculo, maiorem in modum attètus meditantque apud se: postremò, quod supererat temporis, necessariæ tribuebat quieti: id erat spatium horarum circiter quattuor. Cubiculo vsus est perangusto ac tenebricoso: cuius formam nec successores quidem adhuc religionis, vt puto, causa mutarunt. cibi potusque fuit ad eò parcus, vt gustatù funditus perdidisse videretur: nisi si quando pauculis velceretur castaneis, quibus patrio more puer olim assueuerat. nulli vnquam ferculo, quamuis famelicus ac ieiunus, arrisit: nullum edulit vel condimenti genus cuiquam indixit: nihil vnquam inter edendù est questus: licet per adiutorum incertiam incuriamve cibaria male cocta conditaque: vinum etiam fugiens aut acidum præberetur. nihil deniq; sibi propriè apponi voluit vnquam: & grauitè administrum aliquando puniit, quòd vix racemum vni sibi præter cæteros attulisset. quæ sanè peritus rerum æstimator haud ita leuia duxerit, si hominis vel ætatem ipsam, cui multa dantur, vel infirmitatem valetudinis plura imperantè, vel denique summam inter suos potestatem & licentiam, vt ita dicam, suo arbitrato viuendi, consideret. Mundicias in victu cultuque

sed faci-

sed faciles, & nequaquam exquisitas; cuiusmodi & viatorem & Christi famulum decent: placuitque ei semper, ad alliciendos praesertim homines, ut dictum est, non incompta frugalitas. Ac de Ignatio quidem (quod me non fugit) alia id genus multa narrantur: verum singula persequi necesse non est, tantum ad viri mores virtutemque intelligendam haec pauca libauimus.

PIETATIS OPERA PVBLICE PER EVM
INSTITVTA.

CAPVT XIII.

INTER ipsam Societatis administrationem, cui potissimum inserviebat, non exiguam partem curarum aliis quoque rebus impertit, atque iis maximè, quæ ad salutem & commodum populi, atque ad splendorem ac dignitatem sanctæ Romanæ Ecclesiæ pertinerent. De curandis ægrotis, & poenitentiae sacramento, Innocentii tertii Papæ lex est: Aegrotos, nisi peccata ritè confessos, à prima inspectione medici, nève adeunto, nève curanto. Ea lex cum ipsa desuetudine propemodum antiquata esset, perfecit Ignatius ut salutaris illa consuetudo longo interuallo reuocaretur; visendi tamen spatio in alteram usque vicem extracto: qua moderatone videlicet, simul & publicæ existimationi, & singulorum animis corporibusque consultum est. Mulierculas à maritis cum pudicitiae capitisve periculo dissidentes, matronis ditioribus in officio continendas ac sustentandas diuidere consueuerat: sed cum cresceret numerus, ne cui grauior esset impensa, locum iisdem recipiendis alendisque publicè parare constituit; suumque consilium impertit primoribus ciuitatis, quibus remota probantibus, ut nemo tamen se profiteri vellet tam gloriosi operis principem, hanc rationem Ignatius iniit rei ad exitum perducendæ: Ex area templi nostri Petrus Codatius procurator lapides ingentes effoderat, cuiusmodi multi ruinis veteribus continentur. hos igitur lapides in magna rei familiaris inopia vendi, & summam ex iis confici aureorum centum Ignatius imperauit: eam pecuniam cum ad opus inchoandum primus in medio posuisset, tantum reliquis ardorem iniecit, (insita mortalibus natura properè sequendi quæ inchoare piguit) ut ex voluntaria collatione institutum sit cœnobium, quo eius generis feminae sese reciprent; ibique secure tamdiu delitescerent, quoad compositis controuersis in gratiam cum maritis redirent: atque

idcirco

idcirco cœnobium (vt supra diximus) Malè nuptarum vulgò appellatum est. Ad eius autem loci custodiam atque administrationem Ignatius prorum hominum sodalitem adhibuit, prudenti sanè consilio. Etenim in communem vtilitatem intentus, ne vno dumtaxat munere implicitus teneretur, vt quodque opus ablo- uerat, confestim eius operis procuratione certis atque idoneis hominibus demandata, ipse animum & cogitationem ad alia deinceps atque alia transferebat. Parthenonem etiam sanctæ Catharinæ, cui à Funariis vel à Rosa cognomen est, Ignatius idem instituit. quo in Parthenone puellæ forma eleganti, quarum pudicitia periclitaretur ob angustias rei familiaris, magna præfectorum diligentia conquistæ, interdum etiam pro potestate, si res exigat, è complexu parentum abreptæ, hodie ad centum & quinquaginta sub claustris, & sanctimonialium feminatum disciplina, magno labore & impensa educantur; eademque, simul atque maturum est, vel perpetuæ religioni & castitati sponte se conferant; vel idoneis viris dantur nuptui, dote à loci præsidibus persoluta. Non minus laudabile quod sequitur. Cùm plurimorum interdum indolis pueri & puellæ, vt in Vrbe plena peregrinis & aduenis, destituti vel orbi parentibus, miserandum in modum per plateas & cõpita seminudi & egentes errarent; vtriusque sexus & commodis & saluti, eodem Ignatio suadente, prouisum est. Itaque ex eo tempore duabus in aedibus, hoc est sanctæ Mariæ in Aquiro, & sanctorum quattuor Coronatorum, masculi seorsum ac feminae, & gratis aluntur, & rudimentis Christianæ fidei, ac partim litteris partim etiam necessariis ad vsum rei publicæ artibus atque opificiis imbuuntur. Vtriusque autem sexus est hæc re- pestate numerus capitum amplius ducentorum; quorum illi præter domesticas exercitationes, ad funera quoque prosequenda psal- lentes & candidati procedunt; hæc, vbi adoleuerint, vel maritan- tur, vel in sacratarum virginum collegia sese conferunt. Quin etiam, quod olim in patria sua perfecerat, id ipsum Romæ quo- que molitus est: vt vlcerosi ac mendici per compita misere quit- tantes, vnum in locum coacti, publica impensa ex censu & colla- tionibus alerentur, eamque rem ingenti ciuitatis approbatione ad exitum perduxisset, ut pauci potentes nescio quo spiritu im- pulsi, huic tam præclaræ actioni obstitissent. Ad hæc, è quibusdam Hebræorum si cuiusquam Euangelii lumen affulserat, hunc hospiti- o confestim acceptum Ignatius pro sua tenuitate liberaliter ac benignè tractabat, quoad Christianis præceptionibus eruditus baptismatis fonte renascere. neque à procurandis neophyto- rum

rum commodis antè destitit, quam ex auctoritate summi Pontificis aedes paratae sunt, quas Catechumenorum appellant: quibus in aedibus hodie masculos seorsum ac feminas, cum aliorum tum praecipuè Gregorii XIII. Pontificis maximi munificentia, largè sustentat. atque etiam (quod expressius caritatis argumentum est) baptizati ex eo loco non antè mittuntur, quam aut litterarum praesidio, quas interim edocentur, aut artis cuiuspiam, necessaria sibi in reliquam vitam adiumenta parauerint. quo pietatis officio multi ex eadem secta permoti, magno bonorum gaudio, sese quotannis ad Christum adiungunt. Illud verò optimu, quòd ad Catholicæ fidei reliquias in Septentrionali plaga fouendas augendasque, auctore atque adiutore in primis Ioanne Morono Cardinali amplissimo, Seminarium clericorum in Vrbe condidit, dato negotio nostris hominibus, qui conquistos bonæ indolis adolescentes Romam ex iisdem regionibus mitterent. atque id Seminarium, siue collegium Germanicum, vt appellant, acerbissimis deinde tempestatibus, ingenti labore ac perseuerantia tutatus Ignatius est; praestantissimis è tota Societate doctoribus ad eam iuuentutem & litteris & moribus instituendam adhibitis. quod opus & Ecclesiæ Romanæ ornamento & Germaniæ magno adiumento & fuisse & esse hodie vel maximè constat, cum in eius partè collapsi instauracionem & amplificacionem idem Gregorius XIII. pro sua praecipua in eas nationes clementia & voluntate vehementer incubuit. Nec Germanicæ modò, sed cæterarum quoque gentium pueros & adolescentes Ignatius, piis ac liberalibus disciplinis imbuendos, (quam vnã expeditissimam emendandi generis humani rationem ducebat esse) per se suosque admonitu planè diuino suscepit: atque ob id ipsum gymnasia, quibus æquè infimi ac summi gratis erudirentur, non Romæ solùm, sed etiam toto partè terrarum orbe constituit, summa adhibita cura, vt ne quid professores nostri, quauis acutum & plausibile, afferrent peregrini vel noui dogmatis, nedum ab orthodoxa fide aberrantes, horrèris, verùm in singulis quaestionibus celeberrima quæque & probatissima doctorum placita sequerentur.

K. QVÆ.

QVÆDAM DE IGNATIO MIRA.

CAPVT XIV.

PRÆTER ea quæ superioribus libris Ignatio ditinere accidisse retulimus, nō pauca de eodem admirabilia prædicantur; quorum aliqua nobis hoc loco exponere visum est. Recenti conuersione, Hierosolymam petens, dum Barcinonæ transmissionem expectat, interea diuinam rem, sacras conciones, & alia religionis officia quàm accuratissimè obire non desistit. Accidit autem aliquando, vt cùm in templo verbum Dei audiret; conspicata hominem femina princeps, peregrini habitus fœci plebis immistum, videre sibi visa sit eius caput ac faciem eximio quodam fulgore splendentem, idque tanta sua cum animi voluptate, vt quamquam inuita ac repugnans modestiæ causâ, tamen ab eo aspectu oculos nulla ratione posset auertere. Igitur concione dimissa, nihil ei fuit antiquius, quàm vt mariti permisso peregrinum per idoneos homines oppidò conquisitum hospitio acciperet; quidomum ingressus, percunctantibus illis, quis aut cuius esset; peregrinari se Hierosolymam dixit, neque de se ipso verbum vltra addidit: verum enim vero sermonem de rebus diuinis instituēs, omnes, qui aderant, cælesti quodam solatio letitiaque perfudit. Qua re vehementius etiam permoti, operam dedēre, vt nobilis quidam vir, ipsorum propinquus, in Italia traiecturus, vnà cum Ignatio conscenderet, rati, nauigium vniuersali vectore perire non posse; neque eos sefellit opinio: siquidem alia nauis, cùm eodem ferè tempore vela fecisset, nō longe à portu vi tempestatis absorpta est; at verò qua Ignatius vehebatur, celerissimo cursu Caietam incolumis tenuit; post reuersionē vero, dum Barcinonæ, vt initio dictum est, Grammaticæ rudimentis operam dat, res accidit ad viri sanctitatem illustrandam haud leuis momenti. In parœcia beatæ MARIÆ, cui à Mari cognomen est, ad plateam Lullianā, Lyssani duo fratres de patrimonio ditius litigauerant. Ac denique à iudicibus lata sententia, is qui causa ceciderat, præ nimio dolore ad vltimam desperationem redactus, impulsu dæmonis è cubiculi trabe laqueo se suspendit: ea re cognita vicini ad tetrum illud spectaculum confluunt, mirantes hominis facinus, miserantes insaniam. Id simulatque Ignatius audiuit, confestim aduolat, pendentem ex infelici rigillo restem præcidit, hominem vel cadauer potius collocari iubet.

in lectulo; deinde seorsum nixus genibus pro salute ipsius Deum orare non sine lacrymis institit. Res mira; deprecante Ignatio, cunctis qui aderant in lectulum obuersis, & expectatione suspensis; miser ille repente sustulit oculos, vocisque vsu catenus duntaxat recepit, quoad vocato celeriter in id sacerdoti peccata ritè confessus; ac demum expiatus, animam è Tartari faucibus ereptam Domino reddidit; cuius rei fama totam urbem finisque; illos magna cum omnium admiratione peruasit; & supersunt hodie, qui meminertint: a quibus ego id ipsum Barcinone diligenter quaesivi. Ac multo post, Romæ, constituta iam Societate, aliud non minus mirum Ignatio contigit. Cum Alexando Perronio, cuius antè meminimus, & medico & philosopho insigni; magnum vsu amicitiamque contraxerat. Ad eum ægrotum aliquando vicissim ipse visendi causa cum adisset, quamquam alieno tum tempore, tamen pro familiaritate a domesticis introductus, oclusis fenestris in lectulo quiescentem inuenit: & ex tenebris ratus hominem sopori sese dedisse, suspensio vestigio tacitus adrepens, puluino sensim assedit; ac nihilominus Alexander è somno excitatus, & repente Felicitatem uxorem inclamans: Quis nouus hic splendor, quæ tanta, inquit, lux cubiculum cõplet? At illa simpliciter, id quod erat, vnum Ignatium introisse respondit. Tum Alexander, homo grauis & prudens, non dubio argumentò viri sanctitatem interpretatus, ex eo die Ignatiùm, tamquam humano fastigio celsiorem, magis magisque suspexit: totamque deinde rem ipse mihi aliisque serio exposuit. Parisiis, Michael quidam Hispanus, quem Romæ deinde falsæ criminationis ministrum in Patres fuisse diximus, impatienter ferens patronum suum Franciscum Xauerium è medio honorum cursu ad studium humilitatis Christiane traductum fuisse, ira percitus, Ignatiùm, utpote eius rei auctorem, interficere omnino constituit: cumque in hospitium ipsius ultro inuasisset, strictoque, iam gladio scalas furibundus ascenderet, diuina repente voce perterritus: Quò tendis infelix: retulit gradum, totaque re cõscientia victus postmodum ipse confessus est. Anno à virginis partu M. D. LIV. Rodulphi Pii Cardinalis opera, Societatis collegium ad Lauretanam aedem institutum est; acciditque, ut domus nostris ad habitandum attributa, lemurum terroribus & faunorum ludibriis admodum esset infesta; cumque, noctu præsertim, modò hi modò illi, detractis è cubiculi stragulis, vel insolito quodam cachinno excitati per cæcas tenebras trepidarent; ad eam pestem auertendam multa nequicquam experti, denique per epistolam ad sacrificia & preces Ignatii, tamquam ad sacram

anchoram communi consensu confugiunt. Ille te cognita, Deū
 attētē precatus, rescripsit sociis, bono essent animo, Diuino pre-
 fidio freti, (quod in tali re fecerat ipse non semel) dēmonum ter-
 riculamenta nihili ducerent. Mirum dictū, recitatis litteris, om-
 nes confestim ea molestia spectrisque non modò in præsens, ve-
 rùm etiam in posterum liberati sunt. Cùm Ignatii defuncti cor-
 pus exequiarum causa iacēret in feretro, Bernardina quēdā Ro-
 mana, filiam strumis iamdiu laborantem, quam arte nulla me-
 dici sanare valuerant, ad osculandas mortui manus admouere
 vehementer optabat, certam ex eo contactu, filiā valetudinem
 sibi pollicita: sed cùm præturbata, impetu sæpe capto, puella num-
 quam ad feretrum accedere potuisset, denique mater, quippe
 quam filiā caritas valentiorē audacioremque reddebat, non
 antè destitit, quam ex Ignatii vestimentis frustulum ad præpectum
 frustulum virginis collo simul atque alligatū, velut præsentis nu-
 minis ope, morbus euauit: cuius miraculi rumor cunctis, vt patet
 est, admirantibus longè lateque manauit. Ac ne prophetia quid-
 em insigni dono caruisse putandus Ignatius est, siquidem ali-
 qua partim abdita aperuit, partim longè à cōspectu remota mō-
 strauit, partim etiam multo pōst futura sine vllō errore prædixit.
 In iis Barcinone Ignatium maximè coluere, ac præcipuum ex-
 ius consuetudine & monitis fructum vtilitatemque cepere, v-
 dua quædam fuit nomine Agnes, è Paschala familia, hac cum
 cætera caritate Ignatium adiuuit, eiusque sustentauit inopiam,
 tum Parisios proficiscentem ad vsque templum S. Andreæ tria
 millia ab vrbe passuum officii causa profecuta est vnā cum Ioan-
 ne filio, optima spe summæ virtutis ac pietatis adolescētulo. Hic
 in digressu cū oscularetur Ignatius, ei que præcepta in reliquā
 vitam paterna daret: Cur, inquit ille, cū alii abs te exculti, v-
 que monitis incitati, vel CHRISTI consilia sint sequuti, vel ceteri
 in virtute magnos progressus effecerint, me vnum, parens opti-
 me, rudem informemque destituis? quid misero mihi te ablen-
 futurum est? Atqui bono animo esto, fili, respondit Ignatius, ne-
 quaquam tibi deerit exercendæ patientiæ de que DEO bene me-
 rendi materies. namque vbi adoleueris, vxorem duces, multisque
 incommodis afflictaberis, quæ te solui deliciis & in auxilio di-
 no implorando torpere minimè patientur. Neque absuit di-
 fides; siquidem post aliquot annos ille contracto matrimonio
 multos suscepit liberos; cumque haud ita diues esset, debitorum
 fraude, quibus non exiguam pecuniæ summam crediderat, reli-
 miliaris naufragium fecit, hodieque confecta iā ætate senectūte
 fami-

familiarique suam quotidianis laboribus ægre sustentat. Eius deinde Agnetis mortem, Barcinone sanctissime obitam, Romæ Dei monitu præsentit Ignarius, ut litteræ Antonii Araozii, qui morientis viduæ affuerat, nihil ei super illa re noui postmodum attulerint. Quidam haud ita pridem in Societate versatus, cum ex imposito sibi munere tanta molestia afficeretur, ut somnum capere vix posset, ac de repetendo sæculo cogitaret; Ignarius rem diuinitus odoratus, adolescentem nocte intempesta è lectulo vocari ad se iussit, alioqui fratrum necessitatibus mirum in modum parcere solitus. Is cum animo valde perturbato venisset, ficta persona quesivit ex eodem Ignarius, si quis hac vel illa tentatione sollicitaretur, quidnam ei consilii daturus esset? ac per eam sermocinationem omnes illi obstupescenti sensum eius animi recessus ac latebras patefecit simul, & perturbationes admirabili dexteritate sedauit; eodemque charitatis officio erga alios quoque multos pari perspicacitate perfunctus est, qui cum suis morbos propter incertam aperire non possent, vltro iis ipse ante medicinam & genus ægritudinis & causas detegebat. Vicetia, Fabro & Lainone comitibus, dum ex voto finem anni vertentis expectat, cæteris item Patribus ob id ipsum Veneta ditione dispersis, repente affertur, Simonem Roterigium, Bassani, grauissima febre correptum, in extremo versari vitæ discrimine; quo nuntio percutsus Ignarius, licet ipse quoque febricula teneretur, tamè illico surgit, ac Iacobi Lainis, qui grauius laborabat, cura piis hominibus demandata, sequente Fabro se pedes in viam dat, eodemque die passuum octodecim ferè millia confecit ea quidem celeritate, ut precedentem vix Faber consequi posset. Cumque ex itinere, de Simone sollicitus, orandi causa paullulum è semita diuertisset, supplicatione peracta, sensit auditas preces: atque ad Fabrum rediens, pro certo affirmavit, Simonem è morbo euasurum; ad quem venit, arctè complexus hominem, læta omnia sperare & certam sanitatem expectare iussit. Nec sanè frustra: quandoquidem Simon paulo post, contra omnium opinionem, pristinae valetudini redidit: atque id beneficium hodieque secundum Deum Ignatio sese acceptum referre testatur. Haud longè à Bassani; mœnibus loco edito templum cernitur beati Martyris Viti, ex quo in subiectam conuallem despectus est cum cætero cultu visendam, tum crebris aquarum è Medoaco amne deriuationibus. Id templum eo tempore tuebatur solitarius quidam, Antonius nomine, vir doctrinarum expertus & idiota quidem ille, verumtamen seuerus & grauis, & ipso totius corporis atque oris habitu venerabilis; ac pro-

inde apud illas gentes magna virtutis & sanctitatis opinione. Et Ignatium nihil insignis præ se ferentem, elato supercilio (ut ipse postea fatebatur) continere apud se cepit, ac parvi facere; quoad intentius aliquando supplicanti demonstrare dignatus est Dominus, qui vir & quantus esset Ignatius, quam quæ multorum ad iumentum & salutem diuina providentia destinatus; ex quo sua ille temeritatem dolenter accusans, Ignatium studiosè deip colere atque obseruare instruit. Per eisdem fortè dies quidam ex Ignatii sociis, partim anachoretæ consuetudine partim etiam ipsius loci amœnitate captus, ita cogitare cepit apud se; Hem, Ignatii comites, vexatis tanto labore, tanta rerum omnium difficultate corporibus, de animorum insuper salute periclitamur: ratio, quæ extulimus domo, mentem spiritumque referimus: nimium pulveris sordiumque campestri hoc opere exercitatione colligimus; ac cæteris quidem maior forsitan gratiæ diuinæ fiducia, plus viri fuerit ad obuia quæque superanda: mihi verò meæ infirmitatis præclarè conscio nonne conducatur, procul negotiis tumultibusque cælestem in terris vitam vna cum hoc sancto eremi cultore transigere? & abiectis multiplicibus curis vni Deo vacare? Hac apud se identidem reputanti occurfabant ex altera parte Ignatii caritas, dulcedo sociorum, cepta communia, datæ dextera, & deserendi nefas. Eiusmodi cogitationum aestibus cum aliquandiu fluctuasset; denique consultandi causa ad anachoretam ipsius adire constituit; sed nequaquam cessit illi res è sententia; quippe vix dum extra oppidum extulerat pedem, cum ei vni spectrum est obiectum, armatus vir, trucibus oculis, stricto gladio mitans. Exterruit primò ea species hominè; dein impetu capto cum nihilominus pergeret; iratus ille ac furens in obuium irruere visus. Tum verò peregrinus haud dubie terga dat, ac sine respectu in oppidum auolat, mirantibus incolis quod tam effusè fugientè aspicerent, nemine persequente. At ille a præcipiti cursu non ante desinit, quam in ipsius Ignatii diuersorium sese cum insana trepidatione coniecit. Cui renidens Pater (totam quippe re Deo reuelante cognorat) Siccine titubas? inquit: Modicæ fidei, quare dubitasti? Qua ille interrogatione, & in præsentia valde cõpunctus, & in posterum, ne ab instituto deficeret, magnopere confirmatus est. Cuius loan. Codurius, è primis Patribus vnus, è graui morbo in vltimè vitæ periculum esset adductus: ad rem diuinam pro socii salute faciendam Ignatius ad sancti Petri in Monte aureo petiit: cuius & loci & Apostoli, ut supra diximus, præcipua quadam religione tenentur; cum ad medium ferè peruenisset pontem Ianiculensem,

qui Sixti pons hodie dicitur; sublatis intentisq; repente in cælum
 oculis, retulit pedē attonito similis; ac deinde cōuersus ad comi-
 tem (is erat Baptista Viola Parmensis, ex quo hæc ipsa cognoui).
 Domum redeamus, inquit: Codurius noster migravit e corpo-
 re. Creditus est Ignatius ex illo stupore, & si derum intuitu, &
 repentina reuersione, vt olim Hozii, sic tum Codurii animā vi-
 disse cælum intrantē: licet iustis fortasse de causis de hoc cela-
 uerit, quod iustas irem ob causas de illo non reticuerat; nā & id
 ipsum alius aspexisse ferebatur, & ex horarum ratione cōpertum
 est, eo ipso temporis momento Codurium exspirasse: & alioqui
 non fuit, cur amicissimi viri cognito excessu domum extemplo
 reuertetur, vel ad piaculare sacrum eius causa de more facien-
 dū rectā pergere omitteret. Id autē accidit annō post Virginis
 partum M D XLI. quarto Kalend. Septembr. Eodem ferē loco
 deinde quiddam aliud accidit non ab simile. Cū Stephanus Ba-
 roelius Nouocomensis, qui viuit adhuc, periculoso morbo im-
 plicitus teneretur, & cunctis de illius vita sollicitis, Ignatius pro
 viri valetudine in eadem illa quam diximus æde sancti Petri in
 Monte aureo perlitasset; in reditu comitē lato vultu compellās
 (is fuit Petrus Ribadeneria Toletanus, qui hæc ipsa mādauit lit-
 teris) non moriturum ex eo quidem morbo Stephanum constā-
 ter asseueravit; nec vana fuit prædictio: siquidem haud ita multo
 post ægrotus non sine magna omnium admiratione conualuit.
 Cū Patavii nostris ad gymnasium, & reliqua Societatis mune-
 ra, sanctæ Mariæ Magdalenæ templum & eius templi vectigalia
 tribuisset Andreas Lipomanus egregia pietate vir, cuius mētio-
 nem antea fecimus; de ad eunda loci possessione graue certamen
 à nobilissimis viris iniectū est. Venetiis tū Laines & Salmerō So-
 cietatis causam agebant; ii ad rē perficiendam omni conatu ne-
 quicquam adhibito, cū aduersariorum potentia valde preme-
 rentur, ac pænē ab incepto desistere decreuissent; postremō
 (quod vnum reliquum videbatur esse perfugium) per litteras
 totam rem Ignatio commendant. Ille, cū quinta circiter fe-
 ria litteras accepisset, postridie (qui dies erat natalis Deiparæ
 Virginis) re diuina peracta, respondit CHRISTI causam
 ne desererent; eodem adiuuante, voti compotes fore, nec vana
 fuere promissa: quippe, re in Senatu diu multumque agitata,
 denique possessio nostris adiudicata est cunctis ferme suffragiis:
 atque à peritis rerum æstimatoribus non leue miraculum est ha-
 bitum, in eiusmodi ciuitate, à duobus ignotis & peregrinis ho-
 minibus, clarissimorum ciuū opes & gratiam superatam fuisse.

132. IGNATII VITÆ LIBER TERTIVS.

Paulo IIII. Pontifice maximo, cum inter bellicos tum ultus vir quidam princeps, qui nuper est mortuus, Collegii Germanici tutelam ac patrocinium, oneris & impendii gravitate defatigatus, abjicere cogitaret, idemque auctor esset Ignatio, vt, ne in re iam desperata ac panè collapſa diutius operam & oleum perderet; sanè fortiter Ignatius illi respondit: Faceret ipse quod veller: se quidem, quoad viueret, eam procurationem numquam esse depositurum; neque verò dubitare se, quin tam præclare inchoatum opus diuina prouidentia conseruatura esset; ac datura aliquando Pastorem, qui non modò necessarius, verum etiam copiosus ad victum cultumque vestigalibus id Collegium instrueret. Per eadem ferè tempora vir quidam pecuniosus, templi nostri miseratus angustias, ad eum nobis ædificare voluit laxiorem, sed cum is descriptionem quandam suam sequeretur, cum dignitate quædam illam & elegantia, verumtamen ad religionis nostræ vsus parum idoneam, Ignatius piæ viri voluntatem vtique accepit, eoque, vt debuit, gratias; rem verò ipsam animo fidenti reiecit, quod sibi compertum esse diceret, non defuturum olim, qui templum nostris muneribus accommodatum exstrueret. Quarum duarum præfensionum alteram Gregorii XIII. Pontificis maximi summa, vt dictum est, pietas atque benignitas, alteram Alexandri Farnesii Cardinalis amplissimi eximia religio & regia planè magnificentia comprobauit. Alia item de Ignatio miranda narratur quæ quia mihi haud satis explorata sunt, necesse non habui describere; præsertim quòd clarorum hominum sanctitas non in signis atque miraculis, quam caritate in Deum & vitæ innocentia continetur.

IN IGNATII VITAM CAPITULVM INDEX.

LIBRI PRIMI.

O RTVS Ignatii & educatio. Cap. I.	5
Conuersio eius ad Christum. Cap. II.	7
Ad Montem serratũ religionis causa proficiscitur. Cap. III.	10
Acta eius in Monteferrato. Cap. IV.	15
Ardores eiusdem in studio pœnitentiæ. Cap. V.	16
Molestia scrupulorum & tentationum eiusdem. Cap. VI.	17
Ignatii profectus in spiritu. Cap. VII.	21
De studio collato ad proximos adiuuandos. Cap. VIII.	27

INDEX IN IGNAT. LOIOLÆ VITAM.

Egrani morbo periclitatur. Cap. IX.	24.
De inanis gloria vitio superato. Cap. X.	25.
De profectioe Hierosolymitana. Cap. XI.	26.
Navigat in Italiam. Cap. XII.	27.
Navigat in Palaſtinam. Cap. XIII.	30.
Palaſtina ſcæ ſancta perluſtrat. Cap. XIV.	32.
In Hiſpaniam redit. Cap. XV.	34.
Barcinone ad ſtudia litterarum aggreditur. Cap. XVI.	38.
Eiuſdem commoratio Complutentiſis. Cap. XVII.	41.
Lutetiam proficiſcitur. Cap. XVIII.	48.
Extrema inopia incommoda ſuperat. Cap. XIX.	49.
Variè propter CHRISTVM exercetur. Cap. XX.	51.
De ſocijs ad Ignatium adiunctis. Cap. XXI.	54.
LIBRI SECUNDI.	
A GER Hiſpaniam repetit. Cap. I.	59.
Venetias ingenti labore contendit. Cap. II.	62.
Venetias ad Ignatium ſocii veniunt. Cap. III.	64.
Sacris inſtituitur Ignatius: & de rebus ab eo dem & ſocijs in Veneta diſtione geſtis. Cap. IV.	68.
Ignatio Romam appropinquanti CHRISTVS apparet: & unde Societas IESV nomen inditum fuerit. Cap. V.	70.
Ignatius Romæ Chriſtiana rei ſtat operam: in Caſinati monte animam Hoſtialium intrantem videt. Cap. VI.	72.
Romæ Patres vniuerſi conueniunt: veterem plebis erudiendæ morem & frequentem uſum Confefſionis & Euchariſtiæ reſtituunt. Cap. VII.	75.
Falſis criminibus circumuentur Ignatius, & abſoluitur. Cap. VIII.	75.
Ignatius & ceteri Patres de conſtituendâ Societate deliberant. Ca. IX.	81.
Patres in varia loca Pontificis iuſſu diſcedunt. Cap. X.	83.
Ignatius plebi fame periclitanti ſuccurrit. Cap. XI.	86.
Confirmatur à Pontifice maximo Societas. Cap. XII.	88.
Præpoſitus Generalis creatur Ignatius. Cap. XIII.	89.
Generalis Ignatius denuo Catechiſta munere fungitur. Cap. XIV.	93.
Societas augetur, diſtribuuntur prouincia. Cap. XV.	94.
Variè in Ignatium tempeſtates excitantur. Cap. XVI.	96.
Regimen ſeminarum à Societate depellit Ignatius. Cap. XVII.	97.
Honoribus in Societate noſtrâ Ignatius aditum obſtruit. Ca. XVIII.	98.
Confirmatur à Iulio III. Societas. Cap. XIX.	104.
Magiſtratu ſeſe abdicare conatur Ignatius. Cap. XX.	105.
Societati in Hiſpania valde laboranti ſuccurrit. Cap. XXI.	106.
De Iulii III. obitu, & de Marcelli II. in Ignatium noſtroſq; beneuolentiâ. Cap. XXII.	108.

MATIV R. I. INDEX IN

Ignatij obitu. Cap. XXIII.

LIBRI TERTII.

D eorandi assiduitate, & studio pietatis. Cap. I.	112.
Quod eius fuerit de perfectione iudicium. Cap. II.	116.
De caritate ipsius in Deum. Cap. III.	116.
De caritate in proximos. Cap. IV.	117.
Mansuetudo eiusdem & comitas. Cap. V.	121.
Gravitas eiusdem & in custodia disciplina severitas. Cap. VI.	122.
Eiusdem animi submissio, & quid de Virtute obediētia seferit. C. VII.	125.
Paupertas eius & castimonia. Cap. VIII.	129.
Aequitas animi, & constantia eiusdem. Cap. IX.	130.
Eiusdem ratio gubernandi. Cap. X.	135.
Eiusdem ratio proximos adiuuandi. Cap. XI.	140.
Vita eius quotidiana & domestica. Cap. XII.	141.
Pietatis opera publicè per eum instituta. Cap. XIII.	143.
Quaedam de Ignatio mira. Cap. XIV.	146.
Eiusdem forma, & statura. & corporis. Cap. XV.	153.

IN EANDEM RERVM MEMORABILIVM INDEX.

A BDICARE sese magistratu conatur. Ignati ^o . 105.	Alfonſus Fonſeca, Toleranus Archiepiſcopus. 44.
Abſtinētia & ſobrietas eiusdem 17. 19.	Alfonſus Salmeron Toleranus, Ignatii ſocius. 56. ad mōrem Celſum ſecedit. 69.
Accuſatoribus quā obſervatione aures præbere conſueverit Ignatius. 138.	Ambitio & auaritia, duæ pernicioſiſſimę mortaliū peſtes. 105.
Adrianus VI. Pont. Max. 28.	Andreas Foxius, cognomento Aſparotus. 7.
Ægrotorū curādorū lex. 143.	Andreas Grirus, Venetorum Dux. 31.
Ænobarbus. Archipirata. 62.	Andreas Lipomanus, vir pietate & genere nobilis. 120. 151.
Agni cęleſtis cęrea effigies. 114.	Animorū curatio difficilis. 24.
Alexandri Cardin. Farnēſii pietas & magnificentia. 94. 152.	Antonius Araozius Hiſpaniæ præponitur. 95. eius litteræ. 149.
Alexāder Petronius medicę artis laude præſtantiffimus. 147.	

Apo.

IGNAT. LOIOLÆ VITAM.

- Apostolorum limina & præcipuæ religionis templa nostri Carcerem in Societatem indu-
Romæ obeunt. 67. tius. 125.
Arbensis Epif. Ignatium ad sa- Caritas Ignatii in Deum. 116.
cerdotium euehit. 68. in proximos. 117.
Ardebalus Ignatii præceptor. Castitatis laude insignis Ignatius. 129.
39.
Artiaga se ad Ignatii institutū Castitatis virtutem in Societa-
aggregat. 40. eius mors. 61. te magno studio custodiri vo-
B. luit Ignatius. 129.
Aiona, olim Aquæ Augustæ. Catechesi Christianæ operam
60. dat Ignatius. 94.
Baptista Viola Parmen. 151. Catechumenorum ædes, curâ-
Barcinone studia litterarum I- re Ignatio, paratæ. 145.
gnatius aggreditur. 38. 117. Cazeris Segouiensis Ignatii so-
145. cius. 40. in patriam reuerti-
Barptolemæus Guidicionius tur. 61.
Card. 88. Christus tentationum iustissi-
Bassanum, oppidum agri Pata- mus arbiter. 18.
uini. 69. Christi patientiæ studiosus Ig-
Bellum inter Gallos & Hispa- natius. 36.
nos 7. inter Venetos & Tur- Circus Flaminius Romæ. 86.
cas. 68. inter Paulum IV. & Claudius Iaius Gebennensis I-
Regem Philippum. 109. gnatii socius 56. Bassanū se-
Benedictus Conuersinus, vrbis cedit. 69. Brixiam abit. 84.
Romanæ gubernator. 78. Tergestinorum Episcopatū
Bernardina quædam Romana rejicit 99. & seq.
filiam admotam Ignatii de- Collegium Montis acuti Pari-
functi feretro sanat. 148. sis. 49.
Bernardinus Maffei Card. Collegium S. Barbaræ Parisiis
100. 50.
Bertramus Loiola 5. Collegium Hispanicę nationis
Bisnianum oppidum 90. Bononiæ. 63.
Bononiam Ignatius peruenit. Collegium Germanicum Ro-
63. mæ. 145. 152.
Bononiam veniunt Xauerius & Collegium Lauretanum. 147.
Bobadilla, 71. Compluti artium curriculum
Brixiam mittitur Claudius Ia- init Ignatius. 41.
ius. C. 84. Concionantur Patavii Codu-
Callistus se ad Ignatii du- rius Hoziusq;, Ferrariæ Ro-
ctum aggregat. 40. terigijs & Iaius, Bononiæ
Xau-

- Xaverius & Bobadilla, Senis Paschastus & Salmeron 71.
 Vicetia Ignatius, Faber, & Laines. 69.
 Concordia nihil valentius ad res arduas moliendas. 82.
 Confessio totius anteaetate vitæ Ignatii 15. iterum iterumque ab eodem repetitur 19. quotidiana cuiuslibet omissionis. 112.
 Confessio generalis P. Fabri. 55. & aliorum sociorum Ignatii. 57.
 Confessionis frequens usus ab Ignatio & sociis Romæ restitutus. 75. commendatur ab Ignatio Barcinone. 118.
 Crucē pauci ex animo amplexantur. 60.
- D.
- D**æmon Ignatium ab incepto revocare conatur. 18. Ignatio difficultates representat ibid. & se, Ignatiū à litterarum studio removere nititur. 39.
 Detractiones & susurri animos disungunt. 92.
 Didacus Guias Cantaber. 63.
 Didacus Lassus Ferdinandi Regis orator. 100.
 Dignitatis gradus perfectos viros requirunt 101. à Societatis instituto valde alieni ibi.
 Discretio spirituum, consummata sapientiæ virtus. 11.
 Doctrinæ Christianæ præceptis plebem imbuit Ignatius. 40. 60. 63. 75. 87.
 Doctrinam Christianam professi tradere debent. 82.
 Dominicani fratres Salmantica Ignatii doctrinam expèdunt. 45.
 Domus professæ egestati Romæ mirabiliter subuenitur. 130. 134.
- E.
- E**cclēsia primitiva Ignatii quæ. 71.
 Ecclesia Rom. princeps magistræque orbis terrarum. 75.
 Eleemosyna Ignatii in pauperes. 34.
 Eleemosynis vndique conquestis alios subleuat Ignatius. 41.
 Elisabetha Rosella Ignatium victu benignè alit. 39. pecunia eundem iuvat. 63. Romæ venit. 97.
 Emendicat victū Ignatius Compluti. 41. Guipuzcoa. 60. & focii Romæ. 68. 71.
 Erasmi libros abicit Ignatius, & in Societate legi vetat. 40.
 Eucharistiam octavo quoque die sumit Ignatius. 49. idem quotidie. 71.
 Eucharistiæ frequens usus Romæ ab Ignatio & sociis restitutus. 75. commendatur ab Ignatio Barcinone. 118.
 Examen cōscientiæ bis quotidie habetur ab Ignatio. 49. item in singulas horas. 137. 142.
 Examen conscientiæ P. Fabri. 55.
 Exemplo vitæ ac morum nihil efficac

IGNATI. LOIOLÆ VITAM.

- efficacius ad animos permo-
uendos. 102.
- Exercitiorum spiritualium li-
ber ab Ignatio conscriptus.
11. à Rom. Pontifice compro-
batus. 24. Salmanticæ exa-
minatur. 46. à sacro Inquisi-
tore Parisiis receptus. 52. itē
in Hispania. 132.
- Exercitiis spiritualibus perpo-
litur Faber. 55. Xauerius. 56.
& alii socii Ignatii. 57. item
multi Venetiis. 63. & seq. Ro-
ma. 73. Nouitii probandi.
83.
- F.
- F**eminarum regimen à So-
cietate depellitur. 97.
- Feminarum consuetudo peri-
culosa. 98.
- Ferdinandus Rex Rom. 99.
- Ferrariam venit Ignatius. 35.
- Rozerigius & Iaius. 71.
- Fiduciæ diuinæ innixus Igna-
tius. 27. 29. 39. 62.
- ad Fossam Clodiam Ignatius
peruenit. 29.
- Franciscanæ familiæ fratres
Hierosolymis. 32. & seq.
- Franciscus Borgia Gandiensis
dux Societati se addicit. 103.
- Franciscus Mendoza. 46.
- Franciscus Michaëlius, vrbs
præfectus. 96.
- Franciscus Strata Ignatio se ad-
iungit. 74. 114.
- Franciscus Xauerius Cantaber
Ignatii socius. 56. 66. pri-
mus in Iaponiorum terras
Euangelium intulit. 56. Bo-
noniam proficiscitur. 71. ad
- montem Celsum secedit.
69. in Lusitaniam tendit. 89.
in Indiam mittitur. 85. Indiæ
Prouincialis. 95. in Sinarum
aditu obit. 56.
- Francisci Xauerij per somnum
visio. 86.
- Frias, Vicarius Salmanticensis
Episcopi. 46.
- G.
- G**aspar Contarenus Card.
73. 88.
- Gaspar Doctus pro Ignatio &
sociis. 80.
- Genuam proficiscitur Igna-
tius. 36.
- Georgius Nauerus, insignis
doctor. 43.
- Germanicum Collegium in vr-
be institutum. 145.
- Giennium vrbs Baticæ. 43.
- Grammaticæ rudimenta discit
Ignatius. 39. eadem Parisiis
repetit. 49.
- Grana piacularia. 114.
- Greg. XIII. Pont. Max. 145. 152.
- Guipuzcoa prouincia. 560.
- H.
- H**æreticorum fastus. 76.
- H**æretici ab Ignatio cum
Rom. Eccl. in gratiam resti-
tuti. 55.
- Hercules II. Dux Ferrar. Igna-
tii & sociorum innocentia
testimonium tribuit. 80.
- Hieronymo Arzio agrotanti
frequens adest Ignatius. 120.
- Hieronymi Arzii liberalitas.
130. 131.
- Hieronymus Verallus Legatus
Apostolicus Venetiis. 64.
- Hiero-

- H**ierosolymitana profectio ab Ignatio decernitur. 26. à Paulo II. impetratur. 67.
Hierosolymam venit Ignatius. 32.
Honoribus in Societatem adirus obstruitur. 98.
Hortatur homines Ignatius ad odium peccatorum, amorēque probitatis. 45. 60.
Hospitium S. Jacobi Parisiis. 50. ad Hospitalem domum diuertit Ignatius. 41. 60.
Hozius Hispanus Venetiis Ignatio iungitur. 63. Taruifium se cedit. 69. Patavium proficiscitur 71. eius mortui animam cælos penetrantem videt Ignatius. 74.
Humilitas Christiana virtutū parens. 16.
Humilitatis spiritū proficitur Societas. 99.
- I.
- I**acobus Gouea Lusitanus. 52. 84.
Iacobus Laines Ignatii socius. 56. Romæ sacras litteras proficitur 74. cum Petro Fabio Parmam contendit. 83. Italiæ prouincialis. 95.
Ieiunium P. Fabri 55. F. Xauerii 56. & aliorum Ignatii sociorum. 57.
Iesv nomen vnde Societati inditum. 72.
Ignatius etiam ante conuersionem ab omni impietate atque avaritia alienus. 6. in Pompelōnēsi obsidione vulneratus 8. grauitè ægrotat. 24. vrbane munditiæ appri- me deditus. 9. lectione libro- rum spiritualium conuersus. 9. ad Montemferratū proficiscitur. 12. singulis noctibus se acerrimè verberat 13. singulis diebus ter sese flagellis cædit 17. Mariæ virgini se voto castitatis obstringit. 19. in Maurum quendam irritatus. ibid. & seq. de peregrinatione Hierosolymitana sollicitus. 14. 26. quo anno militiæ Christianæ nomen debet. 15. excessu quodā rapus. 22. magnam rerum spiritua- liū peritiā nactus. 23. curia- ter dū ab aliis ad prandiu- uitatus accederet. 24. inanè gloriam superat. 25. à diuina prouidentia pendens. 27. in Italiam nauigat. 27. Ro- mam ingreditur. 28. Adriani VI. pedes exosculatur. ibid. Venetias ire parat. 29. à comitibus destitutus. ibid. Venetias perductus. ibi. nauigat in Palæstinā. 30. Palæstine loca S. perlustrat. 32. in Hispaniā redit. 34. ab Hispanis militibus cōtumelia affectus. 36. & se. artiū curriculū inire Cōpluti. 41. in carcerē cōjicitur 43. 46. Salmanticæ examina- tur 46. extremam inopiam superat 49. Philosophiæ studia aggreditur Parisiis. 50. sacram Theologiam amplectitur. 51. variè Christum exerceatur ibid. & seq. ad sacrum Inquisitorem Parisiis defer- tur

IGNAT. LOIOLÆ VITAM.

var 52. ab eodem Inquisitore
 absoluitur ibid. virgarum pe-
 riculo liberatus 53. multos à
 turpi vita conuertit 55. æger
 Hispaniam repetit 59. Vene-
 tias contendit 62. sacris ini-
 tiatur. 68. plebi Romæ peri-
 cilitanti succurrit. 86. & seq.
 in culinæ ministeriis versa-
 tur 91. Generalatu se abdicat.
 reconatur 9. prophetiæ do-
 no præditus. 148.
 Ignatii ortus & educatio. 5.
 acta in Monteferrato 15.
 Minorellæ. 17. in Gui-
 puzcoa 60. Veneriis. 63.
 Vicetiæ. 69. Romæ. 72.
 & sequent. animi altitu-
 do 39. submissio 125. & seq.
 æquitas 42. & seq. ardor in
 studio pænitiæ 16. ca-
 ritas in Deū 116. in proximos
 153. & seq. castimonia 132.
 & seq. cautio in negotiis ge-
 rendis 6. constantia 150. cō-
 uersio ad Christum 7. & seq.
 Confessarius Dominicanus
 Salmantiæ 45. alter ex ordi-
 ne Minorum Romæ 90. cle-
 mentia & lenitas 91. fiducia
 in Deo 62. forma & statura
 153. grauitas & in custodia
 disciplinæ seueritas 122. & f.
 gubernandi ratio 135. man-
 suetudo & comitas 121. ma-
 turitas ac dexteritas in tra-
 ctandis hominum ingeniis 6.
 Opera. liber Exercitiorum
 11. libellus de rebus CHRISTI
 & sanctorum præclare gestis
 22. liber de Trinitate 22. epi-
 stola ad socios Lusitanos de
 Obedientia 126. epistola ad
 Præpositum prouinciæ Lusi-
 taniæ 136. commentarii de
 religione 130. carmina Hi-
 spanica de B. Petri laudibus 9.
 scripta de spirituum discre-
 tione, & de moderandis affe-
 ctibus 141. paupertas 129.
 persecutio Lutetiæ 52. Romæ
 76. & seq. pietatis studium.
 112. profectus in spiritu 21. &
 seq. ratio proximos adiuuan-
 di 140. scrupuli 17. & seque.
 sermo de contemptu rerum
 humanarum 46. studium ad
 proximos iuuandos 23. 41.
 44. 55. virtutes 91. & seq. vita
 quotidiana & domestica 141.
 & seq.
 Ignatio nocte vigilanti Maria
 virgo vnà cum paruulo Iesu
 sese palàm ostendit 11. ei-
 dem Romam appropinquan-
 ti Christus apparet. 72.
 Ignatium socii omnes vt pa-
 rentem diligunt ac reueren-
 tur. 58.
 Inanis gloriæ vitium superat I-
 gnatius. 25.
 Indica expeditio nostrorū stu-
 diis apta. 84.
 Innocentii III. Papæ lex de cu-
 randis ægrotis. 143.
 Ioannes Borgia Philippi Regis
 legatus. 113.
 Ioannes Codurius Ignatii so-
 cius 56. Patauium proficisci-
 tur 71. Taruissium secedit 69.
 graui morbo laborat 150.
 Ioannes Cruceius, rei domesti-
 cæ

MATIN INDEX IN

- ca curator 134. Mariae virginis paticinium. 39. 57.
Ioannes Figheroa Vicarius Archiepiscopi Tolet. 42. 80. Mariae virginis ad Nives, aedes Romae. 70.
Ioannes Gallus Ignatii socius 40. monasticae vitae addicit 61. S. Mariae à Strata templum. 91.
Ioannes Moronus Card. 145. in Mariae virginis honore sabata obseruat Ignatius. 41.
Ioannes III. Lusitaniae Rex 56. **Martinus Garzia** Ignatii fratet. 12.
Ioannis Tertii Lusitaniae Regis cura. 84. **Martinus Luther** haeresiarcha. 15.
Ioannes Penna Ignatii in philosophia praceptor 51. **Martinus Olavius** excellenti vir ingenio. 109. 112.
Ioannes Siliceus Toletanus Archiepiscopus, nostrorum in seclator. 106. 52. **Matthaeus Ori, Dominicanus** 52.
Ioannes Vega Hispanus. 95. **Medicis valde dicto obediens** Ignatius. 126. & seq.
Iulius III. Pont. Max. Societate confirmat 104. ei⁹ mors. 108. **Mendicitas maximum affectu detrimentum studiis.** 49.

L.

Loiolarum familia. 5. **Meretriculas ab impunitate auocat** Ignatius. 117.
Ludit et rudiculis Ignatius. 121. **Michaël quidam Hispanus** 147.
Ludouicus Consalvus domus Romanae minister. 123. **Michaël Hispanus Romae notros accusat.** 77. & seq. idem exilio multatur. 78. 81.
Lusitani Brasilicam & Indicam oram aperiunt. 84. **Michaël Turrianus in Lusitaniam destinatur.** 136.
Lutetiam proficiscitur Ignatius. 48. **Minorella oppidū, hodie Manresa.** 16.
Luteriae Parisorum descriptio. 50.

M.

Magnates in Hispania qui uocentur. 6. **Mira de Ignatio.** 146. & seq.
Malè nuptiarum cenobium ab Ignatio institutum. 144. **Missae sacrificium Ignatii socii Vicetiae primum faciunt.** 70.
Marcelli II. Pont. electio atque obitus. 108. & seq. **Ignatius autem postea Romae.** ibid. 141.
Margarita Austriaca, Octauii Farnesii vxor. 87. 103. **Missionis Pontificiae exordium nostris.** 83.
Maria Virgo Ignatio noctu apparet. 11. **Modestiam scholasticis nostris commendat Ignatius.** 124.
Monserratus. 14. & seq. **Mons aureus Romae.** 111. 117. 118.

IGNAT. LOIOLÆ VITAM.

Mons Casinas. 73. Obedientiæ præclarum exem-
 Mons Celsus, vicus agri Para- plum. 128.
 uini. 69. Oliuetus mons. 33. & seq.
 Mons Martyrum extra Lute- Orationi multum temporis tri-
 tiam. 57. buit Ignatius. 38.
 Montis acuti Collegium Pari Orandi assiduitas in Ignatio.
 siis. 49. 112. & seq.
 Morus nouos in Societatē in- Orium, vt omnium vitiorum
 duci non est passus Ignatius. fomitē, detestatur Ignatius.
 124. 124.

Mortificationis spiritus specu P.
 lationis spiritui antefertur. Palæstinæ loca sancta perlu-
 116. strat. 132.

Muliebris sexus ad pietatē pro- Parisi in D. Dionysii Arcopa-
 pensus. 42. gitæ tutela sunt. 57.

N. Parthenonem S. Catharinæ à
 Funariis instituit Ignatius.
 144.

Negligentem in quodā mi- Paschasius Broetus, Ignatii so-
 nisterio quendā arguit cius. 56. Veronam tendit. 69.
 Ignatius. 124. Senas. 83. Gallie provincia-
 lis. 95.

Neophytorū ædes Romæ. 145. Patauium ingreditur Ignatius.
 Nicolaus Bobadilla Palentinus 29.

Ignatii socius. 56. Veronam Pauli III. Pont. Max. laudes. 67.
 proficiscitur. 69. Ænariam Paulus IV. Pont. Max. 102. 152.

insulam petit. 84. in Brutios in D. Pauli æde, extra urbē, no-
 discedit. 89. in Indiam desti- stri solēni professione suę re-
 natus impeditus ischiade. 85. ligionis vota suscipiunt. 91.

Nouitii Societatis quibus ex- Paupertas voluntaria religio-
 ercitantibus probandi. 83. nis murus est. 129.

Nouitios quosnam legere sole- Paupertatis spiritum profiteretur
 ret Ignatius. 139. Societas. 99.

O. Paupertatis amor summus in
 Bediēs apprime magistra- Ignatio. 91.

tibus Ignatius. 42. summo Pontifici. 126. Paupertatis amor summus in
 mo Pontifici. 126. Ignatio. 91.

Obedientiæ sacrificio nullum Deo suauius est. 82. Peregrinatione probandi no-
 uitiū. 83.

Obedientiæ nexu nostri Chri- Peregrinationis initium Socie-
 sti Vicario mancipati. 84. tati. 83.

Obedientiæ virtutem cæteris Perfectionis studium. 114.
 omnibus antefert Ignatius. Peruigilium armorum quid. 15.

126. L Petro-

MATIV INDEX OIN TANDI

Perronius Pisarenfis tres ger- nam in patrimonio fubee-
 manos fratres ad Societatē dant.
 pefducit. 135.
Petrus Apoftolus Ignatio fan- **Q** Vafitorum facra tribu-
 tatem affert. 19.
 Petrus Canifius Germaniæ Pro- Quæftionia fuorum perben-
 uincialis. 95.
 Petrus Codarius Laudenfis no- Quirinus Garzonius Romæ
 men dat Societati. 93. Procu- gnatum & locios recto
 rator domus profellæ Romæ. 71.
 143.
Petrus Contarenus nobilis Ve **R** Auenne quid acciderit
 netus. 64.
 Petrus Faber Allobrox Ignatiū Realdus Columbus egregius
 prim⁹ fequitur. 55. alius locios anatomia magifter.
 præponitur ab Ignatio. 59.
 Theologiam Romæ profite- Regulas perfcribit Ignatius.
 tur. 73. in Germaniam duci- Rodulphus Pius Carpælis Card.
 tur. 89.
 Petrus Faber & Laines rerum Societatis protector.
 Spirituum adminiftri, En- Romæ vrbis, totius æquitas pa-
 mio Verulano Card. dati. 83. 28. 74.
 Petrus Malcarenias, Regis Lufi- Romam Patres vniuerfi conue-
 tania orator. 85.
 Petrus Orizius, Cafaris Lega- Romæ Faber & Laines factus
 tus, Ignatiū & locios ad Pon- litteras profitentur.
 tificem maximum introdu- Romæ Confelfionis & Eucha-
 cit. 67. Petrum Fabrum in- riftia frequens vſus eſt re-
 Germaniam ducit. 89. exer- turus.
 titis ſpiritalib⁹ ab Ignatio S.
 eruditur. 73.
Petrus Ribdenenriq Toleranus. S Almantican ad ſua profe-
 41. Salmanticam in carcerem com-
 Philippus Archintus, Salaffo- citur.
 rum Epifcopus. 94. 96. Scrupulorum moleſtis agita-
 Pietatis opera publicè per- tur.
 gnatum inſtituta. 142. Seminarium clericorum in vrb-
 Pontifici Romano ſuam operā be conditum.
 defert Ignatius. 72. Senas profiteſcuntur Paſcha-
 Præpoſit⁹ Generalis creaturo. ſius & Salmeron.
 Principum Hiſpanorū filii qui- Septem Vrbs templa Ignatius

& Socii obeunt. 19114
 Sequana fluvius. quinq. 22150.
 Simon Roterigijs Lusitanus-
 gnati socius. 36 Bassanum
 secedit. 69. in indiam desti-
 natus. 8. in Lusitaniam pro-
 ficiscitur. 89. item Festatiam.
 71. Lusitania provincialis.
 95. Bassani grauilima febr
 correptus. 149.
 Sine ultimi. 84.
 Subrietas moderata animu
 vegetat. 25.
 Socii priores Ignatii. 40. in con-
 stantes. 61.
 Socii posteriores Parisiis ad I-
 gnatum adiuncti. 55. & seq.
 Roma fictis criminibus cir-
 cumuectuntur, & absoluntur.
 76. & seq. 78. & seq. 21801
 Socii & Ignatius de constituen-
 da Societate deliberant. 81.
 & seq.
 Socii in variis loca Pontificis mis-
 su discerunt. 83.
 Societas in his vnde dicta 72.
 minima ab Ignatio vocatur.
 ibid. confirmatur a Paulo
 Pont. Maximo. 89. ite a Lu-
 lio III. 104. augetur, & distri-
 buitur provincie 94. & seq.
 humilitatis & paupertatis
 spiritum proficitur. 99. qui
 bus artibus conseruanda. 101.
 variis locis exercetur. 106. &
 seq.
 Societatis dignitati in posteru
 prouidet Ignatius. 79.
 Spectaculis publicis adesse no-
 stros no facile permittit. 124
 Stephanus Baroelius Nouoco-
 mensis. 151.

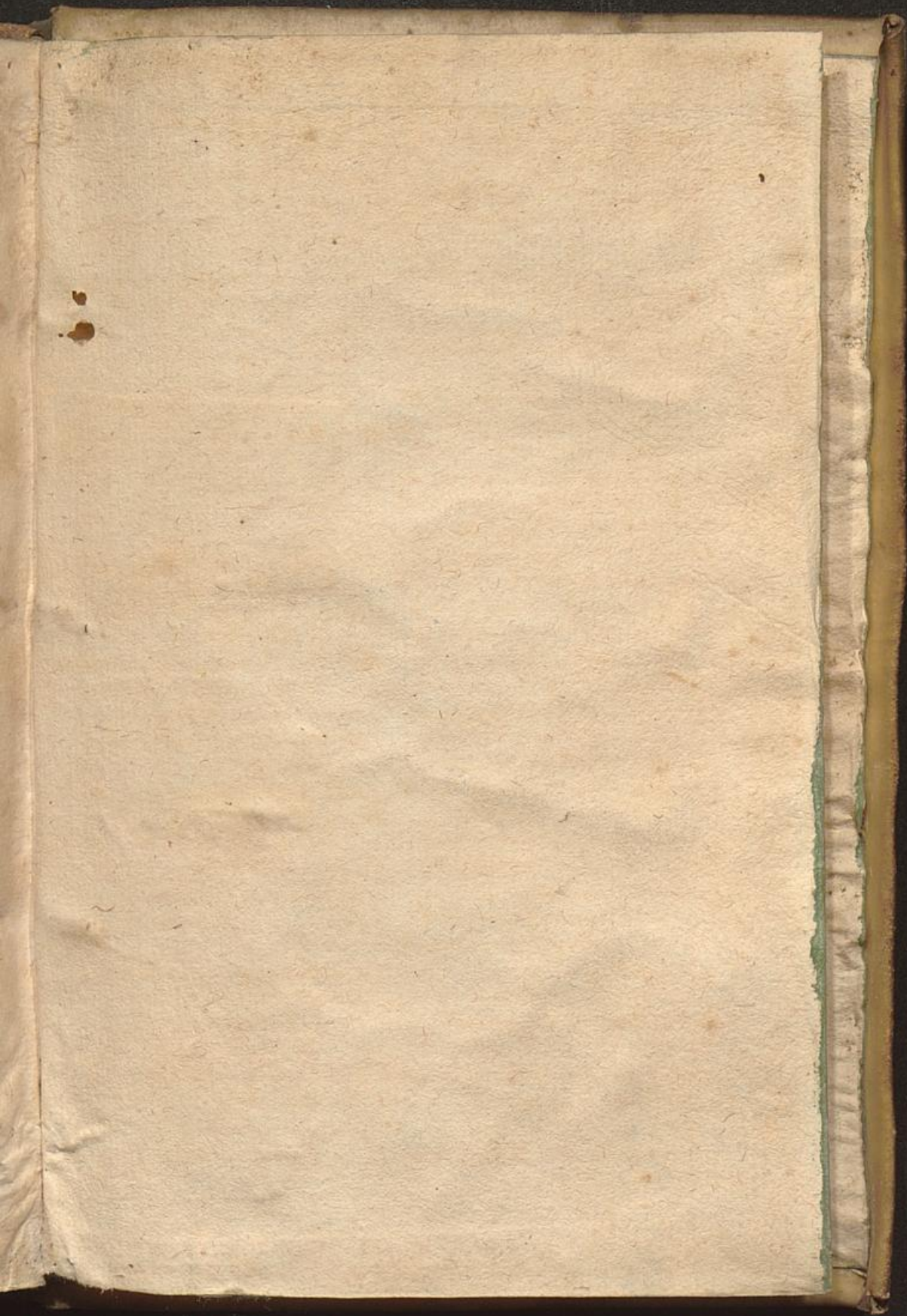
Stephanus Guia Cantaber. 63.
 Submissio plurimum valet ad
 conciliandos homines. 96.
 Sudarium sacrum, in oppido
 Giennio celebratum. 43.
T Aruifium secedunt Codu-
 rius & Hozius. 69.
 Tentatur a qmone variis arti-
 bus Ignatius. 17. & seq.
 Tentatione patrie ac domesti-
 corum nulla ferè periculo-
 sior. 101. 102. 103. 104. 105.
 Teretium in scholis nostris ex-
 plicari vetat Ignatius. 129.
 Theodosius, frater ex ordine
 Minorum, a confessionibus
 Ignatio Romæ. 90.
 Theologiam sacram Ignatius
 Parisiis aggreditur. 51.
 Timore humano agitur I-
 gnatius. 37.
 de Trinitate liber Ignatii. 22.
 Trinitatis mysterium Ignatio
 diuinitus innotescit. 10.
V Aleudinarj publici mini-
 sterijs probandi nouitij
 Venetias Ignatius perducitur
 29. redit. 35.
 Venetiarum descriptio. 29.
 Verba suspensa & ambigua, uti
 subdola mendacii regumen-
 ta, semper est detestatus I-
 gnatius. 140.
 Veronam contendunt Pascha-
 sus & Bobadilla. 69.
 Vicetiam Ignatii socii conue-
 niunt. 69.
 Vicetiam petunt Ignatius, Fa-
 ber,

253 INDEX IN VIGNATI. OLIOLI VITAM.
 ber, & Laines. 69. Vorum Ignatii perpetua casti-
 Vicetinum liberalitas erga tatis & paupertatis nuncupa-
 Ignatium & socios. 70. tum Venetiis. 68.
 Vigilia immoderata vires fran- Votis tribus solemnibus quar-
 git. 25. tum addunt nostri. 83.
 Vincentius Negofantius Fanē- Vora suę religionis nostri in Pe-
 sis. 68. tri & Pauli solemnī professio-
 Virtutis pulchritudo & viti ne suscipiunt. 91.
 scditas explicatur ab Igna- Vulgus pluma & folio leuius.
 tio. 43. 96.
 Visionibus diuinis illustratur X.
 Ignatius. 22. & seq. X. Enodochium publicū dī-
 Voto se obstringunt Ignatius & uertit Ignatius. 41. 60.
 socii. 57. 68. 91. Xenodochiū ministeriis probā-
 Votum idem renouant. 57. di nouitii. 83.

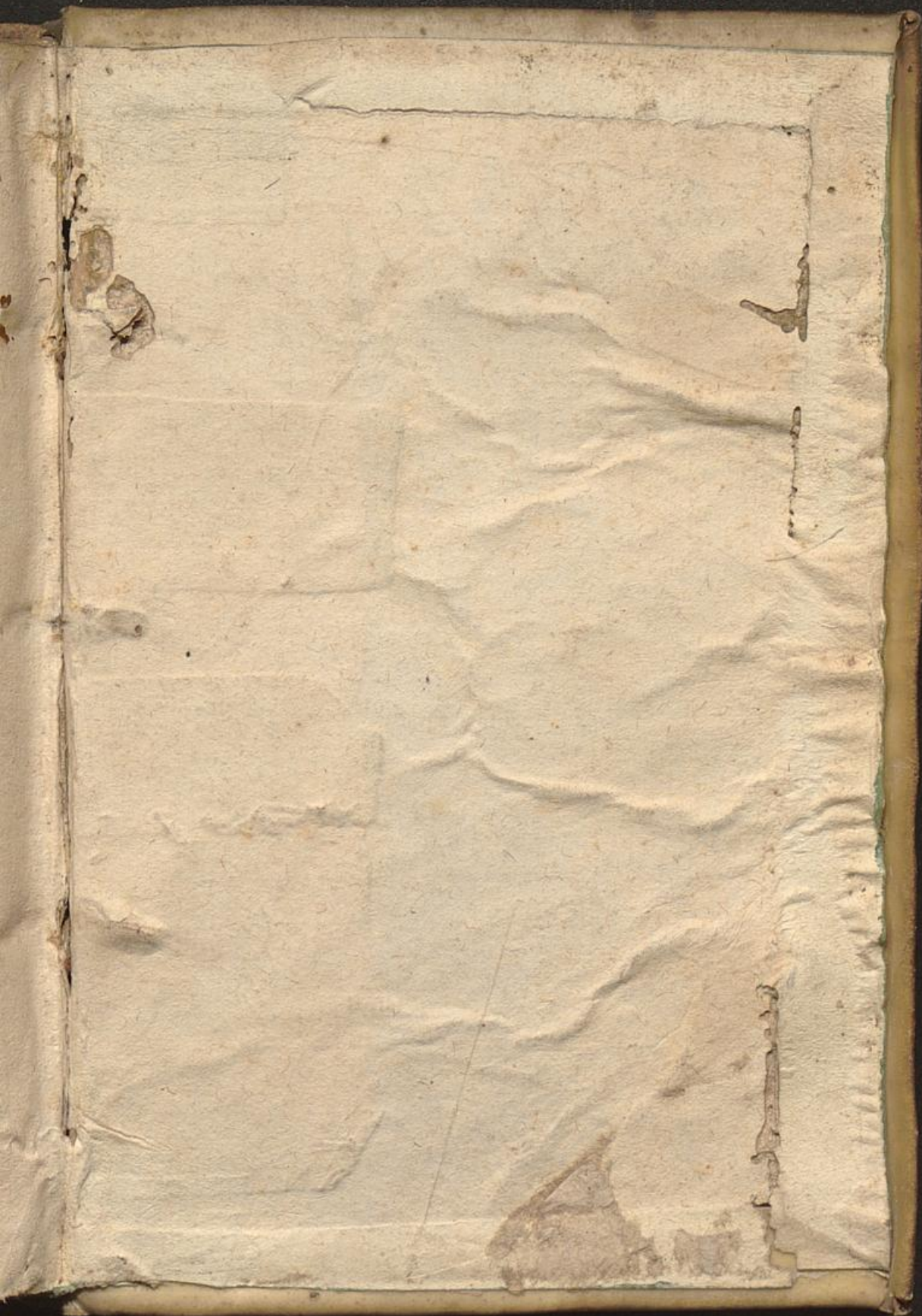
INDICVM FINIS.
 EIVSDEM FORMA, ET STATVRA
 CORPORIS.
 CAPVT XV.

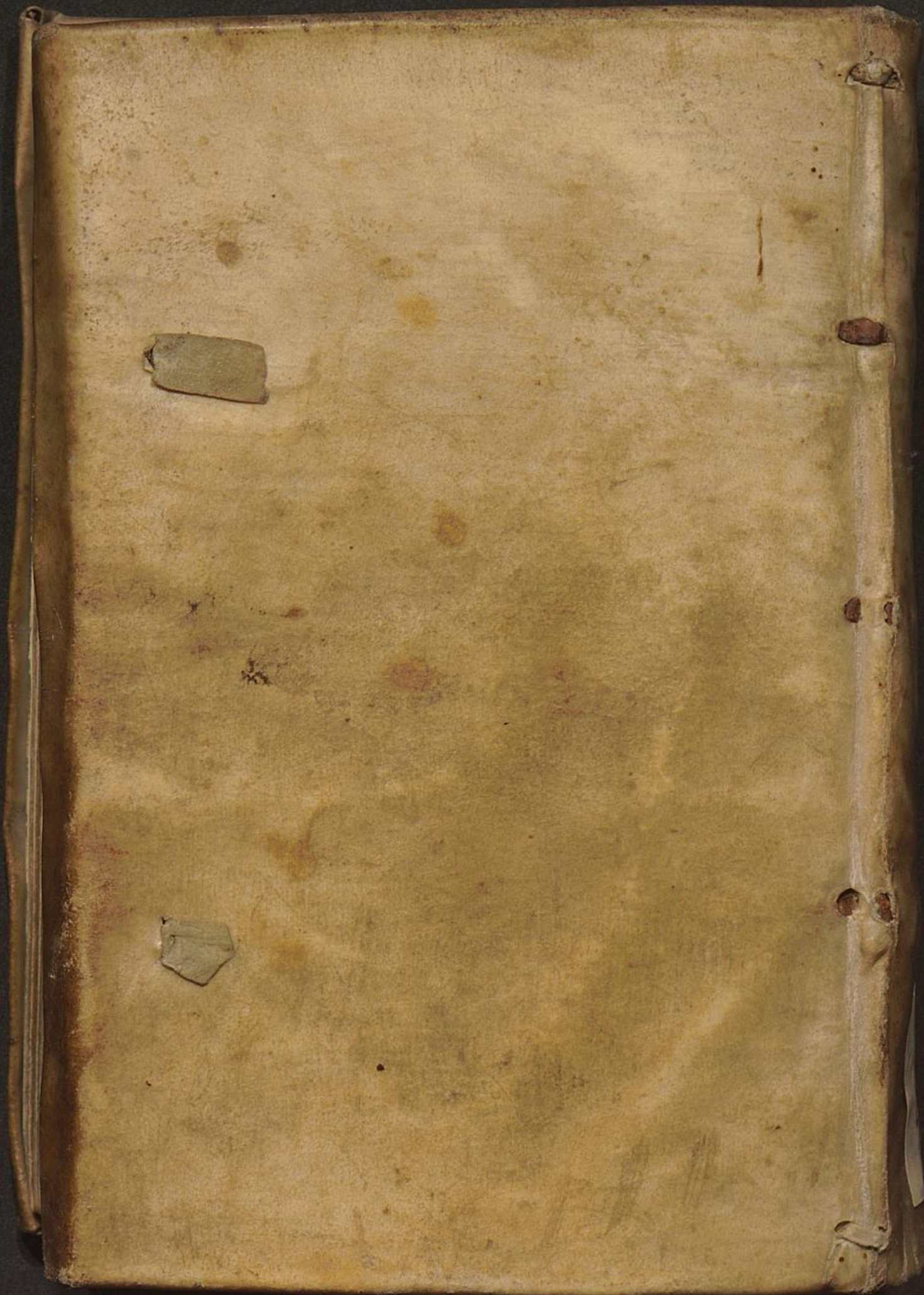
STATVRA fuit modica, & grato & pleno dignitatis aspectu,
 colore inter album & aquilum, ex porrecta lataque fronte,
 viuacibus oculis, oblongo & incuruo naso, quam vel in pri-
 mis certam prudentiæ notam metoposcopi existimant. claudica-
 uit non nihil è vulnere olim in propugnatione Pompelonenfis ar-
 cis accepto, sed citra vllam deformitatem, vt nemo ferè nisi cu-
 riosus animaduerneret. Effigies circumfertur illius, non admodū
 ad viuum, vt familiares affirmant, siquidem ex mortui demū fa-
 cie, gypso imaginem expressere plastæ, quoniam ipse, dum viue-
 ret, neque pingi se neq; fingi permisit, omnibus in rebus huma-
 næ gloriæ contemptor egregius; ac dignus profectō cuius vita
 sanctimoniam præstantissimaque virtutes, pia posteritas, tanti
 parentis memor, in omne tempus imitetur & celebret.

FINIS.

MARFI

istoria 1^a

de lenatu

5. ...

Th

4947